

**II
DALIS**

VARDAN DIEVO, TĒVYNĒS IR LAISVĒS

NEPATAISOMĀSIS

ATSIMINĀJUMI APIE MONSINORU
**ALFONSA
SVARINSKA**

NEPATAISOMASIS
VARDAN
DIEVO, TĖVYNĖS IR LAISVĖS

Atsiminimai apie monsinjorą
ALFONŠĄ SVARINSKĄ

II dalis

NEPATAISOMASIS
VARDAN
DIEVO, TĖVYNĖS IR LAISVĖS

Atsiminimai apie monsinjorą
ALFONŠĄ SVARINSKĄ

II dalis

Kaunas 2017

- © Donatas Stakišaitis, sudarymas, 2017
- © Reda Sopranaitė, sudarymas, 2017
- © Lina Šulcienė, 2017
- © Domas Vildžiūnas, Kunotas Vildžiūnas, viršelio dizainas, 2017

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-9955-03-945-7 (bendras)

ISBN 978-609-474-053-4 (II dalis)

TURINYS

Sudarytojų žodis	10
Vincentas Vobolevičius. Kančios radikalas.....	13
Vytautas Sinica. Drąsa tiesai ir atsakomybė Dievui už Tėvynės likimą	16

TREČIASIS AREŠTAS

Eglė Juodvalkė, Vidmantas Valiušaitis. Prel. Alfonsas Svarinskas:	
„Mes atlikome savo pareigą“	33
Pamokslų užrašinėtojo Rolando Lipino „liudijimas“	39
1983-01-26 d. nutarimas patraukti kaltinamuoju	49
1983-01-26 d. kaltinamojo kun. Alfonso Svarinsko tardymo protokolas....	51
1983-01-27 d. kun. Jono Kaunecko tardymo protokolas	55
1983-02-28 d. kun. Sigito Tamkevičiaus tardymo protokolas	58
1983-03-15 d. kun. Vincento Vėlavičiaus tardymo protokolas	62
1983-03-20 d. kun. Juozo Zdebskio tardymo protokolas.....	68
Bronė Serbentaitė. Anomis dienomis.....	70
Irena Bartusevičienė. Rezistencijos kovos.....	111
Ses. Lina Striokaitė. Prisiminimai apie kun. Alfonso Svarinsko pirmųjų įkalinimo metinių minėjimą	142
Antanas Tyla. Monsinjoro Alfonso Svarinsko – dvasininko rezistentas – kelias	145

MONSINJORAS ALFONSAS – ĮKVĖPTIEMS GYVENTI JO IDEALAIS

Vyskupas Jonas Boruta SJ.	
Mons. Alfonso Svarinsko mirties metinių minėjimui	154
Kun. Kazimieras Ambrasas SJ. Bėgimo žmogaus pavyzdys.....	158

Algirdas Patackas. Kristaus kareivis.....	167
Ses. Janina Judikevičiūtė MVS. Jo drąsa pakeitė ir mane	170
Kun. Renato Abeni. „Tėve, atvažiuok į Lietuvą.....	174

MONSINJORAS ALFONSAS – SUTIKUSIEMS JŲ UŽSIENIO TREMTYJE

Vidmantas Valiušaitis. Kelias nėra pramintas	178
Gintaras Aleknonis. Pašaukimas – Dievas ir Lietuva	194
Vytautas Antanas Dambrava. Kunigo Alfonso Svarinsko vizitas, išjudinęs visą kraštą talkinti Lietuvai kovoje už nepriklausomybę	206
Feliks Zubr. Didvyriškas kunigas.....	221
Interviu su tėvu Jakob Foerg. Alfonsas Svarinskas ištvėrė 21-erius metus ir 6-is mėnesius įkalinime	224

GRĮŽUS IŠ TREMTIES

Loreta Jastramskienė. Iš pirminių šaltinių.....	232
Loreta Jastramskienė. Rudens vakaras Kaune. Interviu su kunigu Alfonsu Svarinsku	241
Loreta Jastramskienė. Baltarankė valdžia prieš MonsinJORą su grėbliu	252
Kun. Robertas Gedvydas Skrinkas. Mano susitikimai su mons. Alfonsu Svarinsku	259
Rūta Gajauskaitė. Tamsybininkas.....	262
Romualda Hofertienė. MonsinJORas – vienas ryškiausių Lietuvos elito atstovų	270
Bronius Genzelis. Prisiminimai apie MonsinJORą	276

LIETUVOS KARIUOMENĖS KAPELIONAS

Eugenijus Nazelskis. Keli štrichai MonsinJORo Alfonso Svarinsko portretui	282
Arūnas Dudavičius. Mano prisiminimai apie dim. plk. mons. Alfonsą Svarinską.....	312

TAUTOS ATMINTIS

MONSINJORAS ALFONSAS – BENDRAŽYGIAMS IR BIČIULIAMS

Vyskupas Antanas Vaičius.

Sveikinimo žodis Viduklėje (1995 m. sausio 22 dieną).....	318
Auksė Ramanuskaitė-Skokauskienė. Atmintis gyvena su mumis.....	320
Giedrė Karužaitė-Juodišienė. MonsinJORą prisimenant.....	333
Janinos Svarinskaitės laiškas Giedrei Karužaitėi-Juodišienei	342
Marija Ladigaitė, Vladas ir Domantas Vildžiūnai.	
Apie kunigą Alfonsą Svarinską	344
Aldona Kašiubaitė. Švyturys tamsoje	347
Teresė Rubšytė-Ūksienė. Kova už Tėvynę – malda Visagaliui.....	352
Giedrė Žilinskienė. Nepasiduok ir veik	356
Algimantas Zolubas. MonsinJORas ir politika	359
Rūtenis Pikšrys. Su MonsinJORu kūrėme internetines svetaines	363
Albina Žiupsnytė. Dievas priartina	367
Vanda Juknaitė. Šaukiančio tyruose balsas	370
Santa Kančytė. Amžina monsINJORO Svarinsko Kova	374
Aleksandras Žarskus. Prisirišęs prie Dievo.....	377
Gediminas Adomaitis. Kunigas ir kovotojas	382
Aldona Elena Puišytė. Dvasios karys, paženklintas kryžiumi.....	398
Donatas Stakišaitis. Atgimimo šauklis – žinojęs savo idealą ir jį labai mylėjęs.....	402

Mons. A. Svarinskas.

Atsisveikinimo pamokslas Viduklėje (1988-08-22)	417
MonsinJORO Alfonso Svarinsko gyvenimo datos	426
Vardų rodyklė	429
Apie autorius	450
Rėmėjai	456

Sudarytojų žodis

Okupacijos metais Lietuvoje 1940 06 15–1941 06 22 buvo įkalinta, nužudyta, ištremta 23 tūkst. tautiečių, per 1941 m. Birželio sukilimą žuvo 700, 1944–1953 m. suimta, įkalinta 186 tūkst., ištremta 118 tūkst., nužudyta 20 500 partizanų ir jų rėmėjų, lageriuose ir kalėjimuose žuvo 20–25 tūkst., tremtyje žuvo 28 tūkstančiai Lietuvos piliečių. Galiausiai partizaninis pasipriešinimas buvo nuslopintas. 1954–1986 m. dėl politinių motyvų suimta ir įkalinta apie 1000 patriotų. Okupuotoje Lietuvoje 115 tūkst. asmenų slapta bendradarbiavo su MGB ir KGB ir tai laikė moraliu dalyku. Trisdešimt ketverius metus sovietiniuose konclageriuose iškalėjęs Laisvės kovotojas mokytojas Petras Paulaitis šiuos idėjiniu-politiniu pagrindu užverbuotus okupanto tarnus pavadino „ištuštintais žmonėmis“ su „suklaidintu protu, užšaldyta širdimi ir suluošinta psichika“. Akivaizdžiausią komunistų rankomis vykdytą lietuvių tautos genocidą pratęsė dvasinis genocidas, kuris siekė ištrinti iš tautos atminties Vasario 16-ąją, Trispalvę... Apie 250 tūkst. Lietuvos gyventojų priklausė komunistų partijai. Visuomenėje vyravo baimė, nepasitikėjimas, išdavystės. Rezistencijos sunaikinimui tarnavo visa tarybinė žiniasklaida, literatūra. Okupacijos pradžioje tėvai neleisdavo savo vaikams stoti į komunistinio jaunimo, pionierių organizacijas, bet ilgainiui jaunimo dauguma priklausė šioms ateistinėms organizacijoms, kurių tikslas kiekvieną jaunuolį paversti „ištuštintu“ – „tarybinu žmogumi“.

Tačiau okupuotoje Lietuvoje buvo nedidelė Nenugalėtoji Lietuva – neišdavusi savo Valstybės ir Tautos idealų, tikinti Tėvynės prisikėlimu ir laisve. Tai buvo idealistai, kurie Dvasia ir Tiesa tęsė Partizanų pradėtą Laisvės

kovą, nors TSKP ir KGB kurstė jų žeminimą, neapykantą jiems, juos šmeižė ir persekiojo. Vienas iš Nenugalėtosios Lietuvos lyderių buvo kunigas Alfonsas Svarinskas, kuris gūdaus sovietmečio dienomis žadino Tautoje Dieviškos pagalbos viltį, ragino nepasiduoti blogiui, nenusiminti, saugoti tautos gyvastį. Komunistams jis buvo nepakenčiamas, bebaimis, „Nepataisomasis“ net ir kai grėšė gyvenimą baigti kalėjimuose, todėl pavojingas. Okupantai Kunigą tris kartus areštavo ir kalino 21-erius su puse metų. Tačiau ir nelaisvėje Kunigas Alfonsas savo pavyzdžiu ragino brolius kunigus, tautiečius pasitikėti Dievo Apvaizda, išlikti ištikimus Tikėjimui, Tiesai ir tokiu būdu prikelti laisvą Tėvynę Lietuvą.

Atgavus Nepriklausomybę Jis nepaliovė kviesti žmones būti ištikimus idealams, už kuriuos tiek daug tautiečių paaukojo savo gyvybę.

Antroje atsiminimų knygoje apie MonsinJORĄ Alfonsą Svarinską pateikiame Jo bendražygių liudijimus apie Jo gyvenimą kovojant vardan Dievo, Tėvynės ir Laisvės.

Vincentas Vobolevičius

KANČIOS RADIKALAS

Su monsijoru Alfonsu Svarinsku mane tiesiogiai sieja tik kryželis, kurį dar ikimokyklinukas, mamos padrąsintas, pažymėjau parašo vietoje po tikinčiųjų kreipimosi į sovietų valdžios organus dėl monsijoro paleidimo iš įkalinimo vietos Permės lageryje. Buvo 1983-ieji, vieta – Prisikėlimo bažnyčios šventorius. Mažosios, nes didžiojoje Prisikėlimo šventovėje buvo gaminami radijo ir televizijos imtuvai, o ant jos bokšto raudonos raidės rėkė: šlovė TSKP!

Šiandien daug kas yra kitaip. Už įsitikinimus nesodina, partijų nešlovina, o nuo Žaliakalnio Kauną ir Lietuvą laimina baltas Kristaus Prisikėlimo šventovės kryžius. Gražu, bet, deja, tik paviršiuje. Priklausomybių, skyrybų, demografinio nuosmukio statistika rodo, kad laisvoje Lietuvoje kun. A. Svarinsko idėjos (kol kas?) daugeliui yra svetimos. Kodėl?

„Radikalios tos idėjos, – girdžiu užtikrintą skeptiko balsą, – ir pats Svarinskas kažkoks ekstremistas.“ Gal taip ir atrodo, jei nuolat gyvenimiškose televizinių nuomonės formuotojų išpūstame burbule. Tačiau sociologų apklausos rodo, kad daugumos Lietuvos gyventojų pažiūros, bent jau amžių sandūroje, buvo artimesnės kun. A. Svarinsko, o ne jo kritikų įsitikinimams. Kodėl tad pažiūros vienos, o elgesys – kitas?

Čia norėtųsi stabtelėti ir pagvilteni jau minėtą radikalumo temą. Politinės ekonomijos literatūroje radikalumas yra vertinamas ne vien kaip kraštutinių pažiūrų laikymasis, bet ir kaip pasirengimas kentėti už savo pažiūras. Antrasis apibrėžimas – dažnai vertingesnis. Juk vienu ar kitu normų vieta

visuomenės nuomonės spektre gali nesunkiai keistis. Tai kas vakar buvo radikalų, šiandien tampa įprasta, ir atvirkščiai. Kita vertus, įrodytas gebėjimas kentėti už įsitikinimus yra stabilesnis radikalumo matas.

Kančios radikalai – o kun. A. Svarinsko ir jo bendražygių gyvenimai gausiai liudija juos tokiais buvus – spaudos metu dažnai būna visuomenės gerbiami ir vertinami. Žmonės žavi jų drąsa stoti kaktomuša su visus engiančia sistema. Dar svarbiau, spaudos sąlygomis tokie radikalai būna vieninteliai balsai (arba vieni iš nedaugelio), drįstantys išreikšti prispaustųjų – monsinjoro atveju ne vien praktikuojančių katalikų, bet ir daugelio silpnai religingų Lietuvos žmonių – protestą prieš sistemą.

Pasikeitus režimui ir spaudai atlėgus, reikšmingai keičiasi kančios radikalų aplinka. Žinoma, šie pokyčiai nėra reikšmingi, jei vakarykštis disidentas pasikeitus režimui išeina į užtarnautą poilsį. Tačiau jam nusprendus likti viešojoje erdvėje, reikalai gali greitai komplikuotis. Pirmiausia, atlėgus spaudai, kančios radikalas jau nėra vienintelis balsas, kviečiantis tautą eiti vienu ar kitu keliu. Dabar minčių turguje savo idėjas siūlo daugybė konkurentų – dažniausiai tie, kurie spaudos metais reiškėsi vien „komunalikių“ virtuvėse arba dar nebuvo gimę.

Antra – kančios radikalų siūlomos idėjos dažnai būna nekonkurencingos (bent trumpuoju laikotarpiu), nes jos, kaip ir galima tikėtis iš kančių pakelti gebančių jų skelbėjų, nesiekia pirmiausia minimizuoti kentėjimų. Gyvenk blaiviai, gyvenk skaisčiai, mylėk neturtą, nebijok sakyti tiesos – šioms kun. A. Svarinsko ir visos krikščioniškos etikos šaukiniams gali būti sunku prasiskinti kelią per kitų kančios eliminavimą (greitą ekonominės padėties pagerėjimą, ilgalaikių išpareigojimų išsaistymą, pažangiųjų technologijų mesianizmą) žadančių pasiūlymų džungles.

Dar daugiau: kun. A. Svarinsko pasaulėvaizdžio žmonės nėra labai patrauklūs iš vartojimo vajaus lobstančioms industrijoms. Iš jų daug pelno negaus nei kontracetikus, nei pagalbinį apvaisinimą pardavinėjančios korporacijos. Dėl to dar monsinjorui esant gyvam bandyta užsukti tokią

šmeižto kampaniją, kuriai priekaištų neturėtų net uolūs sovietmečio „politikai“. Monsinjoją apšaukdavo tamsuoliu, radikalu, nacionalistu, o jei būtų gyvas šiandien, esu tikras, jam energingai būtų klijuojamos nevaisingų porų priešo, vaikų talžytojo ir (o varge!) Rusijos pakaliko etiketės.

„Bet gal esmė visai ne čia, – vėl girdžiu skeptiko balsą. – Gal Svarinską puolė tiesiog dėl to, kad jis pernelyg aršiai kalbėdavo, įžeisdavo jam nepritariančiuosius?“ Nejuokinkite. Lietuvos žiniasklaida mirga nuo ypač chamiškų paskvilių, o jų autorių ne tik niekas negėdina – jie tampa „pažangaus“ internetinio jaunimo dievukais. Tad – nors tai skamba paradoksiškai – esu tikras, kad kančios nevengimas, padaręs kun. A. Svarinską ir jo bendražygius pavergtos tautos didvyriais, mūsų laikais lemia jų nepriėmimą. Nepriėmimą, kurio negalima paaiškinti vien tik sovietmečio palikimu arba vieno ar kito asmens kalbėjimo maniera.

Vis dėlto paguodos turėtų suteikti kelios mintys. Pirma, nuo kančios bet kokia kaina bėganti visuomenė yra netvari. Dėl to kun. A. Svarinsko skelbtos ir liudytos idėjos šiandien yra itin aktualios Lietuvos išlikimo ir gerovės siekiantiems patriotams. Antra, labai tikėtina, kad tokio pat nesupratimo ir pagiežingos kritikos, kokią patyrė kun. A. Svarinskas, susilauktų ir gen. Vytautas Žemaitis, Juozas Lukša-Daumantas ir daugelis kitų, teisėtai didvyriais laikomų kančios vyrų ir moterų, jei būtų sulaukę mūsų laikų ir nuspręstų įsitraukti į liberaliosios demokratijos politinį procesą. Svarbiausia – jei radikalumą apibrėšime kaip gebėjimą pakelti kančią vardan gėrio, tuomet didžiausias radikalas vienareikšmiškai yra Jėzus Kristus. O *si Deus nobiscum, quis contra nos?* (Jei Dievas su mumis, kas prieš mus).

Vytautas Sinica

DRĄSA TIESAI IR ATSAKOMYBĖ DIEVUI UŽ TĖVYNĖS LIKIMĄ

Sunku, jei apskritai įmanoma, ką nors prasmingo pridėti prie atsiminimų apie monsinjoro gyvenimą, ypač nebuvus nei jo bendražygiu, nei amžinin-ku. Verčiau klausti, ką tokio suprato monsinjoras Alfonsas Svarinskas, ko šiandien nesuprantame daugelis mūsų – XXI amžiaus Lietuvos tikinčiųjų.

Žodžiai „Dievui ir Tėvynei“ pavadinime atsidūrė neatsitiktinai, o cituo- jant Monsinjoro nuolatos kartotus idealus. Įsipareigojimas Dievui ir įsipar- eigojimas Lietuvai jam buvo savaime akivaizdūs ir tarpusavyje neatsiejami gyvenimo kelrodžiai. Daug sunkiau jam buvo suprantami bandymai šiuos dalykus atskirti, prašymai pagrįsti, kodėl katalikybė ir tautinė valstybė vie- nas kitam neprieštarauja. „Dievas padeda išlaikyti žmogiškumą,“ – sakė Svarinskas. „Žmogus sutvertas pagal Dievo paveikslą ir kaip toks gali išlai- kyti žmogiškumą. Didžiausi tautininkai lageriuose dėjosi komunistų raiš- čius, kad greičiau išeitų į laisvę. Be Dievo nieko neišeina. Tačiau žmogus visada egzistuoja tautoje kaip jos kultūros narys. Nėra tiesiog žmogaus. O tautų istorijos prasideda nuo jų religijos – kokia religija, tokia ir tautos dva- sia“, – aiškino man Monsinjoras, duodamas interviu 2012 metais ¹.

Kitais žodžiais, Monsinjorui buvo aiški Lietuvos katalikų mąstytojų visą XX amžių kartota tezė, jog tautybė ir katalikybė atitinka formos ir turi-

¹ Alfonsas Svarinskas, „Aiškūs idealai – Dievas ir Tėvyne“, *Bernardinai*, 2012 11 28. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-11-28-monsinjoras-a-svarinskas-aiskus-idealai-dievas-ir-tevyne/91447>

nio santykį. Kiekvienas žmogus yra savo tautinės kultūros atstovas, tačiau jo moralės normos turi atitikti Bažnyčios mokymą. Tautybė Bažnyčiai yra prigimties dalykas, o prigimties nereikia neigti, priešingai, yra pareiga ją saugoti. Veikiausiai vienintelė kiekvienos tautos ir jos tapatumo apsauga yra jos nepriklausoma tautinė valstybė. Aiškios tad yra ir kataliko pareigos savo valstybei ir tautai. Kaip rašė šv. Augustinas, „Mylėk savo tėvus, labiau nei savo tėvus – savo tėvynę, o labiau nei tėvynę – tik vieną Dievą.“ A. Svarinskas vadovavosi šiuo principu, ir tai aiškiai atsispindėjo jo darbuose ir kalbose. Monsinjoras jautė ir skelbė aiškią pareigą ginti ne tik vienintelį teisingą tikėjimą, bet ir tautinę valstybę, kurios pastarosiomis dienomis gėdingai išsižada ne tik pasauliečiai katalikai, tačiau ir kai kurie multikultūralizmo utopijai besilenkiantys kunigai.

Tačiau Monsinjoro mąstyme nebuvo jokio prieštaravimo ne tik tarp katalikybės ir tautiškumo. Daug ką stebino ir net piktino nuoseklus jo dalyvavimas politikoje. Ir visai be reikalo. Pagal išgales dalyvauti politikoje yra aiški kataliko pareiga. Ne kartą ją priminė ir popiežius Pranciškus². Priminimų negali būti per daug, nes plačiai paskleistas mitas apie Bažnyčios ir valstybės atskyrimą. Šiandien ypač katalikų adresu pasigirsta vis populiariesni siūlymai rūpintis tik tuo, kas liečia tave asmeniškai. Dažnai sakoma: neprieštaraukite visų įmanomų žmonių santykių liberalizavimui – niekas neverčia jūsų tuo naudotis. Dėl to, kad kažkam bus leista elgtis, kaip jis nori, nenorintys taip elgtis nenukentės. Nepritariate gėjų „santuokoms“? Nesituokite su vyrais. Nepritariate abortams? Niekas neverčia suplėšyti savo kūdikio. Nepritariate eutanazijai? Neatjunkite savo močiutės. Nepritariate lyties keitimui? Nesikeiskite lyties. Esate prieš prostitutijos ar lošimų legalizavimą? Nepirkite prostitutės, neikite lošti. Atsirandant vis naujoms hedonistinėms „žmogaus teisėms“, sąrašą galima tęsti be galo. Tą siūlant sakoma, kad leidus visiems rinktis, visuomenėje tik padaugės laimės ir niekas nenukentės. Neįmanoma labiau klysti. Visi taip sakantieji klysta, nes siūlo visiems

² Popiežius Pranciškus, „Krikščionio pareiga dalyvauti politikoje“, *Pro Patria*, 2013 06 10. <http://www.propatria.lt/2013/06/popiezius-pranciskus-krikscionio.html>

piliečiams būti idiotais klasikine šio žodžio prasme – tai yra rūpintis tik tuo, kas liečia juos asmeniškai. Monsinjoras Svarinskas juokėsi iš tokių siūlymų ir net negalėjo suprasti panašių kalbų. Jam buvo aišku, kad tokie raginimai remiasi absurdiška logika ir veda link tobulai susvetimėjusios visuomenės. O pilietiškumo ir patriotizmo dorybės yra neatsiejamos nuo visos valstybės ir tautos reikalų, ir katalikai šiuo atveju nėra išimtis.

Šią pareigą suprasti neretai trukdo ir iškreiptas politikos kaip tariamai vien tik partinės veiklos suvokimas. Tiesa, demokratinėse valstybėse politika neįmanoma be partijų, tačiau egzistuoja daugybė nepartinio politinio veikimo būdų. Būtent šie nepartiniai veikimo būdai tampa ir ateityje taps vis aktualesni jokių partijų neatstovaujamiems katalikams visame Vakarų pasaulyje, kurio dalimi esame ir mes. Būtent nepartinis politinis veikimas ir Lietuvoje yra likęs vienintelis būdas atgaivinti sąmoningai sovietmečiu ir nepriklausomybės metais nupolitintos visuomenės tautinę ir valstybinę sąmonę. Be jos piliečiai, tarp jų ir katalikai, pasmerkti likti pasyviais ir lengvai manipuliuojamais baudžiauninkais, negebančiais ir nenorinčiais mąstyti apie valstybę ir savo pareigas joje. Monsinjoras Svarinskas suvokė, kas yra politika ir koks turėtų būti kataliko santykis su ja. Iš kitos pusės, jis taip pat suvokė, kad įsipareigojimas tiesai ir principams yra aukščiau bet kokių politinių priklausomybių. Todėl, nors skirtingu laiku dėjo galiausiai nepasiteisinusias viltis į įvairias partijas, visada ryžtingai stodavo prieš jas visas tiesos pusėn, jei matė esant reikalinga. Mūsų dienų iššūkių fone šis išmintingas A. Svarinsko santykis su politika vertas platesnio dėmesio.

XIX–XX amžių sandūroje modernėjančiame Vakarų pasaulyje vis populiarsnė darėsi idėja, kad Bažnyčia turi būti atskirta nuo kišimosi į valstybės reikalus. Popiežiaus Leono XIII enciklikos, ypač *Renum Novarum*, aiškiai skelbė atsaką šioms katalikų pasimetimą kėlusioms tendencijoms. Katalikų dvasininkai buvo įpareigoti neapsiriboti vien religiniais pamokslais ir sakramentų teikimu. Popiežius kvietė juos eiti į žmones ir padėti spręsti viešojo gyvenimo klausimus, įsitraukti į visuomeninių organizacijų veiklą. Tokia katalikų veikla buvo pavadinta katalikiškąja akcija. Alfonsas Svarinskas la-

bai gerai suprato šį kvietimą ir vadovavosi juo net ir tada, kai okupacinis režimas tai draudė, o kiti dvasininkai to vengė ar net smerkė jį už tariamą politikavimą. Supratimas, kad politiška yra visa, kas už asmeninio gyvenimo ir intereso sienų, lėmė Monsinjoro vidinį įsipareigojimą ginti katalikybę ir katalikų teises sovietmečiu, už šią veiklą nuolankiai priimant lagerių kalinio duoną.

Iš kur tas nuolankumas? „Net jei neteisėtai sodina, reikia sėsti, jeigu tavo pusėje tiesa“, – paskutiniaus gyvenimo metais sakė Monsinjas ir pridūrė – sėdėjome tada, galbūt ir vėl atėjo laikas atsistoti.“ Nepaprastai iškalinga citata. Pirma, joje girdime, jog kataliko pareiga yra viešas tiesos gynimas. Būtent viešumas padaro jį politišką. Būtent tiesos žinojimas sukuria išskirtinę kataliko pareigą ją ginti dalyvaujant politikoje. Viešieji, ypač moralės, klausimai katalikui nėra tik skonio ir noro klausimas. Tikėdamas tiesa kartu jis turi pareigą viešai ją ginti. Pareigą, kurios neturi laisvamaniai piliečiai.

Antra vertus, Monsinjas įžvelgė ir tai, kad Lietuvos nepriklausomybė neatleido katalikų nuo pareigos ginti tiesą. „Sovietinių katakombų“ laikais savo kartotą principą, jog „Dievo reikia klausyti labiau negu žmonių“, mons. Svarinskas daugelio nepasitenkinimui taikė ir Kovo 11-osios Lietuvoje. Būtent atgavus nepriklausomybę labai greitai išpopuliarėjo pastangos pasekti tariama Vakarų šalių moraline pažanga ir postmoderniomis teisėmis, kurios po dailia retorika iš tiesų slėpė tą patį sovietmečiu karčiai pažintą komunizmą. Turėta įžvalga leido A. Svarinskui daug anksčiau nei daugumai žmonių Lietuvoje ir pasaulyje atpažinti sovietinio kalėjimo ir postmodernios laisvės panašumus. „Komunistai niekur nedingo“, – kartojo jis. Neišmanydamas ideologinių vingrybių, jis atviromis akimis matė skaudžiai pažįstamus tų pačių ideologinių kliedesių padarinius. Ateizmo, materializmo ir naujo žmogaus kūrimo propagandai Monsinjas priešinosi tiek sovietmečiu, tiek ir atkurtoje Lietuvoje.

Ką A. Svarinskas su stebėtina įžvalga skelbė ištisus dešimtmečius, šiandien kartoja žymiausi JAV katalikų inteligentijos atstovai. Prinstono universiteto profesorius Robertas Džordžas pernai pareiškė, kad Vakarų

katalikams išaušo Didysis Penktadienis – diena, kai atvirai būti katalikais taps nepatogu ir nesaugu, kai teks Kristaus pavyzdžiu „pakelti kryžių“ arba viešai slėpti savo įsitikinimus.

Audiencijoje pas popiežių Joną Paulių II. 1994 m. gruodžio 7 d.

Šį katalikams žinomos tiesos viešo gynimo kryžių Monsinjas nešė visą gyvenimą, nepaisydamas režimų ir ideologijų kaitos. Jis gerai suprato, kad viskas, kas už mūsų namų durų, yra persmelkta politikos. Kiekvienas klausimas, kuris liečia ne tik mus vienus, ne vien namų ūkį, bet valstybę ir visuomenę, yra politinis. Todėl katalikas įpareigotas ginti tiesą valstybėje ir siekti, kad pati valstybė stotų tiesos gynėn. Tą suprasdamas Alfonsas Svarinskas 2013-aisiais rašė: „Per ilgai katalikai miegojo ir todėl bus atsakingi Dievui už Lietuvos likimą.“³ Katalikų atsakomybės prieš Dievą už valstybės likimą idė-

³ Alfonsas Svarinskas, „Lietuvos patriotai, pirmyn už Dievą ir Tėvynę!“, *Pro Patria*, 2013 07 23. <http://www.propatria.lt/2013/07/alfonsas-svarinskas-lietuvos-patriotai.html>

ja šiandienos katalikams gali skambėti kaip svetima ir nesuprantama. Kaip galime būti atsakingi už valstybės likimą? Kaip gi mes būsime atsakingi už Lietuvos žmonių dorą ir valstybės viešąją moralę? Būtent ir viešąją moralę, jeigu plačiau pažvelgsime į cituotų monsinjoro Svarinsko žodžių kontekstą – Vilniuje leistas seksualinių mažumų eitynes, kurioms Monsinjoras priešinosi visomis išgalėmis. Šios atsakomybės nesupratimas yra daugelio mūsų dienų tikinčiųjų silpnybė. Ne tik silpnybė, bet ir pačios katalikybės pralaimėjimą ją į kampą stumiančiai sekuliariai valstybei priežastis.

Flirtas su Šaltojo karo metais populiarinta ir daug kur Vakaruose išpopuliarėjusia nepasaulėžiūrinės politikos idėja paliko piliečių ir dvasininkų atsakomybę už savo valstybės likimą visiškai miglotą. Kas buvo visiškai akivaizdu prieškario Lietuvos dvasininkijos luomui ir tikintiesiems, tapo neaišku atkurtos Respublikos katalikams. Prieškario krikdemų lyderis prelatas Mykolas Krupavičius siekė „sukurti krikščioniškais dėsniais pagrįstą valstybę“. Šiandien nuo šio tikslo nusigręžta, bijant savo pačių šešėlių. Jeigu valstybės įstatymai negali būti priimami vadovaujantis katalikybės principais ir mokymu, kaip moko nepasaulėžiūrinė politika, kaip katalikai gali atsakyti už tokios sekuliarios valstybės likimą? Jei atimta teisė siekti katalikiškų bendrąjį gerį ginančių įstatymo normų, kaip gali būti palikta atsakomybė už jomis formuojamą valstybės likimą? Monsinjorui Svarinskui nekilo tokia dilema. Jis niekada nesutiko su klaidinga idėja, kad katalikai neturi siekti katalikiškų normų įtvirtinimo valstybės įstatymuose ir dalyvauti politikoje. Kristus Karalius jam niekada netapo viso labo gražia metafora. Kristus Karalius buvo jo kaip nepataisomo Lietuvos patrioto amžinas tikslas.

Visa tai susiliejo į vientisą ir nuoseklią pasaulėžiūrą, kurioje su katalikybe sugyveno meilė tautinei valstybei ir ryžtingas politiškumas ginant Dievą ir Tėvynę. Ginant visų pirma ne tiek ginklu nuo okupacijos, o tiesos žodžiu nuo okupantų ir savųjų judų skleidžiamo melo apie Dievą ir Lietuvą. Išraiškingą simbolinę sąskaitą už tiesos sakymą Monsinjorui gyvenimo pabaigoje išrašė žmonės, po mirties stengęsi vaizduotis jo bendražygiais. 2014 metų

vasarį trys TS-LKD satelitu tapusio mumifikuoto Lietuvos Sąjūdžio vadovai – tarp jų ir šios organizacijos, o kartu ir konservatorių partijos garbės pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis – pareiškė, kad „kai kurių“ organizacijos tarybos narių veiksmai prieštarauja Sąjūdžio vertybėms, „todėl jiems derėtų sąžiningai pasitraukti iš Lietuvos Sąjūdžio, grąžinant nario pažymėjimus“⁴. Tarp „kai kurių“ buvo ir Alfonsas Svarinskas. Dėjęs pamatus Sąjūdžiui dar su partizanais Lietuvos miškuose, vėliau lageriuose, pagrindinės spaudos spaustuose, minias sutraukusių pamokslų sakyklose, Monsinjoras gyvenimo pabaigoje buvo paprašytas palikti pamėklę virtusį Lietuvos Sąjūdį, nes prieš jį užvaldžiusios partijos valią garsiai pasakė eilinę tiesą – valdžia neteisėtai blokuoja tautos parašais inicijuotą referendumą.

Tiesos meilė neatsitiktinai atsispindėjo ir Monsinjoro kategoriškame siekyje ginti Lietuvos valstybę ir jos meilę stiprinančią istorinę atmintį nuo skirtingų, su tiesa prasilenkiančių istorijos pasakojimų įvairovės; taip pat ir jo reikalavime išaiškinti, nubauti sovietinio režimo kolaborantus, kurių tiek daug šiandien drįsta be jokios atgailos skelbti didžiais katalikais, ir už juos atgailauti. Monsinjoras niekada nesišvaistė žodžiu „tiesa“, bet būtent „tiesa“ buvo laidas, jungiantis į vieną gretą pareigą Dievui ir Tėvynei. Pareiga liudyti ir ginti tiesą išskleidė baimę ir abejones, ar dera dalyvauti politikoje Dievo ir Tėvynės sargyboje.

Kai kurių žmonių atminimas gyvuosius vienu metu slegia pareiga ir stiprina savo pavyzdžiu. Tokių žmonių gyvenimas ir darbai bėgant metams nepraranda aktualumo. Atrodytų paradoksalu, kad kuo ilgiau gyvename laisvoje ir nepriklausomoje Lietuvoje, tuo aktualesnis mums tampa ir ateityje taps mons. Alfonso Svarinsko gyvenimas ir jo pamokos. Kodėl taip yra? Ar ne už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą kovota Monsinjoro? Ar ne tokioje gyvenime? O jei taip, kodėl jaučiame ir sunkiai bandome įvardyti tos laisvės ir nepriklausomybės trūkumą?

⁴ Audrius Makauskas, „Kas jūs, kunige Svarinskai?“, *Lietuvos žinios*, 2014 02 22. <http://lzinios.lt/lzinios/komentarai/kas-jus-kunige-svarinskai-/174237>

Viena aštriausių šiandienos diskusijų – stiprėja ar silpsta, sėkmingai ar nesėkmingai yra valdoma Kovo 11-osios Lietuva. Kaip tik ši diskusija atskleidžia vieną pamatinių takoskyrų, kurią būtina išsąmoninti norint bliviai vertinti Lietuvos būklę. Lietuva rodosi stiprėjanti, jei nelaikome būtinu dalyku, kad Lietuvoje gyventų nenykstanti lietuvių tauta, o pati Lietuva būtų suvereni ir savarankiška valstybė. Abiejų šių reikalavimų Lietuvai nebekelia didžiulė dalis vadinamųjų politologų ir analitikų, subtiliau nuo jų bėga ir didelė dalis politikų. Apie emigracijos problemą kalbama iš tiesų labai daug, bet visada kaip apie darbo jėgos praradimą, o ne lietuvių tautos nykimą. Lietuva vis labiau suvokiama kaip didelė darbo rinka, ir tai turi milžiniškas pasekmes. Viena vertus, darbo rinkoje žmonės yra pakeičiami kitais, nebūtinai vietiniais, nebūtinai tos šalies piliečiais. Kita vertus, pati nacionalinė darbo rinka tėra globalios darbo rinkos dalis ir kaip tokia turi sukurti kuo daugiau vadinamosios pridėtinės vertės, bet visai nebūtinai tą vertę sąžiningai ir solidariai paskirstyti visiems piliečiams.

Tokias mintis girdime šiandienos Lietuvoje – per radiją, televiziją, iš Seimo tribūnų ir mokslinių konferencijų. Tiems, kuriems Lietuva yra rinka, ta Lietuva kaip rinka neatrodo žlunganti, jiems juokingos kalbos apie gresiančią katastrofą. Tačiau daugumai žmonių Lietuva yra valstybė. Valstybė, įsteigta lietuvių tautos kartu su jai lojaliais kitų tautybių piliečiais ir tik jiems priklausanti. Valstybė, turinti bet kokia kaina saugoti savarankiškumą, nes tik jį išsaugusieji turi politinę laisvę spręsti savo likimą. Valstybė, turinti bet kokia kaina saugoti ją įsteigusią lietuvių tautą, nes tik dėl jos ta valstybė yra reikalinga ir pateisinama.

Kam ši ilga įžanga, iš pažiūros nieko bendra neturinti su Monsinjoro atminimu? Tai iliustracija. Aptarta takoskyra tarp mąstymo apie tautas ir mąstymo apie rinkas yra pavyzdys ir pasekmė to, kaip sėkmingai laisvoje ir nepriklausomoje Lietuvoje buvo vykdomas marksistinis valstybinės sąmonės dekonstrukcijos (išardymo) projektas. Per mažai žmonių žino, kad marksizmas nemirė kartu su Sovietų Sąjunga. Jau prieškario Vokietijoje jis įgijo naują kultūrinio marksizmo formą. Jo ideologai, pabėgę į JAV nuo Hitlerio režimo, tapo itin įtakingais pokario Amerikos universitetuose. Jų

paskleistos idėjos formavo ir formuoja Vakarus, jų visuomenių mąstymą ir ypač kairiųjų politiką⁵. Pagrindinė naujojo marksizmo idėja – dekonstruoti, t. y. sunaikinti, visus tradicinius kolektyvinius tapatumus. Tauta, religija, santuoka, lytis – visa yra įvardyta kaip išsigalvojimai, socialiniai konstruktai, kurie žmogui yra ne duoti, kokie yra, o laisvai kuriami pagal pasirinkimą. Sovietų Sąjunga komunistams Vakaruose parodė, kad pasaulinis proletariatas nepajėgus įvykdyti revoliucijos, todėl revoliucija perduota iš darbininkų į mažumų rankas.

Naujasis marksizmas teigia, kad tautos turi pranykti individų įvairovėje, valstybinė sąmonė – kosmopolitinėje meilėje žmonijai, valstybė – globalioje rinkoje, lytis – genderizme, santuoka – skirtingų gyvenimo formų įvairovėje, religija turi tapti privačia ir bereikšme valstybės gyvenime, o galiausiai ir visai išnykti. Sunaikinimas čia visais atvejais reiškia sumaišymą ir skirčių ištrynimą, žmogaus sąmonėje tai, kas būtina, duota ir nesirenkama, paverčiant laisvu pasirinkimu. Anksčiau aptartas pasirinkimas suvokti Lietuvą kaip tautos įkurtą valstybę arba kaip globalios rinkos fragmentą – vienas tokių pasirinkimų. Šiuo klausimu Lietuvoje atsiradusi požiūrių įvairovė liudija sėkmingą neomarksistų darbą, pavykusias pastangas valstybinę sąmonę paversti ne vieninteliu ugdytinu ir siektinu, o tik vienu iš daugelio galimų požiūrių į Lietuvą.

Ir čia monsinjoro Svarinsko vaidmuo ir aktualumas šiandien, ko gero, tampa akivaizdus. Monsinjoras nekentė, kaip pats vadino, bolševizmo ir visomis jėgomis prieš jį kovojo. Nekentė kaip ir pridera nekęsti blogio, nes žinojo, kad bolševizmas yra šėtoniška ideologija. Šiandien daugybė žmonių, ne tik ateistų, bet jau ir katalikų, marksizmo nebesuvokia kaip savaiminio blogio. Ypač jaunajai kartai komunizmas neretai blogas tiek, kiek tai buvo okupacinė, Lietuvą užgrobusi ir individo laisvę atėmusi ideologija. Monsinjoras Svarinskas nedarė tokios klaidos – komunizmas visomis savo formomis jam buvo blogis, nes komunizmo tikslas buvo ir

⁵ William S. Lind, „Politinio korektiškumo ištakos“, *Pro Patria*, 2016 08 10. <http://www.propatria.lt/2016/08/william-s-lind-politinio-korektiskumo.html>

liko sukurti naują pasaulį ir naują žmogų, priešingą žmogaus prigimčiai. Komunizmas buvo ir yra blogis, nes, kaip ir liberalizmas, atima bet kokias vienintelės tikrosios laisvės – laisvės nuo instinktų ir troškimų, laisvės atpažinti Gėrį ir jį pasirinkti – prielaidas.

Iš čia ir iki jo dienų pabaigos nesibaigusi Monsinjoro kova. Daug nesuvokusiųjų Lietuvos padėties juokėsi ⁶, kad sovietmečio rezistentai taip ir liko sovietmetyje, bandydami kovoti su sistema, kuri esą jau seniai yra sava, tarnauja tautos interesams, todėl ir rezistencija nereikalinga. Mons. Svarinskas ar Algirdas Patackas ir jų kova šiems nesusipratėliams atrodė praeities atgyvena ar atsilikimas nuo gyvenimo realijų. O tikrovė buvo ir yra kaip tik priešinga. Komunizmas niekur nedingo – įgavęs naują formą, jis sugrįžo į Lietuvą per akademinės madas, užsienio fondų programas ir politiškai neraštingus, bet ideologiniais kareiviais paverstus žurnalistus. Tai, kad Lietuvoje iš esmės nėra tikro politikos mokslo, o jo atstovai masiškai kartoja ideologines klišes, leido šiai tendencijai porą dešimtmečių likti nepastebėtai ir tyliai graužti piliečių valstybinio mąstymo šaknis. Ilgą laiką ją matė tik tie, kurie iš savo skaudžios tiesioginės patirties geriausiai pažinojo komunizmą, jo tikslus ir pavidalus.

Mons. Alfonsas Svarinskas buvo aiškiausiai ir toliausiai matantis. Nors marksistinės dogmos moko, kad dvasininkai neturi teisės kištis į valstybės gyvenimą, Monsinjoras kišosi – netylėjo ir apie niekur nedingusio komunizmo grėsmę kalbėjo visur, kur tik jo klausėsi. Tikėjimo vedinas jis išsiskyrė ir drąsa kalbėti tiesą, nebijojo ta tiesa įžeisti, nebijojo likti pajauktas. Juk pasakyti, kad ir žeidžiančią tiesą – katalikiškos meilės ženklas. Ir Monsinjoras visus mylėjo, tarytum glostė savuoju žeidžiančios tiesos sakymu.

Dažną gąsdino jo tiesmuka ir neįsiteikianti meilė. Ar katalikiška buvo piktintis, kad Lietuva, kitaip nei Vakarų Europos šalys, atgavusi laisvę ne-nubaudė savo išdavikų? Juk Monsinjoras piktinosi. Ir buvo teišus. Nes jokia valstybė negalėjo ir Lietuva negali sėkmingai vaduotis iš okupacinės nelais-

⁶ Darius Sužiedėlis, „Disidentų Lietuva – tada ir šiandien“, *delfi*, 2014 07 19. <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/d-suziedelis-disidentu-lietuva-tada-ir-siandien.d?id=65337292>

vės be sąžiningo žvilgsnio į save ir kaltųjų pripažinimo. Monsinjoras kaip reta aiškiai skyrė nuodėmę ir nusidėjėlį. Nuodėmės nekentė ir su ja kovojo, o nusidėjėlį mylėjo ir stengėsi išgelbėti. Tačiau išgelbėti rojaus vartams, o ne nuo žemiško teisingumo. Monsinjurui buvo svetimas mūsų laikais ypač būdingas iki absurdo suabsoliutintas nuodėmės ir ją darančio asmens skyrimas.

Monsinjoras buvusiame Juozapavos vienkiemyje, Daugų seniūnijoje. Paminklinio kryžiaus žuvusiems Dzūkų rinktinės Geležinio Vilko grupės partizanams Kostui Mačioniui-Žvalgiui ir Juozui Vadeckui-Tarzanui šventinimas. 2012 m. rugpjūčio 5 d.

Neįmanoma nekaltus žmones į vagonus sodinusiems ar skundusiems kolaborantams sakyti, kad nekenciname jų atlikto veiksmo, bet nereikalaujame iš jų už tai atsakyti. Kiekvienas blogis virsta kūnu, kai konkretus asmuo laisva valia pasirenka būti jo įrankiu. Ir kiekvienas toks pasirinkimas skatina neišvengiamą teisingumo pareigą to asmens atžvilgiu. XXI amžiaus Bažnyčią neretai kamuoja liguista pastanga patikti, būti miela, neužgauti niekieno jausmų ir jautrumo kalbomis apie bausmę, kančią ir blogio pasekmes.

Monsinjoras Svarinskas nesirgo šia liga. Jis nesiekė patikti niekam, išskyrus Dievui. Ir tik tokia laikysena leido jam nuolatos sakyti tiesą – kai jo klausėsi ir kai nesiklausė.

Tikriausiai Monsinjorui gyvam esant nesugebėjome įvertinti, koks vertingas ir didelis darbas buvo šis tiesos sakymas. Jo vertė kyla kaip tik iš tarytum laisvoje Lietuvoje įsivyravusios baimės sakyti tiesą. Minėto neomark-sizmo tikslo sunaikinti tautinį, valstybinį, religinį, lytinį ir kitus tapatumus, paskandinant juos pasirinkimo įvairovėje, visada siekiama slapčia, niekada nedeklaruojant. Taip yra, nes kolektyvinio tapatumo ir stabilios žmogišku-mo formos poreikis yra žmogaus prigimtyje, ir niekas sąmoningai nesirinktų, kad jo tapatumas, jo „aš“ ir „mes“ būtų sunaikintas. Būtent todėl mark-sizmo ideologijos skleidėjai ne tik negali viešai deklaruoti savo tikslų. Jiems tiesiog būtina, kad niekas viešai nekalbėtų apie vykdomą naujo žmogaus kūrimą, nes kol yra kalbančiųjų, tol naujo žmogaus kūrimo projektas strin-ga, susidurdamas su sveiku protu ir žmogiška tikrove.

Dėl šios priežasties kiekvienas kalbantis tai, ką kalbėjo mons. Svarinskas ir ką šiandien bando kalbėti jį prisimenantys, yra tildomas. Tildomas ne-formaliais būdais – marginalizuojant, išjuokiant, atimant darbus ir pagar-bą visuomenėje. Seksualinių mažumų judėjimas, tai yra melo paskelbimo esant tiesa judėjimas, su kuriuo aktyviai kovojo Monsinjoras, čia yra puikus pavyzdys. Vakarų šalyse, kuriose įteisintos prigimčiai prieštaraujančios vie-nalytės „santuokos“, bandoma žengti dar toliau – svarstomi „antihomofobijos“ įstatymai, baudžiantys už tokių „santuokų“ kritiką. Tačiau siekiant sukurti baimės atmosferą, tokios bausmės net nėra būtinos. Sovietmečiui prilgstantis neformalus spaudimas puikiai daro savo darbą. Ne pirmus metus Vilniaus universiteto profesorių, vieną Sąjūdžio kūrėjų Vytautą Radž-vilą bandoma subtiliausiais būdais „įtikinti“ susiprasti ir išeiti iš darbo po studentų skundo dėl jo esą skleidžiamos homofobijos. 2016 metais žino-mi žurnalistai aktyviai stengėsi, kad tautininkas Julius Panka būtų išmestas iš darbo dėl jo esą skleidžiamos homofobijos. Galiausiai jiems tai pavyko. Daugybė mokslininkų, valstybės tarnautojų, žurnalistų, teisininkų tai mato

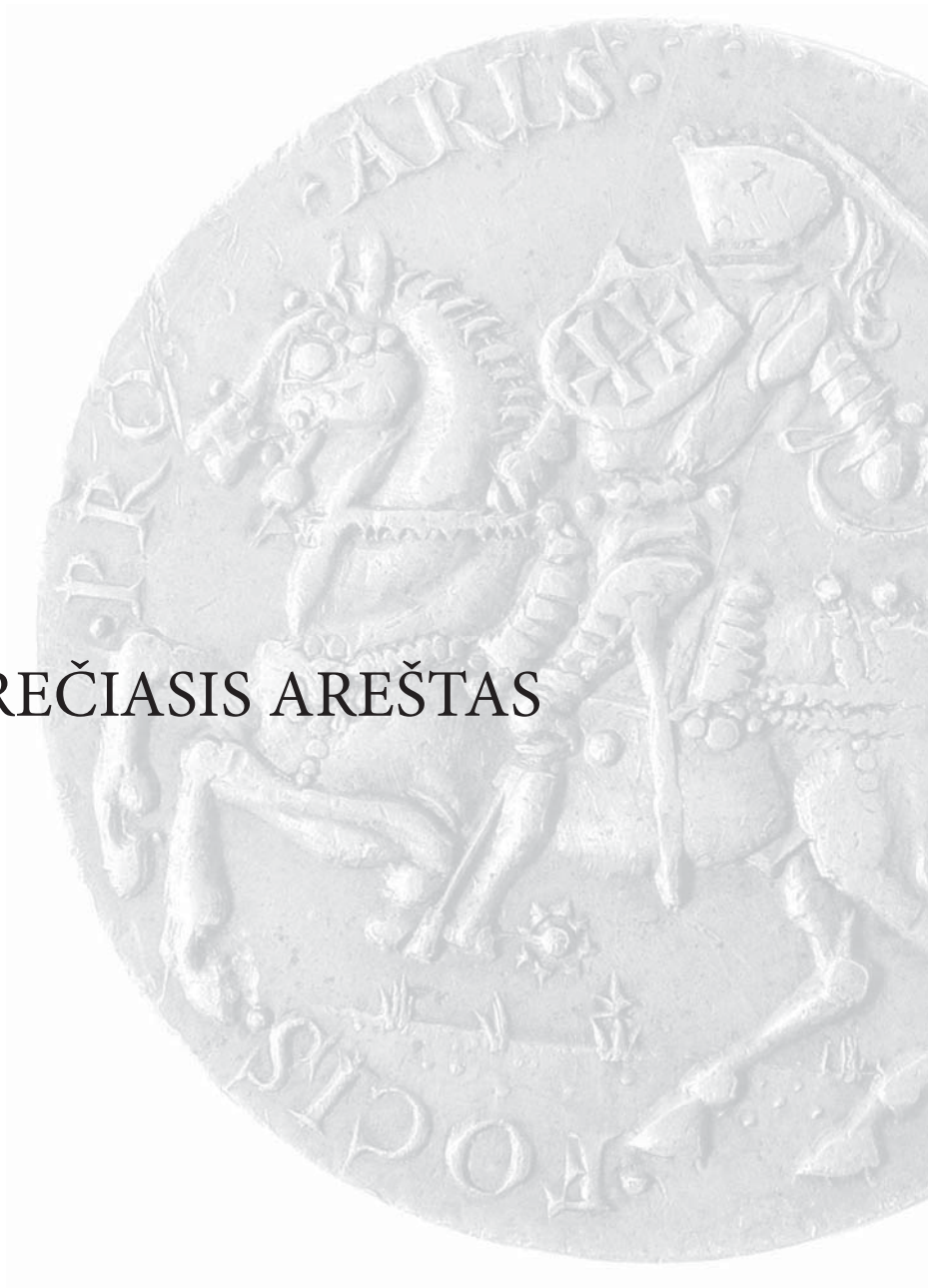
ir apdairiai slepia savo katalikiškas ar tiesiog nepakankamai „pažangias“ pažiūras, kad nebūtų apkaltinti homofobija ir netolerancija. Sakyti tiesą, prieštaraujančią naujojo marksizmo dogmoms, reikia didžiulės drąsos. „Nemoralizuok“ – skelbia pagrindinis naujosios cenzūros įstatymas. Ir didelė dalis katalikų paklūsta šiam įstatymui, apgaudinėdami save, kad įmanoma ištikimybė ir Dekalogui, ir žmogaus perkūrimo projektui, besislepiančiam po „liberalios demokratijos“ oksimoronu ir verčiančiam tylėti nuodėmių ir blogio akivaizdoje.

Gal todėl baimė sakyti tiesą vis labiau įsigali. Dar neseniai bijota tik garsiai išsakyti moralinius vertinimus. Pasakyti, kad viena yra objektyviai gera, o kita – bloga. Tai – vakar dienos problema. Šiandien jau bijoma įvardyti ir tiesiog nepatogius faktus. Akivaizdi nelegalių migrantų nusikaltimų ar specifinių homoseksualams būdingų ligų statistika nutyliama bijant įžeisti šias ar kitas esą pažeidžiamas, o iš tiesų į mūsų visų politinę laisvę besikėsinančias grupes. Nereikia apsigauti. Dabartinis pavojus sakyti tiesą yra juokingas palyginti su pavojumi sakyti tiesą sovietmečiu. Tačiau tiek Monsinjoras, tiek kiti tą darė, galvodami apie pareigą, ne apie asmenines pasekmes. Kataliko pareiga tiesai yra absoliuti ir nežino pasiteisinimų. Kaip sakė Monsinjoras, ir tą norisi kuo dažniau priminti sau ir kitiems, kiekvienas atsakysime Dievui už Tėvynės likimą. Ir kuo daugiau drąsos ginti tiesą rasime būdami čia, tuo mažiau jos reikės ieškoti ten, atsiskaitant už savo darbus.

Gal padedamas žiaurių laikmečio aplinkybių monsinjoras A. Svarinskas suprato dar vieną konkrečią tiesą, kurios suvokimas labai aktualus ir retas šiandienos Lietuvoje. Monsinjoras mokė: „Jei nesėsi, tai ir nepjausi. Mes sėdami nemanėme, kad išgyvensim ir kad gali greitai būti iškovota laisvė. Bet sėjome, nes gal kiti gyvens ir jos sulauks. Dabar gi niekas nenori sėti, visi nori pjauti.“ Nuoširdžiai kaip vaikas besišypsantis Monsinjoras nebuvo naivus ir nesapnavo greitų rezultatų, nesivaikė miražų. Visą gyvenimą kovojęs su žmogų naikinančiomis modernio ideologijomis, A. Svarinskas blaiviai suvokė katalikams krentančių iššūkių mastą.

Pasaulį apėmusios ir milžinišką įtaką įgavusios klaidos negali būti nu- galėtos per metus, dešimtmetį, gal net per žmogaus gyvenimą. Tačiau žmo- gaus pareiga yra ne sverti ir planuoti rezultatus, o padaryti viską, ką gali per jam Dievo žemėje duotus metus. Žmogaus pareiga sėti, kad pjautų kiti. Ir Monsinjoras sėjo tiesą nesidairydamas, kad tik galėtume pjauti mes, vėliau atėjusieji. Savo drąsa ir darbais jis paliko pamoką nuo Apšvietos pagimdytų ideologijų žmogiškumą ginti turintiems mūsų dienų katalikams. Pamoką sėti, kad pjautų kiti. Nes galiausiai visi atsakysime Dievui už Tėvynės likimą.

TREČIASIS AREŠTAS

LIETUVOS TSR PROKURATŪRA
ПРОКУРАТУРА ЛИТОВСКОЙ ССР

Tardymo dalis
prokuratūros

**BAUDŽIAMOJI BYLA
УГОЛОВНОЕ ДЕЛО**

№ 09-2-003-83

Тomas № 1
Т О М

Alfonsas Svarinskas, Vaclavo

1-14241-11

к.ш.н. Ванд. Но. 68 str. I d. str. 17
по ст. ст. УК

Tardymas pradėtas 1983 m. sausio mėn. 25 d.
Следствие начато г. мес. д.

Tardymas baigtas 1983 m. balandžio mėn. 7 d.
Следствие окончено г. мес. д.

Byla № _____ lapu. 17 listų
Дело № _____ ластас. в томбах

Tardytojas E. Bickauskas
Следователь

A. Svarinsko baudžiamoji byla

Eglė Juodvalkė, Vidmantas Valiušaitis

PREL. ALFONSAS SVARINSKAS: „MES ATLIKOME SAVO PAREIGĄ“

Prieš 10 metų, 1983 m. gegužės 3 d., LTSR Aukščiausiasis Teismas pradėjo nagrinėti Viduklės klebono, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto nario kunigo Alfonso Svarinsko bylą. Viskas buvo puikiai surežisuota: teisėjai, prokuratūros darbuotojai, sovietiniai žurnalistai gerai atliko savo darbą. Partijos užsakytas nuosprendis buvo paskelbtas. Nekaltas žmogus buvo nuteistas kalėti. Kunigo Svarinsko bylą aprašė *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika* (Nr. 58). „Laisvosios Europos“ radijo žurnalistai Eglė Juodvalkė ir Vidmantas Valiušaitis primena svarbiausius su tuo įvykiu susijusius faktus ir pateikia prelado A. Svarinsko išgyvenimus bei prisiminimus apie anuos įvykius praėjus dešimtmečiui.

* * *

Žinia apie teismą tyliai pasklido po visą Lietuvą, bet daug kas ja abejojo, nes net giminės apie būsimą „viešą“ teismo procesą nieko nežinojo. Abejonės išsisklaidė gegužės 3-iają. Lenino prospekto kvartalas buvo apsuptas milicininkų ir milicininkų uniformomis aprengtų kareivių. Į teismą žmonės buvo įleidžiami tik su specialiais leidimais, o iš visos Lietuvos suvažiavę kunigo Svarinsko draugai bei pažįstami buvo šturkščiai milicininkų vejami šalin. Net giminėms buvo sunku patekti į teismo salę. Kunigų čia neįleido. Pasak pareigūnų, vietų nebuvo, nors iš tiesų salė buvo apytuštė. Išskyrus

kunigo Svarinsko brolių ir seserį, nebuvo įleistas nei vienas tikintysis. Tą ir kitą dieną milicininkai stabdė ir gaudė grupes žmonių, bandžiusių patekti į teismo salę, sodino juos į mašinas ir vežė į miškus – už Nemenčinės, į Rūdninkų girią Šalčininkų ir Varėnos rajonuose, į Pirčiupių miškus, kur paleido. Panašūs dalykai dėjosi visas keturias teismo dienas.

Teismo procesui vadovavo LTSR Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas M. Ignotas, prokuroras buvo liūdnai pagarsėjęs J. Bakučionis, sekretoriavo – Čaikauskaitė. Kun. Alfonsas Svarinskas buvo kaltinamas antitarybinio turinio pamokslais, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto organizavimu bei jo dokumentų rašymu, platinimu ir pasiuntimu į užsienį. Antitarybiniais buvo laikomi visi pamokslai, kuriuose kun. Svarinskas kalbėjo apie bažnyčių apiplėšimus, kunigų nužudymus, Švenčiausiojo sakramento išniekinimus Pagramantyje, Veiviržėnuose, Viduklėje. Antitarybiški valdžiai buvo kun. Svarinsko raginimai švęsti sekmadienį, sekmadieniais nedirbti, kvietimas melstis už tikėjimo laisvę ir tokių maldų organizavimas Žemaičių Kalvarijoje, Šiluvoje.

Tik vienas liudytojas buvo tikintis. Visi kiti – KGB ar kitų įstaigų darbuotojai, esą atsitiktinai išgirdę kun. Svarinsko pamokslus, bet turėję su savimi magnetofonus, juos įrašę, namuose vėl perklausę ir pasiuntę atitinkamoms įstaigoms. Proceso metu nei liudytojai, nei prokuroras nesugebėjo pateikti nei vienos antitarybinės frazės iš kunigo Svarinsko pamokslų. Tačiau teismas vis tiek nustatė, kad kun. Svarinskas kurstė tikinčiuosius prieš tarybinę valdžią, skatino nesilaikyti įstatymų ir šaukė tiesiogiai į atvirą kovą prieš tarybinę valdžią.

Iš kunigui Svarinskui palankių liudytojų buvo pakviestas tik kun. Sigitas Tamkevičius, kuris pradėjo savo liudijimą, pareikšdamas, kad jam būtų garbė sėdėti kaltinamųjų suole šalia kun. Svarinsko. Jis sakė: „Negalima kaltinti kun. Alfonso Svarinsko šmeižtų ir prasimanymų platinimu, nes jis visur sakė tiesą ir tik tiesą. O jei toji tiesa kažkam akis bado – ne kun. Svarinsko kaltė. Ginti tikinčiųjų teises – ne nusikaltimas.“

Po to teismas nagrinėjo raštiškus liudytojų parodymus ir Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto dokumentus, kuriuos laikė ypač šmeižikiškais ir pavojingais. Įrodymai apie kun. Svarinsko ryšius su užsieniu buvo tiesiog juokingi. Prokuroras J. Bakučionis pareikalavo skirti kunigui 7-erių metų griežto režimo lagerio ir 5-erių metų nutrėmimo bausmę pagal LTSR baudžiamojo kodekso 68-ojo straipsnio 1-ąją dalį.

Pusantrą valandą trukusioje gynimosi kalboje, kurią teisėjas tris kartus bandė nutraukti, kun. Alfonsas Svarinskas aiškino, kad visa savo veikla jis kovojo tik už įstatymų laikymąsi, išvardijo faktus, kurie rodo, jog Bažnyčia Lietuvoje surakinta, kad prieš ją kovojama šturkščia prievarta, tikintys žmonės diskriminuojami, puolami per spaudą, radiją ir televiziją, mokyklose persekiojami ir išjuokiami. Jis kalbėjo apie sunkią Kauno kunigų seminarijos padėtį, religinės spaudos suvaržymą, apie moralinį mūsų tautos pairimą.

Gegužės 6 d. buvo perskaitytas teismo nuosprendis: kun. Alfonsui Svarinskui skiriama septynerių metų griežto režimo lagerio ir trejų tremties bausmė. Po teismo į pasimatymą su seserimi kun. Alfonsas Svarinskas atėjo šypsodamasis, prašė padėkoti visiems, kurie už jį meldėsi.

* * *

Prelatas Alfonsas Svarinskas dabar yra Lietuvos kariuomenės vyriausiasis kapelionas, o jo teismo metu prieš 10 metų suimtas bendramintis kun. Sigitas Tamkevičius – vyskupas augziliaras Kaune. Kokie prelado Svarinsko išgyvenimai ir prisiminimai apie anuos įvykius praėjus dešimtmečiui?

Su kokia nuotaika teko pasitikti nuosprendį po trečiojo arešto, kai teismo salėje buvo suimtas kun. Sigitas Tamkevičius, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas išblaškytas, kai mįslingomis aplinkybėmis vienas po kito žuvo kunigai Bronius Laurinavičius, Juozas Zdebskis, Leonas Šapoka, kiti aktyvesni kunigai buvo įnirtingai persekiojami, vyskupai Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius gyveno nutrėmime? Ar neatrodė tada, kad totalitarinis sovietų režimas pagaliau palaužė Lietuvos katalikų Bažnyčios rezistencinę dvasią?

Pasak kun. Svarinsko, jam, kaip katalikų kunigui, kito kelio nebuvę: „Žinojau, kad išitraukęs į tikinčiųjų teisių gynimą, anksčiau ar vėliau būsiu suimtas. Kai kas mano, kad tai buvo didvyriškas darbas. Ne. Mes buvome ištikimi savo pašaukimui.“

Kun. Svarinskas tvirtino privalėjęs ginti parapijiečius, ypač jaunimą. Sovietiniuose lageriuose sutikęs įvairių sektantų, kurie už savo tikėjimą sėdėjo po 5–6 kartus. „Jeigu sektantai sugebėjo aukotis, tai būtų didžiausia gėda ir nuostolis mūsų Bažnyčiai, jeigu mes, katalikų kunigai, būtume nustoję tos aukos dvasios“, – kalbėjo buvęs politinis kalinys. Jis tvirtino, kad eiti lagerin sunkiausia buvo pirmą kartą. „Tada buvo sentimentų – ar grįšim, ar negrįšim? O paskui – važiauvau kaip į komandiruotę. Yra geros komandiruotės, yra prastos komandiruotės. Bet nei daugiau, nei mažiau.“

Pesimizmo ar nevilties, pasak kunigo, tada jis nejautęs. Gailėjęsis tik vieno: padaryta per mažai. Nebuvo pakankamai parodyta ir aukos dvasios. „Mes labai mažai nukentėjom, – sakė kun. Svarinskas. – Jei būtų kasmet nuteisę bent po 2–3 kunigus, tada būtų tautoje sukėlę pasipriešinimo dvasią. Tauta apsnūdo. Visi laukė geresnių laikų, kad galėtų pradėti kovoti. O dabar, kai tie geresni laikai atėjo, pasirodė, kad nebemokam nei kovoti, nei dirbti. Jeigu tada būtume kovoję, šiandien mūsų žmonės būtų visiškai kitokie.“

Nuteistas už katalikišką agitaciją ir propagandą bei veiklą Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitete. *Kronikos* primesti neįstengė. Kun. Svarinskas: „Bandė susieti ir su *Kronika*, bet nieko neįrodė. Prokuroras J. Bakučionis klausė per teismą: ar matei *Kroniką*? Sakiau, mačiau. Kur? Sakiau, E. Bičkauskas atnešė, tardymo kabinete rodė. O girdėjai apie *Kroniką*? Sakiau, girdėjau. Kur? Per Vatikano radiją...“

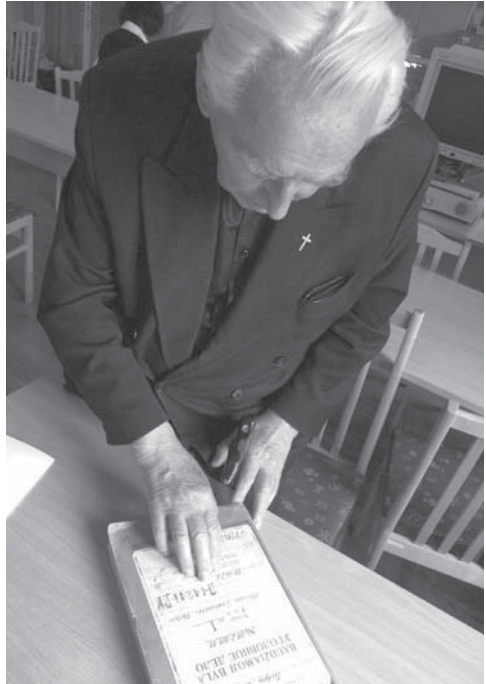
Apsisprendimas eiti į lagerį buvęs sąmoningas. Iki paskutinės akimirkos mainais už savęs išsižadėjimą buvo siūloma laisvė: „Tardytojas E. Bičkauskas gundė: 5 minutės per televiziją – ir eini namo. Du sakinius turi pasakyti savais žodžiais: esu neteisis ir ateity nelaužysiu tarybinių įstatymų. Davė tris dienas apsigalvoti. Pašaukė, klausia ar apsigalvojau? Sakau, apie ką? Apie

televiziją. Sakau, užmiršau. Žaidžiau šachmatų partiją. Labai įdomi buvo. Gal galėtumėte vėl tris dienas duoti?“ Nedavė.

Kunigas parapijos vaikus mokęs kovoti už tiesą ir nebijoti nieko, išskyrus Dievą. A. Svarinskas: „Jeigu žūčiau, vaikai, žinojau, mane atsimintų. Bet jeigu išeičiau į televiziją, sakytų: štai, mokino mus būti drąsius, o pats papuolė ir iš karto kapituliuavo. Sakiau sau, geriau žūsiu, bet gink, Dieve, vaikelių nepapiktinsiu.“

Ar tikėjosi kunigas, kad po tokio visuomeninio entuziazmo ir vilties, iškovojus nepriklausomybę, staiga ateis toks atoslūgis? A. Svarinskas: „Ne, šito nesitikėjau. Ir man tai didžiausias nusivylimas. Skaudžiausia netektis, kokią tik galima įsivaizduoti, būtų nesugebėjimas laisvės išsaugoti.“

Vienas pastarųjų kun. Svarinsko interviu vadinasi „Čia niekas nebenori kovoti“. Ar nesijaučiate nuviltas? Ar Jūsų aukos prasmė liko suprasta šiandieninio žmogaus, ar ji neliko nuvertinta? „Mes nesiekėm, kad mus kas nors įvertintų ar neįvertintų. Mes atlikom savo pareigą, – sakė kun. Svarinskas. – Buvau tikras, kad atgavę laisvę imsime kūrybinio darbo, ne konfrontacijos. Štai šito esu pasiilgęs. Deja, dabar tenka konfrontuoti. Tos pačios jėgos griaua Lietuvą. Ir stipriai griaua“, – kalbėjo triskart gulago kalinys, daugiau kaip du dešimtmečius už spygliuotos vielos praleidęs kunigas.

Monsinoras žiūri savo baudžiamąją bylą. 2012 m.

Liudytojo apklausos protokolas

200
198 1 m. gegužės mėn. 14 d.

Apklausa pradėta: 10 val. 15 min., baigta 19 val. 15 min.
Lietuvos TSR Valstybinis saugumo komitetas
(pareigos, laipsnis, pavardė)
Tarybos Prezidiumo 1-ojo skyriaus, majoras
Rolis VSK Vilniaus miesto rajono posąjio patalpa
(kur)

vadovaujamas Lietuvos TSR BPK 176-178 ir 180 str. apklausiau liudytoją:

1. Pavardė, vardas, tėvavardis Lipinas Rolandas Vytauto

2. Gimimo data 1954 m. 3. Gimimo vieta Kaunas

4. Pilietybė TSRS 5. Tautybė lietuvi 6. Partiskumas VSK Puapy

7. Išsilavinimas aukštasis 8. Seiminė padėtis vedęs

9. Teistumas teismo subaustas

10. Darbavietė ir pareigos Vilniaus 18 Vokalinė kaimo prof. techniko mokykla stat. kauj. org. sekretorius

11. Gyvenamoji vieta Vilniaus, Gegužės 1-ojo 2-5

12. Dokumentai, patvirtinantieji asmenys su savimi neturi

Liudytoji Lipinas Rolandas išaiškinta, kad jis (pavardė, inicialai)

iškvietas apklausti baudžiamojame byloje įuoltoje dėl nelygalau sutartybių turinio šalinimo Lietuvos ka- talinų bendruomenės "darytinimo" pabrėžimo sąlyt

Sutinkamai su Lietuvos TSR BPK 77, 80 ir 178 straipsnių reikalavimais liudytojas gali būti apklaustas apie bet kokias nustatytinas byloje aplinkybes ir privalo duoti teisingus parodymus, atsakyti į užduotus tardytojo ar kvotėjo klausimus.

Be to, jam išaiškinta, kad sutinkamai su Lietuvos TSR BPK 114 ir 180 straipsniais jis po apklausos turi teisę susipažinti su protokolu ir reikalauti jį papildyti ir padaryti jame pataisas; prašyti apklausoje panaudoti garso įrašymą, po apklausos pačiam surašyti savo parodymus.

Dėl atsakomybės už atsisakymą ar vengimą duoti parodymus ir už žinomai melagingų parodymų davimą pagal Lietuvos TSR BK 189 ir 190 straipsnius įspėtas.

Liudytojo parašas [Signature]

Pamokslų užrašinėtojo R. Lipino „liudijimo“ protokolas

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS*

Vilkaviškis, 1982 m. gegužės mėn. 14 d.

Apklausa pradėta 10 val. 05 min., baigta 19 val. 15 min.

Pertr. 12:30–3:30

Lietuvos TSR Valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus vyr. tardytojas majoras Pilelis VSK, Vilkaviškio rajono poskyrio patalpose, vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 176–178 ir 180 str., apklausiau liudytoją:

1. Pavardė, vardas, tėvavardis **Lipinas Rolandas, Vytauto****
2. Gimimo data **1954 m.**
3. Gimimo vieta **Kaunas**
4. Pilietybė **TSRS**
5. Tautybė **lietuvis**
6. Partiškumas **TSKP narys**

<...>

10. Darbovietė ir pareigos **Vilkaviškio 18 vidurinė kaimo prof. technikos mokykla, etat. komj. org. sekretorius**

11. Gyvenamoji vieta **Vilkaviškis, Gegužės 1-osios 2–5**

Liudytojui Lipinui Rolandui išaiškinta, kad jis iškviestas baudžiamajoje byloje, iškeltoje dėl nelegalaus antitarybinio turinio leidinio „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“ dauginimo ir platinimo faktų.

<...>

Liudytojas parodė: 1979 metais man iš Kybartų miesto gyventojų (kas pasakojo, nepamenu) yra tekę girdėti, kad Kybartų klebonas Tamkevičius sako kažkokius šmeižikiškus pamokslus, kuriuose šmeižia tarybinę tikrovę. Be to, tie žmonės man tada minėjo, kad klebonas Tamkevičius pasikviečia ir kitus pamokslautojus, kurie taip pat sako pamokslus daugumoje savo turiniu nukreiptus prieš tarybų valdžią. Norėdamas įsitikinti, ar tikrai taip yra, 1979 metų liepos mėnesio 22 dieną apsilankiau Kybartų bažnyčioje. Tą dieną bažnyčioje pamaldos ir pamokslas buvo pašvęstas Kybartų bažnyčios patatymo 50-mečiui. Pirmasis pasirodė Kybartų klebonas Tamkevičius, kurį aš iš matymo Kybartuose jau pažinau anksčiau. Jis, kaip tikras šeiminkas, pasveikino susirinkusius, pasakė, kokia bus programa. Pranešė, kad viduryje mišių bus sakomas pamokslas, o 12 val. per sumą atvyks jo ekscelencija Viliaus vyskupas Julijonas Steponavičius. Toliau sakė, kad antradienį atvažiuos visas jo kursas, t. y. kunigai, kurie prieš 17 metų kartu baigė Kauno kunigų seminariją, ir visi laikys mišias. Kartu Tamkevičius pakvietė tikinčiuosius dalyvauti minėtose mišiose. Po to kunigas Tamkevičius lyg tarp kitko pasakė: „Mačiau ten priėngyje yra renkami parašai, kad gražintų Klaipėdos bažnyčią, kurioje dabar yra filharmonija. Prašau, kurie dar nepasirašė, pasirašykite, čia nieko prieš valdžią nėra.“

Įeidamas į bažnyčią aš tikrai mačiau, kad buvo renkami parašai. Prie šoninio įėjimo į bažnyčią stovėjo dvi moteriškės (nepažįstamos) ir atskiruose lapuose rinko parašus. Mačiau, kaip pasirašinėjo merginos 15–20 metų amžiaus. Kai kurios jų vilkėjo tautiniais rūbais. Pasirašinėjo ir kiti žmonės. Tą dieną Kybartų bažnyčioje žmonių buvo pilna. Žmonės, kurie netilpo į vidų, stovėjo šventoriuje. Buvo nemažai ir jaunimo, dalis, iš kurių ypač vaikiai, buvo aprenkti bažnytiniiais rūbais. Jų (mergaičių ir berniukų) galėjo būti apie 60–70, o gal ir daugiau.

Apie 12 valandą į sakyklą įėjo gana aukšto ūgio kunigas. Jis buvo žilstelėjęs, stambaus veido, su akiniais, gal virš 50-ties metų amžiaus. Iš kur jis buvo atvykęs, nežinau, tačiau paklausta šalia manęs stovėjusi moterėlė pasakė, kad tai kunigas Svarinskas. Jį aš galėčiau atpažinti ir dabar.

Kunigas Svarinskas, pradėdamas savo pamokslą, pasakė, kad šiandien visa Lietuva švenčia Viešpaties dieną, visi skuba į bažnyčią pasimelsti ir atiduoti garbę kūrėjui, kad pasistiprintų tolimesnei kovai. Sakė, kad būtų gera, kad dabar mes galėtumėm kaip televizijos ekrane pamatyti daugelį Lietuvos kampelių ir pamatyti didelėje lygumoje nuo Meškuičių einantį didelį jaunimo būrį su kryžiumi: tai bičiuliai, kurie švenčia dešimtmetį ir neša kryžių į kryžių kalną, kaip savo ištikimybės tikėjimui ir bažnyčiai simboli. Toliau pamokslininkas pasakė, kad kybartiečiai pradžioje buvo nusiminę kartu su savo klebonu, nes kulto įgaliotinis uždraudė atvykti Kauno ir Vilkaviškio vyskupui į šias iškilmes, bet, padarydamas didžiulį džiaugsmą ir malonumą, atvyko Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius, ir iškilmės turi savo didžiulę prasmę mūsų religiniame gyvenime ir tolimesnėms kovoms už bažnyčios reikalą. Pamokslininkas pasakė, kad Kybartų bažnyčia yra švyturys ir kelrodis visoms Lietuvos bažnyčioms. Kad toks gausus bažnyčios lankymas pirmiausia pasireiškė Dzūkijoje, o dabar ir Kybartuose. Kunigas padėkojo visiems už aukas, kurių dėka Kybartų bažnyčia šviečia savo gražumu ir baltumu. Svarinskas paminėjo, kad jis 1971 metais dirbdamas Naujamiestyje buvęs atvykęs į Kybartus, bet tada Kybartų bažnyčia buvo lankoma labai negausiai, o šiandien vaizdas kitas. „Šiandien vaizdas kitoks – sušuko pamokslininkas, – jis pasikeitęs pas jus ir visoje Lietuvoje. Manau, kad pasikeitęs neatšaukiamai. Gražu, kad jaunimas, gimęs pokario metais, auklėtas ant bedieviškos propagandos, šiandien neša kryžių į kryžių kalną, arba eina procesijom į Šiluvą. Išeina šimtai jaunuolių. Tai mūsų džiaugsmas!“

Toliau kunigas trumpai papasakojo Kybartų bažnyčios istoriją ir paminėjo, kad ji buvo pastatyta prieš 50 metų. Po to sakė apie TSRS užsienio reikalų ministro Gromykos apsilankymą pas popiežių ryšium su vaikų švietimu ir paminėjo, kad Lietuvos komjaunimo CK darbuotojas Baltrūnas išleido įsakymą, kad vaikai iki 18 metų neturi teisės lankyti bažnyčios, ir kad neseniai buvo sukviesti vyskupai, kuriems pasakyta, kad anuos religijos nuostatus: auklėtų vaikus antitarybiškai bedieviai nepriims ir toliau su jais kovos. Tęsdamas toliau Svarinskas pasakė kaip faktą, kad neseniai į Vykdomąjį komitetą buvo pakviestas kunigas Bagdonas, kurio paklausė, ar jam

nenusibodo dirbti Telšiuose, ir liepė išvaikyti vaikus nuo altoriaus. Toliau pamokslininkas su rėkiančia, pilna neapykantos, pikta intonacija šaukė: „Manau, kad kunigo nieks nenuvarys nuo altoriaus ir jis bus Telšiuose. Ne bedievių reikalas skirstyti kunigus, kur jiems būti. Yra vyskupas, yra bažnyčios valdžia ir ji paskirs, kur kunigams būti!“

Baigdamas pamokslą Svarinskas pareiškė, kad viskas eina atgimimo keliu ir kad kiekvienas krikščionis turi įnešti savo dalį į tą atgimimą ir jį paspartinti, kad laikas neleidžia ilgai laukti.

Vysk. Julijonas Steponavičius Kybartuose. 1979 m. liepos 22 d.

Po pamokslų prasidėjo procesija apie bažnyčią. Vyskupą lydėjo Svarinskas ir kiti kunigai. Iš viso eitynėse apie bažnyčią dalyvavo 15 kunigų.

Pasibaigus eitynėms pamokslą pasakė vysku-pas Steponavičius. Jis palietė vaikų religinį auk-lėjimą ir džiaugėsi, kad taip gausiai susirinko tikintieji Kybartuose.

Kartu su savimi turėjau portatyvinį magnetofoną ir visą kunigo Svarinsko pamokslą užrašiau į magnetofono juostą, kurią kartu su savo paaiškinimu perdaviau valstybės saugumo organams.

Sekantį kartą Kybartų bažnyčioje buvau 1979 metų rugsėjo mėnesio 2 dieną. Šį kartą pamokslavo Kybartų klebonas Tamkevičius. Kunigas visą pamokslą pašventė pranešimui apie tai, kad jis buvo iškvietas pas respublikos prokurorą Kairelį, kur jį kaltino, kad jis šmeižias Tarybų vaktį. „Aš nešmeižiu Tarybų valdžios, bet reikalauju, kad ji kovotų su girtuokliavimu“, – pasakė kunigas. Vėliau per visą pamokslą kalbėjo apie pokalbį pas prokurorą. Taip pat jis sakė, kad per 35 metus Tarybų valdžia daug kam atėmė tikėjimą. Sakė – žmogui kartojama dirbk, dirbk, lenktyniauk, o žmogus mato, kad aplinkui melas, blatas, pažintys. Žmogui nėra čia laimės, jis nemato išėties iš šios aklavietės, į kurią atėjo Lietuva per 35 metus. Kunigas Tamkevičius aiškino toliau, kad bedieviai baigia Lietuvą nuvesti į pražūtį. „Praėjo tik 35 metai, o žiūrėkit, kokion prarajon Lietuva nuėjo per šį laikotarpį,“ – šaukė Tamkevičius iš sakyklos. Kalbėdamas apie girtuokliavimą kunigas Tamkevičius staiga savo mintį pasuko ragindamas kovoti prieš okupantus. Apie tai jis kalbėjo: „Jeigu kokią tautą užpuola gigantiška kaimyninė valstybė. Ką daro ši tauta? Ima ginklą į rankas ir eina mušti prieš, grobikų, okupantų. Žūva tūkstančiai ir šimtai tūkstančių vyrų. Dėl ko? Dėl savo tautos laisvės. Taip ir dabar reikia ginti tautą ir jeigu reikės ir savo gyvybės nepagailėti už tautos laisvę“, – taip ir užbaigė savo pamokslą Tamkevičius, o aš taip ir nesupratau, ar tai buvo kunigo pamokslas, ar pasiaiškinimas tikintiesiems, kad jį iškvietė prokuroras ir kad jis sugebėjęs atsikalbėti prieš prokurorą, parodydamas, kad jis kovoja tik prieš girtuokliavimą.

1980 metų vasario 21 dieną buvau Kybartuose ir praeidamas pro bažnyčią pastebėjau aplinkui daug žmonių. Pasiteiravęs sužinojau, kad šią dieną įvyks kunigo Virgilijaus Jaugelio laidotuvės. Tą dieną Kybartų bažnyčia buvo pilna žmonių. Jų netgi šventoriuje buvo nemažai. Pirmuoju pamokslą sakė Kybartų klebonas Tamkevičius. Jis ir pradėjo pamokslą sakydamas, kad gal kiek neįprasta, kad laidotuvėse kalba klebonas šeimininkas. Visą savo pamokslą Tamkevičius pašventė kunigo Virgilijaus Jaugelio gyvenimui. Jis gana plačiai papasakojo mirusiojo biografiją, ypač pabrėždamas tas vietas, kai kunigas Virgilijus veikė prieš tarybinius įstatymus. Tamkevičius paminėjo, kad kunigas Virgilijus 1972 metais rinko žmonių parašus po vadinamu memorandumu ir dėl to buvo sulaukytas milicijos. Pamokslininkas kalbėjo, kad rinkdamas parašus Virgilijus dar nebuvo kunigu, bet visą laiką atkalčiai ruošėsi tapti juo. Kelis kartus davė pareiškimus įstoti į Kauno Kunigų seminariją, bet valdžia jam vis neleidusi.

Kiek daugiau Tamkevičius sustojo ties kunigo Jaugelio gyvenimo momentu, kai jis buvo suimtas po padarytos kratos jo bute Kaune. Sakė, kad jis buvo nuteistas ir sėdėjo kalėjime. Toliau Tamkevičius ištisai liaupsino kunigą Virgilijų, iškeldamas jį į aukštumas ir vadindamas jį šventuoju, taip jis kvietė dabartinį jaunimą sekti kunigo Virgilijaus pavyzdžiu. Tamkevičius pasakė, kad kunigas Virgilijus tapo kunigu be kunigų seminarijos ir jo šventimų niekas nematė.

Tamkevičius užbaigė savo pamokslą tokiais žodžiais: „Už viską labiau šiandien mūsų tautai reikia šitokių žmonių kaip kunigas Jaugelis. Reikia žmonių, kurie šiandieninėse gyvenimo sąlygose turėtų ryžto ir drąsos aukotis ir kentėti už dievą ir tėvynę.“

Po to tęsėsi pamaldos ir religinės apeigos, pašvęstos kunigo Virgilijaus Jaugelio atminimui. Sekantį pamokslą pasakė nevietinis kunigas. Jis vidutinio ūgio, tamsių plaukų, su akiniais. Aš pasiteiravau kelių tikinčiųjų, norėdamas sužinoti pamokslininko pavardę. Tai man ne iš karto pavyko, bet kiek vėliau vis dėlto sužinojau, kad šio kunigo pavardė Kauneckas. Jo pamokslas taip pat buvo pašvęstas mirusiojo kunigo Jaugelio atminimui,

tačiau šis kunigas, palyginus jo pamokslą su tos pačios dienos rytiniu pamokslu, kurį sakė Tamkevičius, buvo gerokai aštresnis. Šis kunigas buvo aiškiai nusiteikęs prieš Tarybų valdžią ir nė kiek nesivaržydamas rėžė iš sakyklos tokius žodžius, kurie nieko bendro neturi su tikėjimu ir dievu. Pamokslą Kauneckas pradėjo nuo to, kad jam malonu stebėti, jog dar nemažai jaunimo yra prie altoriaus, o mūsų šalyje buvo bandyta išplėsti jaunimui tikėjimą. Kunigas sakė, kad daugeliui kunigų buvo valdžios nurodyta, kad jaunimui iki 18 metų draudžiama patarnauti mišioms ir giedoti bažnyčios chore. Toliau kunigas tiesiog šaukė iš sakyklos: „Niekas, jokios valdžios represijos, jokie kvietimai į Vykdomuosius komitetus, jokios pastangos nenuvarė ir nenuvyras jaunimo nuo altoriaus, kaip matote, bedieviams nepavyko!“ Po to kunigas aiškino ir įrodinėjo, kad tie jaunuoliai ar merginos, kurie netiki, tampa chuliganais ir budeliais. Jis įrodinėjo pasiremdamas tarybinės spaudos medžiaga apie tai, kad dabar nusikalstamumas netgi didėja, ir sakė, kad socialistinėje visuomenėje nusikaltimai yra dėsningas reiškinys, kaip ligos, kaip žmonių sergamumas. „Reiškia tarybinė visuomenė, atsisakanti tikėjimo, dėsningai serga chuliganizmu, o chuliganai yra budeliai, nes šie kankina nekaltus žmones“, – taip užbaigė savo mintį kunigas Kauneckas. Baigdamas pamokslą kunigas dar kartą paminėjo kunigą Jaugelį ir kvietė sekti jo pavyzdžiu. Jis kvietė jaunuolius, kurie nori tapti kunigais, eiti tokiu keliu, kuriuo ėjo kunigas Virgilijus. „Eikite į savo tikslą ir žinokite, kad to tikslo sutrukdyti nenulietos dar nei kulkos, nei granatos!“

Neužilgo po minėto pamokslo didelį pamokslą pasakė jau mano pažįstamas kunigas Svarinskas. Jis taip pat savo pamokslą pašventė kunigo Jaugelio atminimui. Svarinskas sakė, kad Jaugelis buvo Lietuvos jaunimo lyderis, kuris neteisybės siautėjimo metu rodė kelią ir vedė į savo tikslą. Toliau pamokslininkas sakė, kad dabar labai trūksta kunigų, nes jų daug miršta, o naujų paruošiama mažai. Sakė apie veikiančią oficialią Kauno kunigų seminariją, kurią laiko suspaudę bedieviai, o kiti kunigai ruošiami neoficialiai ir gauna išventinimą taip pat neoficialiai. Pasakė, kad neoficialiai išventintų kunigų Lietuvoje yra. „Ir ateityje, jeigu bedieviai Kauno kunigų seminarijoje neleis paruošti tiek kunigų, kiek bažnyčia nori, kunigai bus ruošiami

neoficialiai. Jie bus ruošiami ir išventinami,“ – pilnai užtikrintai pareiškė Svarinskas. Toliau jis kalbėjo, kad įgaliotinis buvo sušaukęs vyskopus ir valdytojus į Vilnių, kur buvo pranešta, kad atsirado pagrindžio kunigų, išvardino visus pavardėm ir dabar mirusį kunigą Jaugelį priskyre prie nemokšų. Po to Svarinskas aršiai įpykęs pareiškė: „Kas gi kaltas dėl to? Bedieviai atėmė teologijos-filosofijos fakultetą, atėmė katalikų gimnazijas, atėmė spaudą, knygų leidimą. Išvaikė 3 seminarijas. Nebėra vyskupų.“ Kunigas, tęsdamas pamokslą, toliau paaiškino, kad dėl kunigų nemokšiškumo kalti bedieviai ir kad bažnyčia šiandien tampa ne tik nenugalėta, bet ji išeina į Lietuvos istoriją ir tampa aistringa tautos priešui ir ji turės išvesti mūsų tautą į šviesesnį rytą. „Broliai, jūs pažįstate vienas kitą, pažįstate kunigus ir žinokite, kad reikia klausyti bažnyčios, o ne bedievių propagandos“, – pasakė Svarinskas. Toliau jis tęsė, kad bažnyčiai reikia perspektyvos, yra statoma ateities Lietuva. Sakė, kad Lietuvos miestus greitai papuoš naujos bažnyčios, uždarysime milicijas, įskaitų kambarius. Toliau Svarinskas ragino aukotis visiems kunigams už bažnyčią ir laisvę. Sakė, kad dabar kunigui numirti lovoje nemadinga, ir jei-gu mirti, tai ant kalėjimo narų. Jis pabrėžė, kad kunigas turi mirti kovoje.

Vidurdienį pro centrinės Kybartų bažnyčios duris išneštas pašarvotas kunigas Jaugelis. Jį nešė keli kunigai. Iš viso kunigų laidotuvėse galėjo būti apie 90, o žmonės ir bažnyčioje, ir šventoriuje netilpo. Jų buvo ne mažiau 1500. Kunigo Jaugelio karstas buvo nuleistas į Kybartų bažnyčios varpinės bokšte buvusią angą ir tuojau užmūrintas.

Visų trijų kunigų: Tamkevičiaus, Kaunecko ir Svarinsko pamokslus, pasakytus per kunigo Jaugelio laidotuves Kybartų bažnyčioje, aš užrašiau į magnetofono juostą, kurią kartu su savo pareiškimais perdaviau VSK organams.

1980 metų kovo mėnesio 22 dieną aš vėl lankiausi Kybartų bažnyčioje ir klausiau Kybartų klebono kunigo Tamkevičiaus pamokslo. Žmonių Bažnyčioje buvo gal apie 500. Buvo ir jaunimo. Pamokslą Tamkevičius pašventė neseniai mirusio kunigo Jaugelio atminimui. Pamokslininkas visai liaupsino Jaugelį kaip kovotoją už Lietuvos laisvę, kaip ekstremistą ir didvyrį. Sakė, kad kunigas Virgilijus visą savo neilgą gyvenimą pašventė kovai prieš

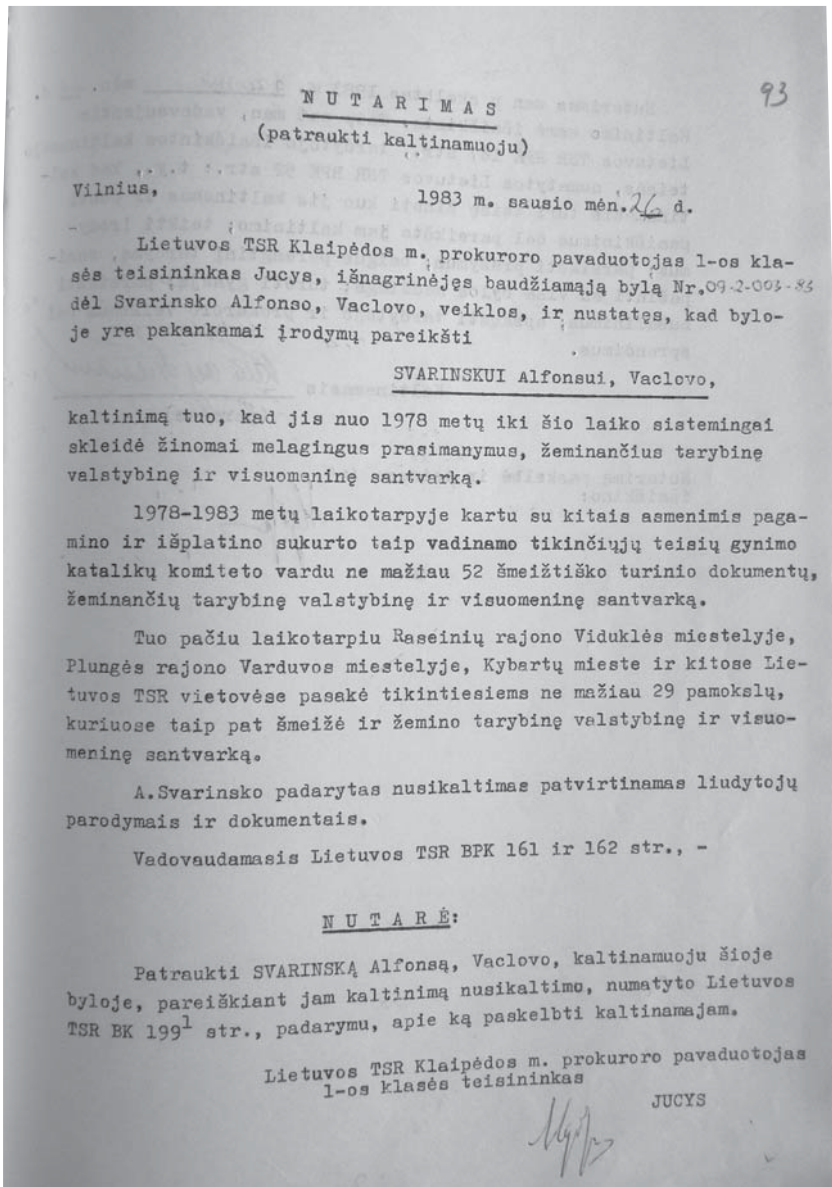
bedievius. Tamkevičius išdidžiai kalbėjo, kad kunigas Jaugelis buvo Tarybų valdžios persekiojamas ir baudžiamas kaip ekstremistas. Tamkevičius sakė, kad Virgilijus gyvas būdamas lankėsi teismuose ir užstojo asmenis, kurie buvo teisiami pagal tarybinius įstatymus. Toliau kunigas sakė, kad Jaugelis per visą savo gyvenimą buvo didvyris ir kankinys. Apžvelgęs susirinkusius tikinčiuosius kunigas Tamkevičius pasakė, kad bedieviai kalba apie ekstremistus, nuo kurių nusigręžia visa liaudis, tačiau pamaldos už kunigą Virgilijų rodo priešingai: liaudis yra su tais, kuriuos bedieviai vadina ekstremistais ir kuriuos pravardžiuoja reakcionieriais. Baigdamas savo pamokslą Kybartų klebonas Tamkevičius ragino tikinčiuosius ir ypač jaunimą būti bent kiek panašiems į mirusį kunigą Jaugelį.

Protokolą perskaičiau. Mano parodymai užrašyti teisingai. Papildymų ir pastabų neturiu (Rolandas Lipinas parašas)

VSK tardymo skyr. vyr. tardytojas majoras V. Pilelis (parašas)

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr.09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap58. B. P-1424-1Li. T.2. L. 237–247.

** Lietuvai atgavus nepriklausomybę Rolandas Lipinas dirba valstybės tarnautoju Vilkaviškio savivaldybėje.

Nutarimas A. Svarinską patraukti kaltinamuoju

NUTARIMAS***(patraukti kaltinamuoju)****Vilnius, 1983 m. sausio mėn. 26 d.**

Lietuvos TSR Klaipėdos m. prokuroro pavaduotojas 1-os klasės teisininkas Jucys, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą Nr. 09-2-003-83 dėl Svarinsko Alfonso, Vaclovo, veiklos, ir nustatęs, kad byloje yra pakankamai įrodymų pareikšti

SVARINSKUI Alfonsui, Vaclovo,

Kaltinimą tuo, kad jis nuo 1978 metų iki šio laiko sistemingai skleidė žinomai melagingus prasimanymus, žeminančius tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

1978–1983 metų laikotarpyje kartu su kitais asmenimis pagamino ir išplatino sukurto taip vadinamo tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komiteto vardu ne mažiau 52 šmeižtiško turinio dokumentų, žeminančių tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

Tuo pačiu laikotarpiu Raseinių rajono Viduklės miestelyje, Plungės rajono Varduvos miestelyje, Kybartų mieste ir kitose Lietuvos TSR vietovėse pasakė tikintiesiems ne mažiau 29 pamokslų, kuriuose taip pat šmeižė ir žemino tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką.

A.Svarinsko padarytas nusikaltimas patvirtinamas liudytojų parodymais ir dokumentais.

Vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 161 ir 162 str., -

NUTARĖ:

Patraukti SVARINSKĄ Alfonsą, Vaclovo, kaltinamuoju šioje byloje, pareiškiant jam kaltinimą nusikaltimo, numatyto Lietuvos TSR BK 1991 str., padarymu, apie ką paskelbti kaltinamajam.

Lietuvos TSR Klaipėdos m. prokuroro pavaduotojas 1-os klasės teisininkas
JUCYS

(parašas)

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr. 09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 93.

Kun. Alfonso Svarinsko kunigystės 25 metų jubiliejaus minėjimas Viduklėje.
1979 m. spalio 7 d. Apsupti tikinčiųjų stovi Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto steigėjai. Iš kairės: S. Tamkevičius, V. Vėlavičius, J. Zdebskis, A. Svarinskas ir J. Kauneckas.

KALTINAMOJO TARDYMO PROTOKOLAS*

Vilnius, Lietuvos TSR Klaipėdos miesto prokuroro pavaduotojas, prokuratūros tardytojas,

1-os klasės teisininkas A. Jucys (klasės laipsnis, pavardė)

LTSR prokuratūros 14a kabinete (patalpose), vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 168 ir 170 str. str., išardė kaltinamąjį.

Tardymas pradėtas 17 val. 29 min., baigtas 18 val. 30 min.

1. Pavardė vardas, tėvavardis: **Svarinskas Alfonsas, Vaclovo**
2. Gimimo metai **1925 m. sausio mėn. 21.**
3. Gimimo vieta **LTSR, Ukmergės raj., Kadrėnų kaime**
4. Tautybė **lietuvis**
5. Partiškumas **n/p**
6. Mokslas **baigęs teologijos mokslus**
7. Šeimos padėtis **nevedęs**
8. Darbo vieta **Raseinių raj. Viduklės bažnyčios kunigas**
9. Užsiėmimas arba pareigos **klebonas**
10. Kilmė **iš valstiečių**
11. Karinė prievolė **ne karo prievolininkas**
12. Gyvenamoji vieta **Raseinių rajonas, Viduklė, Šaltinio 1.**
13. Ankstyvesnis teistumas **2 kartus už valstybinius nusikaltimus**
14. Žinios apie pasą **Asmuo žinomas**

(serija, numeris, kieno ir kada išduotas)

Dėl man pareikšto kaltinimo dėl sistemingo skleidimo žinomai melagingų žinių, žeminančių tarybinę valst. ir visuomeninę santvarką kaltu neprisipažįstu.

Kaltinamasis dėl jam pareikšto kaltinimo parodė:

Klausimas: Jūs prisipažįstate kaltu pagal pareikštą kaltinimą?

Atsakymas: Ne, kaltu neprisipažįstu. Aš nepadariau nieko tokio, už ką mane reikėtų kaltinti ir bausti. Esu tikintis, tikiu į pomirtinį gyvenimą ir už visus mano vargus man su kaupu bus atlyginta.

Klausimas: Kieno iniciatyva, kada, kokiomis sąlygomis /aplinkybėmis/ buvo įkurtas taip vadinamas „Katalikų komitetas tikinčiųjų teisėms ginti“?

Atsakymas: 1978 metais. Kas įkūrė – į šį klausimą neatsakysiu. Į komitetą įeina: kunigas Sigitas Tamkevičius, kunigas Vaitekynas, kunigas Kalinauskas, kunigas Vėlavičius ir kunigas Kauneckas.

Klausimas: Koku tikslu buvo įkurtas šis komitetas?

Atsakymas: Gelbėti Bažnyčią nuo sunaikinimo. Ateistai naikina Bažnyčias. Tuo pačiu atkreipti tarybinės Vyriausybės ir bažnyčios vadovybės dėmesį į daromas bažnyčiai skriaudas.

Klausimas: Ar buvo paskelbta platesniems sluoksniams visuomenės apie šio komiteto įkūrimą?

Atsakymas: Buvo pranešta Tarybinei valdžiai Vilniuje. Buvo paruoštas narių sąrašas ir jiems pasiūsti pranešimai. Tai buvo 1978 metais, datos tiksliai neprisimenu, tačiau tuojau pat po įkūrimo. Iš bažnyčių sakyklų tai skelbta nebuvo. Ir taip visi žinojo privačiu būdu. Savo pamoksluose esu kalbėjęs apie tai, kad įkurtas toks komitetas. Turbūt sakiau, kas įeina į šį komitetą. Aš pats esu šio komiteto narys nuo pat jo susikūrimo dienos. Savo pamoksluose esu kalbėjęs apie šio komiteto tikslus.

Klausimas: Sukūrus šį komitetą ar buvo paruošta veiklos programa?

Atsakymas: Jokios programos kaip tokios mes neturėjome. Jeigu kas kreipdavosi su skundais į komitetą, tai tada ir rašydavome pareiškimus valdžiai.

Klausimas: Ar buvo kokie nors komiteto dokumentai spausdinami nelegaliame, t. y. „Lietuvos katalikų kronikos“, leidinyje?

Atsakymas: Šito dalyko nežinau. Šių leidinių aš neskaitau, pakanka apie tai pasiklausyti Vilniaus radijos laidų, kada pradeda koneveikti kunigus ir Bažnyčią.

(Ranka įrašyta) „*Su kaupu“ Išbraukta. Tikėti. Svarinsko prašymu bažnyčia buvo rašoma iš didžiosios raidės. Taisymu tikėti.*

Pasirašyti atsisako

Kaltinamasis (parašas)

Klausimas: Ar teko Jums susitikti su užsienio žurnalistais ir su jais kalbėtis apie minėto „komiteto“ įkūrimą?

Atsakymas: Į šitą klausimą aš taip pat neatsakysiu.

Klausimas: Kokiu būdu šio komiteto dokumentus gauna užsienio šalys ir kaip jie patenka į užsienio radijo stotis?

Atsakymas: Nežinau.

Klausimas: Ar teko Jums kokius nors „komiteto“ dokumentus perduoti užsienio piliečiams?

Atsakymas: Ne.

Klausimas: Koks ryšys tarp šio „komiteto“ ir nelegalaus leidinio „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidėjų? Kokiu būdu perduodami šio „komiteto“ dokumentai, skelbti paminėtame leidinyje?

Atsakymas: Jokio ryšio nėra.

Klausimas: Ar turėjote kokius nors reikalus su taip vad. Maskvos grupės Helsinkio susitarimų vykdymui remti atstovais?

Atsakymas: Jokių ryšių su šiais atstovais aš neturėjau.

Klausimas: Savo pamoksluose Jūs pastoviai vartojate žodžius „bedievis“ arba išsireiškimą „valdiškas bedievis“. Paaiškinkite, kokią prasmę Jūs teikiate šiems žodžiams bei išsireiškimams, kokius asmenis ar grupes asmenų jie liečia?

Atsakymas: Kaip akademiniam žodyne, t. y. žmogus, kuris netiki į dievą. Tai liečia bet ką.

Klausimas: Ar pažinojote Lukšaitę ir ką žinote apie jos mirties aplinkybes?

Atsakymas: Nepažinojau jos. Kiek girdėjau, kad ji Kaune ant Aleksoto tilto

vieno chuligano buvo supjaustyta peiliu. Tai aš girdėjau iš žmonių kalbos. Apie tai visi kalba, visa Lietuva.

Klausimas: Kai kuriuose savo pamoksluose Jūs kaltinate Tarybinės valdžios organus dėl bažnytinio turto vagysčių bei kunigų apiplėšimų. Kuo remiantis Jūs pareiškėte šiuos kaltinimus?

Atsakymas: Valdžia nesiima jokių priemonių. Daug faktų yra. Išniekinamas Aukščiausias Švenčiausias, o valdžia nekelia jokių baudžiamųjų bylų, neieško kaltų asmenų.

Klausimas: Ką jūs žinote apie kun. Šapokos nužudymą?

Atsakymas: Apie tai nekalbėsiu. Nesiplėsiu. Jis jau amžinybėje.

(Ranka įrašyta) *Taisyta: nubraukta „Aukščiausias“, teisingai parašyta „Švenčiausias“. Ištaisymu tikėti. Papildymų daugiau neturiu. Protokolą perskaičiau. Kas parašyta supratau, protokolą surašytas teisingai. Pasirašyti atsisakau.*

Tardė parašas

/A. Jucys/

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr.09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap. 58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 95–96.

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS*

Telšiai, 1983 m. sausio mėn. 27 d.

Apklausa pradėta 11 val. 05 min., baigta 13 val. 00 min.

Lietuvos TSR prokuratūros tardymo valdybos prokuroras 2-os klasės teisininkas V. Jakavičius Telšių raj. prokuratūros patalpose, (kur) vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 176-178 ir 180 str., apklausiau liudytoją:

1. Pavardė, vardas, tėvavardis **Kauneckas Jonas, Petro**
 2. Gimimo data **1938.06.07**
 3. Gimimo vieta **LTSR, Pasvalio raj, Krinčino apyl., Trajoniškio km.**
 4. Pilietybė **TSRS**
 5. Tautybė **lietuvis**
 6. Partiškumas -
- <...>
10. Darbovietė ir pareigos **Telšių katedros vikaras**

<...>

Pasiūlius liudytojui papasakoti visa, kas jam žinoma apie aplinkybes, ryšium su kuriomis jis iškviestas apklausti, liudytojas parodė:

Klausimas: Vakar, tai yra 1983 01 26, pas Jus kratos metu buvo surasta ir išimta nelegali literatūra, „LKB kronika“, „Aušra“, „Lietuviškojo charakterio problema“ ir kita. Paaiškinkite kaip, iš kur pas Jus atsirado minėta literatūra, kur ji išleista, padauginta, kodėl Jūs ją laikėte ir saugojote namuose?

Atsakymas: LKB kronikos leidinį, numerio nepamenu, man 1983 01 26 į namus atnešė viena tikinti moteriškė, šios moteriškės nepažįstu, jos anksčiau matęs nesu. Ji man atnešė LKB kronikos 53 numerį ir pasiūlė paskaityti, kadangi man gali būti įdomu. Aš iki kratos spėjau peržvelgti LKB kroniką

ir radau straipsnį apie Tverų mokinių persekiojimą. Kitų straipsnių aš nespėjau perskaityti. Kas išleido LKB kroniką, kur, kas straipsnių autoriai aš nežinau. Kur padauginta „Kronika“ aš taip pat nežinau. Aš asmeniškai laikau, kad „LKB kronika“ nėra antitarybinis ir antivalstybinis leidinys. Kas liečia knygas „Lietuviškojo charakterio problema“ galiu paaiškinti tai, kad šios knygos mano įsitikinimu nėra antitarybinis ir antivalstybinio turinio leidinys. Šias knygas man pardavė kažkoks pilietis, kada ir kas nepamenu. Kur išleista minėta knyga, tai yra padauginta aš nežinau. Aplamai aš galiu pasakyti, kad namuose aš nesaugojau ir nerinkau literatūros su antitarybiniu, antivalstybiniu turiniu, tokios literatūros skaitau nebuvo surasta ir paimita kratos metu.

Klausimas: Kratos metu buvo surasta ir paimtas leidinys „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ dokumentų rinkinys. Paaiškinkite iš kur pas Jus šis dokumentų rinkinys ir kieno padaugintas?

Atsakymas: Visus „Komiteto“ dokumentus ruošia visi komiteto nariai, – aš, kunigas A. Svarinskas, kun. S. Tamkevičius, kun. V. Vėlavičius, kun. J. Zdebskis. Atsakyti konkrečiai kas paruošė šį rinkinį, kur jis padaugintas, kaip pateko į mano namus aš konkrečiai pasakyti negaliu. Vienok, kaip matyti iš dokumentų tekstų pagrinde, ruošiant dokumentus dalyvavau ir aš, dokumentų pabaigoje yra parodyta ir mano pavardė.

Klausimas: Kratos metu buvo paimtos dvi fotonuotraukos, kuriose matyti vyriškai apsirengę karinėmis uniformomis. Kas tai per asmenys, kaip pas Jus atsirado šios nuotraukos, kodėl Jūs jas saugojat?

Atsakymas: Iš kur pas mane šios nuotraukos, kas per asmenys nufotografuoti aš nežinau. Man šios nuotraukos nereikalingos ir galiu paaiškinti, kad šios dvi nuotraukos tiesiog užsigulėjo pas mane. Jas laikiau neturėdamas jokio tikslo.

Klausimas: Kratos metu buvo surastas ir paimtas mašinraštis su ranka parašytu tekstu. Šis rašinys yra adresuotas Telšių raj. liaudies teismui. Sakykite, kas ruošė šį raštą, kokių tikslų?

Atsakymas: Kadangi esu neteisėtai nubaustas administracine tvarka ir

nuobaudą apskundęs Telšių raj. liaudies teismui, todėl aš šį raštą asmeniškai ruošiau, turėdamas tikslą surasti liudininkus, kurie teismo posėdžio metu galėtų paaiškinti ir patvirtinti, kad aš buvau nepagrįstai nubaustas. Galiu papildomai paaiškinti, kad man patys tikintieji pasiūlė už mane sumokėti baudą ir todėl automatiškai realizuotas šis pareiškimas. Tiek galiu paaiškinti šiuo klausimu.

Apklauso protokolas perskaitytas asmeniškai J. Kaunecko, kuris pareiškė, kad protokolas iš jo žodžių surašytas teisingai, pastabų, papildymų neturi, vienok pasirašyti to protokolo atsisakė, motyvuodamas tuo, kad nepasitiki tardymo organais.

Jakavičius V. (parašas)

Apklausė 2-os kl. teisininkas (parašas) Jakavičius

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr.09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap. 58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 194–195.

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS*

Vilnius, 1983 m. vasario mėn. 28 d.

Apklausa pradėta 10 val. 45 min., baigta 18 val. 20 min.

Pertrauka nuo 12 val. 30 min. iki 15 val. 00 min.

(kur) Lietuvos TSR valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus vyr. tardytojas majoras Pilelis, tarnybiniame kabinete, vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 176–178 ir 180 str., apklausiau liudytoją:

1. Pavardė, vardas, tėvavardis **TAMKEVIČIUS Sigitas, Motiejaus**

2. Gimimo data **1938**

3. Gimimo vieta **Lazdijų raj. Gudonių kaime**

4. Pilietybė **TSRS**

5. Tautybė **lietuvis**

6. Partiškumas -

<...>

10. Darbovietė ir pareigos **Kybartų parapijos klebonas**

11. Gyvenamoji vieta **Kybartai, Darvino g. Nr. 12**

Liudytojui Tamkevičiui S. M. išaiškinta, kad jis iškviestas baudžiamojoje byloje, kurioje kaltinamasis Alfonsas Svarinskas

<...>

Liudytojas S. Tamkevičius parodė:

Kunigą Alfonsą Svarinską aš pažįstu apytikriai nuo 1965 ar 1966 metų, tai yra nuo to laiko, kai jis atvyko į Alytaus rajono Miroslavo miestelį vikaru. Aš tada buvau taip pat vikaru toje pačioje vyskupijoje. Mano santykiai su kunigu Svarinsku yra normalūs, jokių asmeninių reikalų su juo aš neturėjau.

Apytikriai 1976 metais kunigas Svarinskas buvo perkeltas iš Naumiesčio į Raseinių rajono Viduklės miestelį klebonu. Susitikdavau su kunigu Sva-

rinsku per atlaidus ar kokiomis kitomis progomis. Be to, tekdavo su juo susitikti ir per „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ pasitarimus, nes aš ir jis esame to komiteto nariai. Paskutinį kartą kunigą Alfonsą Svarinską aš kažkur buvau sutikęs 1982 metų gruodžio mėnesį, bet kur ir kokia proga tas mūsų susitikimas įvyko aš dabar nebeprisimenu.

Per mūsų pažinties laikotarpį esu girdėjęs keliolika kunigo Svarinsko pamokslų. Mano supratimu kunigo Svarinsko pamokslai buvo gana aktualūs. Jis kalbėdavo apie tikėjimą, krikščionišką moralę, nuodėmę. Jo pamoksluose jokių antitarybinių išpuolių ar kitų klausimų, liečiančių politiką, negirdėjau. Kunigo Svarinsko pamokslų esu girdėjęs Kybartuose, Viduklėje, ~~per atlaidus Šiluvoje ir Varduvoje.~~

Klausimas – Ką Jūs galite parodyti apie kunigo Alfonso Svarinsko dalyvavimą „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ sukūrimo ir jo veikloje?

Atsakymas – Kunigas Alfonsas Svarinskas, aš ir kiti kunigai esame „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ nariais nuo to komiteto įkūrimo momento, tačiau apie kunigo Svarinsko „TTG katalikų komiteto“ įkūrimo ir jo veikloje aš nieko neparodysiu, nes jo veikloje, liečiančioje komitetą, aš jokių antitarybinių išpuolių ar kitų momentų, liečiančių politiką, nepastebėjau.

Klausimas – Parodykite bendrai apie „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ įkūrimą ir jo veiklą?

Atsakymas – „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas“ buvo įkurtas 1978 metų lapkričio 13 dieną. Tada jį sudarė penki kunigai: Svarinskas, Kaunecas, Zdebskis, Vėlavičius ir aš.

Komiteto pagrindinis tikslas yra nurodytas pirmame jo dokumente, kuris buvo priimtas komiteto įkūrimo dieną. Tikslą sudarė: siekti katalikams lygių teisių su ateistais. Komiteto uždaviniai taip pat yra nurodyti komiteto pirmame dokumente. Apie „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ veiklos detales, o būtent, komiteto narių susitikimus, atskirų dokumentų paruošimą ir priėmimą, dokumentų atspausdinimą ir jų išsiuntimą adresatams, atskirų komiteto narių veiklą komitete, aš nieko neparodysiu. Taip darau todėl, kad nuo pat komiteto veiklos pradžios iki šiol nematau komiteto narių veikloje

nieko nusikalstamo prieš TSRS Konstituciją ir kitus tarybinius įstatymus. Be to, noriu paaiškinti, kad „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas“ veikė viešai. Dokumentus komitetas siūsdavo su komiteto narių parašais taip pat viešai. Nei komitetas, nei jo nariai atskirai niekada nėra gavę jokio raštiško įspėjimo apie to komiteto uždraudimą.

Klausimas – Kokios konkrečios priežastys sąlygojo „TTG katalikų komiteto“ įkūrimą?

Atsakymas – Man atrodo, kad komiteto įkūrimą sąlygojo kunigų ir kitų tikinčiųjų diskriminacija iš valdžios pareigūnų pusės.

Klausimas – Kieno konkrečiai nurodymu ar įgaliojimu komitetas buvo kuriamas?

Atsakymas – Kokių tai įgaliojimų apie komiteto įkūrimą nebuvo. Galvoju, kad niekas ir nurodymų nedavė apie komiteto įkūrimą. Taip pat aš galvoju, kad dėl komiteto įkūrimo įtakos turėjo Religijų reikalų taryba, kuri visiškai negynė tikinčiųjų reikalų.

Klausimas – Kas konkrečiai buvo komiteto įkūrimo organizatorius?

Atsakymas – Į šį klausimą neatsakysiu.

Klausimas – Kokiu principu vadovaujantis buvo parinkti „Katalikų komiteto“ nariai?

Atsakymas – Šiuo klausimu nieko nepaaiškinsiu.

Klausimas – Paaiškinkite kaip Jūs tapote „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ nariu?

Atsakymas – Kaip minėjau aukščiau, nuo 1978 metų lapkričio 13 dienos aš kartu su kunigais Svarinsku, Zdebskiu, Vėlavičiumi ir Kaunecku tapau „TTG katalikų komiteto“ nariu. Kokiomis aplinkybėmis tai įvyko neaiškinasiu dėl minėtų priežasčių.

Klausimas – Kaip „TTG katalikų komiteto“ nariu tapo kunigas Alfonsas Svarinskas?

Atsakymas – Kunigas Alfonsas Svarinskas „TTG katalikų komiteto“ nariu tapo taip pat kaip ir aš, o konkrečiai paaiškinti nieko negaliu.

Apklauso protokolą liudytojas Tamkevičius pats perskaitė ir pareiškė, kad dėl savo atsakymų teisingumo nieko paaiškinti negali. Apklauso protokolą pasirašyti atsisako, nes to daryti neleidžia įsitikinimai.

Išbrauktą: „per atlaidus Šiluvoje ir Varduvoje“ neskaityti:

Apklausė: Lietuvos TSR valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus vyr. tardytojas majoras V. Pilelis (parašas)

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr. 09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap. 58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 175–178.

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS*

Skaudivilė, 1983 m. kovo mėn. 15 d.

Pertrauka: 13–14,30.

Apklausa pradėta 10 val. 15 min., baigta 17 val. 10 min.

Lietuvos TSR Valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus vyr. tardytojas majoras Pilelis Skaudivilės m. milicijos inspek. patalpose (kur) vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 176–178 ir 180 str., apklausiai liudytoją:

1. Pavardė, vardas, tėvavardis **Vėlavičius Vincas Antano**

2. Gimimo data **1914 m.**

3. Gimimo vieta **Varniai**

4. Pilietybė **TSRS**

5. Tautybė **lietuvis**

6. Partiškumas **nepart.**

<...>

9. Teistumas 1948 m. pagal RTFSR BK 58 1a str. 10 metų PDS. Bausmę atliko.

10. Darbovietė ir pareigos **Skaudivilės parapijos klebonas**

<...>

Liudytojas parodė:

Kunigą Alfonsą Svarinską aš pažįstu gal jau apie dešimt metų, tačiau artimiau jį pažįstu nuo to laiko, kai jis pradėjo klebonauti Raseinių rajono Viduklės miestelyje. Gali būti, kad mano ir Svarinsko artimesnę pažintį sąlygojo ir ta priežastis, kad Skaudivilė nuo Viduklės yra vos 30 km nuotolyje. Kadangi gyvenome ne per toliausiai, tai atskirų švenčių proga ar per atlaidus vienas pas kitą apsilankydavome. Kada paskutinį kartą buvau sutikęs kunigą Svarinską dabar tiksliai neprisimenu, bet tai buvo 1982 metais. Kur jį

mačiau, dabar neprisimenu. Šiaip su kunigu Svarinsku jokių asmeninių reikalų aš neturėjau, mūsų tarpusavio santykiai normalūs.

Klausimas: Ką jūs žinote apie Alfonso Svarinsko dalyvavimą „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ sukūrimo ir jo veikloje?

Atsakymas: Aš žinau, kad 1978 metais (tiksliau nepamenu) buvo įkurtas „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas“. Tą komitetą sudrė kunigai: Kauneckas, Svarinskas, Tamkevičius, Zdebskis ir aš – Vėlavičius. Komiteto tikslai ir uždaviniai pilnai yra apibrėžti pirmame komiteto dokumente, kurį mes visi komiteto nariai esame pasirašę. Trumpai tikslus galėtų pasakyti taip: siekti katalikams lygių teisių su ateistais. Kitų tikslų mes neturėjome.

Apie „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ susikūrimą, jo veiklą, dokumentų paruošimą ir atspausdinimą, atskirų komiteto narių ir Svarinsko veiklą „komitete“, narių pareigas ir naujų narių įvedimą ir kitus klausimus, liečiančius „komitetą“, aš nieko konkretaus neparodysiu, nes skaitau, kad tai yra grynai „komiteto“ vidaus veiklos reikalas, o „komiteto“ veikla yra grynai religinio pobūdžio, todėl kalbėti apie tai, ar nekalbėti yra grynai mano sąžinės reikalas.

Klausimas: Parodykite kaip Jūs tapote „TTG katalikų komiteto“ nariu?

Atsakymas: Aš tapau to komiteto nariu taip pat kaip ir kiti kunigai – pirmieji komiteto nariai. Jokios iniciatyvos iš atskirų kunigų pusės dėl komiteto įkūrimo nebuvo. Tai įvyko bendrai visų pirmųjų komiteto narių iniciatyva. Dėl narių priėmimo į komitetą taip pat nebuvo jokių rinkimų ar sprendimų.

Klausimas: Kuo galima paaiškinti „komiteto“ sudėties pasikeitimą ir naujų narių įtraukimą į „komitetą“?

Atsakymas: Aš žinau, kad naujais nariais į „Komitetą“ buvo įtraukti kunigai Keina, Kalinauskas ir Stakėnas. Tačiau nieko konkretaus apie tai aš neparodysiu. Kodėl nepasirašinėja „komiteto“ dokumentų kunigas Zdebskis, aš nežinau.

Klausimas: Kokius ryšius „TTG katalikų komitetas“ palaikė su „krikščioniškuoju komitetu“ ir su Kapitančiuku, Jakuninu, Regelsonu bei Dudko?

Atsakymas: Į šį klausimą aš nieko neatsakysiu, nes šių asmenų aš nepažįstu.

Klausimas: Kokiu būdu buvo susisiekiama su užsienio reakcingosios spaudos centrais ir antitarybinėmis radijo stotimis?

Atsakymas: Į šį klausimą atsakyti negaliu, nes nieko nežinau apie kokius nors komiteto ryšius su užsienio reakcingosios spaudos centrais ir antitarybinėmis radijo stotimis. Iš „komiteto“ veiklos aš žinau, kad jeigu kokie dokumentai ir buvo siunčiami į užsienį, tai buvo daroma paštu.

Klausimas: Ar buvo pats „komitetas“ ir jo veikla įteisinti?

Atsakymas: „TTG katalikų komitetas“ visus savo raštus įvairioms įstaigoms ir organizacijoms siuntė oficialiai su tikrais komiteto narių parašais. Kokio tai specialaus rašto apie mūsų komiteto įteisinimą nebuvo.

Klausimas: Kiek „komiteto“ dokumentų buvo paruošta ir išplatinta betarpiškai dalyvaujant Alfonsui Svarinskui?

Atsakymas: Visus „komiteto“ dokumentus ruošė kartu visi komiteto nariai, jų tarpe ir kunigas Alfonsas Svarinskas. Atskirai „komiteto“ nariai dokumentų neruošė ir jų niekur nesiuntinėja.

Klausimas: Ar buvo „komiteto“ dokumentai talpinami kokiuose nors nelegaliuose leidiniuose?

Atsakymas: Apie „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ dokumentų talpinimą kokiuose nors nelegaliuose leidiniuose aš nieko nežinau.

Klausimas: Ką jūs galite parodyti apie nelegalų leidinį „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“?

Atsakymas: Aš tik kažkur esu girdėjęs, kad yra koks tai nelegalus leidinys „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“, tačiau tokio leidinio niekada nemačiau ir neskaiciau. Kas jį leidžia aš nežinau.

Klausimas: Parengtinio tardymo metu nustatyta, kad nelegaliame leidinyje „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“ buvo talpinami „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ dokumentai. Paaiškinkite kokiu būdu tai buvo daroma ir kas konkrečiai tuo užsiėmė?

Atsakymas: Su nelegaliu leidiniu „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“ aš

jokių reikalų neturiu, o apie jos leidimą esu tik girdėjęs. Kokiu būdu talpinami „TTG katalikų komiteto“ dokumentai šiame leidinyje ir kas tuo užsiima aš nieko nežinau.

Klausimas: Kokių tikslų siekė „katalikų komitetas“ ir jo narys Alfonsas Svarinskas platindami savo dokumentus bei talpindami juos nelegaliame leidinyje „LKB kronika“, o taip pat perduodami į užsienį?

Atsakymas: „TTG katalikų komitetas“ ir to komiteto narys A. Svarinskas platindami „katalikų komiteto“ dokumentus siekė tik vieno tikslo: ginti tikinčiųjų teises.

Apie „katalikų komiteto“ dokumentų talpinimą „LKB kronikoje“, kaip minėjau, nieko nežinau. Į užsienį „komiteto“ dokumentai galėjo būti siunčiami tik paštu ir tiktai Junesko organizacijai.

Klausimas: Jums pateikiami „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ dokumentai Nr. 1, Nr. 7 ir Nr. 9 su jūsų ir kitų kunigų – komiteto narių parašais. Ką jūs galite parodyti apie šiuos dokumentus?

Atsakymas: Aš pažiūrėjau man pateiktus „katalikų komiteto“ dokumentus. Pamenu, kad tikrai tokie dokumentai buvo paruošti. Visuose šiuose dokumentuose ginami tikėjimo reikalai. Po visų dokumentų tekstais yra tikras mano parašas ir kitų kunigų – komiteto narių parašai. Apie tų dokumentų paruošimo aplinkybes neaiškinsiu.

Klausimas: Parengtinio tardymo metu nustatyta, kad „katalikų komiteto“ dokumentai, kuriuos pasirašėte ir jūs, buvo panaudoti antitarybinei agitacijai ir propagandai varyti. Kaip jūs vertinate A. Svarinsko vaidmenį, gaminant ir platinant tokius dokumentus?

Atsakymas: Apie „TTG katalikų komiteto“ panaudojimą antitarybinei agitacijai ir propagandai varyti aš nieko nežinau. Užsienyje leidžiamų laikraščių aš negaunu ir neskaitau, o kalbant apie „komiteto“ dokumentus per Vatikano radiją esu girdėjęs.

Atskirai apie „komiteto“ nario Alfonso Svarinsko vaidmenį aš nieko pasakyti negaliu. Komiteto dokumentus ruošėme ir platinome visi komiteto nariai bendrai.

Klausimas: Parengtinio tardymo metu taip pat nustatyta, kad daug „katalikų komiteto“ dokumentų yra persunkti antitarybinėmis ir šmeižikiškomis idėjomis. Ko siekė A. Svarinskas gamindamas ir platindamas tokius dokumentus?

Atsakymas: Mano supratimu, visuose „Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto“ dokumentuose yra liečiami tiksliai tikėjimo klausimai ir nei viename iš tų dokumentų nėra antitarybinių ir šmeižikiškų idėjų. Kunigas Svarinskas mano supratimu, ruošdamas komiteto dokumentus kartu su kitais komiteto nariais gynė tikėjimo reikalus.

Klausimas: „Katalikų komiteto“ dokumente Nr. 12, adresuotame Junesko prie SNO, teigiama, kad Lietuvos TSR „kaip reta kur pasaulyje iš vaikų yra atimta daug pagrindinių jų teisių“. Ar jūs skaitote, kad „katalikų komitetas“ turėjo pilną pagrindą daryti tokią kategorišką išvadą?

Atsakymas: Aš prisimenu, kad „TTG katalikų komitetas“ paruošė tokį dokumentą, adresuotą Junesko tarptautinei organizacijai. Visas dokumentas buvo rašomas dėl tikėjimo. Jokių šmeižtų minėtame dokumente nebuvo.

Klausimas: Šis dokumentas buvo siunčiamas į užsienį. Paaiškinkite kaip turėjo priimti tą dokumentą priešišškai mūsų valstybei nusiteikusios organizacijos?

Atsakymas: Į šį klausimą aš jokio paaiškinimo duoti negaliu, nes dokumentas buvo adresuotas tiksliai Junesko organizacijai prie SNO.

Klausimas: Kada įvyko „TTG katalikų komiteto“ paskutinis pasitarimas ir kada nutarta susitikti sekantį kartą?

Atsakymas: Paskutinį kartą „TTG katalikų komitetas“ buvo susirinkęs po kunigo Svarinsko suėmimo. Tiksliau kada tai įvyko nepamenu, o susitikimo vietas neparodysiu. Susitikime dalyvavo visi komiteto nariai (nebuvo Zdebskio, kadangi jis jau nedalyvauja pasitarimuose, ir Svarinsko, nes jis suimtas). Tada buvo priimtas į komitetą naujas narys kunigas Žilys. Iš kur jis aš tiksliai nežinau. Dėl kunigo Žilio priėmimo į „komitetą“ aš nieko neparodysiu dėl savo religinių įsitikinimų.

Apie sekantį „komiteto“ narių susitikimą aš nieko neparodysiu, nes tai mano sąžinės reikalas.

Klausimas: Jūs teigiate, kad „Tikinčiųjų teisėms ginti komitetas“ veikia viešai ir gina tik religijos reikalus, tačiau apie komiteto konkrečią veiklą, dokumentų ruošimą, narių susitikimus jūs nieko neparodėte. Kaip jūs galite paaiškinti savo parodymų prieštaravimus?

Atsakymas: Aš jau parodžiau, kad „komiteto“ dokumentus mes siuntėme viešai su visų „komiteto“ narių tikrais parašais. Kaip buvo ruošiami tie dokumentai, jie aptariami, o taip pat kaip vyko komiteto narių susitikimai aš parodyti negaliu, nes skaitau, kad tai yra „komiteto“ vidaus reikalas.

Apklausoje protokolą liudytojas Vėlavičius perskaitė pats ir pareiškė, kad dėl savo atsakymų teisngumo nieko paaiškinti negali. Apklausoje protokolą pasirašyti atsisakė, nenurodydamas jokių konkrečių motyvų. Taip pat dar patikslino, kad iš „komiteto“ dokumentų į užsienį buvo siunčiamas tik vienas dokumentas į Junesko organizaciją. Jokių kitų savo dokumentų į užsienį „komitetas“ nesiuntė. Į Junesko dokumentas buvo siųstas paštu.

Išbraukimu: „Iš „komiteto“ veiklos aš žinau, kad jeigu kokie dokumentai ir buvo siunčiami į užsienį, tai buvo daroma paštu.“ tikėti;

Apklausė: Lietuvos TSR Valstybės saugumo komiteto
tardymo skyriaus vyr. tardytojas
majoras V. Pilelis (parašas)

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr. 09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap. 58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 214–217.

LIUDYTOJO APKLAUSOS PROTOKOLAS*

Vilnius, 1983 m. kovo mėn. 20 d.

Lietuvos TSR prokuratūros ypatingai svarbių bylų 1-os klasės teisininkas E. Bičkauskas prokuratūros patalpose, vadovaudamasis Lietuvos TSR BPK 176–178 ir 180 str., išstardė liudytoją

Tardymas pradėtas 15 val. 30 min.

Tardymas baigtas 16 val. 15 min.

1. Pavardė, vardas, tėvavardis **Zdebskis Juozas, Vinco,**

2. Gimimo vieta **Kapsuko raj. Naujienos km.**

3. Gimimo metai **1929**

4. Tautybė **lietuvis**

5. Partiškumas **nepartinis**

<...>

8. Darbovietė **Šlavantų parapijos**

9. Profesija arba pareigos **klebonas**

10. Teistumas **Teistas tris ar keturis kartus, kada tiksliai ir kokiam laikui neatsimena, teistas pagal 143 str.**

11. Gyvenamoji vieta **Lazdijų raj. Šlavantų mst.**

<...>

Pasiūlius liudytojui papasakoti visą, kas jam žinoma apie aplinkybes, ryšium su kuriomis jis iškviestas tardyti, liudytojas parodė:

Klausimas: Nuo kada ir kaip Jūs esate pažįstamas su kunigu A. Svarinsku, kokie Jūsų tarpusavio santykiai, kaip dažnai susitikdavote, kada buvote pasakutinį kartą?

Atsakymas: Su kunigu A. Svarinsku aš esu pažįstamas eilę metų. Kada tiksliai

susipažinau aš neatsimenu. Kunigui Svarinskui jaučiu pagarbą ir lenkiu prieš jį galvą. Daugiau ką nors smulkiau šiuo klausimu kalbėti aš atsisakau, kol su kunigu Svarinsku bus taip elgiamasi kaip elgiamasi dabar. Noriu taip pat dar pridėti šios dienos įvykį, kadangi šiandien mano tikintieji buvo grubiai ižeisti, kadangi nebuvo leista jiems reikiamą valandą atlaikyti mišias, o aš buvau išvežtas į Vilnių į tardymą.

Klausimas: Ar Jūs buvote kviečiamas atvykti į tardymą savanoriškai?

Atsakymas: Taip, aš buvau kviečiamas atvykti savanoriškai, bet nevykau, kadangi, kaip jau minėjau, nesiruošiu duoti jokių parodymų, kol su kunigu A. Svarinsku bus elgiamasi kaip su juo elgiamasi dabar, t. y. tol kol jis bus areštuotas.

Klausimas: Papasakokite apie savo veiklą įkuriant taip vadinamą „Tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komitetą“?

Atsakymas: Aš atsisakau duoti bet kokius parodymus, kol kunigas Alfonsas Svarinskas bus areštuotas.

Klausimas: Jums išaiškinama, kad sutinkamai su Lietuvos TSR BK 189 str. Jūs už atsisakymą duoti parodymus galite būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Ar Jūs tai suprantate?

Atsakymas: Taip, aš tai suprantu, bet bet kokius parodymus duoti atsisakau. Kunigo Svarinsko areštas yra tikėjimo persekiojimas ir mano dalyvavimas šioje byloje būtų prieš įstatymą.

Protokolas J. Zdebskio perskaitytas. J. Zdebskis nurodė, kad jo parodymai užrašyti teisingai. Pasirašyti atsisakė, motyvuodamas tuo, kad tai būtų tardymo nusikaltimo legalizavimas.

Tardytojas: Eg. Bičkauskas (parašas)

* Kun. A. Svarinsko baudžiamoji byla Nr. 09-2-003-83. LYA. F.K.-1. Ap. 58. B. P-1424-1. LI. T.1. L. 218.

Amžius, 1993 m. gegužės 8–14 d.

Bronė Serbentaitė

ANOMIS DIENOMIS

*Jei po amžių kada sunkūs pančiai nukris
Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus,
Mūsų kovos ir kančios, be ryto naktis
Ar jiems besuprantamos bus?*

Maironis

Vietoj įvado

N. Chruščiovo „atlydžio laikais“, 1956 m., buvo duotas leidimas Klaipėdoje statyti naują bažnyčią. Klaipėdiečiai aktyviai ėmėsi darbų. Statybai vadovavo ir finansinę apskaitą vedė klebonas kun. L. Povilonis. Kun. Bronislovas Burneikis prižiūrėjo statybą. Kunigai, turėdami Ministrų Tarybos leidimą, už žmonių suaukotus pinigus per trejus metus Klaipėdoje pastatė Taikos Karalienės bažnyčią. Baigiantis statybos darbams prasidėjo trukdymai. Buvo ieškoma priežasčių uždrausti bažnyčios atidarymą. LKP CK biuro posėdyje lemiamą žodį tarė A. Sniečkus. 1961 m. tapo aišku, kad Marijos Taikos Karalienės bažnyčia Klaipėdoje liks neatidaryta. Bažnyčios statytojai buvo apkaltinti kyšininkavimu, spekuliacijomis, medžiagomis, valiuta, valstybinių lėšų grobstymu. Sovietinė valdžia bažnyčią atėmė, o kunigus teisė. 1961 metais buvo teisiami Klaipėdos kunigai Liudvikas Povilonis ir Bronislovas Burneikis bei Klaipėdos vykdomojo komiteto pirmininkas Alsys.

Aš nuėjau į tą teismą. Tuo metu buvau jauna, tik pradėjusi dirbti Kino studijoje. Žmonių neterorizavo, leido įeiti į teismo pastatą, tik nuo teismo salės durų milicininkai stumdė žmones sakydami, kad salėje nėra vietos. Dvi dienas man pavyko prasibrauti į salę. Girdėjau baigiamąją kun. Burneikio kalbą. Jis sakė: „Kaltu neprisipažistu, kaltę neigiu ir protestuoju.“ Kun. L. Povilonis atsisakė kalbėti. Apie tą teismą daug rašė sovietinis laikraštis *Tiesa*. Baigiamąją kun. Burneikio kalbą filmavo Kino studijos dokumentininkai kino žurnalui „Tarybų Lietuva“.

Vėliau, gal po dvejų, trejų metų, magnetofono juosta su įrašyta kun. Burneikio kalba atsitiktinai pateko į mano rankas – turėjau ją išmagnetinti: kino studja turėjo prietaisą, į kurio stalčių idėjus juostą ir paspaudus mygtuką įrašo nelikdavo.

Tas „atsitiktinai“ buvo toks. Atsirado neplanuotas filmavimas „Žinijos draugijoje“. Cecho viršininkas Pranas Kvietkauskas sako: „Nuvažiuok tu.“ Pasiruošiau garso įrašui aparatūrą ir sakau viršininkui: „Man reikia juostos.“ Mūsų ceche buvo tokia tvarka, kad siaurą įrašų juostą paduodavo pats viršininkas. Kvietkauskas sako: „Pasiimk. Tik paklausk, kas ten įrašyta.“

Aš, pamainos inžinierė, turėjau sandėlio raktus ir gerai žinojau, kur kokios juosta padėta ir kokius įrašus galima išmagnetinti. Dokumentikos įrašai buvo saugomi tol, kol filmas „išeidavo“ į kino teatrų ekranus. Vienoje lentynoje stovėjo dėžės su juostomis, kurias jau buvo galima išmagnetinti ir panaudoti kitiems įrašams. Paėmiau pirmą dėžę iš krašto su 1000 metrų rulonu, idėjau juostą į magnetofoną ir išgirdau kun. Burneikio kalbą teisme. Tą juostą nunešiau į sandėlį ir paslėpiau už dėžių. Tykojau momento, kada po antros pamainos tą kalbą bus galima perkopijuoti į mažą magnetinės juostos kasetę, tinkančią buitiniams magnetofonams.

Tai nebuvo jokia paslaptis. Tai buvo „Tarybų Lietuvos“ kino žurnalo medžiaga, tačiau žinojau, kad niekas neturi matyti ir žinoti, kad tą įrašą kopijuoju.

Taigi, kai darbą baigė antra pamaina ir niekas nebevaikščiojo po cechą, ėmiausi darbo. Dėl atsargumo iš anksto iš fonotekos atsinešiau pora dėžučių

su muzikiniaiis įrašais, kad jei kopijuojant kas nors įeitų į cečą, juostą su kalba būtų galima sustabdyti ir pradėti „žaisti“ su muzikiniaiis įrašais. Niekas neįėjo. Persikopijavau kun. Burneikio kalbą į mažą magnetinės juostos kasetę, o tą 1000 metrų ruloną padėjau prie dėžių, skirtų išmagnetinti. Savo kasetę parsinešiau namo ir padėjau į „čemodaną“, kuriame ji pragulėjo dešimtmečius iki dabar, t. y. iki 2017 metų.

Dabar tokių buitinių magnetofonų nebeliko, ir tik padedant Teatro ir kino muziejui pavyko tą magnetinę juostą perkopijuoti į dabartinei technikai tinkantį diską. Atiduosiu jį Klaipėdos bažnyčiai – kaip medžiagą, liudijančią tragišką šios bažnyčios istoriją.

Didžiausią bausmę tada gavo buvęs bažnyčios klebonas kun. L. Povilonis (8 metus laisvės atėmimo konfiskuojant turtą), kun. Bronislovas Burneikis buvo nuteistas 6 metams. Jis kalėjo 1961–1965 metais.

Po teismo praėjo gal dešimt ar daugiau metų. Atostogavau Palangoje (kino studija darbuotojams nuomodavo namą). Dieną – prie jūros, vakare eidavau į bažnyčią. Klebonas kasdien skelbė, kad sekmadienį Kretingoje bus šventinami nauji varpai. Kaip nenuvykti į tokį renginį! O ir atstumas – tik keliolika kilometrų.

Varpų pagaminimo istorija tokia. Kadagynės kaime, netoli Darbėnų, 1984 m. buvo įsteigta kukli varpų liejykla, kurioje B. Burneikis kartu su kretingiškiais Antanu Stoniu, Povilu Šoblinsku, Jonu Butkumi ir kitais atliejo pirmuosius bažnyčios varpus okupuotoje Lietuvoje. Liejimui naudotas metalas buvo gautas išlydžius žmonių suneštus žalvarinius indus ir kitus rakandus, taip pat naudotas atvežtinis alavas. 1985 m. liepos 13 d. trys šioje liejykloje išlieti varpai Telšių vyskupo Antano Vaičiaus buvo pašventinti ir sukelti į bažnyčios bokštą.

Kretingoje buvo daug žmonių. Pažįstamų veidų nemačiau, išskyrus vieną – kunigo Burneikio.

Iš iškilmių vadovo kalbos supratau, kad būtent jis, žinoma, su talkininkais, nuliedino 2 varpus. Kalbėtojai pasakojo, kaip buvo renkamas metalas, kaip

iš molio statė pečių, kaip kūreno krosnį. Vedantysis daug gerų žodžių skyrė kun. Burneikiui: „Enciklopedijoje turėtų būti rašoma, kad pats kunigas lydinu varpus!“ Baigdamas tarė: „Pirmaisiais varpų krikštatėviais laikykime tuos, kurie tiesiogiai dalyvavo varpų gamyboje, antraisiais – kurie vienaip ar kitaip prisidėjo duodami medžiagos, pinigų, dovanodami savo laiką. Pagaliau laikykime krikštatėviais visus, kurie atvykote į varpų šventinimą.“

Taip buvo anomis sovietmečio dienomis: kunigų ir patriotų teismai, visiškas beteisiškumas, materialinis skurdas. Tęsėsi ilga „be ryto naktis“...

Aušros link

Visas sovietmečio laikotarpis buvo niūrus, slegiantis, nesimatė jokios prošvaistės, kad užsienis susipras ir gal kuo pagelbės. Niekas nesiruošė mums padėti, užsienio valstybių vadovai dažnai nuolankiai linkčiojo prieš Sovietų Sąjungą. Gal tik R. Reaganas išdrįso ją įvardyti „Blogio imperija“.

Tuo laiku didelė ir vienintelė paguoda mums buvo „Vatikano radijas“ ir „Amerikos balsas“. Šios radijo stotys buvo mūsų auklėtojos, mūsų vadovai, švyturiai niūrioje melo ir prievartos karalystėje. Jos mums teikė žinių apie pagrindinę spaudą, politinius kalinius, eilinių žmonių pasipriešinimą neteisybei. Per „Vatikano radiją“ numerį po numerio mes „skaitėme“ „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikas“, N. Sadūnaitės prisiminimus „Kaip aš patekau į KGB objektyvą“. Žavėjomės tų žmonių elgesiu ir patys darėmės drąsesni.

Tuo laiku per „Vatikano radiją“ dažnai buvo minima kunigo Alfonso Svarinsko pavardė – tai jis dėl kažko protestuoja, tai sovietinė valdžia jį puola. O kai susikūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetas ir tarp penkių kunigų jame buvo minimas ir kun. Svarinskas, mūsų pagarba jam dar labiau išaugo. Mano mama tada sakė: „Ale tai drąsus žmogus!“

Maža pasakyti „drąsus“. Tai – Bažnyčios švyturys, pavergtos tautos vadas.

Tuo laiku mes, vilniečiai, apie kunigą A. Svarinską mažai žinojome. Niekada nebuvo jo matę, negirdėjome nė vieno jo pamokslo. Nežinojome, kad jis jau du kartus buvo kalintas, kad išgyveno stalininio tardymo ir

kalėjimo baisumus. Vėliau išgirsime: „Gyvulio taip nemuša, kaip mane mušė“. Klieriko A. Svarinsko įšventinimas į kunigus ir primicijos Abezės lageryje – tragiškiausia ir nuostabiausia istorija, verta meninio filmo. Kitų tokių primicijų pasaulyje nebuvo. Tik dabar sužinojome, kaip tai vyko: pirkus sargybinius iš kito barako ant neštuvų buvo atneštas vyskupas Pranciškus Ramanauskas, anksti ryte, kol kiti kaliniai miegojo. Tik įšventintas kunigas Svarinskas atlaikė pirmąsias šv. Mišias, basas ir su šimtasiūliu bušlatu. Tragiškas vaizdas. Viso šito tada nežinojome, bet pakako ir to, ką žinojome. Visa Lietuva – tikintieji, ateistai, sovietiniai valdininkai – kunigą Svarinską žinojo iš jo darbų. Vėliau monsinjoras Svarinskas pasakys: „Vilkai puolė mano avis, jas reikėjo ginti.“ Ir gynė, nepaisydamas jam gresiančių pavojų.

Vieną 1983 m. vakarą „Vatikano radijas“ pranešė, kad sausio 26 dieną areštavo kunigą Alfonsą Svarinską. Skaudi žinia. Sekmadienį, kaip visada dešimtą valandą, nuėjau į Šv. Mikalojaus bažnyčią. Per pamokslą kun. Stanislovas Valiukėnas irgi priminė, kad jį areštavo... Pasibaigus šv. Mišioms, kai kunigas nuėjo nuo altoriaus, garsiai pasakiau: „Už areštuotą kunigą Alfonsą Svarinską sukalbėkime „Tėve mūsų.“ Visa bažnyčia kalbėjo.

Visą savaitę atidžiai sekiau „Vatikano radijo“ žinias – gal išgirsiu, kad iš arešto paleido. Neišgirdau. Sekmadienį po 10 valandos šv. Mišių vėl kalbėjome „Tėve mūsų“. Buvo dar daug tokių sekmadienių. „Už areštuotą kunigą Svarinską...“, – skelbiu po šv. Mišių ir nežinau, ar turiu tokią teisę, ar galima šaukti bažnyčioje. Net garsiau kalbėti bažnyčioje nepriimtina ir todėl labai sunku...

Sunku nesunku, o reikia. Reikia melstis ir reikia demonstruoti valdžiai pasipriešinimą jos veiksams ir viešai skelbti, kad kunigas Svarinskas yra gerbiamas ne tik Viduklėje, bet ir visoje Lietuvoje. Visa laimė, kad tuo metu Šv. Mikalojaus bažnyčios klebonu buvo kun. Juozas Tunaitis, vėliau vyskupas. Klebonas per Mišias sėdėdavo klausykloje ir „vaizduodavo“, kad nieko nemato ir negirdi. Niekada nieko jis mums nesakė. Aš manau, kad Tunaitis buvo vienintelis Vilniaus bažnyčios vadovas, leidęs mums tokią „saviveiklą“.

Valstybės apdovanojimų įteikimo ceremonijoje su vysk. Juozu Tunaičiu ir prezidentu Valdu Adamkumi. 2009 m. vasario 16 d. Dž. Barysaitės nuotrauka

Už tai tiek aš, tiek daugelis kitų ir dabar jam jaučiame didelę pagarbą.

Vieną sekmadienį šventoriuje prie manęs priėjo nepažįstama moteris ir sako: „Nuneškime kun. Svarinskui valgyti.“ Gera idėja. Iš tiesų, juk galėtume kasdien net šviežio kefyro nunešti. Sutartu laiku susitikome Lenino aikštėje. Tada sužinojau, kad moters vardas Danutė. Ji buvo įsidėjusi dešrų (vėliau sužinojau, kad jos vyras dirbo mėsos kombinate), aš turėjau iškepusi pyragėlių su obuoliais. Danutė vis laukė Genės, kurios aš nepažinojau. Sakė, kad trise bus drąsiau.

Nejauku į saugumo pastatą eiti. Nuėjome dviese. Įėjome pro šonines duris. Ten jau buvo keletas žmonių, kurie pro langelį perdavinėjo siuntinius. Kai prie langelio priėjome ir pasakėme, kam skirtas mūsų siuntinys, mums atsakė, kad Svarinskui tik ką buvo perduotas siuntinys ir daugiau perduoti nieko negalima. Pasiteiravus, o kada bus galima, mums paaiškino, kad

per mėnesį galima perduoti vieną dviejų kilogramų siuntinį. Ir viskas.

Praėjo žiema. Išaušo 1983-ųjų pavasaris. Atėjo šv. Velykos. Kaip visada per šią šventę Šv. Mikalojaus bažnyčioje buvo daug žmonių. Po pamaldų šventoriuje pamačiau Danutę ir jai pasiūliau:

– Eikime aplankyti kun. Svarinską, nupirkime gėlių...

Danutė krūptelėjo, nuleido galvą, truputėlį pagalvojo ir atsakė:

– Einam.

Paskaičiavome, kiek turime pinigų. Aš turėjau tik tris rublius, Danutė irgi tiek pat. Truputį mažoka. Abi nuvažiavome į Dzeržinskio (dabar Kalvarijų) turgavietę. Čia prie vartų sutikome Danutės vyrą Antaną ir ji paklausė:

– Gal turi pinigų?

Jis irgi teturėjo kelis rublius ir mums juos atidavė. Danutė jam sako:

– Einam į saugumą, pamatysi kaip atrodo.

– A, – teatsakė Antanas.

Velykų rytą turgus dirbo, bet buvo visai tuščias. Nei pardavėjų, nei pirkėjų, – žmonės ir tada šventė Velykas. Prie vieno lauko stalo prekiaavo vientelis tulpių pardavėjas (lyg dėl mūsų). Už visus turimus pinigus nusipirkome puokštę raudonų tulpių. Dar paprašėme popieriaus gėlėms suvynioti. Pardavėjas davė baltą lapą, kuris buvo truputį apsiglamžęs, bet ir toks tuo laiku buvo deficitas. Išėję iš turgaus sėdome į troleibusą, važiavusį į Lenino aikštės pusę, o ten ir saugumo pastatas šalia. Mano nuostabai su mumis važiavo ir Antanas.

Pakeliui viename kioske nusipirkome atviruką, kad būtų kur užrašyti, kam gėlės skirtos. Netikėjau, kad puokštė bus perduota kun. Svarinskui, bet maniau, kad bus galima gėles ten palikti: tegul žino saugumiečiai, kad tas žmogus yra gerbiamas. Į saugumą ėjome iš šoninės pusės. Patraukėme duris ir jos atsidarė. Ši įstaiga dirba ir sekmdieniais. Įėjome trise. Keliais laipteliais aukščiau buvo aikštelė, kurioje stovėjo stalas. Į abi aikštelės puses driekėsi tamsūs koridoriai. Už stalo sėdėjo budėtojas su žalia čekisto uniforma ir skaitė knygą. Mes jam sakome:

– Laba diena.

Jis mums:

– Zdrastvujte⁷.

Toliau kalbėjome rusiškai. Mes jam sakėme, kad šiandien pas mus didelė šventė, kad čia, šiose patalpose, yra mūsų kunigas, kad norime jį pasveikinti ir prašome jam perduoti šitas gėles. Budėtojas paėmė telefoną ir kažkam rusiškai sako:

– Atvyko delegacija su gėlėmis. Jie sako, kad čia pas mus yra jų šventikas.

Nežinia, ką kitame laido gale atsakė. Turbūt smarkiai nusikeikė ir dar ką sušnekėjo, nes budėtojas sako:

– Aš gi nežinau, ką jiems atsakyti!

Paskui padėjo telefono ragelį ir sako:

– Palaukite, ateis atstovas.

Netrukus laiptais leidosi civiliniais rūbais apsirengęs žmogus. Už jo nugaros labai arti, koja kojon, lipo čekisto aprangą dėvintis kitas žmogus, kuris kažką turėjo suėmęs nuleistose rankose. Nulipęs į aikštelę čekistas staiga metėsi į tamsų koridorių, ir mes jo daugiau nebematėme. Visas mūsų dėmesys buvo nukreiptas į pirmąjį su civiline apranga. Mes jam sakome:

– Laba diena.

Jis mums lietuviškai:

– Laba diena.

– O! Ir lietuviškai kalbate, – apsidžiaugėme.

Mes jam kartojame tą patį, tik lietuviškai:

– Šiandien pas mus didelė šventė... Mes, tikintieji, einame iš bažnyčios..., norime pasveikinti..., prašome perduoti šitas gėles kun. Svarinskui...

Saugumietis pasižiūrėjo į mus ir sako:

– Kokios jūsų pavardės?

– Na mes – tikintieji...

⁷ Rus. *sveiki*.

– Jeigu nesakote pavardžių, tai... – apsisuka ir bando lipti laiptais aukštyn.

– Gerai, pasakysiu, – suskubo Danutė. – Čia va aš, Umbrasienė, o čia Umbrasas.

– Aš – Serbentaitė.

Tada pirmą kartą sužinojau Danutės pavardę. Dar pagalvojau: „Kažin, ar ji tikrą pavardę sako?“ Saugumietis grįžo atgal. Įtariai į mus žiūrėdamas klausia:

– Iš kokios bažnyčios jūs einate?

Nežinau, ką būčiau atsakiusi, bet Danutė, turinti gerą liežuvį, greit sumelavo:

– Iš Rapolo.

Šv. Rapolo bažnyčia tuo laiku buvo laikoma „neutralia“. Tik tada nežinojome, kad toje bažnyčioje dirbo du kunigai, jau pabuvoję kalėjimuose, – Antanas Dilys ir Kazimieras Vasiliauskas.

Aš kelintą kartą kartoju:

– Mes norime pasveikinti... Prašau perduoti...

Saugumietis įtariai žiūrėjo tai į mus, tai į gėles. Atrodo, kad mūsų puokštė, kurią laikiau rankose, jam kėlė įtarimą: baltas popierius, truputį apglamžytas, pasipūtęs, o ir puokštė nemaža...

– Nusikaltėliams gėlės neduodamos!

– Jis ne nusikaltėlis, jis – mūsų kunigas.

– Jeigu čia yra, tai nusikaltėlis. Apskritai šioje įstaigoje gėlės nepriimamos. Eikite švęsti savo Velykų ir netrukdykite dirbti, – baigė pokalbį ir pasisuko eiti.

Išėjome su gėlėmis ir prislėgta nuotaika. Ėjome tylėdami.

Praėjo šv. Velykos, atėjo valdiška šventė – Gegužės 1-oji, o tuoj po jos prasidėjo kunigo Svarinsko teismas. Ryte atėjo pas mane Danutė Umbrasienė ir sako:

– Einam į kun. Svarinsko teismą. Jau ir vakar vyko.

Tą savaitę dirbau antrą pamainą, todėl rytas buvo laisvas. Apsivilkau apsiaustą ir mes išėjome. Lauke vaikštinėjo Danutės vyras Antanas. Jis turėjo krepšį su tulpėmis. Keletą žiedų davė ir man. Visi patraukėme link Aukščiausiojo teismo. Eidami palei bibliotekos aikštę kiemuose matėme stovinčius milicijos autobusus. Prie teismo durų stovėjo keli milicininkai ir civiliniais rūbais apsirengę valdininkai.

– Mes norime patekti į kun. Svarinsko teismą, – sakėme jiems.
 – Negalima. Nėra vietų.
 – Jeigu negalima į vidų, tada aš sėdėsiu čia, – sakau ir atsėdau ant šoninio laiptų bortelio.

Minutė tylos. Tada saugumietis griebia man už rankos virš alkūnės ir iškart pastato ant kojų.

– Sterva, – išliejo savo pyktį. Ant rankos taip ir liko mėlynės nuo jo pirštų.

Tuo pat privažiavo mikroautobusas „Latvija“, ir man liepė į jį lipti. Pavėžėjo netoli, link Lukiškių kalėjimo. Ten aikštėje stovėjo keletas milicijos autobusų. Į vieną iš jų man liepė persėsti. Pradžioj buvau viena. Lauke vaikštinėjo milicininkai. Dar atvažiavo „Latvija“ ir atvežė keletą žmonių – vyrų ir moterų. Po to vėl ir vėl važiavo „Latvijos“ ir „pakrovė“ žmonių du milicijos autobusus. Tada įlipo keletas milicininkų bei saugumiečių ir pradėjo surašinėti pavardes, reikalavo pasų. Tuos, kurie turėjo pasus, perkėlinėjo į kitą autobusą. Aš paso neturėjau, todėl likau tame pačiame autobuse. Kiekvienas pareigūnas stengėsi pasidaryti mūsų pavardžių sąrašus. Vienas nuo kito nusirašinėjo.

Tuos, kurie neturėjo pasų, tarp jų ir mane, vežė į miliciją, o tuos, kurie turėjo pasus, – į miškus. Vienus – Varėnos kryptimi, kitus – Molėtų. Vėliau teko kalbėtis su moterimi, kurią vežė link Molėtų. Ji sakė, kad dardino dvi valandas. Kelionėje jos išgiedojo visas giesmes, išdainavo visas dainas ir Himną sugiedojo. Mašinoje važiavo du milicininkai: vienas sėdėjo prieky, kitas – gale. Kai įvažiavo į mišką, milicininkai po vieną pradėjo iš mašinos tempti žmones: ištempia vieną ir važiuoja toliau. Jie tempė, o moteris laikėsi susikabinusios rankomis. Visas išmetė. Miške girdėjosi plentu važiuojančių

mašinių garsas. Tad moterys patraukė į tą pusę ir susistabdžiusios pravažiuojančias mašinas parvažiavo namo.

O mus tada autobusas nuvežė į Dzeržinskio (dabar Kalvarijų) gatvėje esantį milicijos skyrių ir išlaipino. Viduje susėdome ant kėdžių. Paskui dar kitą „reisą“ atvežė. Su jais buvo ir Danutė, – tai jau linksmau. Iš jos sužinojau, kad šalia manęs sėdi jau minėta Genė. Taip susipažinau su Gene Stankevičiene-Asipauskiene. Vėliau su ja daug bendravome.

Atvykęs į miliciją „pagrindinis“ pavardžių surašinėtojas nuėjo į antrą aukštą ir, matyt, kažką tvarkė. Vėliau nulipo ir eidamas pro šalį man pasakė:

– O tavęs pasiimti atvažiuos su karieta.

Su karieta, tai su karieta. Kino studija daug tų „karietų“ turėjo. Supratau, kad pranešta darbovietai. Na, tegul. Aš tik inžinierė, techninė darbuotoja. Jau 20 metų dirbu. Po kurio laiko prie milicijos privažiavo Kino studijos direktoriaus „Volga“. Pro mane praėjo kadru skyriaus viršininkė Rožytė Dauderienė ir mano cecho viršininkas Pranas Kvietkauskas. Kvietkauskas pasižiūrėjo į mane ir vos šyptelėjo. Jie nuėjo į antrą aukštą. Paskui trise išvažiavome į Kino studiją. Užėjome į kadru skyriaus kabinetą. Viršininkė R. Dauderienė jokių „pamokslų“ man neskaitė, tik pasakė:

– Direktoriui nesakysime.

Ačiū jai. Visą gyvenimą atsiminsiu. Mano sesuo Angelė pasakojo, kad tą dieną kai kurie žmonės prie teismo nėjo, o būriavosi Lenino prospekte, ant kampo, prie Respublikinės bibliotekos. Ji sakė, kad ten kun. Sigitas Tamkevičius kažką pasakojo ir visi labai juokėsi. „Aš prie to būrelio nėjau, – sakė Angelė. – Stovėjau truputėlį toliau. Niekas manęs nepažįsta, – nenorėjau, kad kartais palaikytų šnipe.“

Viena moteris praeidama pro šalį sakė:

– Ni to svadba, ni to pochorony⁸. Vakar čia su gėlėmis stovėjo ir šiandien...

„Gera, rytoj ir aš tik čia ateisiu. Pabūsiu su bendraminčiais“, – nutariau.

⁸ Rus. – Nesuprasi – ar vestuvės, ar laidotuvės.

Ryte turguje nusipirkau tulpių ir nuvažiavau į Lenino prospektą. Atėjau prie bibliotekos, stabtelėjau. Dairausi: kurgi tie žmonės? Iš už laikraščių kiosko išsoko saugumietis, tas pats vakarykštis pavardžių surašinėtojas:

– Aaa, Serbentaitė...

Žiūriu ir nežinau, ką sakyti. Tuoj pat iš už kiosko išėjo du milicininkai ir atsistojo vienas iš vieno šono, kitas iš kito. Matyt, saugumietis mostu davė komandą. Milicininkai griebė mane už rankų ir ėmė vesti.

– Turėkit sąžinės, čia gi prospektas, – šaukiu.

Niekas manęs neklausė. Rankos pakeltos vos ne pečių lygy, rankinukas su tulpėmis tabalduoja. Nuvedė link Aukščiausiojo teismo. Čia stovėjo mikroautobusas „Latvija“. Mašinos durys atviros. Prie durų stovėjo keletas uniformuotų ir civilių veikėjų. Visi buvo nusigręžę į duris. Girdžiu sako kažkam:

– Tai lipk gi tu, lipk.

Pagalvojau: „Kas čia nenori lipti? Jeigu jau atvedė, teks lipti.“ Paskui ir man liepė lipti. Įlipau. Žiūriu – prie durų ant grindų žmogus pusiau sėdi, pusiau guli, kojos susipynusios, šalia ramentai. Aš padėjau jam atsistoti ant suolo. Mašinoje buvome tik dviese. Netrukus į mašiną įlipo „surašinėtojas“. Tas žmogus sėdėjo arčiau durų, tai nuo jo ir pradėjo. Jo pavardės negirdėjau, neįsidėmėjau. Žmogus stenėdamas sako:

– Kas čia yra, aš taip negaliu...

– Tai ko čia eini, kad negali?

– Na, čia teisiamas man pažįstamas chuliganas, tai...

– Tai jūs ne į Svarinsko teismą?

– Nepažįstu aš jokio Svarinsko, – beveik sušuko žmogus.

Matėsi, kad sako tiesą. Saugumietis tuojau nuo jo atsitraukė. Priėjo prie manęs, užrašė pavardę, pervedė į kitą „Latvija“ ir vieną nuvežė į tą patį milicijos skyrių Dzeržinskio gatvėje.

Milicijoje irgi buvau viena. „Prasti mano reikalai, – pagalvojau. – Bet aš gi nieko nepadariau.“

Netrukus pro šalį praėjo kadrų skyriaus viršininkė R. Dauderienė ir

nuėjo į antrą aukštą. Ji atrodė susinervinusi. Kam čia malonu turėti reikalų su saugumu ir dar antrą dieną iš eilės.

Po kurio laiko viršininkė grįžo iš antro aukšto ir sako:

– Tai einam.

Milicininkas, kuris sėdėjo gretimam kambary ir saugojo mane, paėmė popierių ir garsiai skaito:

– Sulaikyta Dauderienė..., – atseit sulaikoma aš ne savo pavardę pasakiau, o kadru skyriaus viršininkės.

Abi apstulbom. Ėmiau teisintis:

– Aš negalėjau taip pasakyti. Tas pareigūnas, kuris ir vakar, ir šiandien mane sulaikė, mane pažino ir jis pirmas pasakė mano pavardę. Aš negalėjau...

Dauderienė grįžo atgal į antrą aukštą. Čia jau saugumiečių klastingumas, bjaurumas. Jūs pykitės, ėskitės. Gal nubaus, gal iš darbo išvarys. Paskui su „karieta“ išvažiuome į Kino studiją. Lauke, eidama į mašiną, tulpes įmečiau į šiukšlių dėžę. Kai atvažiaavę išlipome iš mašinos, viršininkė pasakė:

– Dabar eisime pas direktorių.

Sekretoriате nusivilkome apsiaustus ir įėjome į direktoriaus kabinetą. Čia jau buvo susirinkusi visa Kino studijos valdžia: direktorius Vytautas Vilimas, kuris vėliau, jau Nepriklausomybės laikais, buvo filmo „Vienų vieni“ prodiuseris, direktoriaus pavaduotojas Algirdas Šemeškevičius, profsąjungos pirmininkas, operatorius Algirdas Tarvydas, partinės organizacijos sekretorius, režisierius, redaktorius Ferdinandas Kauzonas, vėliau kūręs filmą „Kas jūs, kunige Svarinskai?“, garso technikos cecho ir mano viršininkas Pranas Kvietkauskas ir kadru skyriaus viršininkė Rožytė Dauderienė. Pirmoji, kaip ir derėjo, kalbėjo ji:

– Vakara ir šiandien ejo su gėlėmis... Dirba antroje pamainoje..., – aiškino apie saugumiečio supainiotas pavardes ir sakė, kad pareigūnas jos atsiprašė.

Tada prakalbo direktoriaus pavaduotojas. Visi kiti, kol aš buvau kabinate, tylėjo. A. Šemeškevičius klausia:

– Tai ko tu tenėjai?

Šito klausimo aš tikėjausi ir iš anksto buvau paruošusi atsakymą. Buvau girdėjusi pasakojimą apie inžinierių, kuris dirbo prieš man ateinant į Kino studiją. Jis, kai tik turėdavo laiko, sėdėdavo teismuose. Jam tai buvo įdomu. Taigi drąsiai atsakiau į užduotą klausimą:

– Pas mus teismai atviri, kur noriu, ten einu. Be to, mane pagriebė prospekte, prie bibliotekos, prie kiosko. Jei netikite, kas nors palydėkite mane nuo Žvėryno tilto iki Lenino aikštės. Aš nenuėisiu – vėl įkiš į mašiną.

Tuo laiku garso technikos cechą ir administracija buvo Žvėryne, Birutės gatvėje. Norint patekti į centrą reikėjo eiti tiltu, pro biblioteką ir dar paeiti Lenino prospektu. Ten stovėjo (ir tebystovi) kioskas, už kurio tūnojo jie... Iki Aukščiausiojo teismo dar visas kvartalas, ten to pastato net nesimato.

Kai leido man išeiti iš kabineto, sekretoriatai vilkausi apsiaustą. Iš direktores kabineto atėjusi kadru skyriaus viršininkė R. Dauderienė patarė:

– Tik neik pėsčiomis, važiuok troleibusu.

Kai vakare nuėjau dirbti į antrą pamainą, cecho viršininkas P. Kvietkauskas pasakė:

– Rytoj ateisi į pirmą pamainą.

Mano sesuo Angelė, medicinos seselė, grįžo po naktinio darbo ir tik vėliau nuėjo prie bibliotekos, kur vakar stoviniavo būrelis žmonių. Nuėjusi iki tos vietos prie kiosko ir pamačiusi, kad nieko nėra, apsisuko ir iškart grįžo prospektu atgal. Jau buvo netoli Lenino aikštės ir matė, kad privažiavo autobusas, iš jo išsoko milicininkai ir ėmė supti žmones. Ji buvo truputėlį toliau, greit perėjo į kitą gatvės pusę ir taip išvengė sulaikymo. Vėliau buvo kalbama, kad kai kuriuos žmones net Lenino aikštėje pakėlė nuo suolų ir nuvežė, kad saugumiečiai su žiūronais ir radijo stotelėmis („racijomis“) iš balkonų stebėjo prospektą ir davė nurodymus, kur ir ką daryti. Ir darė.

Beje, apie radijo stoteles. Tuo laiku mobiliųjų telefonų nebuvo. Kai kurios įstaigos – milicija, greitoji pagalba – turėjo tokias stoteles, kurios garšą perduodavo radijo bangomis. Turėjo ir Kino studija kelias radijo stoteles, filmavimo metu jos buvo naudojamos komandai perduoti per atstumą.

Kartą mūsų garso technikos ceche buvo permontuojama aparatūra ir laidinis pasikalbėjimo ryšys tarp aparatinių buvo išardytas, todėl buvo duotos minėtos stotelės. Darbo metu vienas technikas per ją kitai aparatinei pasakė:

– Atnešk alaus.

Kitą dieną saugumas pranešė direkcijai, kad per radijo stotelę kalbama ne tarnybiniais reikalais. Tos radijo stotelės buvo gana griozdiškos, jų į kišenę neįsidėsi. Veikė nedideliu atstumu, gal apie 1 km, nes retransliacijos bokštų nebuvo. Ir tai saugumas jas sekė. Tai buvo apie 1980 metus.

Pirmą sulaikymo dieną milicijoje susipažinau su Gene Stankevičiene, kuri tuo metu dirbo budėtoja Menininkų rūmuose. Ji pasakojo, kad paleista iš milicijos skyriaus vėl ėjo prie Aukščiausiojo teismo, bet pamatė priešais ateinančius du milicininkus. Netoliese buvo batų parduotuvė. Genė įpuolė į tą parduotuvę, atsisėdo ant kėdės ir paprašė pardavėjos:

– Greitai duokite bet kokius batus.

Į parduotuvę įlėkė ir milicininkai:

– Padėk batus ir einam.

Ištraukė batus iš rankų. Tą pačią dieną ją antrą kartą nuvežė į milicijos skyrių ir išlaikė iki 11 valandos vakaro.

Danutė pasakojo, kad toje mašinoje buvo ir daugiau žmonių. Moterys pradėjo garsiai kalbėti rožančių. Įėję milicininkai paklausė ir pamėgdžiodami sakė:

– Aha, nusidėjėliai, nusidėjėliai...

Sekmadienį Šv. Mikalojaus bažnyčioje po dešimtos valandos Mišių jau meldėmės „Už kalinį kunigą Alfonsą Svarinską ir areštuotą kunigą Sigitą Tamkevičių“. Prie maldų dar pridėjau keletą sakinių apie praėjusius savaitės įvykius: vyko teismai..., vežė žmones į miliciją, į miškus....

Nuotaika blogiausia. Mūsų vadai už grotų. Prošvaistės jokios. Darbe pradžioje apie tuos sulaikymus niekam, net ir labai patikimiems, nepasakojau. O ir pasakoti nėra ką. Bet kalbos, matyt, sklido. Velkasi paltą inžinierius Vytautas Žekonis ir juokauja:

– Reikia eiti anksčiau namo, nes dar pagaus kur nors prie bibliotekos...

Inžinierė Ivenija Jakštaitė, labai artima kolegė, pripuolė ir sako:

– O tu, banditka, ko nieko nepasakoji?

Pavadinimas „banditka“ buvo draugiškas, kažkiek humoristinis. Su Ivenija buvome vienos nuomonės apie politiką. Jos tėvas, Nepriklausomos Lietuvos karininkas, keturiasdešimtaisiais buvo kažkur nužudytas, net kapo nėra. Vienu metu gaudavau *Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką*, tai ir jai duodavau „vienai nakčiai“.

Kroniką pasiūliau ir cecho viršininkui Kvietkauskui. Jis sakė:

– Gaunu.

Pasiūliau garso operatoriui Petru Lipeikai. Jis irgi sakė, kad gauna. Dar sakė:

– Aš kai gražinu *Kroniką*, tai su spiritu išvalau, kad neliktų pirštų antspaudų.

Tvyrojo baimės šmėkla. Dar bolševikmety P. Lipeika man pasakojo, jog Kino studijos valdžiai pasakęs, kad antireliginių filmų jis nedarysiąs. Pagarba jam.

Iš kino studijos vadovybės jokių nuobaudų, jokių priekaištų negavau. Vėliau, jau Nepriklausomybės laikais, sužinojau, kad direktorius V. Vilimas ėjo į saugumą aiškintis. Taip pat teko girdėti, kad kadrų skyriaus viršininkė R. Dauderienė yra sakiusi:

– Ji nežino, kiek jai esu padėjusi.

Nežinau, bet dėkoju.

Laikas ėjo. Šiokiadieniais – į darbą, sekmadieniais – į bažnyčią. Tuo laiku teko girdėti buvusią partinės organizacijos sekretorę sakant:

– Bronė demonstratyviai vaikšto į bažnyčią.

Nedemonstratyviai, tik taip, kaip reikia.

Dabar pas mane dažnai lankydavosi Danutė ir Genė. Mes visos sutarėme

visais klausimais, vaikščiojome į tą pačią bažnyčią. Jos abi energingos, drąsios, nieko nebijančios. Kai kada negalėdavau būti sekmadienį bažnyčioje dešimtą valandą, tada skambindavau Danutei ir sakydavau:

- Aš sekmadienį nebūsiu Vilniuje. Žinai ko man reikia?
- Žinau, – atsakydavo.
- Ar galėsi?

Visada atsakydavo:

- Galėsiu. – Vadinasi, galės po Mišių pasakyti: „Už kunigus kalinius... Tėve mūsų...“

Genė beveik visada kasdien vaikščiojo į bažnyčią. Turėjo daug pažįstamųjų. Kartais iš jų surinkusi pinigų nešdavo į Šv. Mikalojaus bažnyčią ir užsakydavo Mišias „Už Lietuvą“.

Atėjo kartą Genė, atsisėdo ir be jokios įžangos sako:

– Mums reikia nueiti ir sužinoti, kur dabar yra kun. Svarinskas. Trys mėnesiai praėjo ir jokių žinių. Be to, reikia, kad jie žinotų, kad kažkas juo rūpinasi.

- O kur mums reikia nueiti?
- Nežinau...

Supratau, kad čia ne ji taip sugalvojo. Matyt, paragino kažkas iš kunigų, o kas – neklausiau. Tada nebuvo „mados“ daug žinoti.

O kur eiti? Ko klausti? Kas pasakys? Į Lukiškių kalėjimą neisi, į miliciją neisi, į Vidaus reikalų ministeriją irgi ne... Tai kur?

Kelias dienas galvojau. Ir sugalvojau. Kai atėjo Genė, jai pasakiau:

– Eisime į Aukščiausiąjį teismą pas teisėją M. Ignotą. Jis nuteisė kun. Svarinską, tegul ir pasako, kur dabar jis yra ar bent kur mums tuo reikalu kreiptis.

Nuėjome į Aukščiausiąjį teismą. Pirmiausia kreipėmės į sekretorę. Pasakėme, kokių reikalų. Ji paėmė pasus, užregistravo ir vėliau telefonu pranešė, kada galime patekti pas teisėją.

Teisėjas Ignotas buvo nekalbus. Sakė, kad nežino, kur po teismo išsiunčiami kaliniai. Bandžiau pasakoti, kaip buvo elgiamasi su žmonėmis teismo metu, nes numaniau, kad dar gali būti areštuoto kun. Tamkevičiaus teismas, bet jis lyg manęs negirdėjo ir ėmė pasakoti, kaip jis buvęs, rodos, Rokiškio rajone, susitikęs su žmonėmis, pats užsiminęs apie Svarinską, bet niekas nesureagavęs. O kaip sureaguos? Oho, rajono valdžia! Tai ne Kino studijos administracija. Teko truputėlį dirbti rajone kino teatro direktore. Ten visi tarnautojai turi būti su tarybinėmis kaukėmis.

– Tai kur mes turime kreiptis? Kas mums pasakys, kur dabar yra kunigas Svarinskas?

– Gal prokuroras žino....

Einame į respublikinę prokuratūrą pas prokurorą E. Bičkauską. Jis buvo kaltintoju kun. Svarinsko byloje. Vėl sekretorei klojame pasus. Ji kažkur skambina ir mums sako:

– Eikite į laukiamąjį, prokuroras ateis.

Netrukus liftu nusileidžia prokuroras Egidijus Bičkauskas. Pasakome, ko atėjome, ką norime sužinoti. Prokuroras šypsosi ir į visus klausimus atsakinėja:

– Nežinau, nežinau.

Mes pakėlėm balsą:

– Tai kas pagaliau gali mums pasakyti? Buvom pas teisėją M. Ignotą, – tas nežino. Tai kas žino?

Tada prokuroras sako:

– Gal jūs nueikite į komitetą Liepos 21-osios gatvėje.

Nuo prokuratūros iki to komiteto netoli. Einame pėsčiomis. Genė klausia:

– Tai koks tas komitetas?

– Tai – saugumas, – pasakiau.

Genė patylėjusi sako:

– Tai gal tau nemalonu ten eiti?

Žinoma, nemalonu, nejauku, net baugu. Aš rinkausi Aukščiausiąjį teisumą, prokuratūrą – gal ten ką sužinosime, kad tik nereikėtų „ten“ eiti. Bet reikės.

Taigi mes KGB rezidencijoje. Budėtojai pasakėme, ko atėjome. Tas kažkur skambina. Paskui nuveda į artimiausią kambarį ir liepia palaukti. Netrukus atėjo civiliniais rūbais apsirengęs lietuviškai kalbantis žmogus. Mes jam sakome, kad buvome pas teisėją Ignotą, pas prokurorą Bičkauską – niekas nežino, kur dabar yra kun. Svarinskas.

– Trys mėnesiai praėjo ir jokios žinios! Dingo žmogus...

Saugumietis stengėsi būti malonus ir nuoširdus.

– Niekur nedingo. Kaliniai vežami etapais, – aiškino mums. – Pamatysite, gal greitai gausite laišką.

Šioje įstaigoje niekas nereikalavo pasų, neklausė, iš kur mes, kokios mūsų pavardės. Matyt, čia technika viską filmuoja. Vėliau, rodos, *Švyturio* žurnale buvo to saugumiečio nuotrauka: mes kalbėjomės su pačiu Saugumo komiteto viršininku Juozu Petkevičiumi.

Buvome šen, buvome ten, dvi dienas pravaikščiojome ir nieko nesužinojome. Ir daugiau nebėra kur eiti. Oi, ta „široka strana“ su savo baisiais sibirais, altajais ir kamčiatkom. Būdamas tremty poetas Puškinas rašė: „... šiam visų apleistam nuošaly, buveinėj šalčio, darganų ir ledo...“

Ir vėl kasdienybė. Šiokiadieniais – į darbą, sekmadieniais – į bažnyčią. Po kiekvienų dešimtos valandos Mišių, kunigui Valiukėnui nuėjus nuo altoriaus, kalbėdavome: „Už kunigą kalinį Alfonsą Svarinską ir areštuotą kunigą Sigitą Tamkevičių – „Tėve mūsų...“

Po „Tėve mūsų“ vargonai užgrodavo „Marija Marija, skaisčiausia lelija“. Visa bažnyčia meldavosi, visa bažnyčia giedodavo. Kartą mačiau kaip dvi mergaitės vos pasibaigus Mišioms apsisuko eiti iš bažnyčios, bet kai pradėjau skelbti „Už kunigą kalinius...“, jos apsigrėžė, suklypo ir meldėsi su visais.

Po kelių mėnesių vieną šeštadienį atėjo Genė ir sakė girdėjusi, kad pirmadienį vyks kun. Sigito Tamkevičiaus teismas. Esą reikia kaip nors pranešti

žmonėms. Nutarėme nors prie kai kurių bažnyčių pakabinti skelbimus. Parašiau nedidelio formato skelbimą didžiosiomis spausdintomis raidėmis. Anksti sekmadienį nuėjau prie Šv. Mikalojaus bažnyčios ir kol šventoriuje nebuvo žmonių su „knopke“ prisegiau jį ant žalio medžio (limpančios juostelės tada nebuvo parduotuvėse, ją turėjo tik Kino studija filmo juostoms suklijuoti). Genė pakabino prie Aušros vartų ir vėliau prie Šv. Mikalojaus bažnyčios. Kai išėjau iš bažnyčios, skelbimo nebebuvo.

Pirmadienį dirbau pirmą pamainą. Negerai. Nors tuo metu jokio darbo nebuvo, aparatūra nesisuko (taip dažnai būdavo, užtat gruodžio mėnesį dirbdavome visus šeštadienius ir sekmadienius), bet išeiti vis tiek negerai. Tuo metu cecho viršininke dirbo inžinierė Ivenija Jakštaitė. Aš jai pasakiau:

– Iva, lyg turėtų vykti kun. Sigito Tamkevičiaus teismas. Aš eisiu pažiūrėti. Tik pravažiuosiu troleibusu, pasistengsiu neįkliūti. Jei kartais įkliūsiu, sakyk, kad prašiau išleisti, kad labai reikia, tik nepasakiau, kodėl reikia...

Iva su baime pasižiūrėjo ir sušnabždėjo:

– Jėzus Marija...

Aš pravažiavau troleibusu pro biblioteką (tada troleibusai važiavo per Žvėryno tiltą ir Lenino prospektu, dabartiniu Gedimino prospektu), – jokių ženklų, kad teismas vyktų.

Teismas prasidėjo po savaitės. Rodos, iš „Vatikano radijo“ apie tai sužinojau. Tada dirbau antrą pamainą, – tai jau gerai. Nesinorėjo Kino studijai padaryti problemų – vien dėl to, kad „nemušė“. Kita vertus, buvo teisiamas kunigas – Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto narys (kad jis buvo ir *Kronikos* leidėjas, tada nežinojome). Eisiu. Neskambinau nei Genei, nei Danutei, nes nežinojau, kurią pamainą jos dirba (Danutė dirbo darbininke Gražtų gamyloje, o Genė – budėtoja Menininkų rūmuose, dabartinėje prezidentūroje). Radijas pranešė – turi žinoti.

Ryte apie dešimtą nuėjau link bibliotekos. Žiūriu – nieko nėra. Nėra žmonių, nėra „gaudytojų“ už kiosko. Tada nežinojau, kad dalis žmonių jau buvo išvežta iš miesto. Einu toliau link teismo. Kai pasirodė pats teismo pastatas,

pamačiau, kaip iš vidaus prie stiklinių durų prigludo kelios galvos. Pasukau bibliotekos link. Niekas nesivijo. Supratau, kad teismas vyksta. Bet kodėl nėra žmonių? Negi niekas nežino? Vienai pakliūti į miliciją labai nemalonu.

Jau ruošiausi pro biblioteką grįžti namo, bet pamačiau, kad nuo prospekto atskuba būrelis žmonių. Priekyje ėjo moteris. Jos paltas atsegtas, skvernai plevėsuoja. Aš paėjau link jų ir sustojusi laukiu. Prie manęs prišoko milicininkas ir nutempė į mašiną.

Mašinos gale sėdėjo dvi jaunos mergaitės, turbūt Kybartų vienuolės, nes vėliau, kai važinėjome į Kybartus, atrodo, mačiau tas pačias. Jos patyliukais pradėjo kalbėti rožančių. Nuėjau ir aš prie jų. Po kurio laiko į mūsų mašiną „įmetė“ dar vieną jauną moterį. Ji atrodė sutrikusi, susinervinusi. Viena mergaitė nutraukusi maldą sako, kad reikia ją pasikviesti, ir nuėjo prie jos. Ką moteris atsakė, negirdėjau, tik mačiau, kaip ji pasimuistė, pasipurtė ir rankomis sumojavo. Matyt, buvo kitos „kategorijos“ žmogus, atsitiktinai pagauta, gal per daug prie teismo pastato priartėjo ir net nežinojo, už ką buvo „įmesta“ į mašiną.

Paskui atėjo tas pats saugumietis, „etatinis“ surašinėtojas. Jis man sako:
– Tai ką, administracija taip nieko ir nepasakė?

Aš lyg jam, lyg sau panosėje sumurmėjau:

– Pamokys mat mane administracija, ką aš laisvu laiku turiu daryti.

Nieko jis nesakė. Perkėlė į kitą mašiną, ten jau buvo keletas žmonių, ir mašina pradėjo važiuoti. Pravažiavo Dzeržinskio tiltą (dabar Žaliasis). Reiškia, į miliciją neveža. Gal ir gerai. Pravažiavo Antakalnį. Keistas jausmas, kai veža ir nežinai kur. Paskui važiavo per užmiesčio mišką ir miške prie vienu vartų sustojo.

Mus išlaipino ir nuvarė į pastatą, į nemažą salę. Kam priklausė ši teritorija – milicijai ar saugumui? Aptverta gražia metaline tvora. Tiek lauko, tiek vidaus apipavidalinimas priminė kareivinių stilių. Salėje buvo atvežta apie 20 žmonių. Dauguma, atrodo, buvo kybartiečiai, atvykę paremti savo teisiamo klebono Sigito Tamkevičiaus. Jie ir valgyt buvo įsidėję, ir mane sausainiais pavaišino. Susėdę grupelėmis jie šnekučiavosi, užkandžiavo.

Kadangi niekas manęs nepažįsta, aš prie tų būrelių nėjau, kad nepalaikytų šnipe. Dienai įpusėjus pora kartų saugotojui sakiau:

– Penktą valandą man reikia būti darbe.

Po kurio laiko mane ir vieną moterį su paaugliu vaiku išleido. Netoli šitos „rezidencijos“ buvo priemiesčio autobusų stotelė. Laukiant autobuso tos moters paklausiau:

– Ar jūs nebijot, kad jį gali išmesti iš mokyklos? – Mat teko girdėti, kad kai kuriuos mokinius, atvykusius iš Suvalkijos į kun. Svarinsko teismą, prieš pat abitūros egzaminus pašalino iš mokyklos.

– Tegu meta, – sakė moteris.

Į darbą vos spėjau. Apie įvykį niekam nepasakojau. Nežinau, ar Kino studijai buvo pranešta, bet man niekas nieko nesakė. Nežinau, ar kitomis dienomis dar tęsėsi teismas, aš nebėjau.

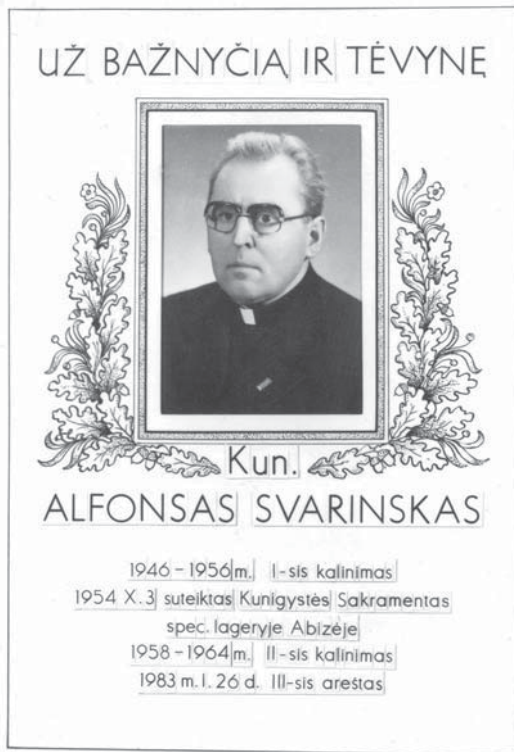
Po kurio laiko draugės pradėjo sakyti, kad mano telefono klausomasi, o gal ir pokalbis užrašinėjamas, nes pakėlus ragelį pasigirdavo trekštelėjimas. Kartą brolienė Marytė man skambino iš Anykščių. Atsiliepė:

– Post nomier četyre slušaet⁹.

Brolienė ragelį metė. Tas pats „postas“ atsiliepė, kai skambinau čia, Vilniuje. Matyt, kažkoks žioplis dirbo. Telefonu nieko nereikalingo nekalbėdavau.

Sekmadienį po dešimtos valandos Mišių jau meldėmės „Už kunigus kalinius Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių“. Du žymūs kunigai – Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto nariai – kalėjime. Liūdna. Žmonės jiems pagarbą ir pripažinimą reiškė bent turėdami jų nuotraukas. Tuo laiku į bažnyčią eidavome su maldaknygėmis. Dažnoje maldaknygėje tarp šventųjų paveikslėlių buvo galima pamatyti ir kunigo kalinio A. Svarinsko nuotrauką su užrašu „Už Dievą ir Tėvynę“. Sekmadienį, kai meldėmės už kunigus kalinius, moteris, atsivertusi maldaknygę, žiūri į kun. Svarinsko nuotrauką ir verkia. Vėliau turbūt per Kybartus atkeliavo ir kun. Tamkevičiaus nuotrauka.

⁹ Rus. – Postas numeris keturi klauso.

Fotoatvirukai, skirti suimtiems kun. Sigitui Tamkevičiui

ir kun. Alfonsui Svarinskiui remti. 1983 m.

Tokie fotoatvirukai buvo platinami tarp tikinčiųjų, gautos aukos buvo skirtos suimtajam remti.

Tuo liūdnu laikotarpiu iš „Vatikano radijo“ kartas nuo karto išgirsdavome ir džiugią žinią: „Vakarų pasiekė naujas *Kronikos* numeris“. Tiesiog puiku! O iš *Kronikos* radijo bangomis sklisdavo nelinksmos žinios: tai šen, tai ten saugumiečiai darė kratas, paėmė raštus, dokumentus, rado ir paėmė rašomąją mašinėlę... Pranešimai apie rastą mašinėlę man atrodė tas pats lyg sakytų – rado šautuvą. Juk reikalaus pasakyti, iš kur ją gavai, ką su ja darei? Baisu! Kalėjimas.

Mano brolis Alfonsas, gyvenęs Anykščiuose, artimai bendravo su Anykščių klebonu Albertu Talačka. Iš jo gaudavo ir *Kroniką*. Brolis aiškino:

– Kai vežiesi *Kroniką*, reikia ją dėti į mašinos bagažinę. Jei pakratytų ir rastų, galėtum sakyti – nežinau, kas ten įdėjo.

Aš kurį laiką *Kroniką* gaudavau iš Kino studijos darbuotojos Valerijos Zubrickienės. Jos vyras buvo bažnyčios patarnautojas ar zakristijonas.

Atėjusi Genė pasakojo, kad kun. Jonelis (Jonas Kastytis Matulionis) jai sakęs, jog Kybartų bažnyčioje kiekvieno mėnesio šestą dieną vakarais vyksta pamaldos už kunigus kalinius. Ji išsiaiškino, kurią valandą traukiniu reikia išvažiuoti iš Vilniaus, kad Kaune spėtųm persėsti į Kybartų traukinį.

Pirmą kartą važiuoti į Kybartus mes su sese Angele ruošėmės 1984 m. gegužės 6 dieną, t. y. pirmųjų kalinimo metinių dieną. Reikėjo kaip nors nuo pusdienio išeiti iš darbo. Tai padaryti Kino studijoje nebuvo sunku. Iš ryto buvo galima ateiti į darbą, paskui susitarti su antros pamainos inžiniere Nataša, kad ateitų anksčiau ir mane pakeistų. Turėjome galimybę laisvai keistis pamainomis, viena už kitą padirbėti.

Tuo metu mes daug važinėjome: į Šiluvą tryliktosiomis dienomis, į Šiluvos, Žemaičių Kalvarijos atlaidus, Keturnaujieną. Paskui prisidėjo Kybartai. Slogi politinė padėtis, bažnyčios persekiojimas vertė visomis priemonėmis priešintis. Nors savo dalyvavimu pamaldose norėjosi pabūti tarp bendraminčių, išgirsti pamokslų, kurie tuo laiku dažnai būdavo labai aktualūs. Teko klausytis pamokslų ir prie išjungtų mikrofonų. Matyt, kai kuriems kunigams nebuvo leista kalbėti, o jie turėjo ką žmonėms pasakyti. Taip Vilniuje, Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, po visų atlaidų pamaldų užlipo kunigas į sakyklą, nusivilko paltą, pasidėjo ant sakyklos krašto ir prie išjungto mikrofono pasakė gerą pamokslą, paskui pasiėmė paltą ir kartu su visais žmonėmis išėjo iš bažnyčios. Tada kalbėjo, kad tai buvo kun. Antanas Jakubauskas. Panašų vaizdą teko matyti per Aušros Vartų atlaidus Šv. Teresės bažnyčioje. Taip buvo anomis dienomis.

Taiigi su sese Angele ruošėmės važiuoti į Kybartus. Ten dar niekada neteko būti. Pirmą kartą vykdoma vežiausi keletą Vilniaus verbų ir vazelę.

Maniau – gal bus galima prie kurio šoninio altoriaus ar prie kokios statulos pastatyti. Į Kybartus atvykome ankstokai – iki pamaldų dar buvo likę apie pora valandų. Nuėjome tiesiai į bažnyčią. Ji buvo labai tvarkinga – naujai dažytos medinės grindys. Šoninėje pusėje stovėjo klausykla. Priekinė jos pusė, t. y. durelės, nuo viršaus iki žemės buvo uždengtos violetiniu audeklu. Ant audeklo kabojo didelė gražiai įrėminta klebono kun. S. Tamkevičiaus nuotrauka. Po ja – vaza su gėlėmis. Ten pastačiau ir savo verbas.

Dienos metu į bažnyčią vis užsukdavo pavieniai žmonės ir keliaklupsčia ėjo stacijas. Vėliau, kai žmonės pradėjo rinktis į vakarines pamaldas, dažna moteris atėjo su gėlėmis iš darželių. Jos padėdavo savo gėles prie tos klausyklos ant grindų, o kai kurios – šalia, kai kurios prieš kunigo nuotrauką atsiklaupusios pasimelsdavo ir tada eidavo į suolus. Iki pamaldų pradžios jos sudėjo kalną gėlių. Taip matėme kiekvieną kartą, kai atvažiuodavome.

Į pamaldas rinkdavosi daug vaikų, mokinių, jaunimo. Jie ateidavo į bažnyčią pavieniui ar grupelėmis ir eidavo tiesiai į šoninę zakristiją. Iš ten išeidavo ir stodavo prie altoriaus pasipuošę – berniukai ir mergaitės su pelerinomis ant pečių, mergaitės dar ir su karūnelėmis ant galvų.

Po kun. S. Tamkevičiaus arešto parapijiečiai klebono klausyklą išpuošė gėlėmis. Kybartai. 1983 m.

Peleringų ir karūnėlių spalva – violetinė. Liūdesys. Taip papuošti vaikai apjuosdavo altorių dviem trim eilėmis. Kybartų didysis altorius ir tada buvo be grotelių (be tvorelės).

Į pamaldas buvo atvykę keletas kunigų patriotų, entuziastų. Kybartuose pirmą kartą pamačiau Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto narį kun. Joną Kaunecką. Pamokslai čia visada būdavo aktualūs, bebaimiai, raginantys laikytis tikėjimo ir ginti jį, mylėti Tėvynę. Po šv. Mišių visi dalyviai keliais ėjo aplink bažnyčią ir kalbėdavo rožinį. Priekyje ėjo kunigai, paskui jaunimas ir tada mes visi. Tik nedaug žmonių gale ėjo stovėdami. Oi, kaip sunku nuogais keliais eiti. Žvyras ant plytelių ar akmenukai, pasislėpę žolėje, taip braižė kelius, kad vos galima išverti. Rožinio dalį baigėme kalbėti, o apie bažnyčią eiti nebaigėme. Tada vienas kunigas užgiedojo „Tavo apgynimo šaukiamės“ iš Marijos litanijos pabaigos. Tokie gražūs žodžiai labai tiko mūsų laikmečiui.

Tada vesdama maldas savo bažnyčioje „už kunigus kalinius“, po „Tėve mūsų“ pasiūliau kalbėti „Tavo apgynimo šaukiamės“. Taip kalbėjome iki tikros pergalės. Vėliau Kybartuose, gal orams pablogėjus, aplink bažnyčią eisenos nebebūdavo, bet po Mišių bažnyčioje eidavo Kryžiaus kelią. Teko girdėti, kad kiekvienoje stotelėje vedantysis primindavo mūsų kunigų kalinių kryžiaus kelią.

Po pamaldų žmonės nesiskirstė. Prasidėjo tikras bendraminčių bendravimas: priėjęs prie mikrofono vienas kalbėjo, kitas skaitė kurio nors kalinio laišką, trečias deklamavo patriotinį eilėraštį, kažkas dalijo kun. Tamkevičiaus nuotraukas, kitas – Nekalto Prasidėjimo medalikėlius. Kai atvykdavome į Kybartus, atrodydavo, kad ten Tarybų valdžios nėra, persekiotojų nėra, baimės nėra, žmonės laisvi. Tačiau... kartą kunigas, sakydamas pamokslą, mostelėjo ranka į šoninį balkoną, pilną prisibrukusių žmonių, ir sako:

– Žinau, jūsų (saugumiečių) ten daug yra.

Kybartų parduotuvėje dvi pardavėjos tarp savęs patyliukais kalbėjo:

– Žino, kad pamaldos bus, tai nebežino, ką daryti.

Po visos programos eidavome į geležinkelio stotį. Ten iki trečios valandos nakties laukdavome traukinio, kuris parveždavo į Vilnių. Nespėdavome sušilti, ir jau į darbą reikėdavo ruoštis. Buvo galima ir anksčiau parvažiuoti, bet tada būtų reikėję atsisakyti tos „laisvos programos“ ir tuoj po pamaldų bėgti į stotį. Mano sesuo turėjo šūkį – „Į Kybartus! Tik į Kybartus!“

Šv. Mikalojaus bažnyčioje vesdama maldas už kunigus kalinius keliais sakiniais pasakydavau apie Kybartus. Sakiau, kad kiekvieno mėnesio 6 dieną vakarais vyksta pamaldos, kad moterys prieš kun. Tamkevičiaus nuotrauką sudeda kalną gėlių, kad jaunimas keliomis eilėmis apjuosia altorių...

Orams atvėsus į Kybartus nebevažinėdavome. Šalta stotyje traukinio laukti. Rodos, per trečiąsias metines nuvažiavusios neberadome nuotrauka papuoštos klausyklos ir daugiau į Kybartus nebevažiavome.

Buvome ir Viduklėje minint kun. Svarinsko arešto metines. Kartą, kai žmonės rinkosi į pamaldas bažnyčioje, pamačiau tarpusavyje besišnibždančius maldininkus. Jie perdavinėjo žinią, kad pakely iš Kauno į Viduklę milicija išlaipino iš autobuso kun. Svarinsko seserį ir nusivežė. Kitą kartą nuvažiavę į Viduklę sužinojome, kad pamaldos bus vakare, o vakaro laukti negalėjome, nes Viduklėje nebuvo stoties, kur būtų galima laukti autobuso, buvo tik atvira pavėsinė.

Užėjo Genė ir atsinešė nemažo formato nuotrauką-vinjetę. Joje buvo kun. Svarinsko ir kun. Tamkevičiaus nuotraukos ir užrašas-raginimas kiekvieno mėnesio 6 dieną visose Lietuvos bažnyčiose laikyti pamaldas už kalinius. Genė sakė, kad jai reikės šitas nuotraukas išvežioti ir išdalinti dekanams. Kieno čia buvo idėja ir kas paruošė nuotraukas – neklausiau. Manau, kad tai buvo kun. Jono Kastyčio Matulionio iniciatyva. Genė važinėjo po Aukštaitiją, apie Kauną. Nežinau, kas jos keliones finansavo, nes tada ji gyveno iš pensijos ir sunkiai vertėsi. Gal Danutė paremdavo, kuri tuo laiku neblogai laikėsi. Vėliau Genė tas keliones nutraukė. Sakė, kad ši iniciatyva tikslo nepasiekė. Kunigai rajonuose buvo labai suvaržyti.

Vėl ir vėl ateidavo Genė sakydama, kad mums reiks nuvažiuot į Maskvą,

į Religinių reikalų tarybą, ir išsiaiškinti dėl vyskupo Julijono Steponavičiaus tremties.

– O ką mes ten sakysime? – klausiau.

– Kaip tai, ką? Jau 27 metai tremtyje, o Tarybų Sąjungoje ilgesnės bausmės kaip 25 metai nėra.

Taip, rimtas argumentas. Genė dėstė toliau:

– Reikės parašyti raštą. Raštas turi būti mandagus, dalykiškas....

Gerai, kad viską žino. Kieno čia iniciatyva, kaip visada neklausiau. Yra užduotis, reikės vykdyti. Viską pergalvojau ir Genei pasakiau, kad pirma reikia čia vietoje viską išsiaiškinti ir tik tada važiuoti. O tai mus „apdurnins“ ir grįšime be nieko. Sakiau, kad reikia nueiti į mūsų Religinių reikalų tarybą ir pirmiausia išsiaiškinti, kaip vyko pats ištrėmimas. Šito sužinoti mudvi su Gene nuėjome į butą pas Šv. Mikalojaus bažnyčios kunigą Stanislovą Valiukėną. Jis mums pasakė, kad paėmė vyskupo pasą, išregistravo iš gyvenamosios vietos ir liepė išvažiuoti. Sovietmety buvo tokia tvarka, kad neregistruotas žmogus toje vietoje gali gyventi tik tris dienas, o toliau buvo skiriamos baudos, ir vis didesnės.

Tiek žinodamos jau galime eiti pas Religinių reikalų įgaliotinį. Po kurio laiko Genė atsinešė raštą, adresuotą Petruui Anilioniui, – du egzempliorius, atspausdintus mašinėle. Kas parašė – nežinau. Dar labiau – kas atspausdino. Bet kas tokio rašto tarnybine mašinėle nespausdins. Ir nėra kur kreiptis, kad atspausdintų. Ant to rašto pirmoji pasirašė Genė Stankevičienė ir savo adresą parašė, aš parašiau savo pavardę ir pasirašiau.

Nuėjusios pas Anilionį pasakėme, ko atėjome, ir prašome, kad į Vilnių būtų sugražintas mūsų vyskupas Julijonas Steponavičius. Genė padavė raštą ir kopiją. Anilionis paskaitęs pasakė:

– Negalima.

– Kodėl negalima?

– Todėl, kad jis nenori!

– Kaip tai nenori? – šoko Genė pakeltu balsu.

– Todėl, kad jis mūsų neklauso.

Jis nepasiūlė atsisėsti, kalbėjo nežiūrėdamas į mus, vis nusigręždamas į langą. Kai matėme, kad susikalbėti nepavyks, Genė paprašė:

– Tai pasirašykite ant kopijos, kad gavote mūsų raštą.

– Nesirašysiu. Aš žinau, kam jums to reikia (atseit *Kronikai* reikia).

Genė vėl prašo pasirašyti ir primena, kad yra tokia tvarka.

– Aš jums sakiau, kad nepasirašysiu. Aš žinau, kam jums tai reikalinga. Aš jums viską pasakiau. Norit palikit, norit pasiimkit savo popierius.

Pastūmė mūsų raštus. Pats nusigręžė į langą ir ranka užsidengė veidą nuo mūsų. Kiek kur buvome, niekas su mumis taip grubiai nekalbėjo. Taip jis elgdavosi ir su kunigais.

Gal kas patarė, nes Genė ėmė kalbėti, kad prieš vykstant į Maskvą mums reikėtų apsilankyti pas vyskupą Julijoną Steponavičių Žagarėje.

1984-ųjų vasarą, per atlaidus, vyskupas Steponavičius lankėsi Šiluvoje. Jau iš anksto apie tai žinojau. Tuo laiku artimai bendravau su mūsų name gyvenusia Emilija Trinkūniene, kuri „daug žinojo“. Ji paskambindavo ir pasakydavo: „Ateik“. Reiškia – turi, ką pasakyti. Iš jos sužinodavau, kada ir kurioje bažnyčioje per rekolekcijas bus geras pamokslininkas, taip pat kitas naujienas. Kaip vėliau paaiškėjo, jos vyro brolis buvo zakristijonas Vilniaus Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje.

Šiluvos bažnyčioje tiek prisibruko žmonių, kad net dabar prisimenu, kaip buvau suspausta. Vyskupas Steponavičius įėjo į bažnyčią pasipuošęs visomis regalijomis. Tai buvo taip gražu, taip didinga, seniai matyta. Paskui užlipo į sakyklą pamokslo sakyti. To pamokslo nuotrupas ir dabar prisimenu. Vyskupas kalbėjo:

– Mums liepė nemokyti vaikų tikybos, neruošti sakramentams. Bet mes negalėjome taip daryti. Mums liepė nuvaryti berniukus nuo altoriaus... Liepė neleisti mergaitėms dalyvauti procesijose... Mums liepė... Iš mūsų reikalavo... Bet mes negalėjome taip daryti. Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių!

Kai mūsų vadovas toks tvirtas, kaip norėjosi jį remti, būti eiliniaais kariais ir eiti ten, kur reikia.

Taigi važiuojame į Žagarę. Genė žinojo, koku traukiniu važiuoti, kur išlipti, į kokį autobusą persėsti. Važiuojame per Spalio šventes. Buvo kelios laisvos dienos. Vakare išvažiuojame traukiniu ir vos švintant buvome Žagarėje. Genė žinojo gatvės pavadinimą ir namo numerį. Sutiktą žmogų paklausėme, kaip nueiti.

Kai prieangyje sutrepsėjome kojomis, už durų buvo mirtina tyla. Kai įėjome, vyskupas civiliškai apsirengęs pusryčiauo su kitu žmogumi. Jis tuoj pakilo nuo stalo, priėjo prie mūsų ir paduodamas ranką pasisveikino. Klūptelėjau, pabučiavau žiedą. Pasakėme, iš kur mes ir kodėl atvykome. Mus pakvietė prie stalo. Sesė vienuolė atnešė arbatos. Vyskupo butas atrodė labai ankštas. Į akis krito daug gražių suvenyrų, daugiausia iš medžio. Matyt, dovanotų įvairiomis progomis. Į Anilionio pasakymą – „kad jis nenori“ – vyskupas taip atsakė:

– Kodėl gi ne? Jei leistų, pabaigčiau savo laiką išbūti.

Kalbėtis teko mažai, nes vyskupas su tuo žmogum kažkur skubėjo važiuoti, todėl greit kėlėsi nuo stalo. Ekscelencija atnešęs padovanojo mums po naują, tik ką išleistą maldaknygę. Aš paprašiau, kad pasirašytų. Vyskupas su šypsena atsakė: „Nee“. Bet paėmė maldaknygę ir ten įrašė tris kryželius. Parvažiavusi namo prie tų kryželių parašiau datą – „1984.11.8“. Dar davė laišką nuvežti Vilniaus vyskupijos valdytojui A. K. Gutauskui. Toks buvo trumpas apsilankymas pas vyskupą Steponavičių.

Kadangi žinojome, kad Religinių reikalų taryba yra prie Ministrų Tarybos, nutarėme, kad mums reikia ir ten apsilankyti. Nuėjome į tą Ministrų Tarybą, esančią Lenino aikštėje (dabar LR Užsienio reikalų ministerija). Blogai lietuviškai kalbanti sekretorė paėmė pasus, mūsų duomenis surašė į knygą. Nežinojome, pas ką eiti, tai užsirašėme pas ministro pirmininko paduotoją Vytautą Sakalauską. Matyt, tie aukšti valdininkai turėjo priėmimo dienas, nes sekretorė iškart mums pasakė, kurią dieną ir kurią valandą

ateiti. Dar paklausė, kokiu klausimu norime kalbėti. Kai pasakėme, kad dėl vyskupo Julijono Steponavičiaus ištrėmimo, ji piktai į mus pasižiūrėjo.

Kai atėjome paskirtu laiku, ta pati sekretorė pasakė, kad Ministrų Taryba religinių klausimų nesvarsto, ji sprendžia tik ūkinius klausimus. Gerai, bent žinosime, ką Maskvoje kalbėti.

Po kurio laiko Genė pas mane atsinešė raštą, spausdintą rusų kalba – „mandagų ir dalykišką“. Kas parašė? Kas atspausdino? Manydavau, kad tai Šv. Mikalojaus bažnyčios kunigo Vaclovo Aliulio darbas. Nutarėme parašų daug nerinkti, nes tokios galimybės neturėjome. Rinkti tik tiek, kiek yra vietos po tekstu, o kitoje lapo pusėje – kiek tilps. Ir tiek surinkti – problema. Į Kino studiją juk nesineši, nors ten turime kelis pažįstamus, kurie pasirašytų. Pasiėmiau lapą ir vieną vakarą nusivežiau prie Rapolo bažnyčios. Kalbinau pavienius žmones. Trumpai paaiškinusi prašiau parašyti savo pavardę ir šalimais pasirašyti. Net pensininkas ne kiekvienas pasirašydavo. Viena sakė: „Mes jau nukentėję.“ Kitas tylėdamas nususukdavo ir nueidavo. Bet lapą parašų pririnkau.

Kino studijoje parašiau pareiškimą, kad savaitę imu atostogų. Iš anksto nusipirkome bilietus ir išvažiavome. Maskvoje, išlipę iš traukinio, stojome į eilutę prie taksi. Genė turėjo reikalingos įstaigos adresą. Taksistas nežinojo mūsų ieškomos gatvės ir nuėjęs su kažkuo konsultavosi. Nuvežė į nedidelę aikštę ir išlaipino. Kitoje aikštės pusėje stovėjo didelis, aukštas pastatas. Manėme, kad tai Ministrų Taryba. Ten ir nuėjome. Bet tai buvo tik Vandenių ministerija. Čia buvo tuo pačiu pavadinimu aikštė, I skersgatvis. Pagaliau radome ir gatvę.

Mūsų ieškomos įstaigos namas buvo mažas, tik dviejų aukštų, senos statybos. Įėjusios patekome į didelį holą. Prie vieno stalo sėdėjo budėtojas, prie kito – moteris su tiubeteika ant galvos ir nesidairydama kažką rašė. Matyt, ir musulmonai turėjo čia reikalų. Budėtojas paklausė, kokios mes religijos ir iš kur atvykome. Sekretorė nusivedė mus į kambarį, paėmė pasus, surašė mūsų duomenis į knygą, paėmė mūsų atsivežtą raštą ir išėjo. Ilgai niekas nesirodė. Kaip vėliau supratome, jų pareigūnas per tą laiką susiskambino su Anilioniu ir paskui pas mus atėjęs kalbėjo Anilionio žodžiais. Tik buvo

taktiškas ir malonus žmogus. Ir kartu – nieko nesprenžiantis.

– Taigi jūs turite gerą vadovą Gutauską, – sakė jis.

Apie vyskupijos valdytoją kun. Gutauską mes nieko bloga nežinojome, tik tai, kad jis įtinka valdžiai. Pagaliau, kaip apie kunigą mes negalėjome apie jį kažkaip netinkamai atsiliepti.

– Bet jis ne vyskupas, – sakiau. – Jis neturi „episkopskova svesčenstva“, – norėjau pasakyti, kad jis neturi vyskupo šventimų. Kaip rusiškai „šventimų“, aš ir dabar nežinau. Juk tai specifinis religinis žodis. Pareigūnas truputėlį šyptelėjo, bet, atrodo, suprato, ką norėjau pasakyti. Jis ne kartą kartojo:

– Jūs turite gerą Gutauską.

Aš ne kartą sakiau, kad jis neturi „svesčenstva“ ir mums reikia vyskupo. Atstovas dar sakė, kad Steponavičius buvo š...š...š..., matyt, norėjo pasakyti Anilionio žodžius, kad buvo Šiluvoje. Čia aš patylėjau, lyg nieko nesupratus.

Toliau kalba pakrypo link religinės literatūros. Pareigūnas pasakė:

– Pas jus buvo išleista maldaknygė.

– Taip, buvo išleista, bet ją galėjo nusipirkti tik bažnyčios choristai. Kitiems neliko. Mažas tiražas tebuvo, – sakiau, nes taip buvo Anykščiuose, gal ir kitur. Šv. Mikalojaus bažnyčioje aš buvau gavusi, bet kai paprašiau antros knygutės seseriai – nepardavė.

Pareigūnas dar sakė, kad buvo išleistas žinynas. Pasakiau, kad mes jo išvis nematėme. Atstovas kalbėjo toliau Anilionio žodžiais:

– Buvo išleistas jubiliejinis Kazimiero medalis.

Jam pasakiau, kad matėme medalį iš tolo, per kitų galvas. Keturnaujie-
noje kažkas turėjo.

Įsikišo sekretorė:

– Tai kad ir grožinės literatūros trūksta.

Taip, tada visko trūko.

Beveik visą laiką kalbėjau aš, nes Genė, paaiškėjo, beveik nemoka rusų kalbos: žodžius žino, bet nederina linksnių. Net stebiuosi, kaip ji išsivertė

nemokėdama rusiškai. Juk ilgą laiką dirbo geriausiame tuo laiku „Neringos“ viešbutyje kambarine.

Pakalbėjom, raštą palikom, jokių pažadų negavom. Lietuvos Bažnyčios reikalus tvarkė Anilionis. Anilionį į postą užkėlė „išmintingoji“ komunistų partija.

Po kurio laiko Genė viena buvo nuvykusi į Žagarę pranešti, kur ir ką „nuveikėme“. Vyskupas Steponavičius vėl padovanojo jai maldaknygę, įdavė maldaknygę atvežti ir man. Vėliau, jau Nepriklausomybės laikais, sekmadieniais eidavau į onkologinę ligoninę padėti sesutei Elenutei paruošti salėje altorių šv. Mišioms, tai tą antrąją maldaknygę nunešiau ten ir palikau ligoniams naudotis.

Netrukus Genė pradėjo kalbėti, kad reikia dar kartą nuvykti į Maskvą. Ji sakė:

– Mėnesį gyvensiu Maskvoje, bet turiu patekti pas Gorbačiovą.

Aš jai sakiau, kad Gorbačiovas su tokiomis kaip mes nesikalba, kalbasi tik su aukštais pareigūnais.

Genė susirado moterį, kuri sutiko važiuoti, ir nuvažiavo. Vėl vežė raštą – dabar Gorbačioviui. Iš ten grįžo dar labiau nusivylusi. Ji pasakojo, kad Maskvoje jos vaikščiojo palei Kremlių ir sutikusios milicininką teiravosi, kaip patekti pas „genseką“. Milicininkas nurodė, kur joms eiti, – ten pat, prie Kremliaus sienos. Nuėjusios į nurodytą vietą rado pareiškimų priėmimo skyrių. Pro langelį, kaip pašte, padavė raštą ir viskas. Tai buvo 1985 metai.

Vėliau, vieną 1987 metų birželio sekmadienį, buvo švenčiamas Lietuvos Krikšto 600 metų jubiliejus. Išvakarėse, šeštadienį, buvau suorganizavusi eitynes su žvakėmis iš Katedros aikštės Aušros Vartų link. Apie tai sužinojo „jie“. Į aikštę prigužėjo milicininkų, „berniukų“, saugumiečių, atvyko ir pats saugumo viršininkas E. Eismuntas.

Pirmadienį Genei paskambino Anilionis ir pakvietė antradienį ateiti, nes atėjęs raštas iš Maskvos. Aš pirmą kartą bijojau ten eiti. Maniau – gali areštuoti. Genė nuėjo viena. Anilionis sakė, kad va, atėjo raštas iš Maskvos.

Genė paprašė, kad duotų paskaityti. Anilionis apvertė lapą ir pasakė, kad negalima. Anilioniui viskas galima...

Praėjus metams, gal dvejiems po kunigo Svarinsko nuteisimo buvo sukurtas dokumentinis filmas „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ Filmu režisierius Ferdinandas Kauzonas, operatorius Juozas Matonis. Kieno idėja sukurti tokį filmą? Žinoma, tam pritarti būtinai turėjo KGB. Gal saugumas ir užsakė? Tikslas aiškus – apjuodinti kunigą Svarinską, atbaidyti žmones nuo jam reiškiamo ypatingo tikinčiųjų dėmesio ir pagarbos. Ar jiems tai pavyko? Liaudies išmintis sako: „Auksas ir pelenuose žiba.“

Kad kunigas yra nufilmuotas ir montuojamas toks filmas, aš nežinojau. Gal montažo metu jis kitaip vadinosi? Režisierių valia darbo eigoje keisti pavadinimus. Taip dažnokai būdavo. Kino studijoje buvo tokia tvarka: kol filmas montuojamas (meninis ar dokumentinis), pašaliniam darbuotojams neleisdavo žiūrėti, kad „nenešiotų“ savo nuomonės apie kūrinį. Bet jei labai norėdavome ką pamatyti, pasižiūrėdavome iš „projekcinės“ pro langelį, pro kurią „rodomas kinas“. Kartais nemontuota medžiaga būdavo gan įdomi. „Projekcinėje“ kabodavo grafikas, kurią valandą koks filmas bus peržiūrimas. Kai jau „gatavą“, sumontuotą kūrinį atsinešdavo įgarsinti, jei norėdavome, būdavome pirmieji žiūrovai ir pirmieji kritikai (nors niekas mūsų nuomonės neklausė).

Jau iš vakaro žinojau, kad rytoj pirmą, t. y. mano, pamainą bus įgarsinamas dokumentinis filmas „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ Nieko gero nesitikėjau pamatyti, be šmeižto ir juodinimo. Panašių filmų mačiau ne vieną.

Tą rytą, kaip ir kiekvieną kartą, atėjusi į darbą įjungiau ir patikrinau reikalingus aparatus. Aptarnaujantis personalas užėmė savo vietas. Aš nuėjau į salę, kurioje vyks įgarsinimas. Ten buvo režisierius F. Kauzonas, teksto autorius ir diktoriaus E. Aukštikalnis (Auksės Aukštikalnienės vyras), garso operatorius (neprisimenu kas).

Kai paleido filmą į ekraną, Aukštikalnis ėmė skaityti savo parašytą tekstą bjauriu, patęstu balsu. Nors mes, „žiūrovai“, paprastai salėje tylime, neiškenčiau ir pasakiau:

– O čia kas per tonas?!

Pertraukos metu, kol buvo iš naujo užtaisomi aparatai, režisierius F. Kauzonas nuėjo į diktorinę ir pasakė Aukštikalniui:

– Skaityk normaliai.

Per pertrauką režisieriui pasakiau:

– Bjaurus filmas, – ir išėjau iš salės prislėgtos nuotaikos.

Nuėjau į „projekcinę“ ir per langelį dar ir dar norėjau pamatyti kalinį kunigą Svarinską. Man ten bestovint į „projekcinę“ užėjo režisierius Kauzonas (ta „aparatinė“ buvo lyg pereinamasis kambarys tarp garso cecho ir „montažinės“). Pamatęs mane priėjo ir ėmė teisintis:

– Aš galėjau ir blogesnę filmą padaryti, turėjau medžiagos, bet nedariau.

Tiesą sako ar ... Nemontuotos medžiagos nemačiau. Tuo laiku atrodė tikrai bjaurus filmas, o ypač – Aukštikalnio tekstas. Kaip čia nebus niekinamas žmogus, jeigu jis rėmė partizanus, sakė patriotinius pamokslus, gynė tikinčiųjų teises.

Po kelių mėnesių spauda pranešė, kad nuo pirmadienio Vilniuje, „Kronikos“ kino teatre, bus rodomas filmas „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ Sekmadienį Šv. Mikalojaus bažnyčioje po dešimtos Mišių kalbėjau:

– ... Bus rodomas filmas ... Matysite kunigą Svarinską su kalinio rūbais, kalinio numeriu ... Kaip ir kiekviename panašiam filme, yra daug purvo... Pasimelskime už kunigus kalinius Alfonsą Svarinską, Sigitą Tamkevičių, Joną Matulionį, tremtinį vyskupą Julijoną Steponavičių ir kitus panašius. Tėve mūsų... Tavo apgynimo šaukiamės ...

Vėliau kai kurių žmonių klausiau, ar matė šitą filmą. Mūsų namo gyventojas P. Trinkūnas sakė:

– Dar bent du kartus žiūrėjau...

Moteris, išėjusi iš Šv. Mikalojaus bažnyčios, sakė:

– Aš verkiau.

Dar kitas žmogus:

– Nežiūrėjau, kai pasakei, kad negeras...

Viena moteris jau Nepriklausomybės laikais pasakojo, kad kai per televiziją buvo rodomas šis filmas, ji „sugadino“ savo televizorių – išėmė saugiklį, kad vaikai nematytų:

– Ką tie vaikai supranta, kaip yra.

Vėliau Genė man atraportavo:

– Už tai, kad iš anksto žmonėms pasakei, kas bus filme rodoma, kai kam kilo įtarimas – dar niekur nerodė, o tu jau žinai, kas tame filme yra...

Jau Nepriklausomybės laikais kartą troleibuse sutikau režisierių Kauzoną. Tada jam pasakiau:

– Gerai, kad toks filmas yra.

– Taip. Tikrai gerai!

Anuo metu mus nervino bjaurus diktoriaus tekstas, tačiau be to teksto kažin ar filmas būtų praėjęs pro visus cenzorius. Vis dėlto filmas „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ kai ką labai vertingo užfiksavo ir išsaugojo. Tai vienintelis filmas, filmuotas lageryje, nors to lagerio ir nedaug parodyta. Kiekvieną kartą liūdesys suspausdavo širdį, kai pabaigoje filmo matydavau nueinantį kalinį kunigą Svarinską ir už jo užsiverdavo sunkios kalėjimo durys. Svarinskas buvo vienintelis politinis kalinys, filmuotas lageryje. Tai byloja, kokio tuo laiku kagėbistams buvo svarbi kun. Svarinsko asmenybė.

Filme yra kadras – ant stalelio lyg kortos sudėtos nuotraukų „kaladės“ su kun. Svarinsko atvaizdu ir užrašu: „Už Dievą ir Tėvynę.“ Matyt, šios nuotraukos buvo atimtos iš platintojų ir pateko į saugumą. Anuo metu jos buvo platinamos visoje Lietuvoje. Dažnoje maldaknygėje šalia šventųjų paveikslėlių buvo galima pamatyti ir kun. Svarinsko nuotrauką. Tos nuotraukos liudijo didžiulę tikinčiųjų meilę, įvertinimą ir pripažinimą, liūdesį ir ilgesį kalinamam kunigui. Tos nuotraukos – tai anomis rūsčiomis okupacijos dienomis tautos jam pastatytas paminklas.

Filme kun. Svarinskas kreipiasi į filmuotojus:

– Jūs rūpinkitės Tautos reikalais! Kai bus mūsų valdžia – mes rūpinsimės!

Ten, prie Uralo, lagerio zonoje jis sutiko laisvus žmones. Nesvarbu, kokių jie pažiūrų ir kokių tikslu atvykę, kalinys Svarinskas jų prašo rūpintis Tautos reikalais... Jam tautos reikalai svarbiau už viską. Taip buvo ir kai jis laisvas gyveno okupuotoje Tėvynėje, ir kai dėvėjo kalinio rūbus, ir dabar, kai gyvena Nepriklausomoje Lietuvoje. Visą gyvenimą – „Už Dievą ir Tėvynę!“

Po Nepriklausomybės atkūrimo, vyskupui Julijonui Steponavičiui sugrįžus į Vilnių, labai džiaugėmės tuo, kaip jis tvarkėsi savo vyskupijoje. Pats dešimtmečius kentėjęs nuo sovietinės valdžios, jis gerbė kunigus, kurie buvo persekiojami ar dalyvavo rezistencinėje kovoje.

Į atgautą Katedrą klebonu buvo paskirtas Kazimieras Vasiliauskas. Labai tam pritarėme. Sovietmety šis kunigas buvo kalintas ir persekiojamas. Daug metų jis dirbo Šv. Rapolo bažnyčioje vikaru, t. y. mano parapijoje. Būdavo nueini pirmąjį mėnesio penktadienį ryte, dar prieš septynias, į bažnyčią, jis jau sėdi klausykloje. Atlieki išpažintį, išklausai Mišias, tada į darbą, iš darbo – į stotį, į Kauną, toliau – į Keturnaujieną, kur susirinkę žmonės visą naktį meldavosi. Emilija Trinkūnienė pasakojo, kad kun. K. Vasiliauskas turėdavo sąrašėlį, pagal kurį penktadieniais lankydavo ligonius senukus.

Vyskupas Steponavičius kunigą A. Keiną paskyrė klebonu į Vilniaus Švč. M. Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčią. Kunigo Keinos pavardė mums buvo žinoma dar sovietmečiu: jį minėdavo Vatikano radijas. Tik tada nežinojome, kad kun. Keina buvo aktyvus *Kronikos* bendradarbis ir net įtrauktas į Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą. Jis buvo su mumis anomis rūsčiomis sausio 13-osios ir pučo dienomis, kai budėjome ir gynėme Parlamentą.

Buvęs politinis kalinys Jonas Kastytis Matulionis, už kurį anomis dienomis Šv. Mikalojaus bažnyčioje irgi meldėmės, taip pat buvo paliktas dirbti Vilniuje. Kai auštant Nepriklausomybei sugrįžęs iš kalėjimo jis aukojo šv. Mišias Aušros Vartų koplyčioje, pirmieji jo pamokslo žodžiai buvo tokie: „Dievas leido pamatyti, koks baisus yra žmogus be Dievo.“

1988 m. Amerikos prezidento Reagano pastangomis iš sovietinio lagerio buvo paleistas kun. A. Svarinskas. Vis ėjome jo pasitikti: vieną vakarą

nuėjome į stotį – neatvažiavo, kitą vakarą – vėl. Trečią nenuėjau, rodos, darbas antrą pamainą sutrukdė. Tada ir atvažiavo. Buvau Viduklėje, kai gausiai susirinkę parapijiečiai su trispalvėmis vėliavomis ir gėlėmis džiaugsmingai sutiko savo kleboną. Kun. Svarinskas dėkojo tiems, kurie rašė pareiškimus valdžiai, rinko parašus, kurie minėtame filme jam pasakė gerus žodžius. Kun. Svarinsko sugrįžimas buvo didelė šventė, nors kiti politiniai kaliniai tebebuvo Rusijos lageriuose. Tarp jų ir kun. S. Tamkevičius.

Bet ir kun. Svarinskui sovietinė valdžia neleido pasilikti Lietuvoje. Jis turėjo išvažiuoti į užsienį. Didelė minia žmonių jį išlydėjo iš Vilniaus oro uosto. Viena rusiškai kalbanti moteris klausė: „Kas čia vyksta?“ Aš nežinojau, kaip jai paaiškinti.

Po Nepriklausomybės paskelbimo mons. Svarinskas grįžo iš užsienio tremties. Netrukus buvo išrinktas Aukščiausiosios Tarybos nariu, vėliau paskirtas kariuomenės kapelionu. Taigi monsinjoras liko Vilniuje.

Mes mylėjome ir gerbėme visus šiuos kunigus bei savo vyskupą Julijoną Steponavičių. Juos visus gerai pažinojome iš jų darbų okupacijos metais. Bažnyčios ateitis atrodė graži, šviesi, darbinga.

Didelė netektis buvo mūsų vyskupo Julijono Steponavičiaus mirtis 1991 metų birželio 18 dieną. Kad nors kiek ilgiau būtų pagyvenęs, pavadovavęs, daug kas būtų buvę kitaip.

Su meile ir pagarba Vilniaus Katedros aikštėje sutikome iš užsienio atsiųstą naują vyskupą Audrį Juozą Bačkį. Netrukus jis buvo išrinktas vyskupų konferencijos pirmininku. Vėliau tapo kardinolu.

1993 m. žiemą pasklido kalbos, kad vyskupas A. Bačkis išvarė iš Katedros mons. Svarinską. Pradžioje sunku buvo patikėti, kad taip galėtų būti. Negirdėtas įvykis Lietuvos istorijoje! kažkas baisaus, nesuprantamo!

Buvo 1993 m. Vasario 16-osios šventė. Žmonės rinkosi į Katedrą. Pirmoje eilėje sėdėjo A. Brazauskas. Presbiterijoje klūpojo mons. Svarinskas ir meldėsi. Prie jo priėjo susijaudinęs klebonas K. Vasiliauskas ir kažką pakuždėjo.

Monsinjoras dar minutėlę paklūpojo, paskui pakilo ir išėjo iš Katedros. Žmonės kalbėjo, kad klebonas Vasiliauskas persakė vysk. A. Bačkio žodžius, jog jis neisiąs Mišių laikyti, kol Svarinskas neišeis iš Katedros.

Kun. Svarinskas – neeilinė asmenybė, jis perėjo ugnį ir vandenį su aukštai iškelta Dievo ir Tėvynės vėliava ir niekur nesuklupo. Komunistinio ir buldozerinio ateizmo metais jis išėjo į pirmas kovos linijas ginti mūsų, tikinčiųjų, teises, todėl jo paniekinimas sukėlė protesto audrą. Tuo laiku Stasys Žukas, Tremtinių bendrijos Vilniaus tarybos pirmininkas, rašė: „Mes esame pasipiktinę Bažnyčios vadovo Jo Ekscelencijos arkivyskupo A. J. Bačkio elgesiu ir protestuojame prieš gėdingą kunigo A. Svarinsko išvayrą iš Katedros-Bazilikos...“ (*Tremtinys*, 1993, Nr. 9).

Tačiau tai dar ne viskas. Kun. A. Keina tuoj buvo iškeltas į Varėną, kun. J. K. Matulionis išsiųstas į Kybartus.

Vyskupo Bačkio politika mus nervino ir šokiravo, buvo svetima ir nepriimtina.

1993 m. vasario 14 d. vyko antrasis prezidento rinkimų turas. Kandidatais liko Stasys Lozoraitis, vadintas Vilties Prezidentu, ir buvęs komunistų partijos vadovas Algirdas Brazauskas. Rinkimų dieną mačiau per pamokslą verkiantį kunigą, kuris sakė: „Šiandien man liūdniausia diena, aš neturiu teisės paminėti tikinčio kandidato į prezidentus pavardės...“ Mačiau ir kitą besipiktinantį kunigą, kuris kalbėjo: „Mums neleista jums patarti...“ Buvo išrinktas A. Brazauskas.

Mano Mama, balsavusi dar tarpukario Nepriklausomoje Lietuvoje, pasakojo, kad tada kunigai per pamokslus sakydavo: „Jeigu tu neisi balsuoti ir jei išrinks bedievių prezidentą, tai ir tu būsi prie to prisidėjęs.“ Va taip!

Kai 2010 m. Vilniaus meras davė leidimą homoseksualams rengti eitynes miesto gatvėmis, iniciatyvinė grupė rinko tam nepritariančiųjų parašus. Parašų rinkėjus klebonai vaikė nuo Katedros ir Gailestingumo bažnyčių durų. Gal jie turėjo tokį nurodymą?

Nepriklausomybės pradžioje prie bažnyčių durų (nes ten ateina patriotiškai žmonės) aš pati surinkdavau daugybę parašų dėl įvairiausių referendumų, reikalavimų ir protestų, ir niekas iš ten nevarinėjo. Sovietmečiu mačiau, kaip dvi moterys per atlaidus Šiluvoje tarp Mišių pačioje bažnyčioje ėjo pagal suolus ir rinko parašus. Niekas jų negainiojo. Okupacijos metu aktyvios parašų po įvairiais protestais ir reikalavimais rinkėjos buvo marijampolietės Julija Ambrasienė ir sesuo Janina Judikevičiūtė. Su jomis susipažinau 1991 m., kai budėjome ir gynėme Parlamentą (J. Judikevičiūtė dalyvavo *Kronikos* leidime, J. Ambrasienė jau Nepriklausomybės laikais dėjo daug pastangų, kad Vilniuje būtų pastatytas paminklas kun. Broniui Laurinavičiui, kurį kagėbistai 1981 m. pastūmė po mašinos ratais). Janina Judikevičiūtė pasakojo, kaip sovietmety jos rinkdavo parašus. Po pamaldų užeidavo į zakristiją, ten persirišdavo kitas skareles, kad neatpažintų, ir pro zakristijos duris išeidavo į lauką. Tada bažnyčiose buvo kita dvasia, kitas supratimas.

Taip, kitas supratimas. Mes mylėjome Bažnyčią kaip patriotizmo tvirtovę ir visą okupacijos laikotarpį moraliai ją rėmėme. Atvyko ganytojas, negyvenęs Lietuvoje, nematęs išgyvento vargo ir kančių, nežinantis vietos tvarkos ir tradicijų... Tuo laiku mons. Svarinskas spaudoje skundėsi: „Nori kunigus suvaryti į zakristiją.“ Ir suvarė, ir nutildė labiau negu Anilionis. Ir ilgam...

Teko girdėti, kad vieni tikintieji siuntė protesto laiškus, kiti ėjo pas arkivyskupą irgi reikšdami protestą. Vienoje protestuojančiųjų grupėje buvau ir aš. Mūsų buvo penkios moterys. Kalbą pradėjome nuo politikos, kurią tuo metu vykdė bažnyčios vadovas. Arkivyskupui sakėme, kad nesikišti į politiką irgi yra politika.

– Ne politika, – atsakė arkivyskupas.

Sakėme, kad nutildyti kunigus, iškelti veiklius kunigus – tai politika.

– Ne politika, – trumpai atsakė.

Viena moteris paklausė:

– Ar toks draudimas kunigams per rinkimus buvo Popiežiaus nurodymas?

Arkivyskupas atsakė:

– Čia mes, vyskupai, taip nutarėme.

(Mes verkėme, kad prezidentu buvo išrinktas buvęs komunistas Brazauskas, o anas kunigas per pamokslą verkė anksčiau.) Toliau kalbėjome kun. Svarinsko reikalui. Pokalbis buvo gana aštrus. Arkivyskupas A. J. Bačkis tada pasakė:

– Na, kaltas esu.

Vėliau Genė atėjusi kalbėjo, kad arkivyskupas delegacijų nepriima, nes ruošiasi Popiežiaus atvažiavimui.

Tuo laiku buvo renkami parašai po pareiškimu, ginančiu mons. Svarinską. Žmonės kalbėjo, kad buvo surinkta daug tūkstančių parašų (gal iš čia ta parašų rinkimo baimė?). Po kurio laiko mons. Svarinskas kalbėjo per televiziją ir prašė parašų nerinkti. Sakė: „Susitvarkysime.“ Gerai. Mes irgi norėjome taikos.

Bet taikos nematėme. Kasmet valstybinių švenčių metu Katedroje mons. Svarinskas stovėdavo arba šoninėje pusėje tarp žmonių, arba gale suolų. Aušros Vartų atlaidų metu teko matyti, kaip surikiuoti klierikai su baltomis kamžomis, rajono ir miesto kunigai kartu su kardinolu iškilmingai per visą Šv. Teresės bažnyčią nuėjo prie altoriaus, o pakraščiu, už kolonų, civiliškai apsirengęs suolų link praėjo mons. Svarinskas... Danutė atsigręžusi sielvartingai palingavo galvą... Ji vis sakydavo:

– Anksčiau su bolševikais kovojom, dabar reikia su savais...

Istorija nedovanoja už didvyrių ir patriotų niekinimą...

Kai išėjome iš bolševikinio lagerio, Lietuvai buvo labai reikalingi geri vadovai, šaukliai, tautos žadintojai ir ragintojai. Mons. Svarinskas savy turėjo ir Valančiaus, ir Maironio, ir Basanavičiaus dvasią...

Irena Bartusevičienė

REZISTENCINĖS KOVOS

Pažintis su kunigu Alfonsu Svarinsku

Kunigą Praną Račiūną, neseniai grįžusį iš lagerio po 15-os kalinimo metų, sutikau pas gydytoją Julytę Kuodytę – Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacijos vyresniąją – jos bute Kaune, Donelaičio gatvėje. Račiūnas tuo metu buvo Marijonų kongregacijos generalinio direktoriaus pavaduotojas Pabaltijo valstybėms. Nuo pat pirmojo susitikimo su tėvu Račiūnu mačiau, kad jis ligotas, ir rūpestis jo sveikatos būkle atiteko man. Tuo metu dirbau Kauno onkologiniame dispanseryje Kaune, Maironio gatvėje. Tada buvau pavaldi chirurginio skyriaus vedėjui gyd. A. Daugėlai, kuris buvo nuostabus žmogus ir specialistas. Niekada neatsisakydavo pagalbėti. Atsivežiau konsultacijai tėvelį. Atlikome visus tyrimus, nustatėme erozinį kolitą. Paskyrus gydymą būklė ryškiai pagerėjo. Nuo tada dažnokai apsilankydavau Paluobiuose (maža Šakių r. parapija), kur Račiūnas dirbo klebonu. Tapau kaip ir parapijos bendruomenės nariu.

Kartą buvo kažkokia parapijos šventė, ir klebonas pakvietė visus bažnyčios choristus už šaunų giedojimą pasivaikinti klebonijoje. Man buvo paves-ta būti stalo komendante. Sovietmečiu ir negirtuokliai vyrai mėgdavo nors po taurelę išgerti. Tėvelis nenorėdavo, kad tokiuose subuvimuose būtų alkoholinių gėrimų. O aš dar nesuprasdama jo siekių galvojau, kaip čia padaryti, kad ir avys liktų sveikos, ir vilkas sotus. Pagaliau sumaniau – padarysiu ap-gavystę. Kai pradėjo vaišintis saldumynais ir kava, ant vieno ąsočio išpaišiusi

Iš kairės: kunigai Konstantinas Ambrasas, Pranas Račiūnas, Petras Rauda, Alfonsas Svarinskas, Gvidonas Dovidaitis prie Paluobių klebonijos

kipšiuką su ragais ir dalgiu ant nugaros, pripyliau į jį kavos ir gero konjako. Kituose ąsočiuose buvo gira ir kava. Svečiai labai greit perprato „žulikystę“ ir su entuziazmu ėmė vieni kitiems pilstyti kavą iš „raguoto“ ąsočio. Visi buvo linksmi, dainavo, giedojo. Nors ant stalo nebuvo jokių butelių, tėvelis mane perspėjo:

– Nenugirdykite mano choristų.

Aš pažadėjau, kad tikrai to nebus.

Taip mums vaišinantis staiga atsidaro durys ir įeina jaunas, gražus, energingas vyriškis su akiniais. Visi nustėro. Manėm, kad koks nors saugumietis įsiveržė ir dar su gauja. Jis linkteli ir pakelia nuo grindų tuščią šampano butelį. Aš nežinojau, iš kur jis ten atsirado. Tada jis prabilo:

– Kada tauta kenčia ir verkia, jūs puotaujate ir girtuokliaujate, – ir rodo mums iškėlęs tuščią šampano butelį.

Pažvelgiau į tėvelį – sumišusį, kiek pasimetusį, žiūrintį į mane ir nieko nesakantį. Aš apsigyniau pasakydama juokais:

– Tai provokacija. Mes šampano tikrai negėrėme. Iš kur jūs tą butelį atgabenote?

Visi ėmė garsiai juoktis. Mūsų nejaukus dialogas atslūgo. Kun. Račiūnas tik pasakė:

– Kunig Alfonsai, čia tik nekaltos vaisės mano šauniems choristams.

Visiems atlėjo, tad sveikindami atvykusį kunigą Alfonsą sugiedojo giesmę ir dainą. Paskui choristai padainavo partizanų dainų. Kun. Alfonsas su visais pabendravo. Vakare aš parvežiau kun. Alfonsą į Kauną ir išsiskyrėme. Man išliko atminty tiesūs kunigo Alfonso žodžiai ir energinga išvaizda. Tą šventę greitai pamiršau, tik kun. Alfonso pasakyti žodžiai dėl kenčiančios tėvynės liko giliai širdyje. Nutariau, kad daugiau tokiose šventėse nedalyvausiu.

Po kurio laiko buvau paprašyta nuvežti kun. Račiūną į Igliauką, nes tenykštis klebonas Alfonsas kažkur išvykęs ir jį reikėjo pavaduoti. Po pamaldų parvežiau tėvelį atgal į Paluobius ir sugrįžau į Kauną. Tą kartą kun. Alfonso nesutikau.

Gal po kokio mėnesio vežiau vienuoles į Igliauką. Jos turėjo perduoti kun. Alfonsui gautą laišką iš Sibiro lagerio. Klebonas tada mums garsiai jį perskaitė: „*Nors mano smilkiniai pabalo, nors mano kaktą išvagojo raukšlės, bet širdy meilės ugnis – troškimas Lietuvai laisvės – nesumažėjo, neišblėso...*“ Politinio kalinio laiškas man paliko labai gilų įspūdį. Kun. Alfonsas pasakė, kad laiškas yra jo mokytojo – Petro Paulaičio. Sakė:

– Aš juo seku.

Supratau, kokios didžios dvasios tie kenčiantys vyrai – didvyriai. Tada apsisprendžiau – kiek pajėgsiu turiu kuo nors prisidėti prie aukos tėvynei. Kas tik prašydavo, visiems padėdavau. Kur reikėdavo kažką nuvežti, visur ir visada tokiu būdu tikėjausi padėti tėvynei. Taip įsitraukiau į aktyvią tikinčių patriotų veiklą ir turėjau galimybę važinėti po Lietuvą pas tuos, kurie viską darė dėl jos laisvės.

Dažnai mane kviesdavo gyd. Onutė Sereikaitė ir Genutė Meškauskaitė – abi solistės, giedojusios duetu. Papuošdavo savo giedojimu primicianų šventes, kuriose neretai sutikdavau ir kun. Alfonsą. Su jomis esu dalyvavusi daugiau nei 50 primicijų – pažinojau daugumą Lietuvos kunigų. Teko vežioti po Lietuvą kardinolą V. Sladkevičių, kad jis susipažintų su Žemaitijos kunigais. Kartu dar važiuodavo kun. Račiūnas, kun. J. Zdebskis arba buvęs lagerininkas pagrindžio kunigas J. Poderis. Važinėjau ir pas vyskupą J. Steponavičių į tremties vietą – Žagarę. Kartą vežiau pas jį inžinierių Vytautą Vaičiūną (dabar jis kunigas, irgi buvęs politinis kalinys, kunigo Juozapo Zdebskio bendražygis), kuris vežė vyskupui dokumentus, skirtus popiežiui Jonui Pauliui II, kad būtų gautas leidimas dėl jo šventimų (vysk. Julijonas Steponavičius juos turėjo nuvežti į Romą). Teko gydyti ir Telšių vyskupą A. Vaičių. Jis buvo labai palankus kunigui Alfonsui, ypač jį vertino. Žodžiu, buvau „motorizuotas“ ryšininkas tarp dvasiškių. Jokio užmokesčio nesu paėmusi – stengiausi, kad tai būtų nors nedidelė mano auka. Ne kartą tokiose kelionėse mus buvo sustabdę saugumiečiai, iškrėtę mašiną. Kartą grįžtant

Su kan. Vytautu Vaičiūnu jo namuose Šlienavoje, 2012 m.

iš vysk. J. Steponavičiaus (Žagarės) du mūsų automobilius sustabdė saugumiečiai, dideliu sunkvežimiu užtvėrė kelią. Jie į savo sunkvežimį išsivedė V. Vaičiūną ir dvi valandas jį ten tardė. Mes važiuojome mašina – gyd. Genutė Drąsutytė, kun. J. Zdebskis, V. Vaičiūnas ir aš. Mums grįžtant į Kauną dar porą kartų buvo sustabdę. Patikrindavo ir paleisdavo.

Tokios staigmenos iki tol nebuvo patyrusi

Pogrindžio žmonės pažinojo Virgilijų Jaugelį (jį vadinome Virgučiu). Tarybinė valdžia šešis kartus neleido jam įstoti mokytis į Kauno kunigų seminariją. 1972 m. jis buvo vienas iš pagrindinių parašų rinkėjų po Lietuvos katalikų memorandumu, kuriuo reikalauta tikėjimo laisvės Lietuvoje. 1974 m. lapkričio 21 d. tarybinis teismas už LKB kronikos ir maldaknygių platinimą nuteisė V. Jaugelį dvejiems metams kalėjimo.

V. Jaugelio kalba teisme

V. Jaugelis pradžioje kalbėjo labai tyliai. Teisėjas tuojau nutraukė jo kalbą, klausdamas, kodėl jis taip piktai kalbąs.

– Man yra skaudu, kad tikintieji negali naudotis tomis pačiomis teisėmis, kaip ateistai, kad tikintieji neturi žodžio ir spaudos laisvės. Jau pats faktas, kad aš čia esu teisiamas, yra pakankamas įrodymas, kad tikintieji neturi nei žodžio, nei spaudos laisvės. Iš tikrųjų, turėtų būti atvirksčiai – kaltintojai turėtų sėdėti teisiųjų suole.

Teisėjas Jaugelį pertraukė ir paprašė atsakyti į jam pateikiamus kaltinimus.

(Įrodymai, kad tikintieji neturi teisių):

– Kuo jūs įrodysite, kad tikintieji neturi tų pačių teisių, kaip ateistai? – paklausė teisėjas.

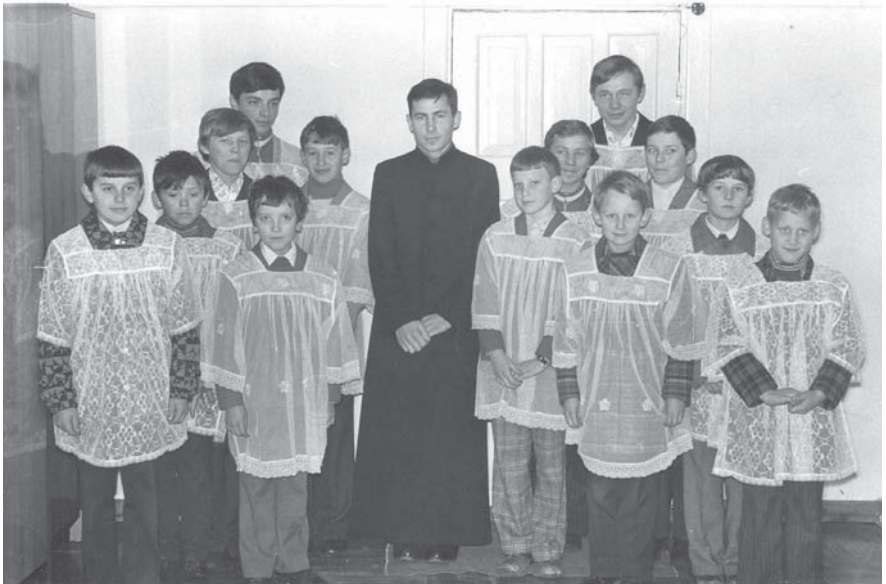
– Bažnyčios uždaromos ir paverčiamos sandėliais, kino teatrais. Kunigai teisiami už vaikų katekizavimą. Neturime maldaknygių, neleidžiama išleisti katekizmų, trūksta religinių knygų. Kunigų maža, o norintiems įstoti į Seminariją – trukdo saugumas.

- Kuo jūs įrodysite, kad, įstojant į Seminariją, kišasi saugumo organai?
- Dar dirbdamas Kauno Šiluminiuose tinkluose šoferiu padaviau pareiškimą stoti į Kauno kunigų seminariją. Po kelių dienų mane iškvietė į milicijos valdybą, iš kurios nusivedė į saugumą. Saugumo komitete pareigūnai man pareiškė: „Viskas nuo mūsų priklauso – įstosi į Seminariją ar ne.“
- Tai iš to sprendžiate, kad iki šiol jums įstoti į Seminariją trukdė Valstybinis saugumo komitetas? – paklausė prokuroras.
- O ką jūs galvotumėte, jei jums taip būtų pareiškę saugumo darbuotojai?
- Jūs buvote sulaikytas Šakiuose, renkant parašus po taip vadinamu Memorandumu? – paklausė teisėjas.
- Taip.
- Prienų rajone buvote sulaikytas dėl to paties reikalo?
- Taip.
- Ar, eidamas po žmones, jūs skaitėte Memorandumą ar šnekėjote ir nuo savęs?
- Skaičiau tik Memorandumą.
- Koks pagrindinis tikslas skatino jus šitai daryti: kuo daugiau surinkti parašų ar kuo plačiau paskleisti Memorandumo turinį?
- Ir viena, ir kita.
- Kas jums davė Memorandumą ?
- Neatsimenu.
- Mums yra žinoma, kad vienas šeimos narys pasirašydavo už visą šeimą. Ar taip buvo?
- Ne. Aš savo darbą atlikau sąžiningai.
- Stašaitis tvirtina, kad jūs kartu su juo padauginote LKB Kronikos 6-ji numerį?
- Taip.
- Kiek vienetų?
- Apie šimtą egzempliorių.
- Kas išplatino?
- Aš.
- Kur išplatinate „Kronikas“?

- *Visur. Nepamenu.*
- *Ar tai buvo jūsų iniciatyva?*

Stašaitis teigė, kad tai buvo padaryta jo iniciatyva. Patriubavičiaus advokatas paklausė Jaugelį:

- *Kiek jums metų?*
- *Dvidešimt septyneri.*
- *Ar nesergate?*
- *Taip, sergu storųjų žarnų polipais.*
- *Ar tai pagydoma?*
- *Ne. Šiek tiek padeda gyvenimo sąlygų pagerinimas.*

Kun. Virgilijus Jaugelis su Mišių patarnautojais. Kybartai

Kalėjime Virgilijus susirgo vėžiu. 1975 m. gegužės mėnesį jis buvo paleistas iš Pravieniškių kalėjimo. Išsekęs, bejėgis ligonis kagėbistų buvo atvežtas ir pamestas prie namų durų. Jausdamas, kad gyventi liko nedaug,

Virgutis sakė:

– Man reikia skubėti.

Nors buvo sunkus ligonis, degė vienu troškimu – tapti kunigu ir paaukoti bent vienerias šv. Mišias.

Norėdami jam pagelbėti gydytojai Kaune stengėsi jį paguldyti į stacionarą operacijai, bet jis kategoriškai atsisakė. Vieną dieną slapčiomis pas mane atėjusi chirurgė R. Kuzmaitė (profesoriaus Vlodo Kuzmos duktė) labai širdingai prašė, kad padėčiau (dirbau Kauno onkologijos dispanseryje) kaip nors įkalbėti, kad Virgilijus persigalvotų. Dievas man padėjo – pavyko gana nesunkiai įtikinti, kad pasiryžtų (žinoma, prieš tai karštai meldžiausi). Kitą dieną Virgutį pasiguldžiau į savo palatą, kad jį galėtų operuoti gydytojas Daugėla, o ne kuris kitas chirurgas. Mano įsitikinimu, profesionaliesnio chirurgo onkologo Lietuvoje tada nebuvo. Jis operavo Virgutį. Sėkmingai. Kitą dieną vyriausiasis gydytojas įsakmiai teiravosi, kas paguldė tą politinį kalinį. Skyriaus vedėjas atsakė:

– Tikriausiai gydytoja Bartusevičienė, nes ji vis tąsosi su tokiais.

Aš tikrai nė kiek nesupykau, nes jei mane išmestų iš darbo – menkas nuostolis ligoniams, bet jei gyd. Daugėlą – tai būtų buvę labai tragiška.

Man Virgutis pareiškė:

– Dabar aš pasieksiu savo tikslą.

Atsakiau:

– Žinoma. Tu šaunuolis – pasveiksi.

Būklė pagerėjo. Atsigavęs, sustiprėjęs Virgutis apsigyveno Kybartuose, ėjo zakristijono pareigas. Pasiteiraudavau, kaip sveikata. Jautėsi neblogai.

Vieną dieną man paskambino inžinierius Vytautas Vaičiūnas ir sako:

– Daktare, nusipirkite baltų gėlių, važiuosime į Kybartus pas Virgutį.

Mes mažai telefonu kalbėdavome saugumo sumetimais. Paklausiau:

– Ar jau?

– Jau, – atsakė ir liepė paskubėti.

Namuose ieškojau juodo kaspino, bet neradau. Žinojau, kad Vytautas tuoj atvažiuos. Nebėra laiko bėgioti į parduotuvę. Mano buto gyventoja Vidutė surišo puokštę gėlių su baltu kaspinu. Sakė:

– Kadangi jaunas – tiks, ir bus gerai...

Greit atvažiavo Vytautas su Genute ir visi trys išvažiavome į Kybartus. Važiuodami mašina vengdavome kalbų ir dažniausiai melddavomės rožinį. Taip darėme ir šį kartą. Kai nuvykome į vietą, lipant iš mašinos klausiu:

– Kada mirė Virgūtis?

Vytautas atsakė, kad dar šiandien ryte jis buvo gyvas. Tuo momentu atidarau duris į patalpas, kur turėtų būti pašarvotas. O Dieve! Stovi gal trys kunigai ir Virgūtis tarp jų su sutana! Vos nenukritau. Iš paskos ėję gydytoja Genutė Drąsutytė su Vytautu abudu prunkštė rankomis užsidengę burnas, matytami mano nustebimą. Tokios staigmenos anksčiau niekada neturėjau. Taigi po to į bažnyčią ėjau ne savomis, o tarsi medinėmis kojomis. Tądien Virgūtis laikė pirmąsias šv. Mišias.

Jis baigė pogrindžio seminariją, 1976 m. šventimus slapta gavo iš vyskupo tremtinio Vincento Sladkevičiaus rankų. 1978 m. lapkričio 1-ąją, Visų Šventųjų dieną, Kybartų Eucharistinio Išganytojo bažnyčioje jis pirmąkart viešai aukojo šv. Mišias. Kybartiečiai buvo labai nustebę, pamatę Virgilijų kunigo rūbais – jiems tai buvo sensacija. Ačiū Dievui.

Deja, po kurio laiko klatinga liga paėmė viršų – kęsdamas dideles kančias Virgūtis mirė 1980 m. vasario 17 dieną. Palaidotas Kybartų bažnyčios bokšte.

Per laidotuves Viduklės klebonas kunigas Alfonsas Svarinskas pamokslu metu kalbėjo: „Kun. Virgilijus yra Lietuvos Katalikų Bažnyčios žiedas, jaunimo švyturys, fakelas, kuris bedievybės siautėjimo laiku rodo kelią į idealą, į tikslą. Jis nežmoniškais pastangomis pasiekė savo tikslą ir savo pavyzdžiu akivaizdžiai kalba jaunimui: „Nebijok aukos, nebijok darbo ir pasiek, ko širdis trokšta.“ Jis viską paaukojo Dievui ir laimėjo – dvasia nugalėjo medžiagą!..“

Viduklėje

Kunigą Alfonsą iš Igliaukos į Viduklę atlydėjo minia tikinčiųjų – keli dideli autobusai, pilni lydinčiųjų, ir virtinė lengvųjų automobilių – atrode kaip kokio prezidento palydos. Vidukliečiai irgi laukė žinomo kunigo – sutiko naują kleboną su bažnytinėmis vėliavomis, dainomis, giesmėmis. Ką gėbistams buvo šokas. Jie pasimetė, neturėdami nurodymų, kaip elgtis, ir tuo metu nesiorientavo, ką daryti. Palyda ir sutiktuvės mums, tikintiesiems, buvo didelis džiaugsmas.

Atvykęs į Viduklę naujasis klebonas nieko nelaukdamas energingai ėmėsi darbų: sutvarkė šventorių, iš pagrindų suremontavo bažnyčią ir ėmėsi švietėjiško darbo. Ragino parapijiečius melstis ir dirbti, kovoti prieš blogį: alkoholizmą, tinginystę, vogimą, keiksmožodžius. Kvietė vaikus ir mokinius nuolat lankyti bažnyčią, sugebėjo juos sudominti ir patraukti. Sekmadieniais, nors mokytojai drausdavo, mokiniai sugužėdavo į bažnyčią pasiklausyti pamokslų, patarnauti šv. Mišiose, eidavo kryžiaus kelius.

Viduklės parapija ėmė garsėti Žemaitijoje tikinčiųjų pamaldumu, buvo atgaivintas *Kalnų* giedojimas namuose. Per Vėlines klebonas suorganizuodavo gedulingas procesijas į kapines su bažnytine atributika ir orkestru. Daugiausia procesijose dalyvaudavo vaikų ir jaunimo. Miestelio ir rajono sovietiniai aktyvistai pradėjo persekioti mokinius, spaudė mokytojus, kad šie į bažnyčią einantiems mokiniams taikytų įvairias sankcijas – mažintų elgesio pažymį, stengtųsi, kad mokiniai nebūtų priimami į aukštesniąsias ar aukštąsias mokyklas. Klebonas ir tėvai visomis išgalėmis gynė vaikus nuo tokio persekiojimo, bet vis tiek daugelis jaunuolių nukentėdavo. Dėl to klebonas ne tik nepakeitė savo veiklos taktikos, bet dar intensyviau pamokslaudavo iš sakyklos, dar aktyviau kviesdavo pedagogus nežaloti mokinių sąmonės ir nekalbėti prieš Dievą.

Kunigui Svarinskui nereikėjo jokių užrašų. Jis pamokslaudavo sklandžiai, dalykiškai, jautriai, patraukdavo žmonių širdis, įtikindavo. Važiuodavo į kaimus, jo dėka parapijose atgijo Žemaičių kalnų giedojimo tradicija (mal-

dos trukdavo apie 4 valandas). Kagėbistai nėrėsi iš kailio nežinodami, kaip sudrausminti kleboną. Jų neapykantos taurę perpildė kunigo veikla prieš girtuoklystę. Dėl jo energingos veiklos užsidarė miestelio girtuoklių landynė, vadinama „snarglyne“. Didelius nuostolius patyrė degtinės prekeiviai. Visi įvykiai būdavo aprašyti *Lietuvos katalikų bažnyčios kronikoje* ir skaitomi per Vatikano, „Amerikos balso“ radiją.

Kun. Alfonsas Svarinskas Viduklėje buvo labai sekamas kagėbistų. Sekė, kada grįžta, kada išvažiuoja, kas pas jį lankosi. Neretai tekdavo važiuoti pro Viduklę, nes mano dukra studijavo Klaipėdoje, konservatorijos filiale. Kunigas Alfonsas buvo sakęs, kad kai važiuosiu pro šalį, būtinai užsukčiau, aplankyčiau.

Kartą iš Klaipėdos su vyru grįžtame nakčia. Užsukame į Viduklę – buvo apie pirmą valandą nakties. Žiema, pustė, nesimatė kelkraščių. Privažiauvė prie klebonijos nedrįsime žadinti. Nutarėme praleisti kažkiek laiko mašinoje. Užsidangstėme langus laikraščiais ir nutarėme pasnausti. Staiga atsidarė mašinos durys ir įlenda moteriška. Aš sušukau miegančiam vyrui:

– Vagis, Stasy, griebk!

Išsigandusi moteriškė iš netikėtumo net durų neužtrenkė ir nubėgo. Pasirodo, tai buvusi vietinė mokytoja, kuri talkino kagėbistams. Šnipinėjo, kas ateina ar atvažiuoja į kleboniją.

Pasklido gandai, kad kagėbistai rengiasi trečią kartą areštuoti kleboną. Jis susirūpino, kad dar nesusigydė dantų, sakė:

– Kai lageryje prisideda dar dantų gėlimas, tada jau visai liūdna.

Sugalvojau, kad reikia kunigui pagelbėti. Mano bute tuo metu gyveno iš lagerio grįžęs pogrindyje įšventintas kunigas Petras Našlėnas, kuris kunigo pareigas atlikdavo namuose, nes nebuvo gavęs oficialios tarnybos. Prikalbinusi kunigą Petrą vykti į Viduklę jį nuvežiau, kad pavaduotų kunigą Alfonsą, patarnautų parapijiečiams ir išleistų kleboną į Kauną gydytis dantų pas stomatologę gydytoją Julytę Kuodytę.

Žinoma, klebonas labai apsidžiaugė ir tuoj pat išvyko. Deja, pas gydytoją Julytę tik užbėgo pasirodyti ir tuoj pat išvyko į Vilnių. Ten Aušros Vartuose

Iš kairės: partizanas Leonas Laurinskas, kun. Jonas Kauneckas, kun. Petras Našlėnas

buvo savaitiniai atlydai. Didelis džiaugsmas klebonui – tokia auditorija! Argi jis galėjo praleisti tokią progą? Atlyduose režė pamokslus po kelis per dieną, kaip visada su patriotine dvasia:

– Visi privalome kovoti už laisvę ir tikėjimą, kad vėl būtų Lietuva nepriklausoma!

Žmonės stebėjosi, kas jis ir iš kur toks drąsus kunigas.

Dauguma net abejojo:

– Argi gali mažytė tauta ištrūkti iš tokio okupanto?

Kunigas kvietė:

– Lietuva bus laisva, bus kitokia, jei visi bursimės į maldos karą!

Sutikau kunigą ant laiptų Aušros Vartuose ir, žinoma, papriekaištavau:

– Tai taip jūs gydotės dantis?

Numojo ranka:

– Žinote – čia svarbiau. Be to, daktarė labai užimta, o aš neturiu laiko laukti.

O daktarė man sakė, kad jis nė minutės negali skirti sau (gydytis). Pasiūlė jam:

– Sėskite į kėdę.

O jis:

– Žinote, labai skubu, gal kitą kartą.

Ir taip praėjo visa savaitė. Klebonas vis nerasdavo laiko... Priešpaskutinę atlaidų dieną grįždamas iš Vilniaus vėl užsuko pas gydytoją Julytę ir atsisveikinęs išlėkė pro duris. Sakė, kad jau tamsu, ir jis turįs skubėti atgal į Viduklę. Ir išskubėjo...

Važiavo nemažu greičiu. Išvažiudamas iš plentą supančio miško 104 km nuo Kauno pajuto, kad mašina skrieja oru... Perskridęs skersai plento į kairiąją pusę nebeprisiminė, kas buvo toliau.... Kai atsigavo, keliasdešimt metrų nuo plento kairėje pamatė švieselę ir ėjo jos link. Eidamas kiek atsitokėjo, pajuto, kad kruvinas, silpna, skauda galvą, veidą. Priėjęs trobą ėmė belsti, kad įleistų pagulėti. Iš pradžių žmonės nenorėjo atidaryti durų, bet jis pradėjęs aiškinti, kad esąs ne plėšikas, o Viduklės klebonas ir patyręs avariją.

Kai įsileido, paprašė atsigulti. Moteriškė apšluostė rankšluoščiais galvą, aprišo sausais tvarsčiais. Pagulėjęs gal valandą išėjo link plento. Buvo labai neramu dėl to, ką padarė, – gal žmogų užmušė? Atėjęs prie mašinos rado gulintį briedį ir apsidžiaugė, kad ne žmogus. Pravažiuojantys žmonės sustodavo, norėdami kunigui padėti – nuvežti jį į Raseinių ligoninę, bet jis kategoriškai nesutiko. Pagaliau sustoję vyrai jį šiaip taip prikalbino ir nuvežė į Ariogalą. Ten ambulatorijoje jam susiuvo sužeistą smakrą, sutvarstė. Skubėdamas išsiveržė iš ambulatorijos. Žmonės parvežė jį į Viduklę.

Kitą dieną man besimeldžiant Aušros Vartuose kažkas priėjo (nepamenu kas) ir pasakė:

– Turi mašiną, važiuok į Viduklę – klebonas pateko į avariją.

Išsigandusi suklypau šauktis Viešpaties pagalbos. Paprašiau visų besimeldžiančių kopyčioje kalbėti rožinį ir prašyti Gailestingumo Motinos padėti. Ačiū Viešpačiui už malonę – vos neišdaviau kunigo, nes prašiau melstis „už

kun. Alfonsą Svarinską pirmininką“ (ir staiga amnezija – niekaip neprisiminau, kokio komiteto pirmininkas jis yra; o jis tada buvo Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto pirmininkas), žmonės nesuprato, ką turiu galvoje, bet visi ėmė karštai melstis ir prašyti Marijos Motinėls pagalbos. Ačiū Dievui!

Nuvažiavau į Viduklę. Užėjau į bažnyčią. Vyko pamaldos. Žiūriu kairėje pusėje klausykloje sėdi apsivilkęs kažkokiais baisiais kailiniais, galva apmuturiuota, veidas cianotiškas, sutinęs, smakras aptvarstytas, tvarstis persisunkęs krauju, akys užtinusios. Žmonės eina pro šalį ir išsigandę pasuka į kitą bažnyčios pusę. Aš taip pat išsigandau, bet vis tiek priėjau ir įsakmiai tariau:

– Prašau tučtuojau eiti į namus.

Pakluso. Nuėjo svyruodamas.

Klebonijoje paprašiau atsigulti ant sofos. Paklausė. Nurengiau kailinius ir aptvarsčiau galvą, veidą. Vos girdimu balsu paprašė:

– Gerti.

Šiaip taip pro šiaudelį pagirdžiau. Sunkokai rijo (dėl edemos). Po poros valandų vėl sugirdžiau pieno, grietinės. Sakė:

– Ačiū. Dvi dienas buvau nieko negėręs ir nevalgęs. Ačiū, atsigavau.

Prašiau, kad važiuotų su manim į Kauną gydytis. Kategoriskai atsisakė. Tada likau Viduklėje jo slaugyti. Suleidau vaistų, tvarsčiau, maitinau pro šiaudelį. Temperatūra ėmė kristi, pradėjo sveikti. Esu tikra, kad kunigas turėjo sunkų smegenų sukrėtimą. Briedis šoko per mašiną ir įlenkė mašinos stogą. Klebonas galva, smakru trenkėsi į vairą ir prakirto smakre žaizdą.

Į jokią gydymo įstaigą nevyko. Man atrodė, kad bijojo arešto, nors tą mintį slėpė nuo visų. Maždaug po 10 dienų siūlai buvo ištraukti, tik žaizda dar vis klijuojama. Jis niekada nesiskundė dėl skausmo, nors buvo matyti, kad kenčia.

Trumpam buvau nuvažiavusi į Kauną, bet vėl greitai grįžau. Klebonas tą rytą jau buvo išvykęs į Raseinius. Monikutė paaiškino, kad iš ankstauro ryto

skambino milicija ir reikalavo, kad jis atvyktų į Raseinius dėl briedžio. Be pusryčių ir be šv. Mišių išvažiavo ir ilgai negrįžta. Belaukdamos žiūrim – pareina Onutė, kurią klebonas vežė į Raseinius, ir pasakoja:

– Atvažiavome iki milicijos, išlipau ir einu savais reikalais. Atsigrėžiu, žiūriu – gi prilėkė „voronokas“, išlipo keturi vyrai, suraitė kleboną, įkišo į mašiną ir nulėkė plentū.

Vėliau paaiškėjo, kad „Vakaro žiniose“ buvo paskelbta, jog trečią kartą areštuotas kunigas Alfonsas Svarinskas, o jis tuo metu dar buvo laisvas Viduklėje. Užtat kagėbistai žaibiškai stengėsi ištaisyti klaidą ir suėmę kleboną nuvežė jį į Lukiškes. Šį kartą kunigą Svarinską apgavo, o jis patikėjo, nes žinojo, kad už briedžio sužalojimą ar užmušimą reikia mokėti – surašydavo protokolą.

Teismas vyko po pusės metų Vilniuje.

Teismas

Kybartuose buvo kunigo Virgilijaus Jaugelio mirties paminėjimo iškilmės. Suvažiavo labai daug jaunimo. Buvau ir aš su sesele vienuole Monikute Gavėnaite. Po pamaldų mus pasiekė laukiama žinia, kad pirmadienį Vilniuje bus teisiamas kun. Alfonsas Svarinskas. Tą žinią perdavė viena vienuolė medicinos sesuo, kuri darė vaistų injekcijas aukšto rango saugumiečiui (ar nekeista, kad narsieji komunistai, kai jiems blogai, pasitikėdavo vienuolėmis, o ne savo komjaunuolėmis?). Pasibaigus pamaldoms mes su Monikute apvažiavome dešimt parapijų, kad perduotume kunigams žinią apie kunigo Alfonso teismą. Tik Barzdų klebonas sakė nebūsiąs, kiti pažadėjo vykti į teismą. Jau prietemoje nuvažiavome į Kadrėnus pas kunigo Alfonso brolio sūnų Joną Svarinską. Po kelių minučių į kiemą įvažiavo mėlynas žiguliukas. Sužiurome pro langus – kas gi tai? Matome: išlipo vyriškis ir apžiūrinėja mano „žigulius“. Tada mašinas mažai kas turėjo. Apžiūrėjęs staigiai apgręžė savo automobilį ir nurūko. Jonas mums sakė, kad iš matymo pažįsta tą asmenį, – esąs sovietinis žmogus.

Pirmadienį ankstų rytą aš vežiau savo dukrą į konservatoriją, į Vilnių. Apie savo reikalus jai nieko nepasakojau – bijojau, kad kam nors neišplepėtų. Devintą valandą suvažiavome į Aušros Vartus – koplyčioje buvo laikomos šv. Mišios už kun. Alfonsą Svarinską. Prisirinko pilna koplyčia patriotų, daugiausia jaunimas.

Manęs paprašė, kad po pamaldų į Aukščiausiąją teismą nuvežčiau kun. A. Svarinsko seserį Janiną ir jos sūnų Vytuką, kad nepavėluotų. Taip ir padariau. Visi kiti sakė eisią pėsčiomis. Mašiną pastačiau akligmatvyje netoli teismo. Saugu. Atėjusi į teismo aikštę susiradau savo keleivius ir visi nuėjome link teismo rūmų, norėjome patekti į vidų. Deja, mus pasitiko kariškių grupė. Vyriausias – stambus aukšto rango kariškis, labai panašus į Muravjovą. Generolas mus sustabdė ir ėmė aiškintis, kur mes einame ir ko norime. Janina atsakė, kad čia bus teisiamas jos brolis kunigas, susigraudino ir nebe pajėgė kalbėti. Tada aš pasakiau, kad čia teisiamo kunigo sesuo ir jos sūnus Vytautas – kunigo krikštāsūnis. Tada generolas pareiškė:

– Per tolimi giminės.

Ėmiau ginčytis:

– Kas begali būti artimesni už seserį ir jos sūnų. Juk kunigai savų vaikų negali turėti.

Bandė mane paimti už parankės, bet aš šoktelėjau atgal ir ėmiau sukti jam prieš nosį mašinos rakteliu. Sakiau:

– Nelieskite manęs – aš tik vairuotoja.

Nustebęs atsitraukė, bet rankomis manęs daugiau nelietė.

Visa grupė kariškių mus apsupo ir varė iki Lenino prospekto. Ten sustojome ant šaligatvio ir stovėjome. Žiūrim – dainuodama narsiai atžygiuoja minia nuo Aušros Vartų. Viena moteriškė, eidama priekyje, su akcentu tiesiog rėkė:

– Herodo kareiviai, Herodo kareiviai!

Visi veržliai pasuko link teismo pastato, norėdami prasiveržti jėga. Tuo pat metu į aikštę prieš teismą iš sunkvežimių ir „voronokų“ suplūdo būriai

milicininkų. Jie buvo labai jauni. Man atrodė, kad tai perrengti kareiviai. Jie ėmė gaudyti jaunimą ir tempti į sunkvežimius – vieni su didele energija, o kiti, ypač merginas, traukė atgal iš mašinų. Įdomu.

Pulkas atėjusio į aikštę jaunimo įpuolė į batų parduotuvę aikštės pakrašty. Kilo didelis triukšmas. Generolas ir kiti kariškiai kažkur dingo. Mus paliko stovėti, todėl taip pat nuėjome į parduotuvę, kad ir mūsų neįtrauktų į koki „voronoką“. Jaunuoliai, kurie jau buvo batų parduotuvėje, pradėjo matuotis batus – atseit pirks. Įpuolę milicininkai griebė juos už pažastų ir tempė pro duris į mašinas, vienus su vienu rudu, kitus – juodu batu, dar kitų viena koja basa ir t. t. Pardavėjos ėmė šaukti:

– Čia mus visus areštuos?

Baisi maišatis. Jaunimą, batuotą ir basą, kišo į mašinas ir vežė iš miesto. Jie beldė į kėbulus, šaukė, kiek tik jėgos ir balsas leido, kai kurie bandė šokti iš mašinų. Visi žmonės, kurie bandė ateiti į aikštę, net tik smalsumo vėdinį, buvo gaudomi. Nuo bibliotekos ėjo mandra moteriška, berods, valdžios žmogus, šiauliškė komunistė, rankoje mojuodama savo dokumentais:

– Ja vam pokažu!... Ja vam pokažu!¹⁰

Bet niekas nebekreipė į tai dėmesio ir įgrūdo ją į „voronoką“.

Tada Lenino prospektu dar važinėjo keleiviniai autobusai. Žmonės išlipo pažiūrėti, kas čia dedasi. Namų langai buvo apgulti. Į Lenino prospektą prigužėjo tiek žmonių, kad buvo sunku prasilenkti.

Į autobusą sugrūstus žmones išvežė į Dzūkijos ar kitus miškus. Žmonės replikavo, ginčijosi. Neatrodė, kad būtų labai išsigandę. Nuvežę į Dzūkiją paleido vidury miško ir nuvažiavo link Druskininkų. Išlipusieji ėmė melstis rožinį. Tarp jų buvo keli kunigai. Nutarė eiti plento link. Pamatė atvažiuojantį autobusą, sustabdė ir susitarė sumokėję, kad juos parvežtų į Vilnių. Kelyje ėmė dainuoti: „Sėk, sesute, žalią rūtą, kad Lietuva laisva būtų. Sėk, sesute, ir gvazdiką, kad išvytum bolševiką.“ Mūsų kol kas nelietė.

¹⁰ Rusų k. *Aš jums parodysiu*

Vairuotojas buvo rusas – nesuprato lietuviškai. Sakė:

– Kaip gražiai dainuojate, dar padainuokite.

Mes aikštės krašte stoviniavome. Žiūrim – atvažiuoja autobusas, ir visi išvežtieji vorele viens po kito vėl ateina į aikštę prie teismo. Saugumiečiai ir milicininkai stebisi, o anie linksmai dainuoja. Laukėme, kuo viskas baigsis...

Mudvi su Onute P. stripinėjame ant šaligatvio aikštės pakrašty. Žiūrim – ateina kun. Kastytis Matulionis. Tvarsčiais apraišiotos rankos ir kojos, šlubuoja. Tik ką paleistas iš ligoninės po operacijos. Paėmiau jį už parankės ir nepaleidžiu, kad milicininkai nepagriebtų. Jis papasakojo, kad jį „supakavo“ prieš pusantros valandos ir nuvežė į geležinkelio stotį. Liepė sėsti į traukinį ir važiuoti į Kybartus, kur jis tuo metu gyveno.

Pamatę Kastytį kagėbistai ėmė kamantinėti:

– Kodėl neišvažavai?

– Nenupirkote bilieto, o aš pinigų neturiu.

Aš tvirtai jį laikau už rankos ir sakau:

– Čia mano ligonis, aš jį išsivešiu.

Po pusvalandžio jis man ištrūko iš rankos ir kažkur dingo. Pasirodo, jį suėmė ir vėl nuvežė į stotį. Šįkart turbūt nupirko bilietą.

Trečią valandą teismo procese turėjo būti pietų pertrauka. Laukėme aikštės pakrašty, gal ateis kun. Alfonso brolis Vytautas. Anksti ryte jį įleido į salę. Jis – mažo ūgio, pasislėpė prie galinių suolų ir niekas jo neišvarė.

Atėjo Vytautas ir papasakojo: pilna salė, prikimšta studentų, studjuojančių teisę. Atseit jiems praktikos darbai. Teismas viešas, bet kariškiai aiškino, kad salė pilna žmonių ir nebėra vietos. Net giminių neįleido. Rafinuota apgavystė. Vytautas sakė, kad nedaug ką girdėjo: salė didelė, be garsintuvų. Kunigas Alfonsas iš ryto buvo įvestas į salę. Žvalus, energingas, kaip visada. Įjėjęs pasisveikino: „Garbė Jėzui Kristui!“ Teisėjams, aišku, buvo akibrokštas, o studentai nustebę žavėjosi tokiu žaviu, drąsiu ir ramiu kunigu. Nesuprato, už ką jis teisiamas.

Norėdama apsidairyti vaikščiojau taku aplink kalėjimo kvartalą. Žiūriu – priešais ateina kunigas Juozas Zdebskis. Iki šiol jo nebuvo. Išsigandau, kad jei bent vienas milicininkas jį pastebės, tuojau „supakuos“. Sakau, kad kuo greičiau dingtų iš čia, nes kas mums vadovaus, jeigu ir jį uždarys. Saugumas visokiais metodais taikėsi jį izoliuoti nuo jaunimo. Kunigas Juozas patikėjo ir labai nenoromis paklausė. Šiaip jei jį išpėdavai, kad vienur ar kitur nevažiuotų, neitų, nes gresia areštas, į tai atsakydavo: „Pirmyn!“ Ir eidavo, ir važiuodavo.

Prospekte prie aikštės pamatėme kun. Sigitą Tamkevičių – greit susibūrėme aplink jį. Apie trisdešimt žmonių. Sakė, kad šiandien dar neatlaikęs šv. Mišių. Papasakojome, kas atsitiko su kunigu Kastyčiu.

Tarp mūsų maišėsi vienas asmuo raudonu kaklaraiščiu ir intensyviai rūkė. Išpėjau savus būti su juo atsargiems – man jis atrodė tikras saugumietis. Visi ėmė jo šalintis. Pasirodo, tai buvo Adakavo parapijos klebonas. Visi juokėmės iš šio atradimo. Vėliau buvau nuvažiavęs į Adakavą – labai puikus žmogus. Pasakojo, kad kai būdavo sunku (dėl politinių piežasčių), jie kartu su kun. Alfonsu Svarinsku susiorganizuodavę ir pas Adakavo kleboną tol garsiai dainuodavę patriotines lietuviškas dainas, kol įtampa praeidavusi. Neblogas metodas!

Mums besišnekučiuojant su kunigu Sigitu vėl būrys milicininkų norėjo mus apsupti. Visi išsilakstėm kas kur. Sužinojome, kad kun. Sigitas buvo kviestas į teismą liudininku, kad buvo suimtas teismo salėje.

Dar vienas įdomus triukas. Su Onute P. lūkuriavome ir galvojome, ar sulauksime vakaro. Žiūrim – iš kažkokio namo užkaborio pasirodo kunigas Juozas Razmantas – Žalpių parapijos klebonas, kun. Alfonso pirmasis auklėtojas ir globėjas, buvęs politinis kalinys. Vadinome jį Žalpiuku. Sako:

– Aš maniau, kad mane nuvežė į tolimą Lietuvos kraštą. Saugumiečiai įsodino į mašiną ir ėmė vežti. Meldžiuosi. Praėjo kelios valandos. Vis dar veža. Susuko galvą.

Pasirodo, jį vežiojo aplink ratu kalėjimo kieme ir paskui išleido. O jam sakė, kad veža iš Lietuvos.

Kun. A. Svarinskas su Žalpių klebonu
J. Razmantu ir jo šuniuku Geručiu

Ji visada tokia rami, o šį kartą neištvėrė. Darbininkė įdėmiai pasižiūrėjo į mus ir nieko nesakiusi nuėjo į sunkvežimį. Atsivėpėme.

Paėjėjome prospektu iki aikštės, kur stovėjo „Vladukas“¹¹. Žiūrim – sėdi dvi moteriškės ant suoliuko ir valgo sumuštinis. Viena pažįstama –

Onutė P. visą laiką meldėsi rožinį sėdėdama ant suolo prie prospekto. Prisėdau ir aš pasimelsti. Staiga privažiuoja juodas sunkvežimis. Jame – juodai apsirengę keli vyrai ir viena moteris. Na, galvoju – tikriausiai griebis mus. Išlipusi moteris priėjo prie Onutės ir sako:

– Atsikelkite.

Tada pradėjo ardyti suoliuką. Mudvi stovime tikrai išsigandusios, spaudžiame rankose rožinį ir prašome Viešpatį pagalbos. Suoliuką išmontavo, pakvietė vyriškius iš mašinos ir sukėlė suolo dalis į mašiną. Onutė dar replikavo:

– Ryt turbūt išstėpsite ir sienas smala, kad mes pri-liptume! Ir kaip jūsų sąžinė negrauzia?

¹¹ Turima omenyje Lukiškių aikštė, kur sovietmečiu stovėjo Vladimiro Lenino statula, nugriauta 1991 08 23 d., Maskvoje žlugus SSRS „gelbėtojų“ pučiui.

provizorė R. Priėjo milicininkai (šniukštinėjo jie visur, kur tik susiburia daugiau žmonių; prisistato ir išbaido). Šį kartą griebė valgančias moteriškes už pažastų ir nusivedė į autobusą. Buvusiems šalia žmonėms pasakė, kad jos pavogė batus... Išvežė į Molėtų miškus. Ten paleido. Namu jos grįžo tik kitą dieną.

Dauguma smalsuolių išsivaikščiojo. Ėmė temti. Vakaras, bet jokių teismo rezultatų nesužinojome. Onutė nuėjo pas savo giminaitę. Aš nusprendžiau važiuoti į Kauną.

Prieblandoje susiradau savo „Žigulį“, apsižvalgiau, ar niekas neseka, ir pamažu išvažiavau iš Vilniaus. Kai įsukau į Kauno plentą, paskui mane sekė dvi mašinos. Greičiau pavažiuoju – ir jos pagreitina važiavimą, sulėtinu – ir jos lėčiau važiuoja. Nutariau važiuoti maksimaliu greičiu. Paspaudžiau akseleratorių ir lekiu 140–145 km/val. greičiu. Mašinos atsiliko. Atvažiavau į Kauną, bet namo nevažiavau. Apvažiavau miestą aplinkinėmis gatvelėmis ir taip grįžau namo. Įeinu į butą ir girdžiu – skamba telefonas. Skamba ir skamba. Ilgokai nekėliau ragelio. Po kiek laiko atsiliepiu. Mano Bartusevičius. Jis tuo metu jau gyvena Šančiuose, o aš – Žaliakalnyje. Sakė, kad skambintojai jam neduoda ramybės ir klausia, kur aš. Atsakęs, kad kelerius metus nebegyvename kartu ir jis nežino, nesidomi, kur esu. Skambino iš Sveikatos skyriaus, iš poliklinikos, kurioje dirbau. Poliklinikos vedėja sakė, kad man gresia atsisveikinimas su darbu. Ramiai atsakiau:

– Šią naktį jau vėlu. Ryt ateisiu į darbą, pakalbėsime ir atsisveikinsime.

Kitą dieną poliklinikoje visi puolė man pasakoti, kad manęs ieškojo saugumiečiai, klausinėjo, kodėl nebuvo darbe. Skyriaus vedėja paaiškino (teisingai), kad turiu laisvų dienų už dažnus budėjimus poliklinikoje. Už budėjimą galiu pasiimti laisvadienių, kada noriu. Be to, mane labai užstojo poliklinikos vyr. gydytojas Dumčius, sakydamas, kad esu labai gera darbuotoja ir specialistė, ir jis nenorįs manęs atleisti.

Po kelių dienų vyr. gydytojas sušaukė visus poliklinikos ir stacionaro gydytojus ir liepė man pasiaiškinti, kur buvau. Labai ramiai ir smulkiai paaiškinau, kad vyksta kun. Alfonso Svarinsko teismas, ir gana vaizdžiai

papasakojau visus matytus įvykius. Staiga vyr. gydytojas sušuko:

– Pakaks! Ko ten važiavai – giminė ar ką?

Ramiai atsakiau:

– Gerb. vyr. gydytojau, idėjos draugai yra artimesni už artimiausius gimes.

Jis sutrikęs atsistojo ir išbėgo iš salės. Tada visi apsupo mane ir turėjau baigti pasakoti, kaip ten viskas buvo. Klausėsi ir partorgas, kiti partiniai, komjaunimo sekretorius. Labai įdėmiai klausėsi ir padėjo už pasakojimą.

Vieną dieną mane į savo darbo kabinetą pakvietė partorgas Miša ir davė nurodymą:

– Ui, daktare, tik dirbkite bet kokį darbą. Jei jums čia nebeleidžia dirbti, būtinai dirbkite.

Išsivedė mane iš kabineto į koridorių, parodė pirštu į lubas ir sako:

– Ui, kas kam svarbu, ką jūs gerbiat (atseit tikiu), tik dirbkite, nes kitaip palaikys jus veltėde ir išveš.

Aišku, jis bijojo, kad „blakė“ nebūtų kur nors įstatyta...

Pastebėjau, kad skyriaus vedėja ateina vis apsiašarojusi pakalbėti su manim... Supratau, kad tikriausiai ją spaudžia mane atleisti, o ji to nenorinti. Pagailo man jos, kad dėl manęs gali nukentėti. Parašiau pareiškimą, prieš tai prašydama, kad nurodytų tikrą atleidimo priežastį. Nesutiko. Taip „savo noru“ išėjau iš darbo tik dėl to, kad galėjau skyriaus vedėjos Aldonos.

Po trečio Svarinsko arešto į Viduklę atvažiuodavau labai dažnai. Kiekvieno mėnesio 26 dieną čia iš visos Lietuvos suvažiuodavo kunigai, antitarybiniai aktyvistai, kunigo Alfonso bendražygiai, buvę politiniai kaliniai ir visada buvo paminimas kunigo areštas. Kunigai aukodavo šv. Mišias, sakydavo pamokslus. Maldininkai meldavosi už visus politinius kalinius, kalinčius sovietiniuose lageriuose. Tai tęsėsi visus kunigo Alfonso kalinimo metus – iki jo sugrįžimo iš lagerio 1988 metais. Koks buvo didelis kunigų ryžtas ir drąsa – nepaisydami kagėbistų teroro, jie kiekvieną mėnesį susirinkdavo su atvyku-

siais maldininkais iš visos Lietuvos bendrai maldai. Ypač aktyvūs buvo kunigai: Juozapas Razmantas (Žalpiukas), Petras Meilus, Rokas Puzonas ir kt.

Atvažiuodavau į Viduklę ir aš. Ir beveik kiekvieną kartą mano mašinai būdavo padaroma kokia nors žala. Tai dureles sugadindavo, kad neužsida-rytų ar neužsirakintų, tai langą sumaitojo, tai bagažinės užraktą sugadino. Po šv. Mišių būrys tikinčiųjų visada važiuodavo pas Sopranus, gyvenusius netoli geležinkelio stoties. Nuostabi šeima. Jie surengdavo maldininkams vaišes, visada maloniai priimdavo. Gyveno partizanine, kovine dvasia, buvo labai svetingi. Šeimoje vyravo ne tik aukos ir maldos dvasia, skambėdavo ir partizanų dainos. Kartą per Kalėdas po šv. Mišių važiuojome pas Sopranus. Įsėdu važiuoti, mašina nė iš vietos. Išlipu – pradurtos priekinės ir užpakalinės padangos. Kitą kartą palikau savą žmogų, kad pabūtų mašinoje. Netrukus prisiartino toks skustagalvis, jau lenkėsi prie padangų, bet kai pasigna-lizavo, – atšoko ir nubėgo...

Vieną kartą paskambino man kažkas iš Kretingos:

– Jei dar nori pamatyti Petrą Paulaitį gyvą, atvažiuok, nes jo būklė labai bloga.

Kadangi buvau atleista iš darbo, tuoj pat nuvažiuavau. Petras Paulaitis buvo grįžęs iš lagerio po 35 metų kalėjimo. Jis buvo jungtinės Kęstučio apygardos partizanų vadas (Žemaitijoje). Grįžusiam iš lagerio jam neleido apsigyventi gimtinėje, Jurbarke. Jį priglaudė kringiškiečiai. Butą Kretingoje jam išrūpino kun. Svarinskas.

Pirmą kartą apie Paulaitį išgirdau lankydamasi Igliaukoje, kai klebonas Svarinskas perskaitė mums jo laišką, gautą iš kalėjimo. Kai jis grįžo iš kalinimo, man teko laimė su juo susipažinti per gydytoją P. Butkevičių, su kuriu Paulaitis kartu kalėjo. Kol buvo sveikas, buvau parsivežusi jį į Kauną, vežiojau po visą Lietuvą. Norėjau nuvežti į Nidą, Juodkrantę, bet kagėbistai nedavė leidimo.

Apie pusantro mėnesio prieš mirtį mudvi su sesele Monikute slaugėme Petrą Kretingoje. Man rodos, jis ir mirtį pasirinko kaip auką už Lietuvą.

Apie mėnesį prieš mirtį atsisakė valgyti, sakydamas, kad negali. Gėrė tik kokakolą. Sąmonę turėjo aiškią iki pat mirties.

Aš jo klausiau:

– Pone Petrai, kaip Jūs, gyvendamas sovietiniame pragare, išlikote taurus ir kuklus iki mirties?

– Visada buvau įsitvėręs Kristaus skverno, – atsakė.

Paprašė padėti Kristaus kančią ant spintos ir savo žvilgsnį laikė nukreipęs į tą kryžių ne mažiau kaip dešimt paskutinių savo gyvenimo dienų.

Vasario 16 dieną paprašė pakviesti visus savus. Buvo ir politinio kalinio Gajausko žmona Irena. Visų sąmoningai atsiprašė, padėkojo už viską ir pratarė:

– Lietuva tikrai bus laisva.

Neverkė, nedejavo. Mes verkėme, nors stengėmės nerodyti ašarų.

Keletą dienų tęsėsi agonija (ai, negaliu rašyti – vaizdas stovi prieš akis). Ji buvo kaip šventojo. Tokios mirties man neteko matyti. Man tai buvo stebuklinga. Viešpatie, netekome tokio Žmogaus!

Didžiosios kovos apygardos partizanų parke. Iš kairės: Irena Bartusevičienė, vysk. Jonas Kauneckas, ses. Monika Gavėnaitė SJE

Jam mirus sesuo Monikutė Gavėnaitė suveikė trispalvę juostą, kuria perišome Petro krūtinę – kaip Prezidentui. Atėję į budynes žmonės klausdavo, kas uždėjo lietuvišką trispalvę juostą. Ačiū Dievui, niekas nesužinojo, kad tai Monikutė – mons. Alfonso Svarinsko šeimininkė. Tai buvo didvyriškas poelgis. Šaunuolė! Jai reikia duoti už tai medalį.

Monsinjoras šventina atminimo paminklą ilgamečiam politiniam kaliniui Petru Paulaičiui-Aidui, Jurbarko r., Kalnėnų km.

Laidotuvės tuo sovietmečio laiku buvo ypatingos. Privažiavo daugybė patriotų – ir senų, ir jaunų. Jaunimas į bažnyčią tolokai nešė karstą ant rankų. Pusiaukelėje sustabdė saugumiečiai – liepė jį įkelti į mašiną.

Žmonės, matę laidotuves, sakė:

– Čia laidoja didį žmogų.

Karstas buvo įneštas į bažnyčią, pastatytas ant katafalko, aukojamos šv. Mišios. Kiti – sutarybėję – niekaip nesuprato, kaip čia yra? Taip iškilmingai laidoja, tikriausiai didį žmogų, bet neša į bažnyčią. Būtų lyg ir komunistas, bet negali to būti – su visomis bažnytinėmis ceremonijomis laidoja. Tik vėliau paaiškėjo, kas tas Žmogus. Laidotuvių dieną snigo, buvo baisus vėjas,

oras bjaurus, bet žmonės ilgai nesiskirstė iš kapų. Giedojome giesmes iki sutemų. Palaidojome tikrai kaip Prezidentą.

Žinoma, saugumiečiams tai buvo baisu. Bet, man rodos, tokia žmonių meilė ir pagarba neeiliniams tautos didvyriams sujudino ir jų širdis bei protus. Kiek metų po to minimi kiti, žuvę ir kentėję už Lietuvos laisvę, o Petras Paulaitis neminimas! Kodėl?

Praejus maždaug mėnesiui po laidotuvių turėjau atlikti automobilio techninę apžiūrą, nes buvau patyrusi avariją. Apgaulės būdu buvo nurodyta mano mašiną paimti, nuvaryti į milicijos kiemą ir uždaryti. Kariavau gal porą mėnesių, norėdama ją atgauti. Inkriminavo, kad ji vogta, nes neva mašinos numeriai uždažyti. Ją pervežė net į Saugumo komiteto kiemą. Sukėliau skandalą. Pagrasinau, kad dėl tokios sukybės važiuosiu į Maskvą pas generalinį prokurorą. Tada pradėjo žmoniškiau šnekėti. Supratau, kad jie vengia skandalų, o jei geruoju – nieko nebijo. Ilgai man mašinos neatidavė. Tik kai įvyko Černobylio elektrinės avarija, atlyžo ir sugrąžino. Vyskupas J. Steponavičius sakė:

– Čia jai kerštas už Petro Paulaičio slaugymą.

Panašu.

* * *

1993 m. rugsėjo mėnesį Lietuvoje buvo organizuojamas galimas perversmas. SKAT Kauno rinktinės kuopos vadas A. Pangonis su ginkluotais savanoriais apsistojo Altoniškių miške, Kauno rajono Zapyškio apylinkėse. Tai buvo labai neramus laikotarpis: į Seimą išrinktą daugumą sudarė buvę komunistai, iš Lietuvos buvo išvedama okupacinė kariuomenė, „kažkam“ labai rūpėjo Lietuvoje sukelti sumaištį – suorganizuoti provokaciją siekiant atimti iš savanorių ginklus ir apkaltinti dešiniuosius, neva jie ruošiasi peštynėms. Dėl kilusio pavojaus buvo sudaryta Seimo komisija iš kairiųjų ir dešiniųjų atstovų, į kurią buvo įtrauktas ir monsinjoras A. Svarinskas. Jis tuo metu buvo kariuomenės kapelionas. 1993 m. rugsėjo 16-ąją išgirdęs skaudžią žinią, kad organizuojamas perversmas, jis nuvyko į provokacijos židinį.

Grįžęs pasakojo: „Širdį gelia dėl tokių veiksmų. Susirinkę į kažkokią patalpą (mokyklos), pasidaliję į dvi priešingas grupes, girti šėlioja vieni prieš kitus atstatę ginklus. Nedaug tetrūko, kad vieni į kitus pradėtų šaudyti. Nieko negalvodamas užlipau ant kažkokios scenos ir garsiai surikau: Mest ginklus! ir tuo pat metu šokau į besipešančių vidurį.“

Staiga visi nustėro. Niekas šito nesitikėjo – vis dėlto kapelionas. Sumetė ginklus ant grindų. Įtampai atslūgus vyrai aprimo ir pagaliau suprato savo beprotišką elgesį. Išsiaiškinome, sutarėme, kad mūsų priešas tebėra okupantas ir reikia prieš jį būti vieningiems.

Tuo laikotarpiu monsinjoras Alfonsas Svarinskas turėjo autoritetą, kariškių buvo labai gerbiamas. Susišaudymo, maišto išvengta. Iš vyriausybės atvykęs G. Kirkilas nė sekunde neatstojo nuo monsinjoro. Niekas neabejoja, kad numalšinant kilusius neramumus svarbiausia figūra buvo monsinjoras.

* * *

Vieną dieną į monsinjoro namus atėjo labai panašaus stoto kaip jis vyriškis. Panaši skrybėlė, ūgis, net povyza. Atėjęs sako:

– Atėjau įspėti.

Tada papasakojo, kaip vieną pavakarę su suaugusia dukra ėjęs gatve Vilniuje. Privažiavo „voronokas“, iš jo išsoko du vyrai, griebė už parankių jį ir dukrą pasakę:

– Svarinskai, sėsk!

Tas žmogus nustėręs pradėjo aiškintis:

– Aš ne Svarinskas.

Nesvarbu. Nuvežė į kažkokią įstaigą. Žmogus neturėjo su savimi paso, kitų dokumentų. Išlaikė beveik visą naktį. Vežė į jo namus dokumentų ieškoti, kai pagaliau įsitikino, kad jis ne Svarinskas, paleido kitos dienos ryte.

Tuo metu monsinjoras buvo užsienyje. Taigi prabėgus dviem savaitėm po įvykio tas žmogus atėjo perspėti, kad jau ir nepriklausomoje Lietuvoje reikia saugotis saugumiečių išpuolių.

Po šio įvykio monsinjoras net ketino parduoti butą ir nusipirkti kitą daugiabutyje, tačiau patartas nekeisti patogioje vietoje esančios gyvenamosios vietos Vilniaus centre persigalvojo.

Pasikėsinimas prieš monsinjorą A. Svarinską jo bute (Odminių g. 10–2)

Pas monsinjorą nuolat būdavo svečių – politikų, dvasiškių, jaunimo iš visos Lietuvos ir užsienio. Priimdavo visus, kas tik atėdavo, su reikalais ar be jų. Kiekvieną kviesdavo prie stalo:

– Išgersim „undenio“.

Žinoma, visus svečius aptarnaudavo šeimnininkė seselė vienuolė Monikutė Gavėnaitė, nuolanki, nepaprastai darbšti, tvarkinga, sąžininga ir tikra Lietuvos dukra – patriotė, labai mylinti Dievą ir Tėvynę. Tai buvo dvasios perlas monsinjoro kely. Ji visada aptarnavo monsinjorą kaip šešėlis. Įkaltam lageryje siuntė korespondenciją, rašė laiškus (laiškus rašydavo ir kiekvienam politiniam kaliniui, net buvo vadinama „kalinių motina“), organizuodavo siuntinius į kalėjimą ir, svarbiausia, ne tik asmeniškai meldėsi, prašydama Dievo pagalbos monsinjorui, bet ir daugelį metų kviesdavo kunigus šv. Mišių aukai kiekvieno mėnesio 26 dieną, t. y. monsinjoro arešto dieną. Tas tęsėsi, kol jis grįžo iš lagerio ir net iš tremties užsienyje. Jei ne seselė Monikutė, monsinjoras nebūtų nuveikęs tiek daug darbų ir nebūtų sulaukęs tokio amžiaus (90 metų). Jai padėka ir Dievo malonė tebus per amžius. Dievo palaima, išmelsta Monikutės maldomis ir pasninkais (visą dieną vanduo ir duona).

Vieną vakarą, kaip ir eilinį kartą, pas monsinjorą buvo svečių. Bevakariečiauaujant atėjo dar vienas svečias. Prisistatė, kad iš Amerikos. Paprašė, kad priimtų jį pagyventi kokį mėnesį. Kaip visada, monsinjoras maloniai priėmė – yra vietos. Kviečiamas prie stalo svečias nėjo, atsikalbinėjo neva pavargęs ar panašiai.

Monikutė aptarnavo kitus svečius, o aš ėmiausi iniciatyvos susipažinti su „amerikonu“. Prasitarė, kad kadaise partizanavo Lietuvoje, ir tai sukėlė

mano smalsumą, mat aš domėjausi partizanų gyvenimu ir visa jų veikla. Ėmiau teirautis, kuriame Lietuvos pakrašty partizanavo, kokiam batalionui priklausė, kokius vadus pažinojo. Tikėjausi, kad monsinjoro svečias turėtų būti doras žmogus. Deja, atrodė, kad jis absoliučiai nieko nežino nei apie partizanus, nei apie jų gyvenimą bei kovą, ir apskritai susidarė įspūdis, kad tai neišprusęs žmogelis. Paklausiau monsinjoro, kas jis, ir pasakiau, kad man jis panašus į apsimetėlį. Monsinjoras tik numojo ranka, pasakė neprišimenantis, kad kada būtų jį sutikęs, nežino, kas jis toks, bet tiek to, tegul nakvoja – vietos yra.

Taigi „amerikonas“ apsigyveno dabartiniame Monikutės kambaryje. Praėjo gal trys savaitės, svečias niekada nėjo valgyti su mumis, dažniausiai grįždavo tik nakvoti, stengdavosi su mumis kuo mažiau bendrauti.

Monsinjoras pradėjo ruoštiskelionei į Vakarus, o svečias „amerikonas“ – ne. Po poros dienų monsinjoras turėjo išvykti. Tuo metu į Vilnių, į specializacijos kursus, atvažiavo jo dukterėčios vyras gydytojas Gerimantas. Jis buvo apnakvydintas salone, prie monsinjoro kambario durų. Mes su Monikute miegojome galiniame kambary. Naktį išgirdome triukšmą salone. Abi su Monikute išsigandusios įpuolėme į jį vienmarškinės žiūrėti, kas vyksta. Matome – gydytojas Gerimantas stovi prie monsinjoro kambario durų ir laiko užlaužęs „amerikonui“ dešinę ranką. Pasirodo, „amerikonas“ naktį įsibrovė į monsinjoro kambarį ir jį užpuolė. Išgirdęs, kad kambary vyksta grumtynės, Gerimantas įpuolė į kambarį ir iš nugaros pargriovė „amerikoną“. Tada abu su monsinjoru jį gulintį išvilko į saloną. Mums monsinjoras liepė eiti į savo kambarį, po to išgrūdo svečią pro duris į lauką.

Monsinjoras liepė mums apie tai niekam nepasakoti. Nekalbėjome apie tai tarpusavy ir niekam iki šiol nepasakojau, nes jis taip liepė.

Po poros dienų ateina „amerikonas“, bet jo neįleidome. Gerimantas jau irgi buvo išvažiavęs. Aš ėmiausi iniciatyvos atsikratyti svečiu. Visus jo daiktus

išnešiau į pirmąjį aukštą pas Nataliją¹² ir sakiau, kad pareikalautų išeiti. Pasirodo, jis nenorįs. Monikutei Gavėnaitei, kaip seselei, netinka aikštingai elgtis su svečiais, todėl prašiau jos melstis. Suradusi paliktą „amerikono“ kepurę nunešiau į Natalijos butą ir pareikalavau, kad viską pasiėmęs akimirksniu dingtų iš šių namų. O jis nenori nė girdėti, derasi su Natalija. Pagaliau rimtai supykau ir pareiškiau:

– Jei dar neišsinešdinsit, tuoj iškviesiu tikrų partizanų atžalas ir jie taip paglostys tamstą, kad kaulelių nesusirinksi.

Padarė poveikį mano piktumas – nors ir nenoromis, bet išėjo.

Ačiū Dievui, kad buvo atvykęs Gerimantas, nes nuotykis galėjo baigtis siaubingai. Po dviejų dienų porą kartų skambino telefonu kardinolas Bačkis ir klausė, ką jam daryti – atseit A. Svarinskas išvarė „amerikoną“, tai jis dabar nori apsigyventi pas kardinolą. Telefonu pasakiau:

– Kardinole, jūs esate valstybės asmuo – kreipkitės į policiją.

Gal po dviejų savaitių mačiau kita gatvės puse einantį „amerikoną“, bet jis greit dingo man iš akių, ir daugiau jo nebematėme...

* * *

Pamenu, žuvo kareivėlis ir buvo pašarvotas kariškių patalpose. Monsinjoro kvietimu mes, tikinčiųjų grupė, nuėjome pasimelsti už jo vėlę. Monsinoras įpareigojo mus nunešti gražių gėlių ir davė savo krikščionines vazas joms pamerkti. Pasakiau, kad vazas gali sudaužyti arba nusavinti. Jis pažvelgė į mane ir pratarė:

– Lietuvos sūnums, kurie net gyvybę aukoja už ją, būtų nusikaltimas pagailėti kažkokių vazų. Atminkite tai visam gyvenimui.

Gėda man buvo dėl savo tokios mąstysenos.

¹² Mons. A. Svarinskas po nepriklausomybės atkūrimo sugrįžęs į Lietuvą gyveno Vilniuje, Odminių g. 10 namo antrame aukšte, o pirmame aukšte buvo mokytojos, lituanistės, patriotės Natalijos Bacevičiūtės butas. 1991 01 13 naktį N. Bacevičiūtė atnešė į minią prie Parlamento Marijos Paslaptingosios Rožės statulą ir kvietė šauktis Dievo Motinos apsaugos nuo sovietų puolimo. Apie tai yra paskelbti jos atsiminimai žurnale Caritas (1994 m, Nr. 3, N. Bacevičiūtė. Paslaptingoji mūsų Gynėja).

Kartu su jaunuolio giminėmis meldėmės iki išnaktų. Kitą rytą monsinjoras už tą jaunuolį aukojo šv. Mišių auką.

Jis laidodavo visus mirusius partizanus arba žuvusius kareivėlius, kuriuos parveždavo karstuose iš sovietijos, ir niekada neėmė jokio atlygio už patarnavimus.

Sovietinių laikų kariškiams ir likusiems valdžioje politikams pradėjo nepatikti monsinjoro dvasingas elgesys. Galiausiai atleido iš kapeliono pareigų, mat komunistuojanti valdžia bijojo, kad kapelionas neišauklėtų kareivėlių tikinčiais Dievą ir mylinčiais tėvynę.

Taip prasidėjo monsinjoro atstūmimas – iki pat paniekos. Net kardinolas Audrys Bačkis išdrįso šį brangų Lietuvai patriotą, kovotoją, kankinį kalinį Vasario 16-ąją išvaryti iš Vilniaus katedros. Protu nesuvokiamas elgesys.

Už ką? Gal už tai, kad nepaisydamas asmens rango esant reikalui jis sakydavo į akis tiesą? Kokia gėda mūsų tautiečiams ir dvasiškijos vadovams taip elgtis su tautos kankiniu, tris kartus kalintu sovietų lageriuose (22,5 metų), kovojusiu iki mirties dėl Dievo ir Tėvynės.

Savi jį atstūmė – neleido net pamokslų sakyti Lietuvos tikintiesiems ar atsisveikinant prie savo draugų kunigų kapų. Monsinjoras buvo kunigas, ir jam priklausė būti palaidotam šventoriuje ar kitoje garbingoje vietoje.

Lina Striokaite

PRISIMINIMAI APIE KUN. ALFONSO SVARINSKO PIRMŪJŲ ĮKALINIMO METINIŲ MINĖJIMĄ

Kunigo Alfonso Svarinsko trečiojo įkalinimo metinės sukako žiemą. Buvo 1984 metai. Tuo metu buvau dvidešimties. Studijavau Šiaulių K. Preikšo pedagoginiame institute, iš kurio vos įstojusią norėjo išmesti apsižiūrėję, kad nesu suformavusi materialistinės pasaulėžiūros. Mano pasaulėžiūra iš tiesų nebuvo materialistinė, dėl to kartais patekdavau į rizikingas situacijas: keturis kartus tiesiogine to žodžio prasme pabėgau nuo milicijos, todėl nepatekau į pavojingų piliečių sąrašus. Alfonso Svarinsko įkalinimo minėjimas irgi buvo įvykis, kai savomis kojomis Dievui padedant išnešiau sveiką kailį. Jei nebūtų pasisekė, be jokios abejonės, būčiau išmesta iš instituto, nes partiniuose susirinkimuose ne kartą buvo svarstoma, kaip manęs atsikratyti, tik nebuvo priežasties: lankiau paskaitas, gaudavau gerus pažymius, be to, sportavau.

Metinių minėjimo dieną būrelis jaunimo ir vyresnių žmonių iš įvairių Lietuvos miestų susirinko Viduklėje į sekmadienio šv. Mišias melstis už sumintą kunigą. Drąsius kunigus mes, to meto pogrindžio jaunimas, laikėme savo autoritetais ir lyderiais. Po Mišių susirinkome prie klausyklos, kurioje kunigas Alfonsas paprastai klausydavo išpažinčių. Ten kabojo jo nuotrauka. Sustoję pusračiu maždaug dvidešimt žmonių pasimeldėme kelias maldeles, pagiedojome giesmę, gal „Marija, Marija...“ ar kokią kitą, ir viskas – beliko eiti į autobusų stotį keliauti namo. Tačiau šventoriuje klebono šeimininkė

sesuo Monikutė pasiūlė užsukti į kleboniją išgerti arbatos. Nuoširdžiai apsidžiaugėme, nes buvome labai sušalę – gėlė kojas ir rankų pirštus. Mat, žiema buvo ne tokia, kaip dabar, o „senoviška“ – šalta, daug sniego. Klebonijoje nusirengėme paltus ir net neatsimenu, pradėjome gerti arbatą ar ne, kai į kambarį įėjo keli milicininkai ir pareiškė, kad turime parodyti dokumentus, kitaip veš į pasų skyrių aiškintis mūsų tapatybių. Kažkas bandė protestuoti, ko prie mūsų kimba, kas negerai, kodėl turime rodyti dokumentus, jei tik geriame arbatą, ir apskritai su savimi pasų nesivežiojame, – kaip visada tokiomis atvejais. Galiausiai du milicininkai atsistojo prie durų, vienas atsisėdo prie stalo ir ėmė kviesti po vieną: kas turi dokumentą, užsirašo ir išleidžia,

Iš kalėjimo sugrįžusio mons. A. Svarinsko susitikimas su jaunimu Vidiškiuose, 1988 m. rugpjūčio mėn.

kas neturi – laukia kambaryje ir pasibaigus procedūrai važiuos į skyrių aiškintis tapatybės. Kieme – sunkvežimis dengtu kėbulu, irgi laukia.

Aiškiai supratau, kad į tą sąrašą patekti nenoriu, kad reikia bėgti. Pakalbinau vieną merginą prašytis į tualetą, kuris buvo lauke. Prie durų stovintis milicininkas paklausė to, kuris rašo, ar leisti. Leido. Išėjome be paltų

ir tvartelio priedangoje pasileidome bėgti per lauką. Kojos klimpsta iki kelių į sniegą, sunku judėti, dairomės, ar nesiveja. Maždaug už penkiasdešimties metrų pasiekėme griovį, iš abiejų pusių aptvertą spygliuota viela. Pralindome, perlipome, toliau – vėl lygus laukas, šimto ar dviejų šimtų metrų ilgio, už jo – miestelio namai, gatvės. Įbėgome į vienos sodybos kiemą, pasibeldėme į duris ir šeimininkei išpoškinome, kad bėgame nuo milicijos ir prašome mus paslėpti. Moteris ramiai įleido mus į virtuvę, pasiūlė po lėkštę pienoškos sriubos. Mes, aišku, neatsisakėme ir valgydamos greitai pasakojome, kas darosi klebonijoje. Paskui atsiminėme, kad jie gali sekti mūsų pėdomis arba atvažiuoti gatve ir kratyti namus, kaip filme, kai gauda pavojingus nusikaltėlius, todėl paprašėme leisti pasislėpti kur nors giliau. Mus nuvedė į antro aukšto kambarėlį. Iš ten pro langą aiškiai matėsi klebonija ir sunkvežimis kieme, taigi galėjome stebėti, kas vyksta. Reikėjo gerokai palaukti, kol milicininkai baigė savo sąrašą ir išsivežė žmones į Raseinių milicijos skyrių. Mes dar kurį laiką patupėjome ramiame prieglobstyje. Grįžti į kleboniją vis nesiryžome galvodamos, kad ten galbūt liko vienas milicininkas ir mūsų tykoja, – vaizduotė tikrai buvo įaudrinta. Bet diena slinko vakarop ir teko rizikuoti. Klebono namelyje buvo tuščia. Pasiėmėme paltus ir jau sutemus grįžome į Kauną.

Antanas Tyla

MONSINJORO ALFONSO SVARINSKO – DVASININKO REZISTENTO – KELIAS

2014 m. balandžio 29 d. Karininkų ramovėje vyko knygos apie monsinjorą Alfonsą Svarinską *Napataisomasis* (I dalis) sutiktuvės. Ta proga kalbėjo žinomi laisvės kovotojai, signatarai, politikai, mokslininkai, visuomenininkai. Jie akcentavo Monsinjoro kaip Lietuvos kaime užaugusio, atkakliai siekusio savo tikslo tarnauti tautai, Lietuvai, neįveikiamo sovietinės indoktrinacijos čiauptų, nuosekliai dvasininko darbą vykdančio lietuvių mentalitetą. Salė buvo pilnutėlė. Nešė gėles, sveikino jauni ir lazdelėmis pasiremiantys bendro likimo broliai. Pabaigoje išeidamas sutikau visų gerbiamą signatarę Nijolę. Ji lyg klausdama, lyg tiesiog teigdama kreipėsi:

– Ar mes išliksime, juk dabar tokių žmonių daugiau nebėra.

Atsاکiau, kad yra, tik mes nežinome ar nematome, o Monsinjoras yra doro, tvirto lietuvių pavyzdys. Jo poveikis visuomenei atsiskleis kitų gyvenimuose.

Šiame savo rašinyje aš vartosiu tik vieną asmenvardį – Monsinjoras, nors jis juo tapo tik 1992 metais.

Žvelgiant į Monsinjoro gyvenimo kelią galima išskirti kelis ryškius etapus ar kryptis, iš kurių pats ilgiausias – dvasininko rezistentas, kovotojas dėl Lietuvos valstybinės laisvės ir kartu prieš sovietinę okupaciją, Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo signataro kelias.

Monsinjoras gimė 1925 m. Nepriklausomoje Lietuvoje ir per 15 metų iki okupacijos pradžios, jausdamas patriotinę aplinką tėvų ūkininkų šeimoje,

Vidiškių, Deltuvos, Ukmergės pradžios mokyklose, Antano Smetonos vardo gimnazijoje, jaunuolis Alfonsas augo kaip sąmoningas Lietuvos pilietis. Knygoje *Nepataisomasis* jis prisimena: „Kai mokiausi vyresnėje klasėje, priklačiau šaulių organizacijai“ (p. 36).

Besimokantį vienoje gražiausių Ukmergės Antano Smetonos vardo gimnazijoje jauną Lietuvos patriotą užgriuvo visus idealus ir įsitikinimus griauananti žiauri ir buka Sovietų Sąjungos okupacija, kuri iš karto tapo jaunajam Alfonsui netoleruotinu svetimu režimu. Okupacija buvo priešprieša Lietuvos valstybingumui, ir jo atkūrimas buvo Alfonso ir daugelio to meto jaunuolių siekiamybė. Anot Monsinjoro, „Ukmergės gimnazija buvo labai patriotiška“ (*Nepataisomasis*, p. 41). Tad visa aplinka formavo gimnazistų politines nuostatas okupantų atžvilgiu. Nacių okupacijos metais Alfonsas įstojo į Kauno kunigų seminariją, kurioje rado tokias pat nuotaikas.

Prasidėjus sovietinei reokupacijai Monsinjas organiškai įsitraukė į partizanų vedamą kovą prieš okupantus už Lietuvos valstybingumo atkūrimą. Tai buvo sunki kova su sovietine kariuomene, skrebais ir besiplečiančiu KGB agentūros, kolaborantų tinklu. Reikėjo ryžto ir drąsos pasipriešinti okupantams. Monsinjas per sovietinės okupacijos metus tris kartus buvo suimtas ir kalintas. Atrodo, kad gulagas tiesiog negalėjo egzistuoti, neturėdamas Monsinjoro savo gniaužtuose, ir tokiu būdu gelbėjo griaujamą sovietinę imperiją.

Lietuvos TSR Aukščiausiojo teismo prezidiumas 1989 m. gegužės 26 d. posėdyje konstatavo, kad A. Svarinskas „teistas 1948 03 27 <...> laisvės atėmimu 10 m., bausmę atlikęs 1956 03 20, antrą kartą teistas 1958 07 26 <...> laisvės atėmimu 6 m., bausmę atlikęs 1964 04 09, dirbęs Raseinių rajono Viduklės parapijos klebonu, nuteistas laisvės atėmimu 7 m. su nutrėmimu 3 metams <...>. 1983 05 06 nuteistas už tai, kad 1978–1983 metų laikotarpyje, siekdamas susilpninti Tarybų valdžią, sistemingai skleidė tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančius šmeižikiškus prasimanymus. Tuo tikslu pasakė 18 pamokslų įvairiose Lietuvos bažnyčiose. Būdamas <...> „Katalikų komiteto tikinčiųjų teisėms ginti“ nariu, kartu su kitais parašė ir

platino panašaus turinio „dokumentus“, adresuotus TSRS Generaliniam sekretoriui, TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumui, TSRS Generaliniam prokurorui ir kt., iš viso 51 dokumentą. Tuo pačiu tikslu, kaip prisijungęs „Katalikų komiteto“ narys, pasirašė Maskvos grupės Helsinkio susitarimams TSRS remti dokumentą „30 metų Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai“. Be to, namuose laikė antitarybinio turinio literatūrą.“

Keičiantis aplinkybėms 1989 m. gegužės 26 d. tas pats teismas kaltinimą atšaukė, bet pats kaltinimas liko geru liudininku apie Monsinjoro, kovojančio su okupaciniu režimu, mentalitetą. Okupantų teisinė institucija – Lietuvos TSR prokuratūra – 1983 m. kovo 24 d. pareiškė kaltinime „už skleidimą žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką“ atskleidė, kiek KGB agentūra turėjo darbo, sekama neįveikiamo, drąsaus ir nepaprastai atkaklaus antitarybinio kovotojo veiklą.

Svarbiausia, kad jis turėjo tribūną – Bažnyčios sakyklą ir auditoriją – ją lankančius tikinčiuosius. Paskui po atlaidus keliaujantį ir bažnyčiose antitarybinius pamokslus sakantį Monsinjorą keliaudavo agentai su įrašų technika ir įrašinėdavo pamokslus, kuriuos pateikdavo persekiotojams, o šie kaupė juos Monsinjorui užvestoje byloje. Nusikalstama pamoksluose buvo tai, kad Monsinjoras demaskavo okupacinį režimą kaip pažeidžiantį žmogaus teises, administracinėmis priemonėmis varžantį tikinčiųjų ir Bažnyčios teises. Apie tai visi žinojo. Tačiau kai jis situaciją pateikdavo kaip žmogaus teisių varžymą, tai tapdavo nusikaltimu, o tiesą skelbiantis Monsinjoras – nusikaltėliu.

Persekiotojai išsiaiškino, kad dalis prie bylos pridėtų rezistencinių dokumentų buvo spausdinti A. Svarinsko rašomąja mašinėle „Consul“. Jie taip pat išsiaiškino, kad Monsinjoras dalyvauja *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* leidime.

Platindamas rezistencinius dokumentus, Monsinjoras bendravo su Vakarų pasaulio piliečiais, tokiu būdu pralauždamas sovietinės imperijos geležinę uždangą ir išviešindamas nusikalstamą sovietinę tikrovę. Jis organizuodavo

kolektyvinius pareiškimus dėl žmogaus teisių pažeidimo, rinkdavo parašus ir siųsdavo į įvairias okupacinio režimo instancijas. 1982 m. spalio 28 d. Viduklėje A. Svarinsko rašytame kolektyviniame pareiškime (558 parašai) Lietuvos Kompartijos Centro komitetui atvirai paneigiama „sovietinė demokratija“: „Žvelgiant į tokią gyvenimo tikrovę, – rašė Monsinjoras, – kyla klausimas: kur mes gyvename? Mes įtikinėjami, kad esame pačios demokratiškiausios šalies piliečiai, bet demokratiją kol kas matome tik popieriuje“ (Bylos, p. 171). Pradžioje, kaip ir 1863 m. sukilimo sukilėlių vadas kunigas Antanas Mackevičius, pareiškimą perskaitė bažnyčioje, o po to rinko parašus. Pareiškinimas buvo paskleistas pasirašyti po visos Lietuvos parapijas. Centro komitetas gavo 57 tokius kolektyvinius pareiškimus iš Kauno, Šiaulių, Panevėžio miestų bei Kauno, Tauragės, Kretingos, Ukmergės, Šilutės, Vikaviškio, Marijampolės (Kapsuko), Raseinių, Rokiškio, Biržų, Kėdainių, Prienų, Alytaus, Lazdijų, Molėtų ir Utenos rajonų. Tai priminė XIX a. pabaigoje valsčių ar parapijų kolektyvinius prašymus Rusijos imperijos institucijoms dėl lietuviškos spaudos draudimo panaikinimo. Dabar tai buvo rimtas visuomenės rezistencijos telkimo būdas, rengimasis Lietuvos Sąjūdžiui.

Monsinjoras buvo kaltinamas ir dėl aiškinimo, kad sovietai panaikino Lietuvos valstybinę laisvę. Kratos metu Monsinjoro bute Viduklėje buvo surasti ir paimiti Abdurachmano Avtorchanovo straipsnis „Ribentropo-Molotovo pakto užkulisinė istorija“, Abramo Tarco straipsnio „Žmonės ir žvėrys“ fotokopijos ir kt. Persekiojotai nustatė, kad surastą užsienio antitarybinę literatūrą Monsinjoras naudojo savo pamoksluose.

Iš šnipelių užrašytų ir KGB perduotų A. Svarinsko pamokslų matyti, kad jis neigė okupantų sukurtą santvarką, žalojančią visuomenę, palaikančią girtuokliavimą. Sovietinis prokuroras, apibendrindamas pamokslų turinį, pabrėžė, kad juose Monsinjoras, „neslėpdamas savo priešiško tarybinei santvarkai bei pašiepdamas ją, kėlė jai įvairius prasimanytus kaltinimus. Jis teigė, kad Lietuvos TSR tariamai socialistinio gyvenimo būdo pasėkoje yra plačiai paplitusios tokios socialinės ydos, kaip girtuokliavimas, alkoholizmas, chuliganizmas <...>, kad tarybų valstybėje nesilaikoma pagrindinių

žmogaus teisių ir laisvių“ (Bylos, p. 176–177). 1982 m. rugpjūčio 22 d. Veiviržėnuose sakytame pamoksle jis teigė, „jog visuomeninės negerovės atsirado socialistinio gyvenimo būdo pasėkoje“ (Bylos, p. 77)

Lageryje rusų dailininko politinio kalinio nutapytas monsijoro portretas

šaukia klausytojus į kovą prieš tarybinę santvarką“ (Bylos, p. 182).

Tokiems atviriems Monsinjoro pareiškimams reikėjo ypatingo ryžto ir drąsos, palyginti su nelegalioje spaudoje parašytais antitarybiniais tekstais. Pamokslų anotacijos buvo skelbiamos *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoje* ir plito plačiame geografiniame areale, formavo kritišką pasaulio nuomonę apie komunistinę valstybę.

Monsinjoro ir jo bendražygių nuostatą nepasitikėti okupacine valdžia atviri rodė kreipimaisi į tarptautines organizacijas, Vakarų valstybių vadovus,

Monsinoras atvirai kvietė priešintis okupaciniam režimui. 1980 m. liepos 2 d. Žemaičių Kalvarijoje per pamokslą kalbėjo: „...matydami šitą sunaikinimą, nenusiminkime, bet priešingai, stokime į kovą. Ne tas yra tikras krikščionis, kuris moka nupiešti dabartinio gyvenimo negeroves, bet tas, kuris moka už tiesą dirbti, kovoti, aukotis, o jeigu reikia – ir mirti“ (Bylos, p. 182). Šitokį raginimą sovietinis prokuroras taip įvertino: Monsinoras „nedviprasmiškai

Bažnyčių hierarchus, užsienio lietuvių spaudoje, per Vatikano, Laisvės radiją skelbiant būtinybę apginti Lietuvą ir jos tikinčiuosius nuo sovietinio persekiojimo. To paties siekta Monsinjoro ir jo bendražygių, susitelkusių Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitete, parengtais dokumentais. Persekiojotus ypač erzino, kad Katalikų komitetas dokumentus adresavo užsienio institucijoms. Analizuodamas visą Monsinjoro veiklą sovietinis prokuroras A. Novikovas padarė išvadą: „Jo pamokslų ir „Katalikų komiteto“ analizė rodo, kad grynai religiniams dalykams jis beveik neskyrė dėmesio, o užsiėmė antisuomeniniais-politiniais klausimais, nors jie neįėjo į jo, kaip kunigo, funkcijas. Tokiu būdu, tariamas religijos, bažnyčios ir tikinčiųjų teisių gynimas jam buvo paranki priedanga savo antitarybinei veiklai, nukreiptai susilpninti Tarybų valdžią, maskuoti.“ Jis tikrai neapsiriko, nes Monsinoras Alfonsas Svarinskas kovojo už Lietuvos valstybinę laisvę ir jam tikrai nerūpėjo stiprinti okupantę Sovietų Sąjungą.

Atkūrus nepriklausomybę Monsinoras buvo matomas ir girdimas kaip Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo narys, valstybės atkūrėjas. Jį pažinau dalyvaudamas Lietuvos sąjūdžio valdybos veikloje, Laisvės kovotojų pagerbimo, minėjimo renginiuose Vilniuje, Aukštaitijoje, Žemaitijoje.

Monsinoras tapo nuoširdžiu mūsų šeimos bičiuliu, kelis kartus aplankė mus namuose. Paaiškėjo, kad turime bendrų konclageriuose kalėjusių ar Laisvės kovose kovojusių pažįstamų ir artimųjų. Mano brolis Kazys kartu mokėsi ir bičiuliavosi su gydytoju Vladu Šimkūnu, kuris konclageryje buvo lietuvių inteligentų, tarp jų ir Monsinjoro, globėjas. Su iš konclagerio grįžusiu ir Vilniuje apsigyvenusiu Vladu nuolat bendravau aš ir mano šeima. Tačiau tuomet ši pažintis nesuartino mūsų su Monsinoru. Kiek jis pasakojo apie savo gyvenimą, tiek ir žinojau.

Kaip kovotojas su okupaciniu režimu plačiau jis atsiskleidė knygoje *Nepataisomasis* bei nuskenuotoje jo sovietinėje baudžiamojoje byloje. Monsinjoro artimieji leido susipažinti su sovietinio persekiojimo ir kaltinimo bylų diskeliu, tad galėjau giliau pažinti jo rezistencinę veiklą, nors esmė atskleista knygoje *Nepataisomasis*.

Viena iš Monsinjero ypatybių buvo veiklumas ir pagarbos ugdytas Lietuvai nusipelnusiems žmonėms. Jis savo lėšomis ir iniciatyva įrengė Didžiosios kovos apygardos partizanų parką – pastatė paminklą Kadrėnų kaimo partizanams. Teko dalyvauti dviejuose ten surengtuose iškilminguose minėjimuose, į kuriuos susirinko politkaliniai, šauliai, kariuomenė, aplinkiniai gyventojai, politikai, akademinės visuomenės atstovai, Ukmergės rajono administracija. Renginiai rodė Monsinjero organizacinius sugebėjimus ir norą sutelkti žmones patriotinei pilietišcai veiklai.

MONSINJORAS ALFONSAS –
ĪKVĒPTIEMS GYVENTI
JO IDEALAIS

Vyskupas Jonas Boruta SJ

MONS. ALFONSO SVARINSKO MIRTIES METINIŲ MINĖJIMUI

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas – išskirtinė asmenybė, sovietmečio ir Atgimimo laikų dvasinis vadovas, degęs didele meile Dievui ir Tėvynei. Jam be galo stipriai rūpėjo Tėvynė, jos materialinė ir dvasinė gerovė. Nuo jaunystės jis kovojo prieš Tėvynės priešus, net seminarijos negalėjo užbaigti – dėl ryšių su laisvės partizanais anksti pateko į lagerį. Pradžioj klierikas, pas-kui kunigas buvo visų laisvės kovotojų, partizanų dvasios vadu, visus drąsi-no degdamas viltimi, kad Lietuva sulauks šviesesnių laikų.

Kiekvienas mūsų, Lietuvos žmonių ir Bažnyčios vaikų, yra savitas, taip pat ir Alfonsas Svarinskas. Kunigo Juozo Zdebskio veikla buvo panaši į Sva-rinsko, tačiau jis savo dėmesį, apaštalavimą pakreipė kiek kita linkme. Jis ieškojo būdų neutralizuoti ir demaskuoti prieš Tėvynę bei Bažnyčią nuk-reiptą ardomąją veiklą. Nepataikavo sovietinės valdžios pageidavimams, bet mėgindavo belstis į suklaidintų žmonių širdis, sujudinti jas, už jas aukotis. Jo šūkis – Dieve, gelbėk mane ir tuos, kurie klysta, kad surastų kelią į am-žinojo Tėvo namus! Jei kunigas Juozas sužinodavo apie paklydusį žmogų, ieškantį atsivertimo kelio, važiuodavo pas jį ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų: jo keliai nusidriekdavo net į Sibirą, Vidurinę Aziją.

O monsinjoras Alfonsas Svarinskas į Lietuvą žvelgė matydamas tik švie-sesnes puses, prisimindavo tik šviesius dalykus: tikėjimo laisvę, katalikiškas organizacijas, išsiskleidusią Bažnyčios veiklą. Nors buvo visko ir anais lai-kais. Ir kun. J. Zdebskis tai matė. Jis matė, už ką Lietuvai buvo duota oku-pacija – už klaidas, padarytas Nepriklausomoje Lietuvoje. Sakydavo, kad

tuomet buvo ir neteisių dalykų, už kuriuos reikia daryti atgailą. Pasak jo, okupacija buvo atgailos, pasitaisymo ir atsivertimo laikotarpis.

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas ne tik į Nepriklausomybės laikotarpį žvelgė šviesiai, jis idealizavo ir Vakarų šalis, lyg ten būtų viskas gerai. Atgavę Nepriklausomybę matome, kad taip nėra. Manau, kad ir monsinjoras Alfonsas patyrė skaudžių išgyvenimų, kada jis jau po trečio kalinimo buvo išvarytas į užsienį ir suvokė Vakarų koketavimą su komunistine ideologija.

Vysk. J. Boruta, prezidentas V. Adamkus, mons. A. Svarinskas Lietuvos valstybės apdovanojimų įteikimo ceremonijoje, 2006 m. liepos 6 d.

Patyrus Rusijos priespaudą tai suprasti buvo nelengva, bet jis ėjo ir drąsino visus, kurie susidūrė su šia realybe, tikėjo, kad Nepriklausomybę atgavusioje Lietuvoje bus geriau negu užsienyje, kad čia to nebus.

Mano artimesni ryšiai su monsinjoru Alfonsu užsimezgė dar Intos lageryje, kai ten su juo susitiko mano tėvelis. Intoje Svarinskas buvo antras lietuvių „katalikų parapijos“ klebonas po Vasiliausko. Asmeniškai su juo

bendravau, kai ruošiausi pogrindinei kunigystei, ir vėliau, tapęs kunigu. Tėveliui grįžus į Lietuvą, lankėmės pas kunigą A. Svarinską Viduklėje. Kai tapau kunigu, jis pats paprašė kun. Sigitą Tamkevičiaus, kad prirėkęs atsiųstų mane kaip kunigą į Viduklę patalkininkauti.

Teko matyti jo darbą Viduklėje. Jam įspūdingai sekėsi suburti kunigus. Sekmadeniais, po Sumos, tai pas vieną, tai pas kitą vadinamojo „Kryžkalnio dekanato“ kunigą iš eilės suvažiuodavo aplinkinių parapijų kunigai ir iki vakarinių šv. Mišių svarstydavo, kaip užtikrinti vieningą pastoraciją bent jau artimiausiam regione. Aptardavome įvairius pastoracinius klausimus, vieningai nutardavome, pavyzdžiui, visose parapijose rengti procesijas į kapines, per Vėlines aukoti šv. Mišias kapinių koplyčiose. Tokiu būdu buvo palengvinama pastoracija sovietinės ateistinės priespaudos metais.

Žinoma, pajuokaujant galima paminėti ir tai, kad nors Svarinskas buvo visiškai abstinentas ir atkaklus kovotojas už blaivybę, kolegą dažnai pora šaukštelių „skanėsto“ „pagerindavo“ jo kavos puodelį. Jis nieko neįtardamas pasivaikšindavo ir sakydavo, kad labai skani kava. Aišku, jokio girtuokliavimo nebūdavo. Būdavo naudingi dvasiniai pasitarimai ir aplinkinių parapijų kunigų vienybės prieš sovietinį spaudimą stiprinimas, kad būtų galima sėkmingiau ir tvirčiau atsilaikyti.

Kai dabar susitinkame su valdžios atstovais, kunigai dažnai nedrįsta kalbėti apie šventus reikalus – kaip sėkmingiau pasiekti žmones, kaip padėti išlaikyti tikėjimą, kaip patraukti nuo tikėjimo nutolusius ar net priešiškus žmones ir kaip juo atvesti į atsivertimo ir susitaikymo kelią. Kai šie dalykai yra susirinkimų pokalbių centre, susitikimai yra vaisingi. O proginiai susibūrimai su išgėrimais neprisideda prie šviesesnės Tėvynės ateities. Nuoširdžiai ir dvasiškai skaidriai bendraujant kunigams Laisvoje Lietuvoje sušils mūsų širdys, kaip anuomet, kai vadinamojo „Kryžkalnio dekanato“ dekanu buvo kunigas A. Svarinskas.

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas tapo pasipriešinimo sovietinei priespaudai vadovu ir kapelionu. Toks jis išliko iki paskutinės savo gyvenimo valandos, ne vien žvelgdamas į praeitį, bet ir svajodamas, kokia ateitis gali

mūsų laukti, jei visi vieningai veiktume, o ne vieni kitus kritikuotume ar dejuotume, kokie negeri laikai. Nebūtų negerų laikų, jei mes, kunigai, ir tikinčioji liaudis būtume vieningesni, veiklesni, nuoširdesni. Kas bus, kas nebus, bet lietuviai krikščionys nepražus! Tuo žengdamas į amžinybę tikėjo monsinjoras. Mums belieka pasistengti, kad jo, iš amžinybės aukštumų mus stebinčio, nenuviltume.

Kun. Kazimieras Ambrasas SJ

BEBAIMIO ŽMOGAUS PAVYZDYS

Neatsimenu, kada pirmąsyk jį pamačiau ir su juo susipažinau. Per keliasdešimt metų susidūrimų su šiuo energingu, gal net sakyčiau triukšmingai gyvu, išraiškiu ir veikliu kunigu jau susidarytų nemažai. Mat ne vieną ir ne du kartus matydavau jį atlaiduose, įvairių švenčių, mitingų, laidotuvių, minėjimų, suvažiavimų, viešų ir slaptų suėjimų progomis tiek Sūduvoje, tiek Vilniuje, tiek kitur, netgi svečiose šalyse, kur šis kunigas keliavo, iš tribūnos ar su žmonėmis akis į akį kur nors šnekėjosi. Tikrai visur, kiek esu su juo susidūręs, jis mano akyse išliko ir tebėra kunkuliuojančia energija, sumanymais, drąsa spinduliuojantis, pasiryžimo kupinas, tiesą sakantis ir už ją pasirengęs galvą guldyti.

Manyčiau, kad apie jo vaikystę ir jaunystę, apie krašto, iš kurio kilęs, apylinkes, apie jo tėvus, draugus ir šeimos narius, apie mūsų kariuomenės vyriausiojo kapeliono dienas papasakos tie, kurie su juo kartu augo, dirbo, gyveno, mokėsi ar sėdėjo kalėjime, kartu žengė kunigystėn ar kitomis progomis susidūrė tokio veržlaus ir karingo, laisvę ir nepriklausomybę mylinčio lietuvio gyvenimo keliuose.

Į mano akiratį nuo studento laikų pakliuvęs šis savo išvalgumu, sugebėjimu greitai suvokti klastą, melą, neteisybę stebinantis kunigas man buvo veržlaus, tiesmuko ir bebaimio žmogaus pavyzdys, visada drįstąs paraginti, įspėti apie galimas klaidas, neatsargius žingsnius, kurie ypač sovietmečiu galėjo būti lemtingi ir pražūtingi. Būtų gana sudėtinga nuosekliai ir išsamiai papasakoti apie šią daugiabriaunę kunigo ir retos politinės orientacijos patrioto asmenybę, sudėtingų gyvenimo lūžių išmėgintą ir nemažai kančių,

patyčių bei kandumo patyrusią gal net iš pačių artimiausių bičiulių, o tuo labiau iš neapykanta alsuojančių priešingos kairiosios mąstysenos ir laikysenos žmonių, kurių aršiai – tiek viešai, tiek slapčiomis – už teisybę ir atskleistus juodus darbus buvo ir šiandien tebėra nemėgiamas, ignoruojamas ir tiesiog nekenčiamas. Apie tai geriausiai žino Dievas ir, žinoma, daugiausia galėtų papasakoti jis pats, **monsinjoras Alfonsas SVARINSKAS**. Jam už drąsą savo krašto politinę, socialinę, švietėjišką ir ypač sielovadinę veiklą gal bus pats geriausias paminklas – ši sumanių organizatorių parengta knyga. Man telieka prisiminti kai kurias jo gyvenimo nuotrupas, trumpas praeities veiklos akimirkas, kurių dar nepajėgė užkloti negailestingos užmaršties dulkės.

Kunigas Alfonsas Svarinskas tada dirbo Mirosłavo parapijoje. Pas mane į Leipalingį, kur tada klebonu buvo mano brolis Konstantinas, su manimi važiavo dar trys draugai. Kodėl ten važiavome? Kad daugiau išgirstume apie kaimo parapijos sielovados darbininko gyvenimą, sovietmečio laikais nepavydėtinomis sąlygomis dirbančio kunigo santykius su parapijiečiais, geriau ir teisingiau suvoktume gyvenimo tikrovę. Tad, ilgai nelaukę, nutarėme aplankyti kunigą, jau spėjusį išgarsėti savo drąsiais, ryžtingais pamokslais ir savo imponuojančia energija, sveika politine nuovoka ne tik Dainavos krašte, bet ir visoje Lietuvoje. Kelias valandas pasėdėję kambaryje, kuriame ant lentynų buvo prikrauta nemažai knygų, žurnalų, galų gale, pirma tik iš kitų lūpų, o dabar akis į akį susidūrėme su žmogumi, kuris be jokių užuolankų ir išsisukinėjimų drąsiai ir tiesiai žerte žėrė sovietmečio tarnautojų, saugumiečių nusikaltimus, tarybinių pareigūnų apgavystes, klastą. Kunigas nieko neprasimanė, neišgalvojo jokių faktų, skaičių, atsitikimų. Jis ne tik mums pasakojo tikrus susidūrimus su šia brutalia sistema, prievartą ir smurtą laikančia savaimė suprantamomis kovos priemonėmis. Kad neatrodytų svaičiojotu ir tuometinės valdžios šališku kaltintoju, kunigas iš lentynų, kartotekų ir segtuvų klojo prieš mus ant stalo įvairias iškarpas, straipsnius, laiškus, viešus ir slaptus dokumentus, įrodančius tuometinės Lietuvos Bažnyčios ir tikinčiųjų vargus, kančias ir vis skaudžiau ir begėdiškiau atskleidžiančius ano meto visagalių ponų neteisybę, prievartą, akivaizdų melą ir suktybes. Mūsų ketveriukę nustebino tokia ryškiai ir drąsiai atskleista sovietinio gyvenimo

panorama, tokia įžūli saugumo organų, partijos komitetų, anuometinės milicijos ir kitų pareigūnų sauvalė, klasta ir melu pagrįstos valdžios priemonės. Kunigas svečius nustebino ne tik faktų gausa, jų tikrumu ir pagrįstumu, bet ir surinktos medžiagos protinga klasifikacija, stebino ir šios parapijos ganytojo atmintis, jo drąsa, veržli laikysena. Svečiams atrodė, kad jie pakliuvo į kitokius dvasinius vandenis, kitokios – drąsios, tiesios ir objektyvios – mąstysenos aplinką.

Pasiėmiau senuosius LKB *Kronikos* puslapius. Susiradęs seniai rašytus s. Onutės Virginijos Kavaliauskaitės prisiminimus apie monsinjoro Alfonso veiklos ir suėmimų odisėjas, gerokai susimąščiau. Tarsi atjaunėjau.

Kunigo Alfonso Svarinsko areštas

1983 m. sausio 26 d. kaip visuomet vykau į Viduklę pas kun. Alfonso Svarinską parvežti „Kronikai“ straipsnelių. Tą dieną jis laukė laidotuvių ir turėjo labai mažai laiko. Ilgai neužtrukusi pasiėmiau medžiagą, išėjau į Klaipėdos kelį ir, susistabdžiusi kažkokią mašiną, grįžau į Kybartus. Rašinius palikau kambaryje, o pati nuėjau į bažnyčią. Čia pastebėjau įtartingą vyriškį. Pagalvojau, gal mane parlydėjo. Pasidarė neramu, kad ir vėl nepadėjau rašinių į slėptuvę. O jei klebonijoje krata? Paprašiau patarnautoją berniuką, kad šis po šv. Mišių pasektų įtariamąjį, o pati, priėmusi šv. Komuniją, kuo skubiausiai grįžau į kleboniją. Aplink kleboniją atrodė ramu. Klebonas tomis dienomis gydėsi Druskininkuose. Abi su šeimininke spėliojome, ko sunerimo saugumas. Tik vėlai vakare paskambino vidukliečiai, pranešdami, kad suėmė jų kleboną. Buvo aišku, kad toks pat likimas laukia ir mūsų kunigo. Dar spėjo išeiti keli „Kronikos“ numeriai. Dabar jau viskas vyko kur kas atsargiau. Nė valandėlei nepalikdavome tuščios klebonijos: ką žinai, kam ateis noras slapta pašeiminkauti?

Nauji vargai

Gegužės 6 d. kun. Alfonso Svarinsko teisme suėmė mūsų kleboną. Kas bus su „Kronika“? Niekas nerodė didelio noro ją perimti. Kas dieną tikėjomės kratos, neturėjome įsirengę slėptuvių, o ir pačios ne iš drąsiųjų. Kartais net

pyktelėdavome, kad žmonės save saugo, o kitiems gana nejautrūs. Apskritai po kunigų Alfonso Svarinsko ir Sigito Tamkevičiaus areštų buvo aišku, kad pagrindinis KGB dėmesys atkreiptas į kunigus... Buvo daromas spaudimas TTGKK nariams.

Beliko išsiaiškinti, ką kuri mokame. Džiaugiausi, kad jau beveik moku vairuoti mašiną, spausdinti rašomąją mašinėlę, pakeisti šriftą. Po klebono arešto kurį laiką buvo kiek sunkiau gauti „Kronikai“ straipsnelių. Žmonės – net ir kunigai – buvo įbauginti. Būdavo, paprašai ką nors, kad aprašytų prieš kelias dienas vykusį tardymą, o žmogus išsisukinėja, esą nieko ypatingo per tardymą nebuvo, nėra ką rašyti, ir panašiai.

s. Ona Virginija Kavaliauskaitė, PRISIMINIMAI, III d. II t. , p. 425–426

Labai norėjau tada aplankyti Viduklės kleboną. Kažkokia proga įsisodinęs į brolio automobilį savo tėvelį, kuris, regis, norėjo aplankyti gimines ar Šiluvą, palikau jį pasimelsti ir paviešėti, o pats patyliukais sprukau Viduklėn, kad pamatytčiau savo žemiškuosius kryžius sėkmingai pradėjusį eiti ir gan senokai matytą energingąjį kunigą Alfonsą.

Automobilį tada palikau kažkur nuošalėje prie kapinių. Mat jei būčiau stabtelėjęs prie pat klebonijos, akyliesiems sovietiniams „dabotojams“, kurių tada net tokiame nedideliame bažnytkaimyje netrūko, būtų itin lengva užsirašyti vežėčių, kuriomis čionai atvairavau, numerį. Apsivilkęs juodu ilgu lietpalčiu, kuris man tada, menu, labai plakėsi apie blauzdas ir trukdė laisvai žengti, nuplevėsavau kone per visą bažnytkaimį klebonijon. Pas kleboną tuomet jokių svečių ir lankytojų nebuvo. Tad ničniekas mudviem netrukde. Tačiau šeimininkas (anksčiau taip nesielgdavęs), užuot su manimi pasikalbėjęs savo kambariuose, pasikvietė į šventorių. Smulkiai ir išsamiai papasakojęs apie savo sielovadinį darbą su vaikais ir jaunimu, per laidotuves, kaip žingsnis po žingsnio gudriai atpratindavo žmones nuo stiklelio, kaip gudriai susikviesdavo vaikų būrius, kuriuos mokydavo tikėjimo tiesų, kaip išvengdavo pasalūniškai paspęstų persekiotojų pinklių, jis noromis nenoromis labai įdomiai atsakė į klausimą, kaip praleidęs laiką kalėjime, iš kurio ką tik buvo paleistas. Buvau

girdėjęs apie tuos iš lūpų į lūpas anuomet Lietuvoje sklindančius tris punktus, kurie kaip koks priesakas bauginamiems tikintiesiems, persekiojamiems kunigams, vienuolėms seselėms ir ypač įnirtingai mėginantiems iš saugumiečių spąstų išsisukti Kronikos leidėjams tapo tarsi koks šalto vandens gurkšnis vidurvasario kaitroje ar ant sielos žaizdos užpiltas balzamo lašas.

– Taip, – tiesiai šviesiai tada patvirtino dar kalėjimo kameroje savo lūpomis ištartus žodžius atviraširdis Viduklės klebonas. – Išties mūsų laikais kunigas visur reikalingas, – mokykloje, kolūkyje, šeimos, susirinkimuose, bet reikalingiausias kalėjimuose, kur jis paprastai pas kalinius nebeįleidžiamas, o tik tada, kai pats būna suimtas ir apvilktas aptrinta, suplyšusia šimtasiūle ar kokia nudyžta, skylėta, peršviečiama su numeriu rudine. **Į kalėjimą turėtų sodinti kur kas daugiau kunigų**, kad ten, kur nepasiekia saulės šviesa, pasiektų Dievo žodis, Geroji Naujiena, sklindanti iš neveidmainių, gyvenimo kloakų srutomis nesuteptų lūpų. Būtent ten toji neklaidinanti tiesa – reikalingiausia. Ten – pačios didžiausios misijos tikriausia ir plačiausia šio žodžio prasme evangelizacija.

Mons. A. Svarinskas kalinio drabužiais prie paminklo sovietų aukoms atminti

Antroji tiesa, kurią išeinantiems iš karcerių ir kamerų, iš tardytojų kabinetų ir vandeniui patvindytų rūsių perdaviau buvusių kalinių lūpomis ar keliais žodžiais įspraudęs į muilo ar duonos gabalėlį, buvo toji – **saugokitės net sienų. Ir tos mūsų laikais turi ausis ir akis.** Čia neperdėtas ir anaipol ne žmonėms įbauginti pasakytas įspėjimas. Vadinamosios blakės gali būti tiek įsegtos į kepurę, tiek įklijuotos po stalo stalčiumi, tiek ir pritaisytos prie portfelio ar įspraustos į lubų ar sienos plyšį. Ne vienam pagal slaptųjų įrašų surinktus duomenis sunarpliota baudžiamoji byla, dešimtys ir tūkstančiai dėl gabių ir suktų saugumiečių tardytojų ir prokurorų kabinetuose suregztų politinių bylų atsidūrė gulaguose ir kalėjimų kameroje, nukankinti arba tiesiog sušaudyti.

Trečioji tiesa, kuria įsitikinau keliskart būdamas už grotų, – būtinas **kasdienis kryžiaus kelio stočių apmąstymas.** Tai geriausias priešnuodis net įkyriausiai sovietinei propagandai, stipriausias atkirtis kietam tardytojo kumščiui ir geriausias, patikimiausias ginklas gyvam išlikti ir dar savo kojomis išeiti iš to žemėje sukurtojo pragaro, kurį taip meistriškai per keliasdešimt metų ne tik plačiojoje tėvynėje, bet ir Lietuvoje sukūrė tarybų valdžia. Net ir tokiomis nežmoniškomis aplinkybėmis, kur nėra jokios kalbos apie būtinausias higienos sąlygas, normalų maistą, kad ir skurdžią, bet švarią patalynę, kur esi iš visų pusių stebimas, ujamas ir niekinamas tarsi koks šlykščiausias parazitas, **kryžiaus kelias** suteikia stiprybės, pakelia nuotaiką, priverčia susitelkti, nebijoti galimų net ir skaudžiausių teismo ištarmių, griežčiausio režimo karcerių, „radijuotų“ kamerų ir nežmoniškų šalčių ir drėgme, rūstumu ir žvėriškumu apginkluotų ir žvėriškais įstatymais tvarkomų karcerių. **Kryžiaus kelio stotys,** kasdien pasikartojančios prie tardytojo stalo, saugumo koridoriuose ir kiekvieną akimirką, praleistą tamsiuosiuose rūmuose, kurių pamatai šiandien nurašinėti čionai atsidūrusių, čia kankintų ir žuvusių mūsų partizanų, ryšininkų, politinių veikėjų, karininkų ir kitų pačių doriausių mūsų krašto žmonių vardais ir pavardėmis, kurios kaip akivaizdus liudininkas bado akis tiems, dėl kurių jie čia kentėjo Tantalo kančias, ir dauguma iš jų neprarado žmogiškojo orumo...

Tačiau ypač man į atmintį įstrigo dvi, o gal ir tris ar daugiau valandų trukęs pokalbis Romoje, „Villa Lituania“ kambaryje, kuriame sėdėjo pas Joną Paulių II vizito atvažiuavęs mūsų kardinolas Vincentas Sladkevičius. Apie daug ką tada Eminencija, ničniekur neskubėdamas ir jokių kitų svečių nelaukdamas, man papasakojo. Pamąstydamas, patylėdamas ir ramiai, atidžiai žiūrėdamas į tame kambaryje ant sienos kabantį kryžių jis man dėstė savo mintis ir pats nemažai atsakinėjo į nesibaigiančius mano klausimus. Jų tada, kai pirmąsyk jau bemaž laisvoje Lietuvoje buvo rengiamasi rinkti pirmąjį prezidentą, buvo susikaupę kiekvieno lietuvio širdyje.

Kardinolas Vincentas Sladkevičius

Aptarinėjome Lietuvos Bažnyčios padėtį, jos kelius ir galimas išeitis. Man kažkaip nejučiomis išsprūdo lyg koks pasiūlymas, lyg pageidavimas, lyg kokia geriausia išeitis iš patirtos „biednystės“, kurią padarė ir rengėsi palikti sovietinė kariuomenė mūsų nuvargintame krašte, kad visomis išgalėmis turime ieškoti pagalbos visur, kur tik galima tikėtis ir nesitikėti, ypač turtingose Vakarų šalyse. Man dar nebaigus šios temos išdėstyti, kardinolas mane sustabdė netikėta ir nelaukta pastaba:

– Ar reikia, kad Lietuvos Bažnyčia būtų turtinga?

Tokia Eminencijos replika mane sustabdė lyg žaibas ir privertė akimirką susimąstyti. Atsikvošėjęs po tokios staigmenos pradėjau ginti savo pasiūly-

tąją mintį. Tačiau kardinolas, mažumėlę prisimerkęs, mažumėlę sulaikęs vis judančią ranką ant kelio, nutilo.

– Nereikia, kad mūsų Bažnyčia būtų turtinga...

Minutėlę aprikęs ir aš ėmiau blaiviau mąstyti ir galvoti apie Kūdikelio Jėzaus Gimimą, Betliejų, pirmųjų amžių krikščionis, atsiskyrėlius, įvairių spalvotųjų krikščioniškąsias neturtingas bendruomenes Azijoje, Afrikoje ir kituose žemynuose. Kardinolas buvo teisus. O po dešimties, dvidešimties ir daugiau metų jo teismu dar tvirčiau įsitikinau. Nereikia, kad Kristaus rankomis ir žodžiu, pavyzdžiu ir JO kančia, krauju ir prakaitu aplaistytoji Bažnyčia būtų turtinga...

Pagaliau noromis nenoromis ilgai knietėjęs, regis, tada pats svarbiausias ir būtiniausias klausimas savaime išsprūdo iš lūpų:

– Sakykite, Eminencija, kuris dabar, Jūsų supratimu, būtų pats geriausias kandidatas į Lietuvos Prezidento krėslą?

Iškart pagalvojau, kad mano klausimo Eminencija neišgirdo. Dirstelėjau vieną kartą, po akimirkos kitos – darsyk į jo veidą. Ne, jis nemiegojo. Jo akys nebėgiojo nei sienomis, nei žvelgė pro langą, o buvo smeigte įsmeigtos į vieną tašką. Jis mąstė. Labai susikaupęs, atidžiai ir giliai. Net nepastebima raukšlė kaktoje pagilėjo. Ilgai mąstė. Paskui lyg pakirdo iš miego, – tatau kartais būdavo tada, kai jam reikėdavo staiga, nepasirengus, nelaukta spręsti gana nelengvą, painų ir atsakingą uždavinį. Tokiomis progomis, jeigu būdavo savo senojoje arkivyskupijos kurijoje Vilniaus gatvės antrajame aukšte, jis nueidavo į savo kambarėlį prie raštinės ir pasimelsdavo. Šįkart gal mintyse irgi tą patį padarė, bet ramiai atsidusęs, nors ir apytyliai, bet tvirtai ir drąsiai pasakė:

– Geriausias kandidatas į šį postą būtų monsinjoras Alfonsas Svarinskas...

Valandėlę, lyg susitarę, klausėmės dusloko Amžinojo miesto gaudesio, kurio abudu per visą ilgą pokalbį lyg ir visiškai nepaisėme, nepastebėjome, tik dabar jį, neramų, netolimą, bet prislopintą teišgirdome, – lyg tolina bangų mūša murmantį už storų šios lietuviškos salelės romėniškoje apsuptyje sienų...

Su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi prieš išvykstant į Vokietiją, 1988 m.

...Netrukus rinkimai. Kokie jie buvo netikėti ir ypač skaudūs man, tada dirbusiam Vatikano radijuje, kai įvairių skyrių ir redakcijų kolegos, susitikę koridoriuje, gatvėje, redakcijoje, atvirai, kandžiai ir netgi įžūliai su priekaištu tékšdavo:

– Kaip jūs, tiek dešimtmečių kovoję už laisvę, rašę memorandumus ir tiek paguldę galvų nelygioje kovoje, pirmuoju laisvosios Lietuvos prezidentu išsirinkote raudonąjį komunistą, buvusį Centro Komiteto sekretorių?

Neturėjau nei įrodymų, nei drąsos atsikirsti į tokius klausimus. Man tos akimirkos būdavo skaudžiausios ir nemaloniausios šiame aukšto tarptautinio lygio komunikacijos centre – Vatikano Radijuje.

2015 m. gegužės 13 d.

Algirdas Patackas

KRISTAUS KAREIVIS

1983-ieji. Jau dešimt metų, kai nesuiminėjami kunigai. Ir staiga žinia – suimtas kunigas Alfonsas Svarinskas. Teismo metu čia pat, Aukščiausio teismo (AT) salėje, suimamas ir kunigas Sigitas Tamkevičius. Tai buvo grėsmingas smūgis visai Lietuvos katalikų bendruomenei – ateistinis leviatanas vėl pražiojo savo nasrus.

<...> atsimenu, einame į kunigo Sigito Tamkevičiaus teismą su Petru Ciziku. Aukščiausias teismas – šalia Mažvydo bibliotekos ir MA aspirantų bendrabučio. Tuoj peržengsime nematomą raudoną liniją, už kurios visi, norintys patekti į AT, yra suimami. Matau, kaip dreba Petro rankos, koks įsitempęs jo veidas – ir vis tik jis eina, nors yra ką tik paleistas iš Černiachovsko ligininės kalėjimo, to paskutinio pragaro rato, į kurį bet kada gali būti sugrąžintas. Man pasidaro gėda dėl savo baimių – aš rizikuoju nebent aspirantūra, o jam tai sprendimas, žūti ar būti.

Pasitinka vyrukai atšertais komjaunuoliškais veideliais, pasiūlo sėsti į šalia esantį autobusiuką, o nepanorusius – užlaužia rankas ir įgrūda. Mus ir dar keletą moteriškių, matyt vienuolių, nuveža už miesto ir, išlaikę keletą valandų, paleidžia. Bet ne visus – porą energingiau protestavusių nuteisia penkiolikai parų...

Po trečio kalinimo, 1988 m. liepą, kunigas Alfonsas grįžta į Viduklę, kur kunigavo prieš suėmimą. Viduklė buvo jo mylima parapija, o jos žmonės atsidėjo jam tuo pačiu. Tai buvo jo geriausi metai – nepaisant trijų kalinimų, jis buvo kupinas dvasinės jėgos, jo pamokslai uždegdavo žmones, leido

tikėtis geresnių laikų. Teko laimė matyti jį toje dvasinės brandos viršūnėje ir patirti nenusakomą drąsos ir vilties pliūpsnį, kunigo skleidžiamą iš ambonos:

<...> pamaldos Viduklėje, bažnytėlė pilna žmonių. Bus teikiama pirmoji Komunija. Išsirikiuoja dvi eilės – tėvai ir vaikai. Ir štai, sekant senoviniu

Lietuvos Aukščiausiojoje Taryboje su arkivysk. Sigitu Tamkevičiumi ir Algirdu Patacku, 1991 m. balandžio 30 d.

*papročiu (gaila, nykstančiu...), vaikai priklaupia ir dėkoja tėveliams už tai, kad augino dorais žmonėmis, atsiprašo, ką ne taip padarę, o tėveliai juos laimina naujam gyvenimui, ir visa tai palydima kunigo Alfonso jaudinančiu, pasiekiančiu širdies gelmes žodžiu. Tai buvo vaizdas, kurio neužmiršiu visą gyvenimą – verkė ne tik moterys, bet ir dažnas vyras braukė ašarą. Tokiomis akimirkomis pajunti, kokia nenugalima jėga yra bendruomenė, bendrystė, **communio**, kai ją sujungia, suliedina Kristaus žodis ir jį sakralizuojančio tarpininko – drąsaus Kristaus kareivio – paliudijimas savo gyvenimu...*

Buvo kunigo Alfonso gyvenime ir tragiškoji linija, apie kurią gal netinka užsiminti rašant *in memoriam*, bet vis dėlto pateisinama, jei tai papildo

velionio atminimą dramatiška gaida, padeda suvokti žmogaus sielos slėpinius. Kunigas Alfonsas – apkasų žmogus, visą gyvenimą praleidęs kovose už Dievą ir Tėvynę. Tokia kareivio dalia – atsišaudyti, ir kunigas Alfonsas mokėjo tai daryti – ne veltui priešai jį „apdovanojo“ ilgais metais lagerio. Tačiau yra laikas kariauti ir laikas sėti. Kai apkasų karas buvo baigtas, buvo galima imtis arklų. Jis tai ir darė, ir garbė jam. Darė tai, kaip mokėjo – kareiviškai ir griežtai, tad daugeliui netiko, nes jiems patogesni buvo atlaidesni, liberalūs dvasiškiai. Tai nereiškia, kad neteisūs buvo tautoje ir liaudyje populiarūs ganytojai, kurie mokėjo sėti ir arti kitaip, ne kareiviškai, sušildyti žodį širdies šiluma, ir už tai garbė jiems. Dievas kiekvienam davė savo, ir kiekvienas bus vertinamas ne už būdą, kuriuo žmogus įbūtina savo buvimą, bet už tai, ką padarė savuoju būdu, kiek į tai įnešė sielos virpulio ir širdies sopulio.

Ilsėkis ramybėje, Kristaus kareivi, šalia savo bendražygių partizanų, amžinai jaunų ir amžinai nugalėtojų, kuriems likai ištikimas visą savo gyvenimą ir kurių atminimo puoselėjimui skyrei paskutines savo gyvenimo pajėgas...

Ses. Janina Judikevičiūtė

JO DRĄSA PAKEITĖ IR MANE

Man asmeniškai su kun. A. Svarinsku iki jo trečiojo įkalinimo daug bendrauti neteko. Pirmieji susitikimai su juo buvo slaptuose pagrindžio susirinkimuose, kur jis kalbėjo apie Dievą, Jo įsakymus, nuodėmę, Tėvynės meilę, skiepijo jaunimui patriotinius jausmus. Vėliau mane stipriai paveikė jo pamokslai trijų dienų Gavėnios rekolekcijose Marijampolės (tada Kapsuko) bažnyčioje. Tomis dienomis bažnyčia buvo pilnutėlė žmonių. Nė per vienas rekolekcijas tiek nėra buvę. Kiek sąlygos leido, stengiausi išklaudyti kuo daugiau pamokslų. Jie buvo pritraukiantys, raginantys priešintis neteisėtiems okupacinės valdžios veiksams, tikėjimo varžymui. Tais okupacijos laikais, kai visur tvyrojo baimė, staiga išgirdome atvirą tiesos žodį. Pamokslininkas – bebaimis, tiesiog drąsos išsikūnijimas. Jį girdint atrodė – eitum į ugnį ir vandenį.

Daugiau kun. A. Svarinską pažinau iš LKB Kronikos. Žinios apie jo ir kitų drąsių kunigų ir pasauliečių atvirą kovą prieš neteisėtus okupacinės valdžios veiksmus, tikėjimo varžymą drąsino mus, paprastus Tėvynės mylėtojus, rodos, neturinčius jokių galimybių pasipriešinti tokiai galingai imperijai. Jau pats žodis „saugumas“ (KGB) visų sąmonėje kėlė didžiausią siaubą. Vis dėlto šiems drąsuoliams, niekinamai vadintiems „ekstremistais“, ne tik drąsiu tiesos žodžiu, bet ir savo auka už laisvę pavyko sudrebinti baimės apkaustus, ir šie pradėjo byrėti. Žmonių širdyse išsižiebė drąsa, ryžtingas apsisprendimas pagal galimybes kovoti, „kakta pramušti sieną“.

Kai 1983 m. išgirdau apie kun. A. Svarinsko suėmimą, pagalvojau: „Kodėl jis gali būti drąsus, o aš ne?“ Pasitarusi su kun. Sigitu Tamkevičiumi pati parašiau tekstą ir savo aplinkoje ėmiau organizuoti parašų rinkimą

už kun. A. Svarinsko paleidimą. Iki pat Nepriklausomybės atgavimo parašus rinkau įvairiais klausimais. Nors už tai grėsė dvejų metų laisvės atėmimas, sekmadieniais su talkininkių ar jaunimo grupe (pvz., Petru Gražuliu, Maryte Gudaityte, Beniumi Lukšiu ir kt.) važinėjome po visas Lietuvos parapijas.

Kun. A. Svarinsko teisme areštavo kun. S. Tamkevičių, o netrukus ir kun. Kastytį Matulionį. Tada parašų rinkimą organizuodavo ir tekstus mums duodavo kun. Jonas Boruta (dabar Telšių vyskupas). Drąsių kunigų ir kitų tautiečių aukos išsklaidė baimę. Gimė tvirtas sprendimas: negaliu nuveikti didelių darbų, todėl darau, ką galiu. Stengiausi bent moraliai palaikyti tuos, kurie kovoja ir aukojasi. Solidarizuodamasi su teisiemais laisvės kovotojais važinėju į jų teismus. Į teismo salę neįleisdavo – suimdavo ir vežiodavo į miškus ar uždarydavo „paroms“ (penkioms, dešimčiai ar penkiolikai). Prieš tai, aišku, tardydavo, neva vykdavo teismas. Apkaltindavo

Kun. Jonas Kastytis Matulionis, vysk. Jonas Boruta, mons. A. Svarinskas, poetas Kęstutis Genys mitinge

milicininkų stumdymu, chuliganiškais veiksmais ir pan. Ačiū Dievui, jokios baimės nebebuvo. Tai įrodymas, kad drąsus ir atviras tiesos žodis nebuvo bevaisis.

Kun. A. Svarinskas griežtai kovojo prieš alkoholizmą. Draudė vartoti alkoholinius gėrimus, ypač laidotuvių metu. Buvusi jo parapijietė Julija Blaškevičienė pasakojo, kad jei per laidotuves duodavo išgerti, keturnedėlio ir metinių pamaldos būdavo labai kuklios – ant altoriaus degdavo vos pora žvakių.

Kun. A. Svarinskas labai myli Tėvynę Lietuvą ir ypač gerbia trispalvę. Ses. Marijona Kučinskaitė pasakojo, kad sovietmečiu kun. A. Svarinskui ji pasisakė, kad bijodama saugumo (jei kartais sugalvotų daryti krata) sudegino mažytę trispalvę, padarytą iš geltonos, žalios ir raudonos juostelių. Ir jis skyrė tokią atgailą: viešai bažnyčioje keliais apeiti Kryžiaus kelius ir garsiai paskelbti, kad atlieka atgailą už Lietuvos trispalvės vėliavos sudeginimą.

Nors ilgi kalnimo metai, kankinimai ir katgorinis darbas palaužė prelato A. Svarinsko sveikatą, jis tęsia kovą, nerimsta ir darbuojasi. Neturi laiko ilsėtis. Jam nėra svetimų problemų, viskas jam svarbu. Savo tėviškėje įkūrė parką: pastatė 14 kryžių – 14 Kryžiaus kelio stočių – partizanams atminti. Prelatui rūpi, kad jaunoji karta žinotų Lietuvos istoriją, pažintų ir gerbtų Tautos didvyrius, kovotojus už laisvę, nusipelnusias Lietuvai asmenybes. Jei tenka kada jį aplankyti – tuščiomis negrįžti. Įduoda nuvežti ir perduoti mokykloms, muziejui ar bibliotekai žymių, Lietuvai daug nusipelnusių asmenybių, partizanų vadų ir kt. portretų – kad moksleiviai pažintų savo Tautos didvyrius, žinotų Lietuvos istoriją. Dažnai duoda platinti straipsnių su užrašu: „Perskaitęs duok kitam“. Jų turinys įvairus. Vienuose – garsių žmonių geros mintys, kiti padeda susiorientuoti, kas yra kas, ypač prieš rinkimus.

Prelato A. Svarinsko kryžiaus kelias nesibaigė. Tenka jam daug kentėti ir nuo „savųjų“. Kad ši kančia daug skausmingesnė, gali suprasti tik patys tai patyrę. „Savųjų“ šiandien jis dažnai nesuprastas ir paniekintas. Jei tenka žiūrėti per televiziją šv. Mišių transliaciją iš Vilniaus Katedros, prel.

A. Svarinską visada matome minioje, tarp pasauliečių tikinčiųjų. O norėtūsi jį – garbingą Kunigą, Prelatą, Didvyrį, kovotoją už tiesą – matyti tarp kunigų, koncelebruojančių šv. Mišias. Jo patiriamas skausmas visada užgauna ir jautresnių tikinčiųjų sielas.

Daug būtų galima vardyti jo nuveiktų darbų, patiriamų kančių ir pažeminimų, tačiau daug kas liks žinoma tik vienam Dievui. Jo kančias, nuveiktus darbus ir nuopelnus teisingai pasvers ir įvertins tik Dieviškoji Meilė.

2012 m.

Kun. Renato Abeni

„TÈVE, ATVAŽIUOK Į LIETUVĄ!“

Yra žmonių, kurie į mūsų gyvenimus ateina keistu ir netikėtu būdu. Kartais toks susitikimas pakeičia mūsų gyvenimą. Toks buvo ir mano susitikimas su mons. Svarinsku.

Buvo 2000-ieji, kai pirmą kartą lankiausi Lietuvoje.

Prieš tai jau buvau girdėjęs kalbų apie šį kunigą, kuris dėl savo tikėjimo ir patriotinių pažiūrų daug metų praleido sovietų lageriuose. Sergio Paterlini (Sergejus Paterlinis), prieš daugelį metų pažinęs mons. Svarinską, man papasakojo ir parodė filmuotą medžiagą apie jį. Kai atvykau į Vilnių ir aplankiau mons. Svarinsko butą, buvau nustebintas jo paprastumo ir atkaklumo. Kaip būdinga lietuviams, šiltai ir svetingai priimtas turėjau galimybę tiesiogiai išgirsti iš jo pasakojimą apie kai kurias asmenines jo gyvenimo detales ir faktus.

Širdyje nešioju vieną įsimintiną vaizdą, kai netikėtai mons. Svarinskas išeina iš savo kambario apsirengęs kalinio rūbais, kuriuos turėjo nešioti kalinėjime. Tada man pasirodė, kad tai – antroji jo kūno dalis, suaugusi su juo it oda, kuria jis didžiavosi ir kurioje atsispindėjo ne tik kančia, bet ir tikėjimo liudijimas bei meilė savo kraštui. Pasiūlė kartu nusifotografuoti, ir tai maloniai nustebino ir pradžiugino, nes retai gyvenime pasitaiko proga įsiamžinti su žymiu ypatingo tikėjimo žmogumi. Tą kartą didžiausiu „ženklų“ buvo keletą kartų man pakartoti jo žodžiai:

– Tėve, atvažiuok į Lietuvą pagyventi ir padėti mums!

Grižęs į Italiją šiuos žodžius, šį kvietimą ilgai nešiojau savo širdyje. Šiandien galiu sakyti, kad tai tapo mano nauju „pašaukimu“ – kelerius metus gyventi ir kunigauti Lietuvoje. 2003 m. aš atvykau į Kauną ir likau čia septyneriems metams.

Per tą laiką turėjau galimybę daug kartų susitikti mons. Svarinską ir kiekvieną kartą prisimindavau jo pakvietimą atvykti į Lietuvą. Susitikus jis visuomet manęs paklausdavo, kaip man sekasi, perduodavo linkėjimus mano šeimai, rodė dėmesį ir pagarbą.

Esu tikras, kad kun. Svarinsko asmenyje sutikau tikrą Kristaus kunigą ir tikrą XX a. Bažnyčios kankinį.

Ačiū, Monsinjore, ir... iki pasimatymo pas Dievą!

MONSINJORAS ALFONSAS –
SUTIKUSIEMS JŲ
UŽSIENIO TREMTYJE

Vidmantas Valiušaitis

KELIAS NĖRA PRAMINTAS...

Vakaruose atsidūręs kun. Alfonsas Svarinskas dalijasi mintimis apie savo patirtį ir pertvarkos lūkesčius

Pirmąsyk iš už „geležinės uždangos“ išvykęs į Vakarus, Vakarų Vokietijoje susitikau su neseniai iš sovietinio lagerio išleistu ir į Vakarus išsiųsdintu buvusiu politiniu kaliniu kun. Alfonsu Svarinsku. Tuo metu dirbau *Nemuno* žurnalo redakcijoje Kaune, buvau Sąjūdžio Kauno tarybos narys, redagavau Sąjūdžio laikraštį *Kauno aidas*. Interviu buvo įrašytas 1989 d. sausio 15 d. Miunchene, paskelbtas *Nemuno* žurnale (1989, Nr. 6).

* * *

Kunige, prieš 4 mėnesius buvote paleistas iš Permės lagerio ir atskraidintas į Vakarus. Kaip jaučiatės po tiekos nelaisvės metų? Ar šiuos mėnesius praleidote Vokietijoje, ar turėjote progos pakeliauti ir plačiau?

Labai plačiai pakeliauau. Buvau Austrijoje, du kartus buvau Italijoje, buvau Madride, apvažiavau visą Vokietiją. Ir dabar esu daug kur kviečiamas, bet tik laiko neužtenka visus aplankyti – kviečia olandai, kviečia anglai, kviečia belgai. Esu kviečiamas į Jungtines Valstijas, kur žada sudaryti sąlygas pavažinėti po visą Ameriką ir Kanadą. Taigi pasiūlymų turiu daug ir tik bijau, kad ko nors neįžeisčiau atsisakydamas vieno ar kito pasiūlymo. Pirmiausia dabar ketinu važiuoti į Australiją.

Čikagoje su prof. Adolfu Damušiu, kun. Kastyčiu Ramanausku ir Irena Polikaitiene, 1989 m. birželio mėn.

Žodžiu, keliaujate... Bet kaip jaučiatės kaip žmogus, kaip kunigas čia, svetimoje žemėje?

Manyčiau, kad jaučiuosi labai neblogai. Susipažinau su vokiečių vyskupais, kunigais, keturis kartus mačiau su Popiežiumi. Popiežiaus buvau pakviestas pusryčių. Žodžiu, man čia sekasi gerai. Nežinau, kodėl taip sekasi, kiti sako, kad po „laiminga žvaigžde“ esu gimęs.

Turėjau galvoje Tamstos savijautą kaip kunigo – be savo parapijos ir parapijiečių... Girdime, kad, kalbėdamas per Vatikano ar „Laisvosios Europos“ radiją, savo pasisakymus visuomet užbaigiate: „Kunigas Alfonsas Svarinskas, Viduklės klebonas“...

Parapijos pasiilgau. Bet parapijiečiai žino, kad aš esu sukliudytas eiti savo pareigas. Kitomis aplinkybėmis nebūčiau išvažiavęs iš Lietuvos. Bet man pasirinkimas buvo nedidelis – arba likti dar 4,5 metų lageryje ir tremtyje, arba išvažiuoti į Vakarus. Tik tokia buvo alternatyva. Jeigu būtų leidę grįžti į Lietuvą, be abejo, būčiau grįžęs į Lietuvą, į parapiją.

O kalbėdamas per radiją, kalbu kaip Viduklės klebonas, nes juo ir esu. 1976 m. paskirtas į Viduklės parapiją, čia daviau priesaiką, ir ji tebegalioja. Atšaukti mane gali tik vyskupas, paskirdamas į kitą parapiją. Ir kai aš naujoje vietoje prisieksiu, tada būsiu jau naujos vietos klebonas, o čia nebeteksiu jurisdikcijos. Išvažiudamas savo parapijiečiams sakiau: „Esu jūsų klebonas. Kol negaliu dirbti, kol man neleidžiama dirbti, kol esu privertas išvykti į užsienį, – mane pavaduos kitas kunigas. Bet tik pavaduos. Ir jo klausykit kaip manęs. O kai aš grįšiu, daugiau niekur nebevažiuosiu, vėl dirbsime kartu.“

Todėl aš lieku Viduklės klebonas, nors mane laikinai ir nušalino nuo pareigų. Manau, kad kai kam labai nepatinka, kad savo parapijos neišsižadu. O kai kam labai patinka. Galėčiau gauti Romoje didesnę, turtingesnę, bet ne... Mano parapija man geriausia. Grįšiu.

Sąjūdis prasidėjo ne 1988-ųjų vasarą

Jūs, be abejo, sekate įvykius Lietuvoje...

Labai seku.

Sekėte turbūt ir būdamas lageryje?

Sekiau, nors turėjau mažiau galimybių.

Jūsų nuomonė apie dabartinius pasikeitimus Lietuvoje?

Aš jau sakiau tai kelis kartus per radiją, dar kartą pakartosiu: reikia džiaugtis tuo, ką jau laimėjome. Pirmiausia, kad sugriauti visi stabai, kuriais dalis tautos tikėjo. Psichologiškai tai ne taip lengva. Žmonės pamatė, kokio masto nusikaltimai buvo daromi: deportacijos, kolektyvizacija, akla industrializacija ir t. t. Dabar visiems aišku, ko vertos buvo visos tos pastangos. Todėl visai kitoje šviesoje žmonės įvertina auką tų, kurie gynė Lietuvą.

Gerai, kad dauguma Sąjūdžio dalyvių supranta, kad ne 1988 metų vasarą prasidėjo Sąjūdis. Sąjūdis prasidėjo seniai, sakyčiau, bent jau nuo 1940 metų. Į tą kovą įsijungia vis naujos jėgos: vieni kovoja, pavargsta arba žūsta, ateina kiti. Bet svarbiausia – išlieka gyva idėja. Aš įsitikinęs: jeigu už idėją mirštama, tai ta idėja niekada nemirs. Už Lietuvą žmonės mirė, aukojosi ir tebesiaukoja, todėl Lietuva nemirs. Ji atsigaus. Sudėtų aukų dėka mes ir dabar gyvi, tuo kapitalu gyvename.

Apie tai aš jau seniai kalbu. Kai 1979 m. Žemaičių Kalvarijoje šventėm Eucharistijos bičiulių 10 metų sukaktį, sakiau – nemanykit, kad čia kokie mūsų nuopelnai. Ne. Tai praeities kartų palikimas. Tų, kurie už Lietuvą, už Bažnyčią paaukėjo savo gyvybes, savo gyvenimus. Buvo sušaudyti, kalėjimuose ir tremtyse žuvo vyskupai, pasauliečiai, todėl mes dabar turime pavyzdį. O mūsų reikalas – paimti tą fakelą ir nešti toliau.

Davė pavyzdį vyskupai

Kokią, kunige, dabar matote Bažnyčios misiją? Jos padėtis, veikimo aplinkybės dabartinėmis sąlygomis keičiasi ar ne?

Manau, kad Bažnyčiai turėtų labai palengvėti. Jau kalbėjau ir Popiežiui sakiau: tai, kad Vyskupų konferencijos pirmininku leido kardinolą Vincentą Sladkevičių, tai – stebuklas. Popiežius atsakė, kad ne stebuklas, bet Dievo Apvaizdos lėmimas. Tegu būna Dievo Apvaizdos, bet labai gerai, kad kaip tik jis šiuo metu atėjo. Jis pats 22 metus praleido tremty, turėjo užtektinai progų susitikti su tremtiniais, kaliniais ir t. t. Todėl jis geriau jautė tą pulsą negu kiti. Šita patirtis kartu yra ir labai brangi.

Mes jau seniai sakėme vyskupui J. Steponavičiui, vyskupui V. Sladkevičiui, kada jie buvo tremtyje: tai, kad juos ištrėmė, tam tikra prasme yra ir didelė Dievo dovana. Manau, kad be jų patirties bažnytinis judėjimas Lietuvoje šiandien būtų visai kitoks. Būtų buvęs Spartako judėjimas be vadų. O dabar – du vyskupai tremtiniai. Ir pasakyti, kad jie „ekstremistai“ – niekas nedrįso. Todėl, kad tai rimti, pasišventę žmonės. Aukos žmonės. Todėl ir tas judėjimas buvo visai kitoks.

Vyskupai tremtiniai – Julijonas Steponavičius ir Vincentas Sladkevičius

Prieš išvažiuodamas iš Lietuvos aplankiau kardinolą. Pasikeitėme nuomonėmis apie Sąjūdį. Atrodo, kad jos sutapo, tiktai vienas kitą papildėm. Bažnyčiai reikia Sąjūdį palaikyti, kol jis eina tuo keliu, kuriuo eina. Dievas žino, visokių žmonių ten yra, bet reikia žiūrėti, ką jie daro. Ir kol jie darys gera – juos reikia palaikyti.

Ginti skelbiamą tiesą

Artimiausiu metu turėtų pasirodyti katalikų leidinys. Vadinsis, regis, „Katalikų pasaulis“. Koks Tamstos požiūris į legalią katalikų spaudą ir kartu į dabartinę „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ padėtį?

Manau, kad *Kronika* šiuo metu gal ir nėra reikalinga. Bet pabrėžiu – šiuo metu. Ji dar gali būti reikalinga. Todėl *Kronika* kol kas turi „atsikvėpti“, pasiruošti naujam darbui. Vakaruose ji padarė didžiausią įtaką. Niekas tokios nepadarė, kokią padarė *Kronika*. Per *Kroniką* visos tautos Europoje ir kitur pasaulyje gavo daug informacijos apie Lietuvą ir jos rūpesčius, kai kitokiomis priemonėmis tai informacijai prasiveržti pro „geležinę uždangą“ nebuvo jokios galimybės.

Kada nuvykau į Ispaniją, nustebau *Opus Dei* kolegijoje ant sienos pamatęs savo, kunigo S. Tamkevičiaus, kitų nuotraukas, įvairiausią informaciją apie Lietuvą ispanų kalba. Paskui nuvykstu į Italiją – tas pat. Kur nenuvažiuosi

– visur žino tuos dalykus. Todėl *Kronika* turi truputėlį palūkėti. Faktų bus greitai. Ir ji dar bus reikalinga. O garbės ar kokio viešumo (kaip kai kas reikalavo, esą dabar ji turi išeiti į viešumą) – ji nesivaiko. Ne tam ji buvo pašaukta.

Ką turėjote galvoje sakydamas, kad „faktų bus greitai“?

Seku pranešimus iš Maskvos. Dabar neseniai areštavo visą armėnų Karabacho komitetą. O Medvedevas pareiškė, kad persitvarkymas gali vykti tik partijos kontroliuojamas. Nuo areštų niekas nėra apsaugotas nė Lietuvoje. Todėl ir manau, kad faktų *Kronikai* gali būti. Prieš man išvykstant labai stiprino lagerius. Mes juokavome: „Karabachui ruošiatės?..“ Jie nieko neatsakydavo, tik tyliai triūsė, „modernizuodami“ lagerį.

Ką manote, kunige, apie legalų katalikų leidinį? Kaip jis galėtų aprėpti sudėtingą dabarties gyvenimo realybę?

Manyčiau viena – jis neturėtų priimti jokių sąlygų. Jeigu priims sąlygas neliesti ateizmo, tai bus ne laimėjimas, bet pralaimėjimas. Tokiomis sąlygomis jau nuo 1956 m. galėjome turėti laikraštį. Bet ko būtų buvęs vertas toks laikraštis? Buvo reikalaujama nematyti ateizmo ir su juo nepolemizuoti. Jeigu jie neliestų tikėjimo – tiek to. Kiek jie gerbtų tikėjimą, tiek ir netikėjimas turėtų būti gerbiamas tikinčiųjų. Bet kai jie visa propagandinio aparato galybe puola tikėjimą, tai kaip katalikiškas laikraštis gali tylėti? Man atrodo, kad, priimdami tokias sąlygas, mes patys save pažemintume.

Man ir pačiam siūlė: nutrauk konfrontaciją ir mes tavęs neliesim. Aš klausiau: Dievą, Bažnyčią, tikinčiuosius liesite? Sakė, liesime. Vadinasi, liesite ir mane. Koks aš būsiu kunigas, jeigu neginsiu tikėjimo? Taip ir su laikraščiu – koks bus katalikiškas laikraštis, jeigu jam nebus leidžiama ginti savo skelbiamos tiesos?

Kovoti garbingai

Išvykstant į Vakarų, Jums, kunige, pavymui „akmenėlių“ paleido ir „Nemunus“... Ar teko skaityti 1988 m. Nr. 8 paskelbtą pokalbį su filmu „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ režisieriumi Ferdinandu Kauzonu?

Skaičiau, davė man tą numerį. Tebeturiu pasidėjęs.

Atvirai kalbant... peckeliai. Taip rašyti – tai geriau visai nieko nerašyti. Jeigu jau rašyti – reikia turėti medžiagos. Darydami man bloga, padaro tik gera – be reikalo išreklamuoja. Jeigu norėjo parengti objektyvią medžiagą, reikėjo nuvažiuoti į Viduklę ir pasikalbėti su žmonėmis. Ir žmonės būtų pasakę, ko aš siekiu ir ko nesiekiu. O prirašė nei šį, nei tą.

Bet man visa tai juokai, nelygu žąsiai vanduo... Aš tik norėčiau, kad lietuviai vis dėlto rašytų objektyviai. Kovoti reikia garbingai.

Tautiečiai

Ką konkrečiai turite galvoje?

Na, kad ir tai, kad aš esą rūpinausi tik savo autoritetu, garbe ir t. t. Ir visokių kitokių niekų prirašyta. Iš tikrųjų aš tik gyniausi ir gyniau Bažnyčią nuo bedievių, nuo tų nelaimingų „buldozerinių bedievių“. Jie amžiams sau susikūrė šitą titulą – „buldozeriniai bedieviai“. Nes kovoti garbingai jie yra nepajėgus. Pavyzdžiui, kad ir filmas. Juk apgavo jie mane.

Lageryje niekas neklausia – kur, kam, kodėl? Pasakė ir vykdyk. Kitaip – tučtuojau baudžia...

Ruošiau vakarienę, buvo gal pusė penkių popiet. Ateina prižiūrėtojas, einam. Kur? Einam, viską palik. Sakau, negaliu, mano krosnys įjungtos, vakarienę turiu ruošti. Pasakyta eiti, tai ir eik! Einu. Palieku savo draugą, pirmos pamainos darbuotoją. Sakau, tu išvirk vakarienę, mane kažkur išveda. Nuveda prie „vachtos“. Galvoju sau, kad kišenėse nebūtų nereikalingų daiktų, gal kratą darys? Ne. Veda toliau. Toliau matau daugiau karininkų, veda už zonos. Be daiktų. Jeigu su daiktais – gal vežtų į kitą lagerį, bet dabar?.. Dar gana šviesu. Jei būtų vakaras, sakyčiau, kokią blogą avantiūrą rengia...

Nuveda į štabą. Štabas maždaug už 200 m nuo lagerio. Sutinka toks puiškus majoras politrukas, totorius. Liepia nusivilkti. Nusivelku. Einam, sako.

Pamaniau, atvažiuo iš Maskvos kagėbistai, nenori lageryje pasirodyti, tai šaukiasi už zonos pasišnekėti. Atvažiuodavo, tokių atvejų yra buvę.

Įeinu į kambarį, kambarys nepaprastai apšviestas. Sako, štai tavo tautiečiai, pasikalbėk su jais. Stovi trys piliečiai. Sakau, kas iš to, kad jie mano tautiečiai. Neužtenka būti „tautiečiu“, kad gautum įgaliojimus lankytis tokiose įstaigose. Sakau, išjunkit tas šviesas, kuriam galui į akis spigina? Man neatėjo į galvą, kad jie filmuoja.

Bandė apgauti

Na, tiek to, manau sau, tautiečiai – tautiečiai, vis kuo nors apšvies... O jie sako: pasižiūrėk, čia magnetofonas, įrašas iš Viduklės; pasiklausyk, ką parapijiečiai apie tave kalba. Ir padavė ausines. Aš irgi nesigaudžiau – lagery vis tiek žmogus esi pavargęs, psichiškai išsemtas, nesuvokiau iš karto, kam jie man tas ausines duoda. Galėjo juk paprastai paleisti magnetofoną, ir tiek. Bet ne, liepė užsidėti ausines. Tik paskui supratau, kad kai aš klausiausi viena, jie šnekėjo kita. Paskui, kai aš supratau, sakiau: kam jūs apgaudinėjate? Duokite man klausimus tiesiai, aš jums atsakysiu...

Paskui jiems prišnekėjau apie tris valandas, visas šunybes išdėjau. Sakiau F. Kazonui: žiūrėk, jeigu tiesą parodysi – gerai. Netiesą – vis tiek išeisiu iš lagerio, susitiksim, ji iškils. Ne ne, sakė, aš tik objektyviai, objektyviai.

Ką gi laimėjo savo filmu? Nieko. Dėl to, kad jeigu kunigas pats nesusikompromituos – jie nepajėgs sukompromituoti. Pasakė, kad su partizanis turėjo ryšį? Kiekvienas padorus lietuvis turėjo turėti ryšį. Kai tavo brolis, tavo klasės ir kurso draugai čia pat kovoja, čia pat miršta, sakyti, kad aš jų nepažinau ar ką kita? Be abejo, ir pažinau, ir girdėjau, ir gailiuosi, kad jie žuvo. Galėjo ne 30 minučių, galėjo 3 valandas parodyti, būtų daugiau tokių frazių radę. O be to, kai kurios mano frazės įmontuotos, pavyzdžiui, iš tardymo, iš įvairių kitų pokalbių. Kas nežino – gali nepastebėti, bet aš tai žinau, kur padarytas montažas.

Vienu žodžiu, jie bandė apgauti. Kalinius lageryje apgauti lengva, nes jie neturi jokios informacijos, jokių teisių. Apgavo ar ne, čia jau kitas klausimas.

Gundymai

Teko girdėti, kad anksčiau, negu Jus paleido iš lagerio, drauge su kunigu Tamkevičiumi buvote parveždinti į Lietuvą...

Buvo parvežę. Į lagerį buvo atvažiuojęs prokuroras J. Bakučionis, kuris mane teisė. Reikalavo, kad parašyčiau pasižadėjimą ateityje nepažeidinėti tarybinių įstatymų. Aš jam iš karto pasakiau – jokių raštų nebus. Be raštų pasodinate, be raštų išleiskite. Dabar turite progą atitaisyti nusikaltimą. Bent iš dalies atitaisyti, nes ką aš čia prasėdėjau – man nebegrąžinsite. Jis išvažiavo. Maniau, kad niekur neveš, nes pasakiau aiškiai.

Kitą dieną išveža į centrinę ligoninę. Žiūriu, ir S. Tamkevičių atveža. Duoda geresnį maistą, poilsio, kad žmoniškiau atrodytume, ne tokie „pasišaušę“. Kokia 10 dienų praleidome ligoninėje. Veža į Lietuvą. Parą praleidžiamė Permės kalėjime, paskui atskraidinami į Maskvą. Atveža į garsiąją Lubianką, centrinę KGB kalėjimą. Palaikė dieną, į Vilnių atskridom 1987 m. vasario 13 d. 2 val. nakties. Saugume mus su S. Tamkevičiumi išskyrė, nusiuntė į atskiras kameras.

Na, o toliau – gundymai... Visi mandagūs, geri, vaišina, gražiai kalba. Iš lagerio parvažiuoju suvargę, alkani. O čia – vaišina gera dešra... Paskui išsišaukia ir kalba – apie viską, o kartu apie nieką. Kaip kunigui, tai labai sunku išverti – išlikti mandagiam, išlaikyti taktą ir kartu likti principingam. Bepigu būtų – atsikirtai tiesiai, ir viskas. O dabar – kagėbistas duoda ranką... Duoti jam ranką ar neduoti? Duoti – negerai, neduoti – irgi blogai. Sakys, priešą liepia mylėti, o pats kaip elgiasi?... Na, reikia duoti.

Žodžiu, jie mus šitaip bandė. Tikėjosi, kad jeigu mus palauš, bus lengviau su kitais. Ir savo propagandai panaudos. Norėjo, kad mes parašytume, jog ateityje daugiau nelaužysim tarybinių įstatymų. Sakom, ne, šito negalime. Jeigu parašysi, kad nelaužysi ateity, vadinasi, iki šiol laužei? Mes tik atlikome savo pareigas kaip kunigai. Mes su jumis nekovoju, sakau, bet kadangi puolate Bažnyčią, kaip kunigai mes ją giname ir ginsime ateityje. Tokių gundymų buvo ir anksčiau. Kaip ir Kristui, kuriam šėtonas sakė: nusilenk ir atiduosiu visas karalystes.

Kada mane suėmė 1983 metais, davė progą išvengti lagerio. Sakė: penkias minutes pasisakyk per TV ir būsi laisvas... Pasakysi dvi frazes savais žodžiais: iki šiol buvau neteiskus ir ateity nelaužysiu tarybinių įstatymų. Ir eik namo, laikyk pamaldas, kam tau sėdėti?..

Davė tris dienas apsigalvoti. Tris dienas nešaukė. Paskui išsišaukė, klausia: apsigalvojai? Sakau, žinot, užmiršau. Šachmatais lošiau, labai įdomi partija buvo... Ar negalėtumėte dar tris dienas duoti?.. Sakė, ne, daugiau neduosime. Ir nebedavė.

Tada pakeitė straipsnį. Iš pradžių byla buvo pradėję pagal 199 str. už mažą šmeižtą prieš tarybų valdžią (pagal tą straipsnį byla, matyt, lengviau būtų buvę nutraukti). Bet kai nesutikau – pakeitė į 68 str. (rusišką 70-tą, antitarybinė propaganda) ir tada jau „tepė kaip reikiant“... Taigi į laisvę būčiau galėjęs išeiti jau 1983 metais, po mėnesio arešto...

Ir dabar vėl buvom pargabenti į Vilnių, reikėjo tik parašyti prašymą ir duoti pasižadėjimus...

Nelaikė žmonėmis

Kiek Jus išlaikė Vilniuje?

Pusanтро mėnesio. Šešis kartus buvo išsikvietę kalbėtis. „Auklėjo“ kaip reikiant. Kalbėjomės apie viską, davė knygų skaityti.

Kokių knygų?

Tarybinių. Atnešdavo iš savo bibliotekos ir klausdavo – kaip? Atnešė paskaityti Alfonso Bieliausko „Vilniaus kalnelius“. Sakau „druskos“ per daug deda – neskanu. Kas gali valgyti, kai persūdyta? Aš gi tuos įvykius žinau, kam reikia persūdyti? Kai truputį druskos įdeda – ką darysi. Bet kai persūdyta – negali valgyti. Perskaičiau dėl to, kad žinočiau, ką žmonėms pasakyti...

Po šešto pasimatymo pasakė: tai teks važiuoti atgal į lagerį, sykį nenori... Sakau, gerai... Žinoma, tą jausmą, kurį tenka išgyventi panašiomis akimirkomis, sunku perduoti: čia pat Tėvynė, Vilnius... O ir sąlygos čia kitos –

darydavome gimnastiką, knygas skaitydavome, 2 val. per dieną gaudavome pasivaikščioti, leido nusipirkti produktų už 10 rb per mėnesį, gauti 5 kg siuntinių... O dabar turi grįžti į Rusiją, į spec. lagerį, kartu su vagimis...

Kovo 29 d. 9 val. vakare pasodino į mašiną, nuvežė į Lukiškes, prigrūdo pilną mašiną vagių... Lietus lyja, konvojaus sargybiniai nieko nepaiso, nelaiško žmonėmis, į balą sodina... Į Lietuvą parvežė per 2 dienas, o atgal vežė 2 savaites – per tas „peresilkas“, kratas, nuolatinį pažeminimą...

Vengė palikti pėdsakų

Filme akimirka šmėkšteli nuoroda, kad bent vienu aspektu Viduklės klebonas veikė lanksčiau ir efektyviau negu vietos valdžia; būtent – gaisro nusiaubti žmonės pagalbos pirmiausia susilaukė iš bažnyčios... Jūsų nuomone: kur buvo pagrindinės Jūsų konflikto su valdžia priežastys?

Priežastis labai paprasta. Kada pas mus kas sudegdavo ar atsitkdavo kita kokia nelaimė (ne vienas toks atvejis buvo), aš pasakydavau: prašau, kiekvienas, kas galite, padėkite. Arba tiesiogiai patys nuneškite, arba – per mane, aš nunešiu. Pats duodavau savo dalį, ne vien kitus ragindavau. Ar pinigais, ar daiktais, ar kuo kitu. Bet tuo aš jau dariau nusikaltimą prieš valdžią. Kadangi kunigai neturi teisės užsiiminėti labdara. Išeina, kad jeigu kunigas nori gerai atlikti savo pareigas, jis rizikuoja užsitraukti valdžios nemalonę.

Beveik kiekvienais metais mokėdavau 50 rb baudą. Drausdavo per Vėlines eiti į kapines. Tuo tarpu *Apeigyne* (jis išleistas Lietuvoje 1966 m.) yra aiškiai nustatyta Vėlinių procesija. Jeigu draudžiama, tai nereikia rašyti, reikia išbraukti iš *Apeigyno*! O jeigu leido, cenzūrą praėjo, tai aš turiu teisę juo vadovautis. Taip aš ir darydavau.

Pagal įstatymą, 15 dienų prieš Vėlines raštu pateikdavau prašymą tokią ir tokią valandą leisti nueiti su procesija į kapines pagerbti mirusiųjų. Jie man neatsakydavo. Išsišaukdavo pas save ir pasakydavo, kad mes neleisime organizuoti procesijos. Sakydavau, jūs leisite ar neleisite – jūsų reikalas, bet man duokite dokumentą, patvirtinantį tokį ar kitokį jūsų sprendimą.

O kam jums reikia, klausdavo? Sakiau, į bylą įsegti, dėl istorijos. Savo žodžio jūs juk išsiginsite, o kai bus parašas – tada jau kitas reikalas. Ne, sako, mes neduosime...

Paskui jau nebeeidavau. Kitą kartą skambina tokia ponia iš apylinkės. Ar jūs labai užsiėmęs, ar negalėtumėte ateiti? Sakau, žinote, ponia miela, jūs labai simpatiška, bet mano amžiuje į pasimatymus su moterimis jau nevaikštoma. Jeigu jums reikia, sakau, prašom, ateikite pas mane, žinote, kur gyvenu... Žinoma, neatėjo.

12 kapeikų gražino

Einant į kapines būdavo drausmė. Žmonėms išaiškindavau: kas einate – eikime, eidami melsimės, giedosime Visų Šventųjų litaniją „Dievas mūsų prieglauda“. Kas negieda – kalbėkite rožančių. Tik jokio nereikalingo žodžio, gink Dieve! Kad nebūtų provokacijų. Aš eidavau pirmas, toliau vėliava, kryžius, vaikai, vyrai baltom kamžom. Užimdavo šaligatvį ir pusę kelio. Žmonių susidarydavo apie 1,5 tūkstančio, iki dviejų. Šaligatviuose stovėdavo prokuratūros, valdžios atstovai, visa kita. Giedodami nueidavom 4 stoteles, pasakydavau 4 pamokslus. Sakiau, žiūrėkite, seniau Raseinių apskrities valdžia eidavo į savo bažnyčią, o dabar visi atvažiuoja į Viduklę. Reikia manyti, kad Viduklėje yra geriau. Todėl mums garbė, kad visa valdžia atvažiuoja pas mus...

Nuteisdavo administracine bausme – 50 rb. Pirmąkart nuėjau, paskui nebeeidavau. Paduodavau į teismą, kad neteisingai mane nubaudė. Teismas visaip sukosi, kad tik nebūtų nagrinėjamas ieškinys prie žmonių, kad žmonės neklausytų. Tai salė užimta, tai vėl kas nors. Nagrinėsime, sako, kambaryje. Sakau, ne, jeigu jūsų salė užimta, atvažiuokite pas mus, parapijos salė didelė, pasinaudosite. Jie – ne, nagrinėsime už akių. Na gerai, už akių.

Mes išeidavome laukan, prie teismo sugiedodavome „Marija, Marija“. Susirinkdavo daug žmonių, suvažiuodavo jaunimo iš Kauno, su gėlėmis ir t. t. Paskui padėkodavau visiems ir išsiskirstydavome. Gaudavau pranešimą mokėti 50 rb pabaudą. Atsisakydavau mokėti.

Atvažiuodavo merginos – antstolės – aprašyti turto. Kartą išsivežė kavinkuką. Buvau gavęs dovanų, iš Lenkijos lauktuvių parvežė. Na, gal 150 rb vertės. Manęs nebuvo namie, buvau pas ligonį. Atvažiavo, pasiėmė tą kavinkuką ir išsivežė. Paskui parašė iš antstolio kontoros, kad atvažiuočiau išpirkti. Kai neatvažiavau, patys pardavė. Rodos, 52 rb už jį paėmė. 50 rublių – pabaudai, du rublius – kitokių išlaidų, o 12 kp prisiuntė man. Žmonėms paskelbiau, kad valdžia vis dėlto „sąžininga“, 12 kapeikų nenusavino, gražino... Iš visos Lietuvos pradėjo plaukti perlaidos – po rublį, po pusę rublio. Kad sumokėčiau bedieviams pabaudą. Surinkau apie 400 rublių. Žmonėms taip ir pasakiau: surinkau 400 rublių, bet kadangi tie pinigai suaukoti gerų žmonių, yra šventi, negaliu mokėti pabaudos, atiduosiu juos sąžinės kaliniams šelpti.

Terorizavo ir telefonu

Kitą kartą vėl atvažiavo aprašyti. Klausia, ką pasiimti? Turėjau tokį seną šaldytuvą. Sakau, imkite šaldytuvą. Nustebo, kaip? Sakau, imkite imkite... Vėlka merginos tą šaldytuvą. Sakau, merginos, kitu atveju aš jums padėčiau, bet kadangi jus mane varžote... Nusivežė ir vėl pardavė. Nežinau, kiek ten gavo.

Paskutiniaisiais metais (1982) sumokėjau daug. Pradėjo bausti ne tik mane, bet ir vyrus, kurie ėjo su kamžom. Po 50 rublių. Tai sumokėjome daugiau kaip 400 rublių. Mane baudė šešerius metus po 50 rb. Vienais metais, rodos, 2 kartus baudė.

Vėliau jau norėjo sudaryti bylą už vaikų katekizavimą. Dvi savaites Viduklėje sėdėjo majoras, viską registravo. Paskui pasiėmė tris mokytojus, milicijos įgaliotinį, apylinkės pirmininką, dar kažką. Ir visi mane užpuolė. Aš vaikus katekizuoju – įsiveržia į bažnyčią. Tam milicininkui ir sakau: kepurę, žinote, bažnyčioje tai nusiimkite... Bravo vyras buvo, iškart nusiėmė.

Toliau katekizavau vaikus. Surašė aktą. Tada parašiau Prokuratūrai, kad sutrukdė vaikų egzaminavimą: neprisistatė įsiveržė į bažnyčią, trukdė paskaitas ir t. t. Nežinau koku būdu tą mano pareiškimą perdavė Vatikano radijas. Atbėgo mokytojos. Sako, kaip čia dabar yra, mūsų pavardes pagarsino

Vatikano radijas?.. Sakau, o jūs bažnyčioje buvote? Tai mus atvarė, ne pačios atėjome. Žinote ką, sakau, tik 18 metų gimnazistės gali šitaip teisintis. O jūs juk – suaugusios moterys. Kodėl manęs į mokyklą niekas nenuvaro? Aš pas jus juk neinu. O ko jūs atėjote? Už šventoriaus vartų yra mano teritorija, jūs čia nelįskite.

Paskui pasklido gandas, kad Svarinskui mes autokatastrofą įtaisysime. Vieną sekmadienį žmonėms ir pasakiau: sklinda gandai, kad man įtaisys autokatastrofą. Galimas daitas. Aš niekada nieko Jūsų, parapijiečiai, neprašiau, bet šįkart – prašau. Jeigu mane užmuštų – atvežkite mane ir čia palaidokite. Ne tėviškėje, ne kitur, bet čia, Viduklėje. Kadangi čia mano parapija ir čia aš noriu būti palaidotas. Šalia Marijos (šventoriuje yra Marijos statula).

Vėliau vienas man sako: jūs pats tai išsigalvojote. Nieko, sakau, neišsigalvoju, jeigu norite, pasakysiu, kas šitaip kalbėjo. Tada pradėjo mane terorizuoti telefonu. Paskambina, pakeliam ragelį, sako: „Heil Hitler!“ Sakau, žinot, tamsta, kur buvote, kai Dievas smegenis dalino?..

Polemizavo iš sakyklos

Spaudimas buvo daromas iš visų pusių. Sugalvojo atimti namą, kleboniją. Iš pradžių – įkelti ką nors. Atvažiavo. Sako, jūsų per didelis butas; faktiškai, tai mūsų butas, jūs jį tik nuomojate. Sakau, žinote ką, komunistai turi 2 aukštų kotedžus išsistatę. Visa gatvė. Vyras, žmona ir vaikas gyvena 2 aukštų name. O Raseinių pirmasis sekretorius pats vienas turi didžiulį namą. Kai pas juos įkeldinsite gyventojų, tuomet ir pas mane galėsite tvarkytis. Tegu pirmiausia komunistai parodo pavyzdį, kaip reikia darbo žmones gerbti.

Paskui parašėm pareiškimą Ministrų Tarybai: manėme, kad atėmimo laikai jau praėjo, o pasirodo ne; negalime įsivaizduoti, kad ir po 50 metų tarybų valdžia neišsiverčia be supuvusios Viduklės špitolės. Maždaug tokiu stiliumi. Po pareiškimu pasirašė apie 1800 vidukliečių.

Tada prasidėjo puolimas per laikraščius. *Tiesoje* paskelbė straipsnį Žeimantas, tuojau jį persispausdino rajoniniai laikraščiai. Vienas rajoninis

laikraštis prieš mane buvo įsidėjęs net 3 straipsnius iš karto. Kliuvo ir kitiems kunigams, bet man daugiausia. Žeimantas prikišo, kad aš esą Čilės chuntą gyręs ir t. t. Per pamokslą pasakiau, kad kitą sekmadienį atsakysiu į Žeimanto straipsnį. Bažnyčia buvo pilnutėlė – iš visų apylinkių žmonės suvažiavo. Kalbėjau valandą. Atsakiau papunkčiui į kiekvieną Žeimanto tezę. Kalbėjau apie Molotovo-Ribentropo paktą (vėliau mane šituo kaltino, kad skelbiau „išgalvotą“ faktą, kuris „neegzistuoja“), sakiau, kad Stalinas gerė tostą į Hitlerio sveikatą ir t. t.

Paskui šitaip atsakydavau į visus straipsnius, kurie pasirodydavo prieš mane spaudoje. Kai pasirodydavo straipsnis, tai sekmadienį bažnyčia būdavo pilna – privažiudavo iš Raseinių, iš Tauragės, iš Kauno...

Bažnyčios nelaikė partneriu

Jie tuos pamokslus įrašė ir tai buvo pagrindinis kaltinimas prieš mane. Kai jau vyko tardymas, jie parašė užklausimą į Istorijos institutą dėl Molotovo-Ribentropo pakto. Kažkokia mergužėlė iš to instituto atrašė, kad apie tokį paktą mums nežinoma, nebuvo paskelbta; kadangi užsienis Tarybų Sąjungą šmeižia, tai šį faktą reikia laikyti šmeižtu... Dabar galima būtų Prokuratūroje pasiteirauti, ką šiandien ta mergužėlė galvoja apie Molotovo-Ribentropo paktą? O tada tardytojui pasakiau: perduokite tai merguželei, kad ji eitų į kolchozą bulvių rinkti, o ne mokslinio darbo dirbti. Pas mus piemenys apie tą faktą žino, o ji institute sėdi ir nežino.

Antras kaltinimų punktas buvo tas, kad Svarinskas šmeižia Tarybų Sąjungą, esą čia labai girtuokliaujama. Sakiau, kad Lietuvoje išgeria 65 milijonus butelių rašalo. Tuos skaičius ėmiau iš Švyturio žurnalo. Nurodžiau šaltinį. Dėl autentiškumo negaliu garantuoti, negi aš galiu patikrinti? Palaikė, kad tai šmeižtas. Kažkoks „činovnikas“ iš Ministrų Tarybos pranešė, kad veikia komisija „kovai su girtuoklyste“, kad kelis kartus per TV, radiją ir spaudą buvo prarastos kampanijos ir girtuokliavimas labai sumažėjo. Vėliau jau pats M. Gorbačiovas paskelbė apie girtuoklystės mastą.

Tada jau iš lagerio rašiau Prokuratūrai ir Aukščiausiajai Tarybai, kad leistų ir Bažnyčiai ištraukti į kovą su girtuoklyste. Bažnyčia turi autoritetą ir šimtmečių patikrintas tradicijas, reikia bendrų pastangų, o viena valdžia nieko nepadarys. Jie man atsakė (ne raštu, bet žodžiu), kad mes nepripažįstame Bažnyčios lygiateisiu partneriu. Sakiau, Bažnyčia ir nesistengia jums būti partneriu, bet kai žmogus skęsta, ji ištiesia pagalbos ranką. Ne, sakė, jūs verčiau parašykite straipsnį, pridėkite komplimentą M. Gorbačioviui, kad jis kovoja prieš girtuoklystę. Parašykite į kokį tik norite laikraštį, mes išspausdinsim!... Taip ir pasibaigė mūsų „derybos“.

Veikti švaria sąžine

Dėkui, kunige, už savitas mintis ir spalvingą pasakojimą. Pabaigai norėčiau pasiteirauti: ko, žvelgdamas į ateitį, galėtumėte palinkėti Sąjūdžiui?

Manychiau, kad Sąjūdis tiek laimės, kiek turės idealizmo, kiek tas idealusis Sąjūdžio sparnas parodys aukos. Niekas nieko veltui neduoda. Be abejo, kad reikės ir Sąjūdžiui aukotis. Niekas negali pasakyti, kaip galų gale viskas išeis. Ir niekas negali pamokyti, kaip kuriuo atveju pasielgti.

Manychiau, kad jeigu žmonės veiks švaria sąžine ir aukodamiesi idealui, kad ir padarys ką ne taip, tai pasakys, jog apsirikta. O ką gi kita darysi? Tik reikia žinoti, kada sustoti ir pasakyti: apsirikom. Kelio praminto juk nėra. Kelias yra naujas. Aš, pavyzdžiui, asmeniškai savo darbe taip darydavau. Jei-gu kur pamatydavau negerai, sakydavau, kad negerai. Niekas manęs nepamokė ir nenurodė, kaip tokiu ar kitokiu atveju elgtis. Bet reikia sustoti laiku ir pasakyti, kad šitas kelias negeras. Tai aš manychiau, kad Sąjūdžio idealistai šitaip turėtų orientuotis.

O šiaip – reikia kol kas tik palaikyti. Dieve, jiems padėk!

Gintaras Aleknonis

PAŠAUKIMAS – DIEVAS IR LIETUVA

1989 m. gruodį lankiausi Romoje, kur mane globojo monsinjoras Vincentas Mincevičius. Tai buvo legendinė Italijos lietuvių asmenybė. Monsinjoras ilgus metus dirbo Vatikano Kisindžeriu vadinto kardinolo Antonio Samore sekretoriumi. Dar prieškarui Antonio Samore buvo Vatikano atstovas Kaune, tad puikiai suprato Lietuvos problemas. Monsinjoro Vincento Mincevičiaus pastangomis Romoje atsirado Lietuvos aikštė, kelis dešimtmečius jis redagavo ir leido ELTA-PRESS biuletenius, kuriuose itališkai buvo skelbiamos žinios iš okupuotos Lietuvos, į italų kalbą vertė *Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką*...

Jau pirmą rytą, atėjus pusryčiauti į „Villa Lituania“ svetainę, monsinjoras Vincentas Mincevičius nustebino:

– Susipažinkite – sesuo Nijolė Sadūnaitė, kunigas Alfonsas Svarinskas, – pristatė už to paties stalo sėdinčius svečius. Tai buvo didžiulis netikėtumas. Važiuodamas į Romą vyliausi, kad gal kaip nors pavyks pamatyti popiežių Joną Paulių II, bet kad teks valgyti prie vieno stalo su seserimi Nijole Sadūnaite ir kunigu Alfonsu Svarinsku... Apie tai net pagalvoti nebūčiau drįšęs.

Bekompromisės kovos su sovietine sistema simboliškai tapusius seserį Nijolę Sadūnaitę ir kunigą Alfonsą Svarinską bei jų bendražygius anuomet bene tiksliausiai būtų buvę galima pavadinti „slaptomis garsenybėmis“. Gūdžiais Brežnevo sąstingio metais disidentai tapo legendomis, apie kurias viešai niekas nekalbėjo, bet apie juos žinojo ir paslapčia pagarbiai prisimindavo.

Mons. A. Svarinskas, ses. Nijolė Sadūnaitė,
1988 m. rugpjūčio mėn.

nami, metami iš darbų. O lygiai po metų Vingio parke Lietuvos Sąjūdis jau sukviėtė dešimtis tūkstančių protestuotojų.

Šių Lietuvai lemtingų pokyčių pradžią kunigas Alfonsas Svarinskas stebėjo (gal būtų tiksliau sakyti – apie ją retkarčiais išgirdavo) griežtojo režimo lageryje Permės srityje, kur buvo kalinamas nuo 1983 metų. Tik 1988 m. Amerikos prezidento Ronaldo Reagano asmeniniu prašymu sovietai paleido kunigą, bet jis tuojau buvo ištremtas į Vokietiją, kur jį priglobė Miuncheno arkivyskupas.

Tokia buvo savotiška Michailo Gorbačiovo „garo išleidimo“ politika. Siekdama parodyti Vakarams, kad „pervarka“ ir „viešumas“ nėra vien

Retkarčiais spaudoje pasirodydavo koks kontrpropagandinis straipsnis (taip partiniai leidiniai vadindavo tas publikacijas, kurioms šiandien prigijo „skiepų“ pavadinimas), į kurią niekas rimtai nežiūrėjo. Sesers Nijolės Sadūnaitės vardas viešai (ir, žinoma, neigiamai) plačiau pradėtas linksniuoti po 1987 m. rugpjūčio 23 d., kai ji prie Adomo Mickevičiaus paminklo surengtame mitinge, kuriame buvo pasmerktas Molotovo-Ribentropo paktas, pasakė kalbą. Šio mitingo dalyviai buvo viešai juodinami, svarstomi, baugi-

deklaracijos, Maskva buvo priversta žengti liberalėjimo kryptimi arba bent kurti tokio liberalėjimo vaizdą. Vienas tokių žingsnių ir buvo politinių kalinių išlaisvinimas. Tačiau visagalybę po truputį prarandanti KGB puikiai suprato, kokį pavojų laisvėjančioje visuomenėje kelia disidentai – kalėjimuose ir lageriuose užgrūdinti, kompromisų nepripažįstantys kovotojai. Tai – tikri „laisvės užkrato“ nešiotojai, kuriuos reikia izoliuoti. Jei ne kalėjimuose ir lageriuose, tai tremtyje. Jei negalima išstremti į tolimąją Šiaurę, tai bent į Vakarų. Ir taip bandyti juos dar kartą sukompromituoti. Esą disidentai tebuvo Vakarų agentai, kurie iš tikrųjų ne kovojo, o tik veidmainiškai siekė sotaus gyvenimo. Romoje prie bendro stalo pusryčiaudamas su seserimi Nijole Sadūnaite ir kunigu Alfonsu Svarinsku jaučiau, koks netikėtas jiems buvo tas laisvės gurkšnis ir kaip jie tuo džiaugėsi. Po visų tų saugumiečių tampymų, po kalėjimų ir lagerių disidentams labai reikėjo šio trumpo atokvėpio. Tačiau jiems tai buvo tik ekskursija į Vakarus, po kurios vėl reiks grįžti į kovą. Ar gali kitaip elgtis žmonės, kurie turi tokį retą „laisvės geną“?

Negalėjau atsistebėti sesers Nijolės Sadūnaitės optimizmu, kuriuo ji visą laiką trykšte tryško. Vos pabuvęs kelias minutes šalia jos iš karto suprasdavai, kad toks žmogus gali išverti bet kokius tardymus ir į neveltį varyti visus „broliukus kagėbistus“ – taip ji su nuoširdžia užuojauta vadino savo kankintojus. Sesuo Nijolė stebino gebėjimu su bet kuo užmegzti kalbą, nejučia pakreipti pokalbį jai svarbiomis temomis. Nedingstanti šypsena veide, pagarba ir pakantumas kito nuomonei stebėtinai derėjo su griežtu savo nuostatų gynimu.

Kunigas Alfonsas Svarinskas nors ir nusišypsodavo, bet iš pirmo žvilgsnio atrodė labai griežtas ir net rūstus. Tikras kalėjimuose ir lageriuose užgrūdintas kovotojas. Tiesa, netrukus teko įsitikinti, kad jame stebėtinai dera švelnumas ir kietumas. Per pirmuosius pusryčius jis su kandžia ironija pasakė tik keletą karčių žodžių apie žurnalistus, prisimindamas tuos, kurie jį viešai juodino. Kunigo švarko atlake buvo įsegti du ženkliukai: trispalvė, o virš jos – auksinės spalvos kryžius. Jie simbolizavo dvi jam svarbiausias vertybes, o kartu ir aiškiai pabrėžė hierarchiją – Tikėjimas ir Tėvynė.

Iš Vilniaus buvau atsivežęs tuomet dar labai jauno vaizdo operatoriaus Gintaro Kudabos juostą, kurioje buvo užfiksuoti naujausi mitingų, piketų, kitų protesto renginių vaizdai. Regis, sesuo Nijolė Sadūnaitė iš karto pasiūlė drauge pažiūrėti šiuos įrašus – jai buvo nuoširdžiai įdomu pamatyti, kas vyksta Lietuvoje, kaip dygsta jos puoselėta laisvės sėkla. Susirinkome greta „Villa Lituania“ esančios Šv. Kazimiero kolegijos poilsio kambaryje, kuriame buvo ir vaizdo grotuvas, ir gana didelis televizoriaus ekranas. Visi susirinkusieji, koks dešimt žmonių, televizijos naujienų laidose buvo matę keliolikos sekundžių reportažus iš Lietuvos, kuriuose rodyti protesto renginiai, tačiau neredaguotas vaizdas suteikė nepakartojamą autentiškumo įspūdį. Sesuo Nijolė Sadūnaitė nuoširdžiai džiaugėsi ir garsiai komentavo: „Šaunuoliai...“ Tik dabar, jau nepriklausomoje Lietuvoje, matydamas, kaip disidentė (buvusių disidentų, kaip ir buvusių kagėbistų, nebūna) teismo salėje „garsiai mąsto“, suprantu, koks veiksmingas gali būti toks atviras tiesos sakymas, kaip jis nuginkluoja arba bent jau sugėdina.

Kunigas Alfonsas Svarinskas įdėmiai žiūrėjo, buvo matyti, kad jis taip pat nuoširdžiai džiaugiasi tuo ryžtu, kuris anuomet jau laisvai liejosi Lietuvoje. Pasibaigus įrašui, kunigas išsitraukė savo atsineštą vaizdajuostę:

– O gal dabar pažiūrėkim dar ir šitą...

Jis vėl patogiai įsitaisė fotelyje tiesiai priešais televizorių, sukryžiuo rankas ir kažkodėl plačiai nusišypsojo. Netrukus ekrane išvydome ir filmo pavadinimą „Kas jūs, kunige Svarinskai?..“

– Čia man parapijiečiai per televizorių įrašė, – pridūrė lyg pasiteisindamas dėl įrašo kokybės.

Anuomet kiekvienam pirmą kartą iš suvargusios sovietinės Lietuvos į Vakarų išvykusiam naujas blizgantis pasaulis darė milžinišką įspūdį. Džiaugiamasi, kad pirmoji tokia mano kelionė buvo į Italiją. Čia kitokio gyvenimo žavesys pynėsi su tūkstantmete Europos kultūros istorija, į kurios paminklus žvelgiau su apmaudžia (ir kaip dabar džiugu – klaidinga) mintimi, kad čia lankausi pirmą ir paskutinį kartą. Ir tikrai nesitikėjau, kad po daugelio

metų visus tuos įspūdžius užgoš priešais ekraną sėdinčio ir propagandinį filmą apie save žiūrinčio kunigo Alfonso Svarinsko vaizdas.

Lietuvos kino studija ši dokumentinį filmą pastatė 1987 m. (scenarijaus autorius Justinas Lazauskas, režisierius Ferdinandas Kauzonas, operatorius Juozas Matonis). Kai juostą tuomet rodė per Lietuvos televiziją, tik užmečiau akį. Visai nesinorėjo grimzti į tą propagandinį purvą. Nors filmas, regis, buvo savotiška „sensacija“, tikras gorbaciovinio „viešumo“ produktas – cituota Lietuvos katalikų bažnyčios kronika, viešai ekrane rodytas disidentas... Dabar, kai šalia sėdėjo pats filmo herojus, visą juostą pirmą kartą mačiau nuo pradžios iki galo. Nors gerokai įdomiau buvo žiūrėti ne į televizorių, o į šalia sėdintį kunigą Alfonsą Svarinską, kuris su neslepiamu pasididžiavimu žvelgė į ekrane rodomą Viduklės parapijiečių pasirašytą protestą dėl jo suėmimo. Į priverstus kalbėti vietos valdžios pareigūnus ar vietos mokytoją jis žiūrėjo su aiškia užuojauta. Filmo kūrėjai pasitelkė visas įmanomas kinematografinės priemonės, kad tik kunigas Alfonsas Svarinskas ekrane atrodytų kuo labiau nesimpatiškesnis. Jis rodomas itin stambiu planu, kurį sėkmingai ekrane „atlaiko“ tik labai kinogeniški aktoriai profesionalai, kunigui tyčia uždėtos didžiulės ausinės, deformuojančios veidą...

Romoje didžiausią įspūdį darė kontrastas tarp gyvo besišypsiančio kunigo Alfonso Svarinsko ir ekrane rodomo vaizdo. Mačiau kalėjimuose ir lageriuose nepalūžusį, propagandistų viešai žeminamą žmogų, kuris šalia dabar pergalingai šypsojosi. Ir jis visiškai nepyksta ant savo žemintojų, bet nuoširdžiai džiaugiasi, kad jo visą gyvenimą ginta tiesa nugali. Ne veltui kentėta, ne veltui kovota... O tie filmo kūrėjai atrodo lyg smulkūs niekšeliai, tik gerai įvaldę apgaulinėjimo amatą ir parsidavinėjantys už kelis sidabrinčius... Ir aną rytą kunigo lūpose nuskambėję kartūs žodžiai apie lietuvių žurnalistus, deja, atrodė pelnyti.

Šiandien internete nesunku susirasti filmą „Kas jūs, kunige Svarinskaikai?...“ Pažiūrėjau jį dar kartą. Dabar į akis krito kiti dalykai negu anuomet. Tiesa, „svarbiausia“ tema – filmo kūrėjų noras viešai pažeminti kunigą – išliko, tačiau žvelgiant iš laiko perspektyvos tokios kontrpropagandininkų pastangos atrodė labai jau graudžiai.

Pirmieji filmo žodžiai nuskamba rusiškai, kunigas Alfonsas Svarinskas lagerio prižiūrėtojui sako: „Nenoriu susitikinėti su jokiais žurnalistais...“ Jis puikiai žino, kad į lagerį su gerais ketinimais niekas nevažiuos, jis nenori dar vieno viešo susidorojimo. Ir visiškai nesvarbu, kad atvyko filmuotojai iš Lietuvos. Tačiau kalinį suvilioja galimybė išgirsti savo parapijiečių, savo kaimynų balsus. Spąstai, tačiau kunigas Alfonsas Svarinskas net džiaugiasi į juos pakliuvęs. Juk nė vienas parapijietis apie savo kalintį kleboną nepasakė blogo žodžio. Ir kaip juokingai šiandien skamba sovietinio valdžios pareigūno pasakojimas apie Viduklės klebono „nusižengimus“: sudegus parapijiečio namui kunigas surengė rinkliavą, padėjo žmogui ir tuo padarė žalą komunistinei ideologijai. Jau filmo pasirodymo metais juokingai skambėjo ir kaltinimai dėl per Vėlinės Viduklėje rengtų procesijų į kapines. Greitai bėgo laikas, sparčiai viskas keitėsi. Vėlinės Lietuvoje jau vėl buvo pripažįstamos, ir kaip turėjo gėdytis tie, kurie nesitenkino kunigui skiriamomis baudomis už mirusiųjų atminties pagerimą, bet dar ir „kūrybingai“ tikinčiųjų procesijos kelyje statydavo traktorius ar sunkvežimius. Kad tik sutrukdytų...

Šiandien žiūrėdamas tą anų laikų filmą geriau negu bet kada anksčiau pastebi ir kitus propagandinius triukus. Primygtinai stambiu planu rodomas kunigo veidas ir vaizdą darkančios, net komiškumo suteikiančios ausinės tėra pirmasis propagandos sluoksnius. Nesunku pastebėti, kaip vienas šalia kito pateikiami du teisingi faktai – pagrindžio leidinio *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos* pasirodymas ir katalikiško paramos fondo įsteigimas Čikagoje. Tačiau šiuos faktus sukeitus vietomis, žiūrovas „atvedamas“ prie reikalingos išvados – Amerikoje įsikūrė fondas, kuris užsakė sovietinės sistemos šmeižimo kampaniją. Ir *Kronika* tėra Vakarų imperializmo rezgamo sąmokslas. Propagandos esmė ir yra taip sudėlioti teisingus faktus, kad iš jų išplauktų didžiulis melas...

Bene svarbiausia filme siekiama įteigti mintis – kunigai ir bažnyčia nori būti persekiojami, nes jiems tai naudinga, nes to nori Vakarai. O iš tikrųjų valdžia reikalauja tiek nedaug – laikytis sovietinių įstatymų. Čia vėl sumaniai manipuluojama faktais: „pamirštama“, kad kovinga ateistinė ideologija

Čikagos Šv. Kazimiero kapinėse su *Kronikos* leidėju ir platintoju Amerikoje kun. Kazimieru Kuzminsku, 1989 m. liepos mėn.

praktiškai yra visagalė, o bažnyčia išstumta iš viešojo gyvenimo. Filmo kūrėjai nori parodyti, kad tokie kunigai kaip Alfonsas Svarinskas puola sovietų valdžią, o ši tik ginasi... Pagrindinis filmo herojus taip ir nesulaukia galimybės pasakyti tai, ką iš tikrųjų galvoja, tačiau jo minties, kad blogas tas kunigas, kuris tik tyliai gyvena ir nekovoja už tikėjimo laisvę, nesugebėjo „apversti“ net sumaniausias montažas. Tik bandė iškreipti.

Atrodo, kad patyrę filmo kūrėjai suprato, kurios vietos propagandine prasme silpniausios, todėl mėgino idėjas painioti su materialiais dalykais, aiškinti, kokios finansinės naudos duoda „tarnavimas“ Vakarams: eina kalbos, kad Svarinskui mašiną nupirko... Filme užuominomis pasakojama ir apie kunigo Alfonso Svarinsko dalyvavimą pokario laisvės kovose. Juostos kūrėjai net nepastebėjo: kol buvo statomas filmas, „banditas“ tapo „partizanu“. Todėl tradicinė klišė, „kad lietuvis kovojo prieš lietuvi“, visai neįtikina. Akivaizdu, kad po tautiniu apvalkalu mėginama į žmonių pašamoneį vėl pratempti pokario klasių kovos teoriją. Pokaris – tema, kuria kunigas nekalba.

Nenuostabu – ar kalinys gali gintis nuo prižiūrėtojo? Kunigo Alfonso Svarinsko prašymas – duokite faktus – lieka neišgirstas. Nes faktų nėra, juos pakeičia liūdni kapinių vaizdai; nutylėjimais ir užuominomis kuriama faktų iliuzija... Kunigas Alfonsas Svarinskas tyli, nes puikiai supranta, kad kiekvienas neatsargus žodis gali būti panaudotas prieš jį. Ar kaliniui reikia dar vienos bylos? Dar vieno nuosprendžio? Nepamirškime, kad filme „laisvi“ propagandininkai kalba su lagerio kaliniu. Tačiau kas šiame filme iš tikrųjų yra laisvas, o kas vis dėlto kalinys?

Juosta baigiama klatinga viltimi. „Girdėjom, kad laukiat iškvietimo? – kalba balsas už kadro. Ir priduria: – Pasiseks, kunige...“ Atrodo, tas paslaptingas balsas už kadro gerai žino, kad kunigą išleis iš lagerio, kad leis jam išvažiuoti į Vokietiją... 1987 m. Lietuvos kino studijos filmas viso labo buvo tokių visažinių sumanyti „skiepai“. Skiepai, kurie nebeveikė...

O kunigas Alfonsas Svarinskas sėdėjo priešais ekraną ir geraširdiškai šypojojosi...

Kitą rytą prie pusryčių stalo kunigas pradėjo agituoti:

– Šiandien Gorbis lankosi Vatikane. Reikia surengti protestą, reikalau-
sim laisvės Lietuvai.

Sesers Nijolės Sadūnaitės agituoti nereikėjo. Ji agitavo kitus. Tačiau visi kiti, sėdėjusieji už to paties stalo, į sumanymą žiūrėjo gana atsargiai.

– Gorbis tik apgaudinėja Vakarus, o jie tokie lengvatikiai, – nepamenu, kuris iš disidentų taip kalbėjo. Ir kunigas Alfonsas Svarinskas, ir sesuo Nijolė Sadūnaitė nepuoselėjo jokių iliuzijų, jie labai kritiškai vertino Michailo Gorbačiovo politiką, galvojo, kad tai tėra dar vienas laikinas atšilimas ir netrukus vėl bus veržiami diržai. Todėl reikia veikti, kol ne vėlu.

Šiandien gal skamba keistai, tačiau tuomet man iškilo dilema – eiti protestuoti prieš Gorbačiovą ar ne. Po didžiųjų Lietuvos mitingų, po Baltijos kelio jokios baimės nejaučiau. Tiesa, po savaitės grįžau į Lietuvą, ji dar sovietinė, bet juk tuoj viskas keisis... Nors prieš kelias dienas pajutau, kad senoji sovietinė sistema dar veikia, o jos čiuptuvai siekia net Italiją.

Romoje fotografavau su Lietuva susijusias vietas – Lietuvos aikštę, lietuvišką kopyčią. Nuėjau ir iki pastato, kuriame prieš karą buvo Lietuvos Respublikos ambasada. Aklinai aptverta graži vila, čia dabar įsikūręs kažkuris iš Sovietų Sąjungos ambasados skyrių. Į vidų nesibeldžiau, tik nufotografavau vartus. Eidamas link metro pastebėjau, kad mane seka. Nekilo abejonių – kas. Netrukus išėjau į aikštę, kur buvo daugiau žmonių. Seklys mane pameitė, o gal įsitikino, kad jokio pavojaus nekeliu.

Apsispręsti padėjo monsinjoras Vincentas Mincevičius:

– Tu neik, – patarė. – Gorbačiovas yra Šventojo Tėvo svečias. Ir visai nesvarbu, geras jis ar blogas, svečių reikia gerbti... Iš tikrųjų tai būtų protestas ne prieš Gorbačiovą, bet prieš Šventąjį Tėvą.

Monsinjoro negalėjai įtarti abejingumu Lietuvos laisvės reikalui. Jis tik paaiškino, kas yra mandagumas. O kunigo Alfonso Svarinsko ar sesers Nijolės Sadūnaitės net nebandė perkalbėti. Jie turėjo „laisvės geną“, o mes – tik „laisvės viltį“...

Per vakarienę protesto dalyviai dalijosi įspūdziais:

– Gorbis tikras bailys. Paslapčia įvažiavo pro kitus vartus...

Kadangi protestas nepavyko, kalba už stalo pakrypo apie kitas Sovietų Sąjungos prezidento viešnagės detales. Čia jau komentavo Romos senbuviai:

– Įsivaizduokit, koks akibrokštas! Raisa Gorbačiova į audienciją atėjo vilkėdama raudona suknele...

Tokiems kaip aš, nesuprantantiems Vatikano etiketo subtilumų, kažkas paaiškino: Šventasis Tėvas per audiencijas vilki baltai, raudonus rūbus dėvi kardinolai, visi kiti turi būti apsirengę juodai. Tuomet sužinojau ir kitą taisyklę: popiežius su niekuo nesusitinka, jis tik priima svečius arba suteikia audiencijas – viešas ar privačias. Ir šiandien, kai girdžiu, kad popiežius su kažkuo susitiko, nusišypsau. Juoką kelia ir pranešimai, kad prezidentas ar ministras pirmininkas priėmė...

1989 m. gruodį vykusio Sovietų Sąjungos prezidento Michailo Gorbačiovo viešnagė Romoje iš tikrųjų buvo istorinė: popiežius pirmą kartą priėmė aukščiausią Kremliaus vadovą. Vatikano diplomatinė tarnyba nesnaudė –

reikėjo pabrėžti, kad tokia Michailui Gorbačioviui suteikta audiencija visiškai nereiškia, kad pamiršamos Lietuvos katalikų problemos, o Lietuvos okupacijos nepripažinimo politika tęsiama. Todėl buvo nuspręsta, kad tradicinėje trečiadienio bendrojoje popiežiaus audiencijoje turėtų dalyvauti ne koks vienas kitas lietuvis, bet pirmą kartą būtų pristatyta ir maldininkų grupė iš Lietuvos, į kurią Jonas Paulius II kreipsis lietuviškai. Tokia grupė rūpinosi Šv. Kazimiero kolegijos rektorius monsinjoras Algimantas Bartkus.

– Tikriausiai netrukus ir kokį maldininkų kelionių organizavimo biurą įkursime, žmonės tikrai norės važiuoti į Romą, – kalbėjo monsinjoras. Kad norės, neabejojau, bet tuomet, 1989 metais, laisvos kelionės iš Lietuvos į Vakarus dar buvo truputį „iš fantastikos srities“.

Kadangi Šventojo Tėvo audiencijoje lietuvių grupės reikėjo būtent dabar, tuoj po Michailo Gorbačiovo apsilankymo, monsinjoras Algimantas Bartkus skubėjo sukviesti visus tuo metu Romoje buvusius tautiečius. O jų buvo ne tiek ir mažai. Pasirodo, kad gavusieji leidimą iš Lietuvos vykti Amerikon (tokių leidimų emigruoti pas gimines „perestroikos“ laikais labai pagausėjo) pirmiausia keliaudavo į Romą ir čia kelis mėnesius laukdavo, kol Amerikos konsulatas patikrins jų anketas ir išduos visas. Tokių naujausios lietuvių emigracijos pradininkų Romoje būdavo kelios dešimtys. Jie gana nelengvai vertėsi, gaudavo kažkokią pašalpą ir laukė kelionės į išsvajotąją žemę. Kai kurie čia buvo po vieną, kiti – šeimomis.

Kunigas Alfonsas Svarinskas apgailestavo, kad negalės dalyvauti popiežiaus audiencijoje.

– Gavau nebrangius bilietus iš Miuncheno į Romą ir atgal, negaliu keisti skrydžio datos, – lyg pasiteisino. Buvo aišku, kad kunigas Miunchene nevargsta, bet ir nesišvaisto. Jį globojęs arkivyskupas paskyrė nuolatinę pašalpą, iš kurios ir reikėjo verstis. Sesuo Nijolė Sadūnaitė tik palingavo galva:

– Gal ir gerai, kad negalėsit dalyvauti...

Tik vėliau supratau jos žodžių prasmę. Pasirodo, tarp Romoje esančių lietuvių emigrantų seniai sklandė gandai apie nepaprastą kunigo jautrumą,

gerumą ir dosnumą. Ir iš tikrųjų, kunigas Alfonsas Svarinskas buvo pasirėngęs su emigrantais dalintis paskutine itališka lira ar vokišku pfeningu. Vos jį pamatę emigrantai apspisdavo ir guosdavosi dėl patiriamų vargų ar rūpesčių. Vienam trūksta švarko, kitam batų, trečio vaikas neturi striukės... Ir kunigas visiems skubėjo padėti, išdalindavo viską, ką tuo metu turėdavo.

Romoje. Pirmoje eilėje iš kairės: prel. Ladas Tulaba, kun. A. Svarinskas, arkivysk. Jonas Bulaitis, 1988 m. spalio 3 d.

Tiesą sakant, atvažiavusiajam iš Lietuvos tie emigrantai atrodė kiek keis-ti. Jie visi skundėsi, kad juos persekioja sovietų valdžia, nors 1989 m. tai jau nebebuvo tiesa. Tačiau čia juos galėjai pateisinti – jeigu nesiskųs, gali ne-gauti Amerikos prieglobsčio. Stebino ir emigrantų skundai dėl materialinių problemų. Vilniuje nebuvo karšto vandens, tualetinio popieriaus, o Romoje iš skurdžios pašalpos jie galėjo pirktis bananų ar apelsinų, apie kuriuos Lie-tuvoje galėjome tik pasvajoti.

Mačiau, kaip kunigą Alfonsą Svarinską lengvai sugraudindavo tautiečių skundai ir ašaros. Nors „Villa Lituania“ kunigas viešėjo vos kelias dienas, gandas, kad jis Romoje, greitai pasiekė pabėgėlių bendruomenę ir vienas kitas, nieko nelaukdamas, atskubėjo pasiguosti savo bėdomis. Kiti galbūt tikėjosi susitikti per audienciją. Kunigui Alfonsui Svarinskui, regis, visiškai nebuvo svarbu, tikri tie skundai, ar ne. Jis tai paliko pačių besiskundžiančiųjų sąžinei. Ir dalijosi viskuo. Niekada daugiau neteko sutikti tokio žmogaus, kuris būtų toks kietas ir nepalaužiamas, ir drauge toks jautrus, vos išgirdęs kito raudą tuojau drauge braukiantis ašarą. Ir paskui, kai tik matydavau kunigą Alfonsą Svarinską viešai kalbantį, griežtai, be jokių kompromisų ginantį savo tiesą, man visada prieš akis iškildavo ir kitas Svarinskas – Romoje drauge su emigrantais verkiantis dėl jų negalių ir besidalinantis su jais paskutine itališka lira.

Vytautas Antanas Dambrava

KUNIGO ALFONSO SVARINSKO VIZITAS, IŠJUDINĘS VISĄ KRAŠTĄ TALKINTI LIETUVAI KOVOJE UŽ NEPRIKLAUSOMYBĘ

Visą 1990 m. kovo mėnesį trukęs kunigo Alfonso Svarinsko vizitas Pietų Amerikoje buvo tikra dangaus dovana lietuviams Venesueloje. Jis veikė kaip kunigas, gaivindamas ir stiprindamas modernaus gyvenimo dulkėmis užkrėstą tautiečių dvasią. Kaip lietuvis jis nuteikė savo brolius tautiniam darbui, atmesdamas tvirtinimą – „kur gera, ten tėvynė“ – kaip liūdną beidėjinio materializmo išpažinimą.

Kunigas Svarinskas buvo labai efektingas Lietuvos atstovas ir jos nepriklausomybės šauklys, sujudinęs Venesuelos vyriausybę, katalikų hierarchiją, kongresą ir ypač spaudą bei televiziją. Vien tik faktas, kad Venesuelos didieji dienraščiai išspausdino per 30 straipsnių, reportažų, pokalbių ar plačių žinių, rodo, kaip stipriai venesueliečius patraukė jo kilni asmenybė. Dienraštis El Mundo kunigui Svarinskui skyrė kas savaitę spausdinamą populiariausią dienraščio skyrių: „Ši asmenybė yra žinia“.

Nepaprasta asmenybė

Pasaulio Lietuvių bendruomenės visuomeninių reikalų vicepirmininko dr. Vytauto Antano Dambrovos siūlymą įsitraukti Venesueloje į plačią politinę programą kunigas Svarinskas priėmė entuziastingai ir vykdė su jam būdingu idealistiniu nusiteikimu. Kunigas buvo svarbus ir svarus tautos

įrankis Lietuvos nepriklausomybės ir jos pripažinimo propagavimui šiame krašte. Juo daugiau ir sunkiau dirbo, juo labiau jis buvo patenkintas. Atsivežti kredencialai – dvidešimt treji kalinio metai gulage – paveikė net ir marksistinės pasaulėžiūros asmenis. Įtakingo kairiųjų dienraščio El Nacional Europos reikalų skyriaus vadovė Eliana Loza Schiano pažymėjo: „Tai nepaprastas žmogus“. Associated Press biuro vedėjas pritarė. Ta proga ji ne tik parengė labai išsamų ir objektyvų interviu su juo, bet ir visą lapą užpildė Lietuvai skirta medžiaga su antrašte „Lietuva nori būti laisva“. Rašydama „Kunigo istoriją“, iliustruotą jo fotografija su kardinolu Lebrunu, Schiano nusistebėjo, kiek religija padeda tautai vienytis, o tautoms – išsilaikyti. Ji citavo kunigą Svarinską: „Teneužmiršta lietuviai ir visas pasaulis, kad Estija, Latvija ir Lietuva turi teisę į savo nepriklausomybę; teneužmiršta, jog ir šiandien kalėjimuose ir gulaguose tebeskursta nekalti kaliniai!“

Vėtrų žibintas

Per dvidešimt minučių trukusį pokalbį, transliuotą penkiems milijonams žmonių dviem televizijos kanalais geriausiu sekmadienio laiku, kunigas Svarinskas tvirtai teigė, kad kunigui reikia būti gyvu tikėjimo išpažinėju, apaštalu. Taigi kunigui neužtenka laikyti pamaldžiai sudėtas rankas ar nešti užžiebtą žvakę, kuri, kaip sakė kardinolas Faulhaberis, degtų šventovės ramumoje, bet reikia uždegti žibintą, kurio jokios vėtros neužgesintų. Krikščionybė skelbia Tiesą nekaltai kaltinamųjų lūpomis, tortūrų žaizdomis ir sunkia pavergtos tautos barikada. Lietuvio stiprybė yra ne jėga, bet tiesa. Kas žaloja amžinąją Tiesą, tas kardu kerta į savo paties sąžinę.

Ne kartą kunigas Svarinskas sakė esąs ne tiek piligriminės, kiek kovojančios Bendrijos atstovas. Jis buvo ir yra pasiryžęs kovoti už Tiesą, už savo kraštą, už Dievą. Kovotojas per vieną dieną gali tėvynei daugiau duoti nei kiti per visą gyvenimą.

Spauda kartojo maironišką mintį: „Jei nėra žmonių, kurie pasišvenčia ir miršta už idealą, idealas miršta.“

Pareiga kovoti už tiesą

Kai TV pokalbio vedėjas paklausė, kaip Venesuelos tikintieji galėtų pagelbėti lietuviams katalikams, kunigas Svarinskas didžiudamasis sakė, kad tikėjimas Lietuvoje visuomet buvo stiprus, nes buvo išbandytas ir įprasmin-tas kančios auka. „Manau, – sakė jis, – jog dvasine prasme mes galbūt esame net turtingesni už jus, nes kova mūsų tikėjimą įprasmino ir pašventino; lie-tuviai katalikai suprato savo uždavinį – kovoti už tiesą.“

Kiekviena jėga, neleidžianti žmogui siekti tiesos ir gėrio, yra tironija. Čia prisimintinas Plutarcho pasakojimas apie išminčių, kuris paklaustas, koks gyvulys yra pats kenksmingiausias, atsakė: „Jeigu kalbėsime apie žvėris, tai – tironas; jeigu apie naminius, tai – pataikūnas.“ Laisvoje santvarkoje gali būti padaryta klaidų, tačiau tironas yra tautos priešas ir mirtis.

Kovo 1 d., prieš vidurnaktį, kunigą Svarinską oro ooste pasitiko ne tik lietuvių delegacija, bet ir užsienio reikalų ministerijos atstovas ambasado-rius Jorge'as D'Angelo su žmona, kurie tą dieną šventė vedybinio gyvenimo metines. Taigi vos išlipęs iš lėktuvo ir susipažinęs su jį pasitikusiais žmonė-mis kunigas Svarinskas viešai atliko pirmą liturginį aktą – palaimino vedy-binę sukaktį švenčiančius venesueliečius.

Pirmojo atsilankymo metu jis visur pabrėžė tautos teisę į laisvą apsispren-dimą ir valstybinę nepriklausomybę. Kunigo Svarinsko programa prasidėjo protokoliniu vizitu pas Šv. Tėvo atstovą nuncijų Luciano Storero ir pager-bimu gubernatūroje. Tam reikalui iš anksto buvo įteiktas memorandumas ir iškelti motyvai, kodėl sostinės gubernatorius turėtų specialiai pagerbti šį nepaprastą kunigą kartu iškeliant ir darbščią lietuvių bendruomenę. Pabrėž-tas jo vykdytas ir tebevykdomas žmogaus teisių, o ypač tikinčiųjų teisių – lie-tuvių ir nelietuvių – gynimas. Venesuelos vyskupų konferencijos generalinis sekretorius (Lietuvių bendruomenės garbės narys) maloniai sutiko pasirašy-ti parengtą dokumentą ir drauge su lietuvių atstovu įteikti gubernatoriui su reikiama dokumentacija. Gubernatorius Virgilio Aliva Vivas iš karto pasa-kė jį esant nusipelnusį aukščiausio žymens – „Gran Cordon“. Iškilmingame

pagerbimo akte dalyvavo visa federacinio distrikto gubernatūros taryba, garbės svečiai, spaudos atstovai ir televizija.

Kova už žmogaus teises yra bendra

Dėkodamas už suteiktą garbę kunigas Svarinskas ispanų kalba pasakė: „Šis žymuo – „Gran Cordon“ – simbolizuoja bendrą kovą – jūsų ir mano – žmogaus teisių tarnyboje. Šioje srityje Venesuela visuomet veikė pasigėrėtinai. Dar būdami prievartinio darbo stovyklose žinojome, kad kreipėtės į sovietų

vyriausybę ir kitas institucijas dėl mūsų išlaisvinimo. Džiaugiuosi proga padėkoti už humanitarinę pagalbą. Ji byloja apie didingumą krašto, priglaudusio pasididžiavimo vertus mano brolius lietuvius. Laisvę, kurią mano broliai rado Venesueloje, lietuviai išsikovojo ir savo krašte!“

Susitikimas su Karakaso arkivyskupu kardinolu Jose Ali Lebrunu buvo ilgas ir draugiškas. Audiencijos metu kardinolas kalbėjo „Angelus“ ir kitas maldas už Lietuvą, palaimino kunigą kankinį, o per jį – katalikišką lietuvių tautą ir pasakė, kad kitą dieną specialiai aukosiąs Mišias, meldamas laisvės garbingam kraštui. Pasidžiaugė labai artimais ryšiais su lietuviais, prisiminė jubiliejines Lietuvos krikščionybės Mišias, kurias kardinolas laikė

Ambasadorius V. A. Dambra, nuncijus kardinolas Luciano Storero, kun. A. Svarinskas, B. Deveikis, 1990 m. kovo mėn.

V. A. Dambra, kun. A. Svarinskas, Karakaso kardinolas Jose Ali Lebrunas, 1990 m. kovo mėn.

televizijoje visam kraštui, o specialioje televizijos programoje buvo apžvelgtas garbingas istorinis katalikiškos tautos kelias.

Pasimatymas su buvusiu prezidentu

Po poros dienų garbingas svečias susitiko su buvusiu Venesuelos prezidentu, dabartiniu senatoriumi dr. Luisu Herrera Campinsu ir turėjo progą aptarti rezoliuciją dėl Lietuvos Venesuelos kongrese. Buvęs prezidentas prašė parengti ir jam įteikti rezoliucijos projektą, užtikrindamas savo ir kolegų paramą.

Kunigas Svarinskas taip pat susitiko su kongreso atstovų rūmų pirmininku dr. Jose Rodriguesu Iturbe, krikščionių demokratų partijos vadu, senatoriumi Gustavo Tarre Bricenio ir su socialdemokratų (*Acción Democrática*) partijos vadu, buvusiu OAS Žmogaus teisių komisijos pirmininku, senatoriumi Marco Tulio Brunicelli. Buvo tariamasi ir su pasaulinės moterų krikš-

Susitikimas su buvusiu
Venesuelos prezidentu
Luisu Herrera Campinsu,
1990 m. kovo mėn.

čionių demokratų partijos
pirmininke Maria Guzman
Bello ir kitais. Visi jie prita-
rė rezoliucijai.

Kunigas Svarinskas iš-
kėlė gulage likusių politi-
nių kalinių gelbėjimo ak-
cijos svarbą, pabrėždamas
faktą, kad Sovietų Sąjun-
gos kalinių padėtis šian-
dien yra blogiausia. Kon-
greso atstovai žadėjo pa-
laikyti šią akciją.

Su Kongreso atstovų rūmų pirmininku
Jose Rodriguezu Iturbe, 1990 m. kovo mėn.

San Kasimiras

Švento Kazimiero dieną (1990 m. kovo 4 d.) įvyko metiniai atlydai San Kasimiro mieste (Araguvos provincijoje), įkurtame prieš 200 metų, kai Venesuela nebuvo išsikovojusį nepriklausomybės. Tais laikais tūkstančio asmenų parapijoje kas dešimtas asmuo buvo vergas. Tuo metu buvo įsteigta San Kasimiro parapija ir pastatyta to paties vardo šventovė. Atlaiduose dalyvavo apie 3000 sankazimieriečių ir gyventojai iš aplinkinių parapijų. Dalyvavo ir Araguvo gubernatorius marksistas Carlos Tablante. Kunigas Svarinskas koncelebravo iškilmingą Sumą kartu su kolumbiečiu parapijos klebonu Luisu Emilio Chaverra ir pasakė giliai jaudinantį pamokslą, kurį pasigėrėtina išvertė Venesuelos prezidentūros vertėja Danutė Statkutė de Rosales. Gubernatorius, matyt, to reginio paveiktas, pažadėjo didžiulės dvibokštės šventovės stogo remontui milijoną bolivarių (apie 22 000 dolerių).

Tuoju po pamokslo San Kasimiro klebonas parapijos vardu iškilmingai įteikė graviruotą garbės žymenį (lentelę), pagerbdamas lietuvių kunigą – kovotoją, kalinį ir kankinį. Vietos katalikų organizacija taip pat įteikė prabangų garbės žymenį. Kunigas Svarinskas labai nustebino sužinojęs, kad Čikagoje gyvenantys Marija ir Antanas Rudžiai padovanojo šiai šventovei didįjį altorių ir puošnų iškilmingą arnotą, o Lietuvos krikšto 600-ųjų metinių proga perkėlė iš Karakaso į šią šventovę Lietuvos šventojo relikvijas su Vatikano patvirtintais dokumentais. Lietuviai šventovėje įvedė gerą garso sistemą. Nustebino ir tai, kad sankazimieriečiai labai daug žino apie šv. Kazimierą. Prie to prisidėjo ir Vytauto Antano Dambravos knyga *San Casimiro* ispanų kalba (išleisti du leidimai). Kunigas Alfonsas lietuvius pagyrė kaip įprasta: „Čia tai bravo, bravo!“

Vasario 16-oji

Po pamaldų įvyko Vasario 16-osios minėjimas. Svečias buvo paprašytas pasakyti pagrindinę kalbą. Sveikinimo žodį tarė specialiai atvykęs užsienio reikalų ministerijos konsulinių ryšių gen. ambasadorius Jorge D'Angelo,

kuris kunigui išdavė garbės vizą. Pasveikino ir lenkų egzilinės vyriausybės delegatas inž. Feliksas Zubras, kuris *El Universal* dienraštyje pirmas paskelbė straipsnį „Herojiškas kunigas“. Reikia pažymėti, kad straipsniai apie kunigą Svarinską Venesuelos spaudoje pradėjo rodytis nuo 1983 metų. Venesuelos lietuvių kultūros fondo vedėjas Juozas Menkeliūnas įteikė svečiui dovaną – Venesuelos lietuvių skautų metraštį. Po minėjimo surengtose šeimyniškose vaišėse dalyvavo apie šimtą tautiečių.

Pamaldos, susitikimas su jaunimu

Kovo 7 d. vakare lietuviai susirinko Gavėnios pamaldoms į seselių saleziečių koplyčią. Kunigas atvyko apsivilkęs sutana, išklausė išpažinčių, atlaikė šv. Mišias, kurias aukojo už Sibire kentėjusią Apoloniją Teresę Dambravienę, ir pasakė pamokslą, palietusį visų tikinčiųjų širdis. Lietuviai neatsimena, kada jie išklausė šv. Mišių su tokiu dvasiniu susikaupimu. Viena ponija po pamaldų sakė: „Ar girdėjote, ar matėte, kaip jis kalbėjo „Tėve mūsų“, kaip mes tą maldą kalbėjome?!“ Vėliau priėmimo rečiau pamaldose besilankantis tautietis viešai pasakė: „Kiekvienas kunigo tartas pamokslo žodis pataikė į mane – lyg jis būtų man kalbėjęs.“

Vieną pusdienį kunigas Svarinskas praleido su jaunimu. Tai buvo mišri grupė: vyrai su ūsais ir barzdomis, artėję ar jau peržengę 35 metų amžiaus ribą, jų žmonos, daugiausia venesuelietės (su išimtimis), ir jų vaikai – vieni kone lopšy, o kiti paaugliai. Svečias galėjo pats pamatyti ir įsitikinti, koks yra tas Venesuelos jaunimas, kokios jo problemos ir galimybės. Kunigas niekuo nesistebėjo, tik gražiai patarė, kaip jie galėtų prasmingai padėti visų pagalbos reikalingai tėvų žemei Lietuvai, išlaikyti katalikišką šeimą.

Spaudos konferencija

Prieš kunigui Svarinskui išvykstant aplankyti Brazilijos, Urugvajaus ir Argentinos, lietuvių Ninos ir inžinieriaus Broniaus Deveikių rezidencijoje, kurioje buvo apsistojęs garbės svečias, buvo sušaukta spaudos konferencija

ir suruošti pietūs; dalyvavo ir didžiųjų sostinės dienraščių atstovai. Visi kviestieji atvyko. Po poros dienų pasipylė reportažai.

Kairiųjų dienraštis *El Nacional* kunigą Svarinską apibūdino kaip „aukštą, stambų, gerai atrodantį ir draugiškai nusiteikusį vyrą, kuris nepraleido progos priminti ir pasmerkti tragedijas, kurias pats išgyveno, tačiau savo jausmus mokantį kontroliuoti ir net su humoru tęsti pasakojimą apie įvairiausius savo dramatiškus išgyvenimus“.

Vieno straipsnio autorė skaitytojams perteikė kunigo pasakojimą apie jo iššventinimą bausmės lageryje, lietuvių gydytojo chirurgijos kambary, labai kukliai, vietoj liturginių simbolių naudojant skylėtą skudurą... Pasakojo apie šv. Mišias, laikomas atsigulus, apie daugybę tikinčiųjų 6000 kalinių lageryje, apie gausias slaptas išpažintis, apie daugelio intelektualų krikštą, apie ortodoksų religijos asmenų kankinimą, apie ligas ir mirtis.

Spauda drauge su kunigu Svarinsku apgailestavo, kad okupacijos ir priespaudos metais lietuvių tauta neteko 700 000 savo žmonių. Ši tauta supratusi: jei niekas už idėją nemiršta, miršta pati idėja. To betgi neatsitikę su lietuvių tauta.

Socialistų laikraštis *El Nacional* plačiai citavo kunigą Svarinską. Štai pora ištraukų: „Įsidėmėkite, venesueliečiai, perestroika Sovietų Sąjungoje reiškia vieną dalyką, Vakarams – kitą, o Lietuvai – dar visai kitą. Gorbačiovas yra gabus aktorius, kuris betgi Sovietų Sąjungą užgulusių problemų neišspręs. Jeigu perestroika laimėtų, lietuviai liktų vasalais, bet ji negalinti laimėti, nes kraštą yra nusiaubusi krizė. Lietuvai gresia dvi problemos: ekologinė (baisi krašto tarša, o žmonės tebegyvena Černobylio katastrofos šešėly) ir moralinis palaidumas, daugiausia dėl alkoholizmo. Taigi pirminis pasauliečių lietuvių uždavinys yra kovoti už ekologiją, krašto nušvarinimą, Katalikų Bendrijai – tęsti kovą už moralės atkūrimą.“

Spaudos konferencijoje kunigas Svarinskas linkėjo lietuviams vengti priešų provokacijų ir išreiškė viltį, kad jie, būdami disciplinuoti ir savo dvasioje taikingi, Dievui padedant, greitai bus laisvi.

Į Braziliją, Urugvajų, Argentiną

Kovo 9 d. kunigas Svarinskas išvyko aplankyti lietuvių San Paulo, Montevidėjo ir Buenos Airių miestuose. Kovo 30 d. grįžo į Karakasą baigti savo programos Venesueloje.

Kunigas džiaugėsi galėjęs aplankyti Lotynų Amerikos lietuvių bendruomenes, tačiau pastebėjo, kad tuose kraštuose lietuviai politinei veiklai nesą paruošti. Be vieno interviu argentiniečių dienraščiui ir pamaldų, kurias Buenos Airių katedroje bendrai surengė įvairios tautybės (dalyvavo per 200 žmonių), svečias visą laiką leido gana mažuose lietuvių būreliuose.

San Paulo mieste jis buvo apsistojęs pas kunigą Juozą Šeškevičių, Montevidėje – pas kunigą Joną Giedrį, SJ, o Buenos Airėse – pas kunigą Augustiną Steigvilą, MIC. San Paulo mieste saleziečių leidžiama *Mūsų Lietuva* publikavo kunigo Svarinsko laišką Brazilijos lietuviams ir paskelbė tekstus telegramų, kurias nepriklausomybės atkūrimo proga jis pasiuntė Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkui Vytautui Landsbergiui ir kardinolui Vincentui Sladkevičiui, linkėdamas „didžio ryžto tęsti kovą už dvasinį Lietuvos išlaisvinimą“. Kovo vienuoliktąją būrelis Brazilijos lietuvių kukliai paminėjo Lietuvos respublikos aikštėje, čia kunigas Svarinskas iškėlė trispalvę prie Laisvės paminklo.

Pripažinimo reikalai

Grįžęs antrąkart į Karakasą (kovo 31 d. – balandžio 2 d.) garbės svečias valstybės prezidento vardu buvo priimtas vidaus reikalų ministro dr. Alejandro Izaguirre (jis yra oficialus prezidento pavaduotojas, nes viceprezidento institucijos šiame krašte nėra). Audiencijai limuziną atsiuntė Užsienio reikalų ministerija, o susitikime dalyvavo ambasadorius D'Angelo, kunigo Svarinsko programos organizatorius dr. Vytautas Antanas Dambra, inž. Bronius Deveikis ir vertėja Danutė Rosales.

Iš kairės: V. Baronas, V. A. Dambra, V. Aliva Vivas, kun. A. Svarinskas, D. Statkutė-Rosales, A. Šulcas, B. Deveikis, 1990 m. kovo mėn.

Kunigas Svarinskas kėlė Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo svarbą lietuvių tautai. Ministras užtikrino, kad venesueliečiai supranta Lietuvos problemą ir yra Lietuvių tautos pusėje. Čia dr. Dambra pažymėjo, kad dėl venesueliečių simpatijų ar spaudos nusistatymo abejonių nekyla, tačiau labai svarbu būtų žinoti *vyriausybės* poziciją dėl Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo. Ministras, pabrėždamas savo asmeninį palankumą, vengė valstybės prezidentą Carlosą Andresą Perezą įpareigojančio atsakymo. „Prezidento problema, kad jis iš karto metasi į per daug dalykų, o visko aprėpti negali.“

Paiškėjo, kad ir prezidentas simpatizuoja lietuviams bei Lietuvai, tačiau laikosi „Amerikos linijos“ ir pasisako už Lietuvos vyriausybės dialogą su Sovietų Sąjunga, pataikaudamas Gorbačioviui, kuris neseniai atsiųstame rašte prašė paremti jo perestroikines pastangas. Be to, Venesuelos prezidentas yra ir socialistų internacionalo vicepirmininkas. Jis daug dėmesio skiria socialistiniams ar socialdemokratiniais „trečiojo pasaulio“ kraštams, taip pat ir Kubai. Venesueliečiai šiai politikai nepritaria.

Memorandumas valstybės prezidentui

Kunigas Svarinskas pasiūlė parengti memorandumą Lietuvos klausimu, adresuotą prezidentui Perezui. Ministras Izaguirre pasiūlymui nuoširdžiai pritarė ir sakė galėsiąs asmeniškai įteikti jo raštą. Tai buvo padaryta, tačiau raštą su dokumentacija prezidentūrai įteikė ambasadorius D'Angelo su dr. Dambra (taip, kaip siūlė pats ambasadorius).

Ambasadorius D'Angelo susitikimą apibūdino kaip „tikrai pozityvų“ ir buvo patenkintas mūsų iš anksto sutartu „spaudimu“ vyriausybei. Problema daugelyje kraštų kyla ne dėl Kongreso, tautos ar spaudos, o dėl vyriausybės.

Prie Bolivarо paminklo

Tą pačią kovo 31 d. popietę buvo suorganizuota lietuvių manifestacija prie Simono Bolivarо paminklo. Dalyvavo per 300 asmenų, tarp jų spaudos atstovai, lietuvių jaunimas su keliolika vėliavų ir didžiuliu įrašu drobėje: „Venesuela pripažįsta Lietuvos nepriklausomybę.“ Plačia ir įdomia informacija apie Lietuvą ir tautiečius visus nustebino moderatorius žurnalistas Armando Luis Moreno. Kunigui Svarinskui padėjus trispalvį vainiką su įrašu: „Nepriklausoma Lietuva – išlaisvintojui Simonui Bolivarui“, buvo sugiedoti Venesuelos ir Lietuvos himnai, kunigo tartą žodį išvertė Jūratė Rosales. Be lietuvių, gausiai dalyvavo latviai, ukrainiečiai, lenkai ir venesueliečiai.

Kovo vienuoliktoji

Tą patį vakarą Latvių namuose buvo surengta Tautos šventė su šimtaine lietuvių ir jų svečių, susirinkusių iškilmingai paminėti Kovo vienuoliktosios. Don Bosco mišrus choras puikiai, jautriai, švaria tarsena sugiedojo Tautos himną, „Marija, Marija“ ir kitas giesmes bei dainas. Tai buvo didelė staigmena pagrindinę kalbą pasakiusiam mūsų garbės svečiui.

Programos metu buvo perskaitytas Karakaso arkivyskupo pareigas ėjusio vyskupo Miguelio Delgado Avilos *El Universal* dienraštyje atspausdintas

straipsnis, kuriame jis išreiškia rūpestį katalikiška lietuvių tauta ir prašo vyriausybę pripažinti Lietuvos nepriklausomybę. Kiek vėliau panašūs straipsniai buvo parašyti buvusio valstybės prezidento dr. Rafaelio Calderos, buvusio ambasadoriaus Vašingtone dr. Miguelio Angelo Burelli Rivos ir kitų asmenų. Visi jie prašė, o kai kurie net labai griežtai reikalavo, kad vyriausybė neužvilktų Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo.

Ta proga kunigas Svarinskas pranešė, kad Lietuvos diplomatinės tarnybos šefas dr. Stasys Bačkis paskyrė dr. Vytautą DambraVą Venesuelos atstovu, skirdamas specialias užduotis kituose Lotynų Amerikos kraštuose. Tą pranešimą perdavė įgaliotas Lietuvos atstovo Vašingtone Stasio Lozoraičio.

Programos, kuriai gražiai vedė inž. Antanas Šulcas, pabaigoje Karakase gyvenanti Argentinos lietuvaitė Adriana Jocytė jautriai atliko lietuvių partizanines dainas, skambindama gitara. Tautos šventės metu garbės svečiui buvo įteikti du *Baltų šauksmo* tomai ir albumas, pilnas nuotraukų ir straipsnių iškarpų, susijusių su kunigo Svarinsko viešnage Venesueloje. Ta proga jis tarė atsisveikinimo ir padėkos žodžius Venesuelos lietuviams.

Prezidento raštas

Balandžio 1 d. kunigas Svarinskas atnašavo padėkos šv. Mišias už nepriklausomą Lietuvą. Po Mišių buvo perskaitytas kunigo Manuelio Diazo įtaigus straipsnis, kuriame jis pasisakė už Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. Koplyčia, kurios grožiu žavėjosi kunigas Alfonsas, buvo pilnutėlė.

Po pamaldų kunigas Svarinskas skubiai nuvyko į Kubos politinių kalinių kongresą. Ten pasakyta kalba visus dalyvius sukėlė ant kojų. Tada skubėjo pietų, kuriuos išvykstančiam kunigui Svarinskui suruošė Eugenija ir Vladas Mažeikos, sukviėdami lietuvius. Iš ten kunigas išskubėjo dar į vieną susitikimą su televizijos atstovais, nuvažiavo pašventinti Ritos ir Ruben Senior namų, valgė vakarienę pas vaišinguosius Deveikius, ten pat buvo surengtas ir baigiamasis pasitarimas.

Naktį oro uoste teko ilgokai laukti lėktuvo, kuris turėjo skristi į Londoną. Liūdėjome išlydėdami kunigą Alfonsą, gailėjosi ir jis, mus palikdamas. Žinojome, kad mes jo pasigesime ir nuolat su meile ir pagarba minėsime.

Kunigo Svarinsko viešnagė sutapo su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo paskelbimu. Jei prieš Kovo 11-ąją jis, kur bekalbėtų, reikalavo savo tautai visiškos nepriklausomybės, tai po jos paskelbimo prašė Venesuelą tą nepriklausomybę nedelsiant pripažinti.

Grįžus kunigui Alfonsui Svarinskui į Lietuvą greitai sužinojome valstybės prezidento Carlosa Andrésa Pérezo palankią reakciją dėl turėto vizito, o gegužės mėnesio 24 d. – apie jo pasiūstą kunigui atsakymą, kurį knygos skaitytojams čia pateikiame.

Venesuelos Respublikos Prezidentas Miraflores, 1990 m. gegužės 24 d.

Kunigui

Alfonsui Svarinskui

Perduoti Dr. Vytautui A. Dambravai

Prolongación Los Manolos, Edif.Río Claro

La Florida

Didžiai gerbiamas Kunige Svarinskai,

Su giliu jausmu perskaičiau Jūsų balandžio 2 dienos laišką, kuriame prašote Venesuelos vyriausybės supratimo ir solidarumo su lietuvių tautos paskelbta nepriklausomybės deklaracija, vienbalsiai priimta Jūsų šalies parlamento 1990 m. kovo 11 dieną.

Būdamas piliečiu šalies,ėjusios Lotynų Amerikos šalių priešakyje kovoje dėl nepriklausomybės, suverenumo ir nacionalinio tapatumo, galiu tik su

simpatija žiūrėti į lietuvių tautos nacionalinius siekius ir su solidaria viltimi tikėtis, kad Jūsų siekiai bus deramai pripažinti Sovietų Sąjungos vadovybės.

Mūsų šalies atstovaujantys sluoksniai priėmė Jūsų apsilankymą su simpatija ir solidarizuodamiesi su lietuvių tautos valstybinės nepriklausomybės siekiais. Apgailestauju, kad Jūsų apsilankymo Venesueloje trumpumas bei daugybė darbų, susijusių su mano oficialių pareigų vykdymu, neleido man įgyvendinti mano troškimo pakalbėti su Jumis.

Reiškiu Jums savo nuoširdų dėkingumą už Jūsų palinkėjimus, kad Dievo valia saugotų mano darbų sėkmę bei mano tėvynės gerovę.

Pagarbiai,

Carlos Andrés Pérez

/parašas/

/antspaudas:/

Valstybės prezidento pareiškimas ir kunigo Alfonso Svarinsko pagalba Venesuelos lietuviams turi neįkainojamą vertę. Jis išjudino lietuvius naujai įpareigodamas. Venesuelos kongrese jau yra įteikta rezoliucija svarstymui. Jaunimas svečiui išvykus pradėjo platų parašų rinkimo vąjį Lietuvos nepriklausomybės pripažinimui užtikrinti Vyriausybėje ir Kongrese.

Baigiant apybraižą, belieka išreikšti gilią padėką Venesuelą ir mus aplankiusiam prakilniam prelatui Alfonsui Svarinskui. Jis ir šiandien meilingai rodo kelią ir laimina mus iš Kristaus karalystės.

Tepadedą jis mums mintis, žodžius ir darbus kelti aukštyn prie Viešpaties sosto. Teištisia Jėzus meilės ir gailestingumo ranką amžinybėje.

Feliks Zubr

DIDVYRIŠKAS KUNIGAS

Kaip pagarbos ženklą žmonėms, kovojantiems už savo tautos laisvę, kelis žodžius skirsime ypatingai asmenybei, lietuvių tautos didvyriui, kuris apsiginklavęs vien giliu krikščionišku tikėjimu ir kunigo abitu metė iššūkį pačiai didžiausiai pasaulio ateistinei galybei – Sovietų Sąjungai ir, be jokios abejonės, prisidėjo, kiek nuo jo priklausė, prie laipsniško šios nežmoniškos sistemos subyrėjimo.

Tėvas Alfonsas Svarinskas, gimęs 1925 metais, dvidešimt penkerius metus praleido sovietiniuose lageriuose ir kituose kalėjimuose.

1946 metų gruodžio mėnesį, dar būdamas kunigų seminarijos studentas, jis pirmą kartą buvo KGB sulaikytas ir apkaltintas ryšiais su Lietuvos partizaniniu judėjimu, tuo metu žūtūtinai kovojančiu už savo tėvynės nepriklausomybę. Dėl to buvo nuteistas dešimčiai metų katorgos darbų.

1954 metų spalio mėnesį vienoje iš kalinimo įstaigų, kur atlikinėjo jam skirtą bausmę, jis susitiko su kartu kalinčiu lietuvių vyskupu Pranu Ramanausku ir šis slapta jį išventino į kunigus.

1956 metais, atlikęs dešimties metų bausmę įvairiuose kalėjimuose ir gulaguose, grįžo į Lietuvą. Ilgai nesidžiaugė atgauta laisve – 1958 metais vėl buvo suimtas ir šį kartą apkaltintas „antitarybine veikla“ bei nuteistas už šį „nusikaltimą“ šešeriems metams lagerio. Atlikdamas bausmę „ypatingai pavojingiems valstybei kaliniam“ skirtame lageryje, susipažino su monsinjoru Josepu Slipyj – Unitų Bažnyčios Metropolitu. Atgavęs laisvę

monsinjoras Slipyj, jau būdamas Romoje ir pakeltas į kardinolo rangą, asmeniškai paliudijo, kad be tėvo A. Svarinsko rūpinimosi ir apsaugos tame lageryje jis nebūtų išgyvenęs.

Atlikęs skirtą bausmę ir vėl grįžęs į Lietuvą tėvas Svarinskas įsitraukia į Helsinkio grupę ir Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą. Išgarsėja visoje Lietuvoje savo patriotiniais pamokslais. Ši jo veikla, žinoma, užtraukia jam naują suėmimą. Šį kartą jį apkaltina „antitarybine agitacija ir propaganda“. Už tokį „įstatymo pažeidimą“ jam skiria septynerius metus lagerio ir trejus metus tremties tolimame Sibiro regione.

Iš dešinės: B. Deveikis, F. Zubr, kun. A. Svarinskas, penktas iš dešinės – V. A. Dabrava, 1990 m. kovo mėn.

Nei persekiojimai, nei smurtas nepalaužė šio drąsaus kunigo geležinės valios tarnauti Dievui ir savo tautai. Su tuo tikėjimu, kuris, pasak Evangelijos, „judina kalnus“, stojo prieš okupantą, atskleisdamas jo nusikaltimus ir reikalaujamas grąžinti tautai išplėštą laisvę.

Neseniai paleistas į laisvę jis gavo raudonosios valdžios leidimą išvykti iš pavergtos Lietuvos aplankyti po pasaulį išsibarsčiusias jo tautiečių bendruomenes. Laukiama, kad kito mėnesio pradžioje tėvas Svarinskas apsilankys Venesueloje. Be abejonės, šis didvyriškas kunigas nusipelno būti šiltai priimtas ir pagerbtas visų, kurie kovoja už žmogaus teises ir teisingesnę, geresnę pasaulį.

EL UNIVERSAL

Karakasas, 1990 m. vasario 16 d.

INTERVIU SU TĖVU JAKOB FOERG

Alfonsas Svarinskas ištvėrė 21 metus ir 6 mėnesius įkalinime

*Išskirtinis interviu bažnyčios laikraščiu su lietuvių kunigu,
atvykusiu į Frankfurtą*

„Gerieji, kuriuos jis sutiko, norėjo tapti dar geresniais,“ – taip apie lietuvių kunigą Alfonsą Svarinską 1983 m. kovo mėnesį rašė jo kraštietis. Po 21 metų ir 6 mėnesių nelaisvės birželio 15 d. Svarinskas buvo paleistas iš trečiojo įkalinimo ir rugpjūčio 23 d. atvyko į Vokietiją.

Svarinskas yra vienas iš Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto įkūrėjų. Paskutiniu metu jo įkalinimo laikotarpiu Lietuvoje buvo surinkta daugiau nei 150 000 parašų. Bažnyčios laikraštis pakartotinai pasisakė už jo išlaisvinimą. Tėvas Jakobas Foergas iš CSI (*Christian Solidarity International*) pasitiko į VFR atvykusį Svarinską Frankfurto oro uoste ir palydėjo jį į Bad Woerishofen.

Kun. Svarinskas kalbėjosi su Tėvu Jakobu Foergu ir davė išskirtinį interviu bažnyčios laikraščiu.

Pone Svarinskai, kodėl 1983 m. Jūs buvote trečią kartą įkalintas?

Lietuvos KP sekretorius Griškevičius 1981 m. sakė: patriotinį ir internacionalinį auklėjimą reikėtų sieti su religinių prietarų likvidavimu. Šį reikalavimą atmečiau viename iš savo pamokslų: „Kas suteikė partijos sekretoriui teisę ir norą sunaikinti katalikus (dauguma lietuvių yra katalikai), kaip tai buvo padaryta su žydais?“ Ši kritika tapo naujo proceso priežastimi ir man buvo paskirta 10-ies metų laisvės atėmimo bausmė.

Tardymas truko tris su puse mėnesio. Kas buvo tiriama?

Jei kas suimamas, tai bausmė jau ir paskirta. Pats tyrimas yra tik formulus. Kaip Dantės „Pragare“. Kas ten patenka, nebegali nieko tikėtis ir gali galvoti, kad viskas prarasta.

Jūs patekote į liūdnam išgarsėjusią Permės koloniją Nr. 36, o paskutinįjį gruodį – į Nr. 35. Kokios ten sąlygos?

Kolonijos administracija blogesnė nei pokario laikų. Tiesiogiai nekankinama, tačiau netiesiogiai daroma viskas, kad nepriimtiniu darbu, prasta mityba ir trūkstama medicinine priežiūra žmogus būtų pažemintas. Kaliniai privalo už „maistą“ ir „kambarį“ susimokėti. Iš atlyginimo lieka 7 rubliai maistui valgykloje nusipirkti, tačiau ir tie patys dažnai savavališkai nubraukiami. Prižiūrėtojai visuomet šalia, jie taip pat draudžia atsiklaupus priešais gultą melstis, nes tai neva būtų religinė propaganda. Iš mūsų atėmė visus religinius daiktus. Tik paskutinįjį rudenį gavau maldaknygę ir Naująjį Testamentą. 1987 metų pabaigoje kolonija Nr. 36 buvo išformuota. Kolonijoje Nr. 35, kurios plotas maždaug 100 x 150 m, yra 90 kalinių ir 50 prižiūrėtojų. Saugumo sumetimais viskas aptverta lentų tvora, dviguba dygliuota viela ir elektrine dygliuota viela, pastatyti keturi apžvalgos bokštai, kaip trečiojo Reicho koncentracijos stovyklose. Sklinda gandas, kad stovykla atlaisvinta armėnams iš Karabacho.

Kaip dažnai Jums teko būti karceryje?

Iš viso 3 kartus, arba 40 dienų. 1985 metais per Kalėdas, nes mes užstojome kalinį, kuriam sulaužė rankas. Švenčiant apsikrikštijimo tūkstantmetį, stačiatikių diakoną Vladimirą Rusaką nuvedė į ypatingą kambarą, nes jis neįvykdė savo dienos normos. Mane išleidžiant dar 5 žmonės buvo kalinami.

Kaip elgiamasi su izoliuotaisiais?

Maistas nedirbantiems sumažinamas iki 300 g duonos per dieną. Kas antrą dieną duodama šiltos vandeningos sriubos, šiaip – tik vanduo. Nelygios

medinės lentos atstoja čiužinius. Leidžiama vilkėti tik apatinius rūbus. Tam, kad drėgnais ir šaltais mėnesiais nesusaltum, turi kas pusvalandį daryti gimnastiką. Pokario laikotarpiu bausmė kalėjime trukdavo 5–7 dienas, o dabar 15 dienų ir dažnai ji būdavo pratęsiama. Žydas Leonidas Lubmanas praleido izoliatoriuje daugiau nei 600 dienų.

Ką tu pasiekia sovietinė valstybė?

Izoliacijoje krinta svoris, tačiau auga ryžtas dvasinei kovai.

Kas Jums padėjo išverti sunkų įkalinimo laikotarpį?

Daugiausia tikinčiųjų malda, taip pat mano paties malda ir tikėjimas savo idealais.

Ir tai būtų?

Dievas ir Tėvynė.

Antrąją savo įkalinimo dalį Jūs trejus metus praleidote kartu su ukrainiečių katalikų bažnyčios galva, būsimoju kardinolu J. Slipyj. Kokie Jūsų atsiminimai apie šį žmogų?

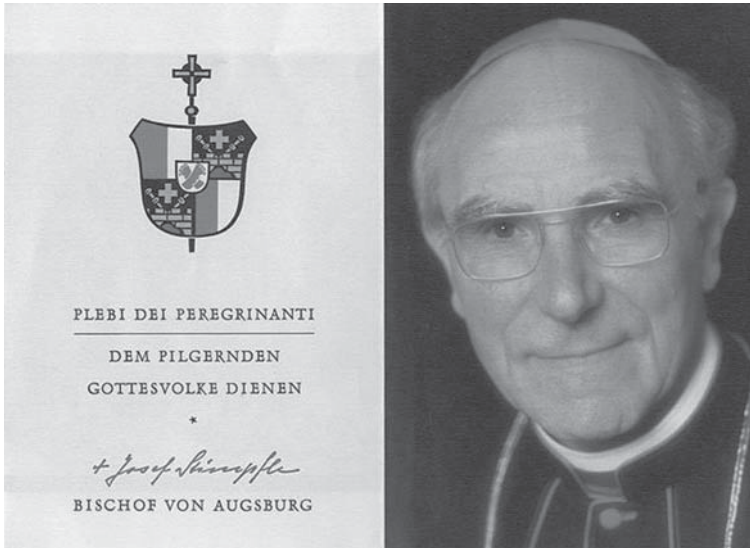
Valdžios institucijos norėjo, kad jis numirtų, kaip ir kiti ukrainiečių vyskupai. Jį išgelbėjo penicilinas, kurį jam slapčia perduodavau. Slėpdamas jo parašytus pastoracinius laiškus pagelbėjau jam kaip kapelionas. Tik kalėjime galima padaryti tokią karjerą. Vėliau, dirbdamas Romoje ir kreipdamasis į Vatikanę apsilankiusią tarybinę delegaciją, kardinolas Slipyj padėjo man atgauti tarnybą – 20 mėnesių man buvo atimta teisė dirbti.

Praėjusiais metais buvo paleista daug sąžinės kalinių. Kodėl nepaleido ir Jūsų?

1987-ųjų pavasarį mane perkėlė į KGB kalėjimą Viniuje. Savaitę trukusio pokalbio metu būdavo patiekiami net kava. Turėjau raštu pasirašyti, kad daugiau niekada nedirbsiu prieš Tarybų Sąjungą. Tai būtų buvęs mano kaltės pripažinimas. Aš nepasirašiau ir po 6 savaičių vėl buvau perkeltas į Permę.

Kaip gi pasisekė Jus išlaisvinti tų metų liepos mėnesį?

Augsburgo vyskupas Stimpfle'as, kuriam kėlė rūpesčių mano sveikata, pakvietė mane į savo vyskupiją. Valdžios institucijos sureagavo tik po metų ir išleido mane į Vakarus. Lietuvoje man buvo neleista dirbti kunigu. Pasi-taikius pirmai progai norėčiau grįžti į Tėvynę. Iki tol noriu padėti sielovados sferoje ir dirbti Lietuvos ateičiai.

Augsburgo vyskupas Josef Stimpfle

Ar Jūs buvote reabilituotas?

Ne, valdžios institucijos net neatsiprašė dėl mano įkalinimo.

Kaip vyko atsisveikinimo ceremonija Lietuvoje?

Man tik išėjus iš kolonijos tvyrojo pavojus, kad greitai būsiu išsiųstas į Vakarus. Tik visiškai atsitiktinai prabuvau Lietuvoje ilgiau, negu kai kam norėjosi. Išskrendant iš Vilniaus atėjo išlydėti tūkstančiai žmonių su plakatais ir lietuviškomis vėliavomis. Maskvos oro uoste susirinko 16 draugų. Milicija taip pat buvo labai draugiškai nusiteikusi ir toleravo Vatikano ir Lietuvos vėliavas. Tikriausiai džiaugėsi, kad netrukus manimi atsikratys.

Kaip įvertintumėte naująją Kremliaus politiką?

Iki liepos mėnesio mes kolonijoje neįėjome jokios „perestroikos“, jokių pasikeitimų, apie ją tik skaitėme laikraščiuose. Lietuvoje dabar daugiau laisvių. Šiame metu buvo galima nebaudžiamam praveisti pirmosios komunijos užsiėmimus. Pasidarė lengviau pasikviesti kunigus laikinam darbui. Tačiau niekas nežino, kiek ilgai tęsis „glasnost“. Lietuvos katalikai mėgina išnaudoti atsiradusias naujas galimybes. Mes privalome sustiprinti moralę, kurią ateizmas buvo visiškai sugriovęs. Antialkoholinėje kovoje vyriausybė vėl kapituliuoja ir išduoda talonus alkoholiui. Kiekvienas gauna mėnesiui pusę litro degtinės.

Kuo remiantis Lietuvos bažnyčios skirstomos į atviras ir uždaras?

Visos vienuolynų bažnyčios yra uždaros. Didesnėse vietovėse, turinčiose apie 30 000 gyventojų, palikta tik viena atvira bažnyčia. Taip yra Ukmergėje. Alytuje (50 000), Panevėžyje (apie 100 000) ir Šiauliuose (120 000) atidaryta po dvi bažnyčias.

Ar yra naujos informacijos apie kunigų seminariją Kaune?

Iš 45 norinčių studijuoti seminarijoje 5 sulaukė neigiamo valstybės atsakymo. Kai kurie norintieji laukia 5-erius ir daugiau metų. Teologams vis dar trūksta spausdintų leidinių studijoms. Už tai atsakinga Bažnyčios priežiūros valstybinė tarnyba, nors arkivyskupijos kurija atrodytų esanti leidėja. Pastaruoju metu jaunieji teologai, kaip valstybės tarnautojai, siučiami į Taikos konferencijas Vakaruose.

Tarybinė konstitucija kalba apie „bažnyčios ir valstybės atskyrimą“.

Šis įstatymas parašytas užsieniui.

Kokios pagalbos Jūs tikėtės iš mūsų čia, Vakaruose?

Lietuvai trūksta biblijų, maldaknygių, taip pat religinės literatūros. Mes tikimės, kad būsime paremti biblijos projekte. Ypač svarbu, kad būtų atspausdinta ir 200 000 maldaknygių. Be to, reikėtų keisti ir klaidingą

požiūrį: vien kalbos apie kitaminčių persekiojimą tik pablogintų padėtį. Tarybinė psichologija – tai vagies psichologija. Vagis nedrįsta veikti tuomet, kai jaučiasi stebimas.

Kuriems kartu su Jumis kalėjusiems bendraminčiams reikia pasaulio visuomenės paramos?

Vladimirui Rusakui, Michailui J. Kukobakai, Jonui J. Pakuckui, Baliui Loziūnui, Jurijui V. Pavlovui, Sergejui Kiričenko, Aleksandrui Goldvičiui, Arnoldui Andersonui ir mano kolegai Sigitui Tamkevičiui, kuris šiuo metu yra tremtyje.

Kas palaiko Bažnyčios gyvybingumą tiek anapus, tiek čia, pas mus?

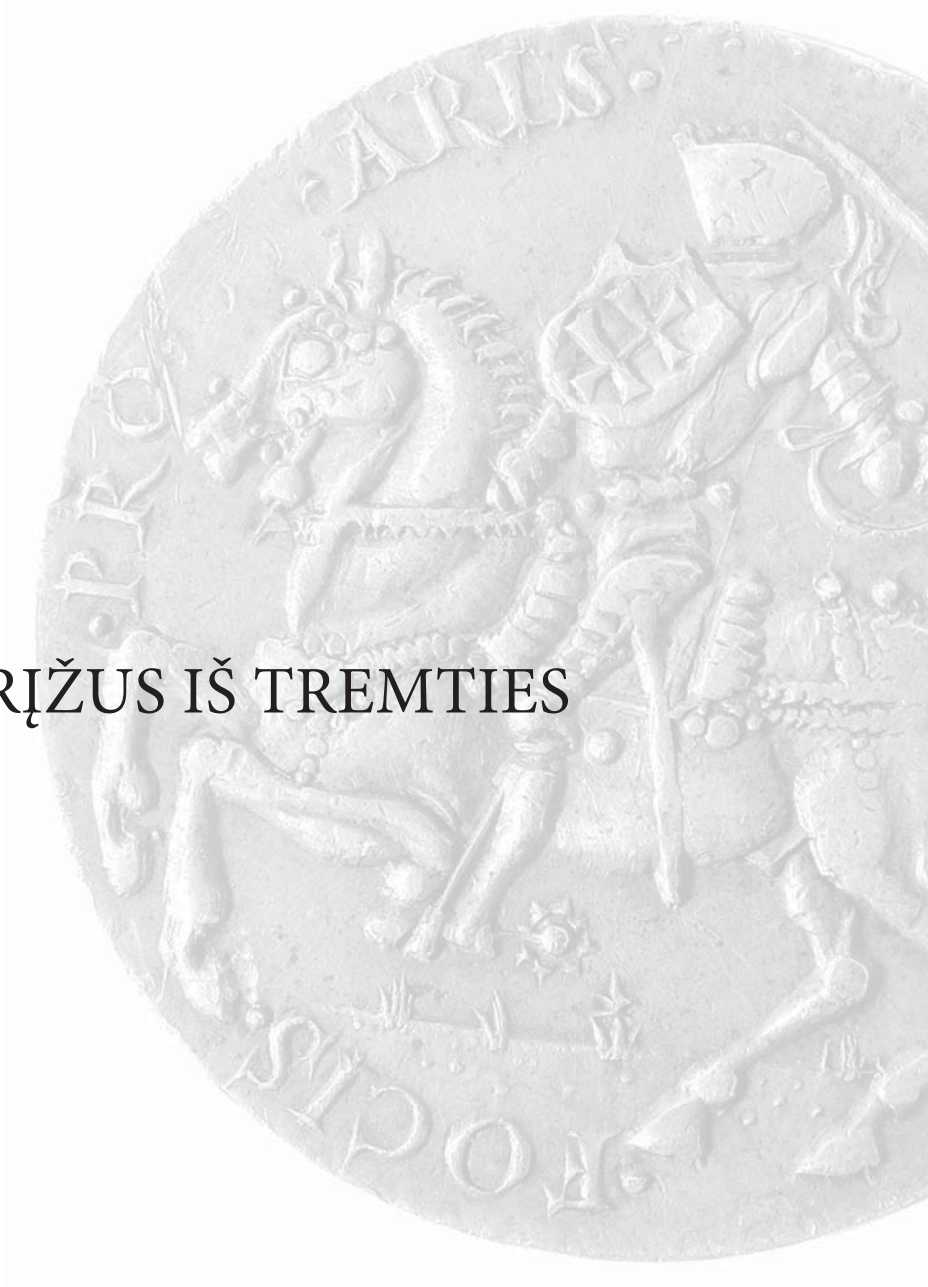
Tai auka. Be aukos Bažnyčia išdžiūtų. Kiekviena idėja gyva tuomet, jei žmonės pasiryžę už ją kovoti. Idėjos už kurias žūna žmonės, nemiršta.

Straipsnis iš Tirolio, Forarlbergo žemių
ir Sankt Pelteno bažnyčios laikraščio (1988 09 08)

Rubrika: Pasaulio bažnyčia

NEPATAISOMASIS | II dalis

GRĮŽUS IŠ TREMTIES

Loreta Jastramskienė

IŠ PIRMINIŲ ŠALTINIŲ

Lietuvos katalikų mokslo akademijoje sesuo Benedikta Rollin skaito ir aiškina Šv. Jono evangeliją – vieną iš keturių, parašytą apaštalo, Jėzaus darbų žemėje liudytojo, jo mokinio. Ant kelių per paskaitas turiu pasidėjusi ir atsivertusi *Naująjį Testamentą*. Jam dvidešimt ketveri metai, tiek pat, kiek prabėgo nuo rudens vakaro Kaune 1990-aisiais, kai pirmą kartą išvydau vieną mylimiausių dvidešimtojo amžiaus Jėzaus mokinių – lietuvi kunigą Alfonsą Svarinską (ir daug daugiau laiko praėję nuo išleidimo knygos, kurios pradžioje įrašyta: *IMPRIMATUR Joannes A Jesu Posadas O. Ep. Tigivanaënsis Mexico, 15-XII-1972*).

Tą vakarą, kai kartu su kunigo sūnėnu Jonu Svarinsku iš Ukmergės atvykome į Kauną, vis keičiau diktofono juosteles, užsirašinėjau, stebėjau, klausiau. Pokalbio pabaigoje kunigas Alfonsas Svarinskas padovanojo minėtą *Naująjį Testamentą*, rožinį ir daugybę knygų iš savo bibliotekos. Tarp jų daugiausiai buvo *Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikų*, išleistų pogrindyje sovietinės okupacijos metu.

Į šio rudens žemiškąją kelionę pasiėmiau kunigo dovanotą *Naująjį Testamentą*. Jaučiu, kad jam tai patiktų. Jis visada norėjo, kad žmonės žinotų tiesą iš pirminių šaltinių. Jau šio amžiaus pradžioje, tuomet, kai nuolat atvykdavo į Ukmergę ir aplankydavo mūsų namus, kartą atvežė ir padovanojo didįjį Šventąjį Raštą – *Senąjį ir Naująjį Testamentą* su įrašu pradiniame puslapyje:

„Didžiai gerbiamiems Loretai ir Deimantui Jastramskiams, ieškantiems tiesos iš pirminių šaltinių – Šv. Rašto. Monsinjoras Alfonsas Svarinskas. 2002 m. VIII. 28, Šv. Augustino šventė.“

Pamenu, žiūrėjau pro daugiabučio penkto aukšto langą, kaip kunigas išlipa iš automobilio ir truputį palinkęs neša didelį išsipūtusį portfelių. Portfelis visada buvo sunkus (žinau, kiek sveria didelės knygos), o mes laukdavome kunigo, vietoje fotelio pastatę kėdę su atlošu, nes kartą jis paprašė :

– Ar galima šitą kėdę? Skauda nugarą, saugumiečiai per tardymus atidaužė.

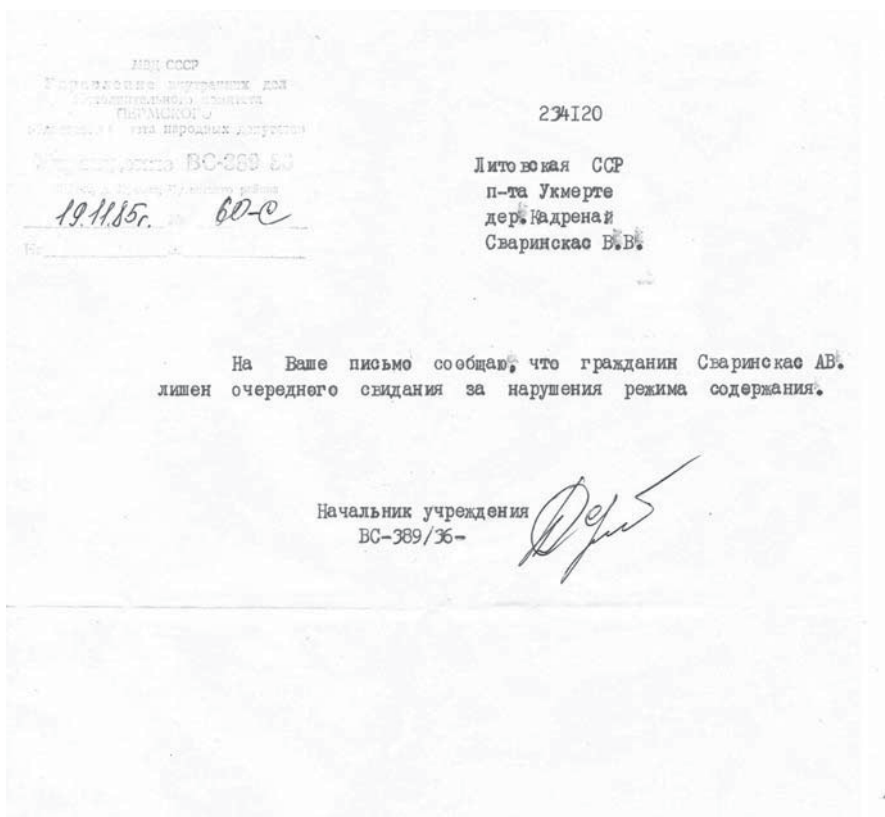
Nuo to laiko žinojau, kad minkšti foteliai tris kartus lageriuose kalintam kunigui nėra tinkama sėdėjimo vieta. Ir nerimavau, kad gyvename pernelyg aukštai: kol nusileisiu laiptais, kunigas jau pusę kelio bus įveikęs.

Daug gerumo, tėviškos šilumos, išminties ir geros nuotaikos padovanojo mano namams monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Jis nėkart čia neištarė griežtesnio žodžio, todėl visada stebėdavausi žmonėmis, aiškinančiais apie kunigo pernelyg didelį griežtumą ar „gavimą pylos“. Galbūt jiems pritrūko kritiškesnio požiūrio į save? Galbūt buvo už ką? Griežtų žodžių esu girdėjusi iš labai maloniai išoriškai atrodžiusių asmenų, tačiau monsinjoras Alfonsas Svarinskas man visuomet buvo ir liko tas mielas, gerasis žmogus, įžiebiantis viltį, kad šiame pasaulyje tiesa turi savo gynėjus ir jame gyva Dievo meilė. Kartais, pamenu, nuriedėdavo ašara jo skruostu, kai klausdavau apie metus, sunkius kančios metus, bet jas greitai pakeisdavo geraširdiška šypsena ir subtilūs, gero humoro žodžiai.

Rudens vakaras Kaune

Sugrįžtant į tą pirmąjį pažinties vakarą pamenu kunigo sūnėno Jono Svarinsko pasakojimą. Apie tai, kaip jie su tėčiu vyko į Permės lagerį pas dėdę, tačiau pasimatyti nėkart neleido. Net maisto produktų perduoti neleido. „Rašydavau ir rašydavau lagerio viršininkui klausdamas, kada leis pasimatyti. Kai nuvažiuoju paskutinį kartą – dar daug dėdei sėdėti buvo

likę. Sveikata ne geležinė. Maniau, tai bus paskutinis pasimatymas, maniau, daugiau gyvo kunigo nebeišvysiu. Juk dėdė – jau pagyvenęs. Nuvažiuovom su tėvuku. Nuėjom prie kalėjimo vartų. Neleido. Prašėm. Maldavom. Ne. Sako – kategoriškai uždrausta. Apsiverkėm abudu. Pažiūrėjom dar kartą į spygliuotas lagerio tvoras. Pakėliau prie sunkių, geležinių, kareivių saugomų vartų gulėjusį akmenėlį, įsidėjau kišenėn. Nors tokį atminimą Lietuvon parsivešiu. Ir grįžom – sušalę, nusiminę. Neleido. Neleido nė pažiūrėti į dėdę, brolių“, – tada pasakojo Jonas Svarinskas.

Atsakymas iš kalėjimo V. Svarinskui dėl prašomų pasimatymų su broliu.

„Į Jūsų laišką atsakome, kad pilietis Svarinskas A. V. neteko eilinio pasimatymo dėl režimo laikymosi pažeidimų. 1985 11 19.“

МВД СССР
 Управление внутренних дел
 Исполнительного комитета
 ПЕРМСКОГО
 областного Совета народных депутатов

Учреждение ВС-389/36
 617740, д. Кучино, Чусовского района

1.03.84 № 161

На _____ от _____

Литовская ССР
 почта Укмерге
 Укмергский район
 дер.Кадренай

гр. Сваринская В.В.

На Ваше письмо от 12.02.84 года
 сообщая, что осужденный Сваринская А.В. в Ваш адрес
 за время пребывания в учреждении ВС-389/36 направил
 одно почтовое отправление 26.10.83 года.

Входящая корреспонденция, поступающая на имя
 осужденного Сваринская А.В. вручается после соответствующей
 проверки.

Начальник учреждения
 ВС-389/36 -

А.Г. Журавков

Pakartotiniai broliui Vytautui Svarinskui kreipiantis dėl negaunamų iš kun. A. Svarinsko laiškų, jam būdavo atsakoma standartine forma: „Atsakydamas į Jūsų 1984 02 12 metų laišką informuoju, kad nuteistasis Svarinskas A. V. Jūsų adresu per buvimą įstaigoje BC-389/36 yra išsiuntęs vieną pašto perlaidą 1983 10 26 metais. Įeinanti korespondencija, patenkanti nuteistojo Svarinsko A. V. adresu, įteikiama po atitinkamo patikrinimo.“

Užtat į lagerį pasimatyti su kunigu įleido TV eskadrilę, kūrusią sovietinį filmą apie kunigą Alfonsą Svarinską. Iš tiesų, kunigas ne šiaip sau sakydavo, kad Lietuvoje ideologinės kovos nėra. „Yra ideologinis chuliganizmas. Bažnyčiai supančiotos rankos ir kojos. Nei spaudos, nei auditorijos jai neduota. O jie turi viską. Ir šmeižia. Tai kokia čia ideologinė kova? Per daugelį metų ta ideologinė kova ir chuliganizmas virto ideologiniu satanizmu“, – pirmajam interviu, kurį tą vakarą parengiau, kalbėjo kunigas Alfonsas Svarinskas.

Dar įsiminė sūnėno Jono pasakota istorija apie klastingus bailius, kurie nedrįso Viduklėje suimti kunigo. „Mylėjo žmonės kunigą, jeigu būtų į Viduklę atvykę jo suimti, būtų neleidę, eję ginti. Juk jau suėmus Viduklės parapijiečiai ir šimtai tūkstančių iš visos Lietuvos reikalavo jį paleisti – devyni sutiko atlikti bausmę vietoj jo ir kalėti. Ir vienuolė Monika prašiusi, kad ją suimtų, bet kunigą paleistų“, – rudenį prieš dvidešimt ketverius metus pasakojo sūnėnas Jonas. O suėmė Alfonsą Svarinską apgaule – atseit, pakvietė į Raseinių autoinspekciją dėl avarijos patikslinti detales. Nieko neįtardamas kunigas nuvyko. Išlipęs iš automobilio žengė kelis žingsnius ir, pamatęs ateinančius vyrus, suprato, kad čia, dabar jį suims. Tai įvyko 1983 metų sausio 26 dieną.

Iš kairės:
Jonas Svarinskas,
Vytautas Pupkus,
Janina
Svarinskaitė-
Pupkienė,
kun.
A. Svarinskas,
Vytautas
Svarinskas,
kun. Juozapas
Razmantas

Kai rašiau pirmuosius straipsnius apie kunigą, jo Golgotą ir neginčijamą garbę, buvo 1990-ieji, dar tik kūrėsi laisva spauda, tačiau kompartijos šalininkai jau nedrįso atmesti mano straipsnio „Balta ir raudona tiesa“. Straipsnis buvo išspausdintas ir valstybės laikraštyje *Lietuvos aidas*, į kurį galiausiai perėjau dirbti ir dirbau iki 2000-ųjų metų.

Vėliau daug kartų susitikdavome su kunigu, kuriam buvo suteiktas kataliko dvasininko garbės titulas – jis tapo monsinjoru. Kiekvienas tų susitikimų paliudydavo Alfonsą Svarinską buvus tikruoju dvasios vedliu, niekada neleidusiu suabejoti, kas buvo ir yra KGB priklausę asmenys, ko galima laukti iš nusilpusios dvasios žmonių, ko galima tikėtis iš drąsių, anuomet mūrų stojusių už kunigą. O tokių buvo daug, tik sovietinė spauda apie juos tylėjo.

Monsinjoras tapo žmogumi, kuris kartu su Jonu Pauliumi II ir pasirengusiais nuoširdžiai ginti Lietuvos laisvę man artimiausiais žmonėmis padarė didžiausią įtaką suvokimui, kas yra tiesa ir melas, kas yra tikrasis Lietuvos veidas, o kas – pudros sluoksnis. Susitikimas prieš dvidešimt ketverius metus tęsėsi iki šių metų, monsinjoro išėjimo, ir, taip jau nutiko, paskutinio trumpo stabtelėjimo prie Marijos radijo pastato vartelių Vilniuje.

Misija giminėje ir Amerika

Visgi smagiausia būdavo kalbėtis su monsinjoru jo darbo vietoje, pavyzdžiui, Kavarsko klebonijoje. Kai tik atvykdavau, jau nebejungdavau diktofono. Tiesiog klausydavausi ir gėrėdavausi jo kalbomis, paskui rašydavau (tuomet dirbau *Valstiečių laikraštyje*). Kartą jis parodė kalinio uniformą, paprašiau, kad apsirengtų, jis sutiko. Su kalinio uniforma jį nufotografavau.

Vėliau, kai monsinjoro misija Kavarske pasibaigė, susitikdavome Ukmergėje – jis atvažiuodavo dėl nepabaigiamų darbų. Čia, prie Mūšios tvenkinio, jis įkūrė Didžiosios kovos apygardos partizanų parką. Pastatė 14 kryžių partizanų kovoms įamžinti, nuolat rūpinosi jų atminimu ir skaudžiai išgyvendavo, sulaukęs valdžios abejingumo.

„Baltarankė valdžia prieš monsinjorą su grėbliu“ – taip pavadinau straipsnį, kuriuo vyliausi pažadinti miegančią vietinės valdžios sąžinę, kuri, regis, buvo perėmusi visas sovietmečio tradicijas ir niekaip nesuprato, kad laikai pasikeitė. Nenorėjo suprasti. Straipsnis buvo išspausdintas *Valstiečių laikraštje*).

Dar ne vieną kartą monsinjoras beldė į valdžios duris. Kartais, kai pasitaikydavo padorus valdininkas, jį išgirdavo, tačiau dažniau būdavę atvirkščiai. Ar reikia stebėtis? Šventajam Rašte aiškiai pasakyta: *savam krašte pranašu nebūsi*.

Užtat jis buvo pranašu visame plačiajame pasaulyje. Jo visi laukė ir mylėjo ten, kur niekada nebuvo susitaikę su blogio imperijos gyvavimu.

Amžiaus pradžioje monsinjoras iškeliavo į Ameriką ir viešėjo ten du mėnesius. Prieš kelionę paprašė nufotografuoti Didžiosios kovos apygardos partizanų parko kryžius, su džiaugsmu tai padariau ir parengiau jam nuotraukų albumą. Jį monsinjoras padovanojo Amerikos bičiuliams. Amerika visada jam liko išskirtine šalimi – Laisvės šalimi, kuri priėmė jį 1989-aisiais, sovietams uždraudus iš griežto režimo lagerių 1988 metais paleistam politiniam kaliniui pasilikti tėvynėje. Tada 21-erius metus gulaguose iškalėjusio

Mons. A. Svarinskas išsaugojo savo kalinio „bušlatą“, vėliau jį padovanojo Amerikoje esančiam R. Reagano muziejui.

L. Jastramskienės nuotrauka

kunigo išlaisvinimą nulėmė tuometinio Amerikos prezidento Ronaldo Reagano tvirtas žodis, kurio negalėjo nepaklaustyti besiskelbiantis demokratu sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas.

Bet ir artimesnės kelionės būdavo nemažiau įdomios ir mielos. Kartą monsinjoras paprašė savaitgalį nuvežti jį į Taujėnus, Anykščius. Vairavau taip atsakingai, kaip galbūt daugiau neteks. Aplankėme Taujėnų kleboną monsinjorą Joną Voverį, partizanų atminimo vietas Anykščių rajone, Kavarske užsukome pas braškių augintojus ponus Grigaliūnus. Ir tik vienas manevras vairuojant turbūt buvo netikslus – norėjau sukti kairėn, tačiau mačiau paskui važiuojančią mašiną, tad stabtelėjau, norėdama ją praleisti. Iš praleikiančios pasigirdo rusiškų keiksmažodžių griūtis. Kunigas Alfonsas tiems vyriškiams sušuko: „Nu, nu!“ Ir iškėlęs rodomąjį pirštą sudraudė keikūnus.

Ką visam įsidėjau į protą ir širdį

Prieš dešimtį metų su šeima sugrįžome į jaunystės miestą Vilnių. Čia, Odminių gatvėje, anksčiau aplankydavome monsinjorą. Būdavo gera matyti sesers Monikutės šypsena ir visuomet linksmą monsinjorą. Čia ir sienos buvo savos. Visada laukė įdomiausi pokalbiai, supratimas ir daug humoro. Jo pasiilgsiu visada. Na, kai pažiūriu „Kas jūs, kunige Svarinskai“, tai ne tik juokiuosi, bet ir pravirkstu. Didelė Dievo dovana buvo ir liks Alfonsas Svarinskas šiam lietaus kraštui.

Vėliau susitikimai nutrūko, pasimatydavome Seime, kai monsinjoras ateidavo su naujomis idėjomis ar pasiūlymais. Paskutinis kartas, tas simboliškas, prie Marijos radijo pastato, buvo trumpas stabtelėjimas – šypsena, mielas balsas, tarytum atsisveikinant. Monsinjoras, kaip įprastai, pakvietė į svečius, sutarėme, kad susitiksimė.

Jis dažnai sakydavo, kad komunizmas išplovė žmonėms smegenis. Kiek stebėjau, negalėčiau paneigti šių samprotavimų. Išplovė ir apkvailino net labai protingus ir turėjusius galimybių dar tobulėti. Bet, kaip teigė monsinjoras: „Tikėjimas yra malonė, vieniems ji duodama, kitiems – ne.“

Nors jos galima ieškoti, bet tik tada, kai pamilsti artimą labiau už save. Jam artimieji buvo Tėvynė, Bažnyčia ir tikintys geros valios žmonės. Džiaugiuosi, kad šiame gyvenime monsinjoras sutiko daug tokių žmonių, kad jie saugojo jį, palaikė, rūpinosi ir mylėjo.

Užrašiau ne viską – dar buvo monsinjoro inicijuotos talkos, kuriose darbamės grėbliais ir kastuvais, buvo Baltas kryžius Popiežiui ir kariuomenės dienos minėjimas Šešuoliuose. Tegu lieka šie ir kiti prisiminimai amžinybei.

Tačiau pabaigai nerasiu geresnių žodžių, kaip tik paties Alfonso Svarinsko. Tad pabaigti noriu tuo, kuo pradėjau – Rudens vakaru Kaune. Pridedu interviu, kurį tuomet parengiau ir kuris buvo paskelbtas spaudoje. Interviu su anuomet į Lietuvą po lagerių pagaliau sugrįžusiu kunigu Alfonsu Svarinsku – tikros drąsos ir pasiaukojimo Jėzaus mokiniu iš šių laikų pasaulio.

1990 m. spalio 13 d.

Loreta Jastramskienė

RUDENS VAKARAS KAUNE

Interviu su kunigu Alfonsu Svarinsku

Gerbiamas kunige, nesuklysiu pasakiusi, kad Jus Lietuvoje pažįsta beveik visi žmonės. Daug ko norėtųsi Jūsų dabar paklausti ne vienam – tokia patirtis leidžia daryti įvairių gyvenimo reiškinijų apibendrinimus. Ką Jūs manote apie tokį greitą žmonių atsivertimą dabar? Ar tai nėra šventvagystė?

Dabar? Manau, kad reikėjo atsiversti tada, kada atsirado sąlygos – prieš kelerius metus. O koks dabar gali būti atsivertimas? Tada, kai reikėjo kentėti, tada reikėjo pasirodyti. Nors yra vienas kitas žmogus, kuris ir dabar nuoširdžiai atsiverčia. Juk nėra taisyklės be išimčių. Bet – tik išimtys. O apskritai daugelis paprasčiausiai negali atsiversti. Ar Jūs girdėjote, kad daug komunistų būtų viešai prisipažinę? Visi griovė tą Lietuvą. O dabar – ar prisipažino viešai, ar apgailėjo? Prisirinko gražių žodelių ir gyvena. Tai – nelaimė. Anksčiau, caro laikais, mūsų tauta nepasiklydo. Ji žinojo du terminus – maskolių ir mūsų. Mūsų – gera, maskolių – negera. O dabar prisirinko visokių žodelių ir pasiklysta. Dėl to, kad norint terminus žinot gerai, reikia bent gimnaziją būt baigusiam. Žodis „stagnacija“. Na gi, juokinga! Komunistinis terminas – nieko nepridėsi. Komunistai pakišo du lavonus – Staliną ir Brežnevą. Kitų nedavė, kitus pasiliko. O du lavonus paskyrė – niekinkit! Bet niekint lavonus netinka. O kur visi likusieji? Ne stagnacija buvo. O komunistinė santvarka, kuri pamažu ritosi žemyn ir viskas. Man labai juokinga, kai visi kartoja – stagnacija. Tarp kitko, prie Brežnevo nebuvo tiek daug areštų, 18 metų dirbau, kalbėjau, ką norėjau, ir manęs niekas neareštavo.

„Klijavo“ Brežnevui tuos blizgučius – ant krūtinės ir ant nugaros. Jis gavo vieną žvaigždę – už žemės ūkį. Sėja Tarybų Sąjungoje, o pjauna Kanadoj. Ir visada geras derlius. Kai aš papasakojau kanadiečiams – jie labai juokėsi.

Vadinasi, ta stagnacija – lyg rūbas, slepiantis visiškai kitokius dalykus?

Komunistai žinojo gerai, kad liaudžiai negalima leisti laisvai mąstyti. Ji gali mąstyti tik taip, kaip jiems tinka. Todėl jie sudarė terminologiją, paskleidė ją po laikraščius. Visi skaito ir tiki. Visą laiką buvo ta stagnacija. Ir dabar ji yra. Pernai ponas Gorbačiovas sakė, kad ekonomikos iki šiol nestabilizavo. Per penkerius metus nieko nepadaryta. Tai apie kokią buvusią stagnaciją galima kalbėti? Brežnevo laikais ekonomika buvo aukščiau – visi tą žinojo, bet viskas ritosi žemyn. Jau tada buvo abejojama, ar iki 1984 metų TSRS išsilaikys. Manau, kad tie žmonės, kurie dažnai tokius žodžius vartoja, jie visiškai nesuvokia, ką jie kalba. Iš tikrųjų – yra kitaip. Sistema veikia visa – ne atskiri žmonės. Atskiri žmonės žvėrių nepagimdė. Sistema pagimdė žvėris. Lietuva iki 1940-ųjų tokia nebuvo. Todėl, kad tokiam nebuvo dirvos pasireikšti. Jeigu tau kas bloga darytų – tuoj visi imtų šaukti: „Ką darot, žvėrys!“ O dabar? O dabar – normalu. Normalu. Patys mane kelis kartus suėmė. Lietuviai. Ir tardė lietuviai. Ir teisė lietuviai. Kiek aš besistengiau – prašiau Aukščiausiojo teismo vicepirmininko Mykolo Ignoto, kad parodytų, pasakytų, ką aš padariau blogo. Nieko neišėjo. Juk aš buvau Betygalos vikaru, o jis buvo Betygalos gimnazistu tuo pat laikotarpiu. Per teismą jis davė klausimus, kaltino – pats. Jis visiškai sąžinės neturi. Ir dabar dar bandė teisintis. Buvęs mano prokuroras Bakučionis – sako, kažkada neblogas žmogus buvęs, bet su sąžine padaręs kompromisą. Atėjo jis, tiesia ranką ir sako: „Nu supranti, tu ant manęs nepyk, mano tokia tarnyba buvo“... Jo tarnyba buvo man užkraut 12 metų laisvės atėmimo, o mano tarnyba buvo sėdėt 12 metų. Ką jis gali padaryt, jeigu jis nejaučia nieko? Jis darė tai, nes jo tarnyba buvo tokia. Apie atgailą jis nekalba.

Apie atgailą dabar daug šnekama. Bet tik atgailaujančiųjų mažokai girdisi...

Atgailą padarė galbūt vienas kitas žmogus. Bet labai mažai. O apskritai – nė vienas komunistas nepadarė rimtos atgailos. O šnekėt, šnekėt apie atgailą –

kitas reikalas. Tai visiškai nėra tas pats. Be atgailos jie negali įeiti į Lietuvos visuomenę kaip visaverčiai žmonės.

Bet juk įvyko depolitizacija. Kaip Jūs vertinate šį reiškinį?

Depolitizacija – vieni juokai. Galima vieną kostiumą apsivilkt, galima kitą, galima suplyšusias kelnes užsimaut, bet tu dar nebūsi proletaras. Tai – juokai, vaikų žaidimai.

Kai kurie buvę komunistai dabar tapo Atgimimo šaukliais.

Aš ir kitiems sakiau, ir dabar pasakysiu. Sąjūdyje yra trečdalis pikty komunistų, kurie pasiryžę bet kuriuo momentu viską susprogdinti, trečdalis, gal daugiau, karjeristų, kurie pamatė naują valdžią ir nulėkė pas ją, o trečdalis – idealistų, kurie pasuko šį istorijos ratą. Nėra ko norėti, kad po 50 metų okupacijos visi būtų idealistai. Daug idealistų tokios santvarkos neatlaikė. Man pasakojo viena mokytoja, kad Kaune rado abituriento dienoraštį, rašytą 1938 metais. Tai mokytoja kambaryje jį skaitydavo ir stebėdavosi – negali būti tokie idealistai mokiniai? Tada idealizmo buvo daug. Dėl to, kad auklėjimas buvo geras.

Ar sugrįš mūsų žmonės, kaip anksčiau, į krikščioniškąjį tikėjimą? Ar meilė ir santarvė apsigyvens Lietuvos namuose?

Dabar reikia auklėti jaunąją kartą – vaikus. Apsaugot juos nuo puvimo, todėl, kad šis procesas dar nesibaigė. Ir po dešimt metų mes galėtume turėti neblogą jaunimą. Tie vaikai, kurie dabar maždaug dešimtmečiai – jie dar nesugadinti. Mokykloje vyksta tikybos pamokos ir jaunesni vaikai jų mielai klausosi. O vyresni – nieko iš jų nėra. Apskritai, atkurti Lietuvą, kokia ji buvo, reikia šimto metų – trijų kartų. Tik per tris kartas mes galime panaikinti tas blogybes. Jeigu bent pažangą matysime – jausimės laimingi. Nors aš netikiu, kad galėsiu sulaukti Lietuvos tokios, kokią aš mačiau. Kartoju, tada Lietuvoje buvo daug idealizmo. Ekonomiškai greičiau viskas atsikurs – per 25–30 metų. Bet ši karta – neatkurs. Kada paugs nauja, jaunesnė. Girti mūsų broliai nesukurs nei ekonomikos, nei kultūros, nieko.

Jūs 21-erius metus praleidote lageriuose. Sakykite, kas išlaiko žmogaus dvasią būnant ten?

Tikėjimas Dievu. Ir savo idealu. Be tikėjimo Dievu sunku išlaikyti ir tikėjimą idealu. Jeigu pasiduosi, atsiremi į žemę, tada stengsiesi ką nors laimėti. O jeigu tiki – kitas reikalas. Gali pralaimėti viską, bet laimėsi amžinąjį gyvenimą. Be tikėjimo daugelis dienas lageriuose baigdavo savižudybe ar KGB užverbuodavo. Tačiau nereikia sumaišyt – Tėvynės neiškelti aukščiau už Dievą. Indų išminčius Rabindranatas Tagorė sakė šitaip: „Tėvyne, aš taip labai tavęs nemylėčiau, jeigu Dievo nemylėčiau labiau už Tave.“ Dievas yra bet kokios meilės ištaka, šaltinis. Nebus Dievo – bet kokie šaltiniai anksčiau ar vėliau išdžius. Lietuviai lageriuose sakydavo, kai juos norėdavo suvilioti: „mūsų laisvė yra per daug menka, o kaina per daug didelė“. Ir nepasiduoda vo jokioms vilionėms. Dabar mes greit nepasieksime, kad žmonės sugrįžtų į Tikėjimą. Nes yra jėgų, kurios tai griauna. Ta pornografija nelaiminga. Viskas už pinigą. Tada pardavė Dievą ir Tėvynę, ir dabar. Sako, vardan laisvės. Kokia tai laisvė? Blogiui nėra laisvės. Yra tik gėriui laisvė. Daug teko važinėti po pasaulį, po įvairius jo kraštus. Visur yra baudžiamasis kodeksas, kalėjimai, policija. Taigi – absoliučios laisvės negali būti. Absoliuti laisvė veda į anarchiją. O organizuotoje valstybėje turi būti tam tikros taisyklės. Ir juo aukščiau valstybė pakyla, tuo daugiau jos nariai sugeba aukotis bendro gėrio labui. A. Čekuolis parašė, kai aš pasisakiau prieš pornografiją, kad mes norime atsukti istorijos ratą atgal. Mes nenorim jo atsukti, bet mes norime jį išlaikyti, kad jis suktųsi Dievo nurodyta kryptim. Komunistai norėjo istorijos ratą atsukti ir iškraipyti. O mes ejom, galvas dėjom už tai, kad Lietuvos istorija būtų švari. Ir mes nieko neprašom – nieko mums nereikia. Ką radau grįžęs, tą pasiėmiau. Ko neradau – nereikia. Man asmeniškai – nieko nereikia. Bet aš noriu, kad būtų graži, šventa, dora Lietuva. Nes mes, lietuviai, esame nė kiek neblogesni už kitas užsienio tautas. Tik reikia sąlygų, kad galėtume subręsti.

Jūs tikriausiai aplankėte grįžęs Viduklę?

Po aštuonerių metų, taip, dabar buvau nuvažiaavęs. Išaugę vaikai, kuriuos aš krikštijau. Sakau: „Vaikai, eisim į frontą?“ Jie rėkia: „Eisim!“ Sakau:

„Laikykites, vaikai! Eisim dar į frontą!“ Miela buvo – kiti vaikai jau universitetą baigę. Jie sako – gerai tada buvo. Ir mane aplanko, čia atvažiuoja. Savi.

Ar Jums nepasirodė, kad dabar žmonės lyg abejingi, lyg kažko laukia?

Dabar daug kas nuo dvasinės tinginystės pavargę. Man, pavyzdžiui, niekada nebuvo jokio skirtumo. Lageris? Na, lageris. Gerai, tebūnie lageris. Vadinasi, tam tikros galimybės. Galvoju, ką tam lagery galiu gero padaryt? 1988 metais sėdau į lėktuvą. Išskridau į užsienį. Galvojau – kam Dievas mane siunčia? Tam, kad kalbėčiau tiesą. Važinėjau po pasaulį ir visur kalbėjau tik tiesą. Už kiekvieną žodį ir dabar galiu atsakyti.

O kada Jūs buvote susitikęs su Amerikos prezidentu Ronaldu Reaganu?

Pernai. Buvau pas jį nuvažiavęs rugpjūčio mėnesį. Aplankiau, padėkojau. Matot, R. Reaganui aš daugiausiai turiu būti dėkingas už išleidimą. Jis asmeniškai prašė M. Gorbačiovo, kad mane ir kunigą Sigitą Tamkevičių paleistų. Kadangi jie gerus santykius palaikė, tai M. Gorbačiovas paklausė. Apie pusę valandos kalbėjomės su juo ir Nensi. Turiu ir dovanotą R. Reagano medalį.

Susitikimas su JAV prezidentu R. Reaganu. Viduryje – A. Nelsen, 1989 m. rugpjūčio 22 d.

Vėl ir vėl norisi sugrįžti prie Jūsų arešto ir teismo. Juk tai – baisu ir bjauru, kai tautiečiai teisia kažkieno kito nurodymu.

Jie teisė. Todėl ir sakau – netikiu aš jų atsivertimu. Kurie sugrįžo į teisingą kelią – anksčiau jį surado. Kas grįžta dabar – prisitaikėliai.

Neseniai teko skaityti, kad ponas M. Ignotas skundžiasi neturįs darbo.

Na – tai niekis, kunigų dar yra. Gali teisti. Turės darbo. Lietuvių dar yra. Mane gali dar teisti...

Ar jūs sutinkate tuos žmones, kurie liudijo prieš Jus? Ar jie prašė atleidimo?

Nesutinku, jie manęs nepažinojo. Rašė prieš mane Ariogalos mokytojai, kad esu kaltas. Bet juk jie ir tada manęs nepažinojo. Turiu tas iškarpas iš Raseinių rajoninio laikraščio. Dabar raseiniškiai sakė, kad privers juos atsiprašyti. Sakau: „Nereikia. Jūs dirbkit rimtesnį darbą. Jeigu jie nori – patys, be raginimų gali atsiprašyti.“

Kaip jie gali miegoti?

O! Jie labai gerai miega. Jeigu blogai miega – degtinės paima. Ir miegos. Nes, jeigu gali rašyti apie žmogų jo net nematęs, kad jis šioks ar anoks, tai ko galima laukt iš tokių žmonių?

Ar buvo žmogus, kuris Jūsų teisme pasakė užtariamąjį žodį? Kad Jūs teisus?

Tokių nekvietė. Buvo palikta 18 partiečių komjaunuolių ir vienas nepartinis. Ir visi liudijo. Užsimerkę. Bet tai – vieni juokai. Gerai prisimenu tik vieną instruktorę iš rajkomo. Baublienė, berods. Gražiai apsirengus, apsisupus geru kailiniu paltu vaikščiodavo. Dama. Ji buvo bažnyčioj, užrašė į magnetofono juostą mano pamokslą. Praėjo treji metai, mane areštavo, pakvietė ją liudininke. Visas mano pamokslas – iš kasetės popieriuje išguldytas. Davė, paskaičiau. Pagalvojau, galėjau geriau paspaust. Neblogai ten buvo pasakyta, bet galėjau dar geriau. Kad pikta nebūtų. Aš visada sakydavau: kai atvažiuoja korespondentai, tai, kad nebūtų veltui jų važiavimas, reikia svariai kalbėti. Ir prieš pamokslą sakydavau: „Prašau, įjunkite magnetofonus! Pradedu pamokslą!“ Ir dar kokias kelias minutes

palaukdavau, pasidairydavau, kol jie įjungia. Rankinuke, kišenėje turėdavau, tai pasikasydavau ir įjungdavau.

Bet juk kunigo toks darbas – sakyti pamokslus.

Na taip. Bet tame pamoksle, kuris buvo įrašytas, nieko tokio įdomaus nebuvo. O Ignotas teisė. Sakė, antitarybinė veikla. Baublienė štai ką teisme pasakojo: „Aš nuvažiavau patvarkyti kapinių į Šiluvą. Pamačiau, kad labai daug žmonių eina į bažnyčią. Ir aš žingeidumo dėlei nuėjau.“ Nieko sau, galvoju, rajkomo darbuotoja žingeidumo dėlei nuėjo į bažnyčią! Ji tęsia: „Kunigas aukštas, su akiniais, sakė pamokslus. Jis kalbėjo prieš tarybų valdžią. Aš atsitiktinai turėjau magnetofoną – viskas atsitiktinai! – ir užrašiau tą pamokslą. Ir atsitiktinai atidaviau Saugumo organams.“ Ignotas jos ir paklausė: „Tai ką kunigas šnekėjo?“ Ji pasakė: „Tvirtino, kad mums nusibodo gyvent 40 metų po rusų jungu.“ Ignotas tik sužaubavo akim – o! koks įrodymas! Klausia manęs: „Ką jūs pasakysite?“ Aš ir paprašiau, kad surastų tuos žodžius pamoksle. Ieškojo, ieškojo ir nerado. Tada ir sako: „Tai gal Baublienė taip suprato?“ „Na žinot, – tariau, – tai gal jai nusibodo po rusų jungu, kad ji taip suprato? Juk aš taip nesakiau, o ji suprato. Vadinas, tinka rajkome dirbti, gabi.“ Kai mane nuteisė, salėje buvo suvaryti studentai iš NKVD mokyklos, iš Teisės fakulteto. Jie matė, kad už nieką žmogui duoda dešimt metų. Ir jie visi plojo. Juk pirmas mano kaltinimas buvo – šmeižiu visuomenę, kad ji daug geria. Aš pateikiau statistiką iš tarybinio žurnalo. Tai nusprendė, kad aš tendencingai parenku faktus. Būčiau konjako butelius paskelbęs – būtų mažiau. O kadangi skelbiau žinias apie „rašalą“ – buvo 60 milijonų butelių per metus. Jiems pasirodė per daug. Antras kaltinimas – išsigalvojau Molotovo-Ribentropo paktą. Pasikvietė mergužėlę iš Istorijos instituto – mokslininkę. Ji ir sako, kad tokio pakto mokslas nežino, nebuvo paskelbta. Vadinas – nėra. O kadangi Vakarai mus dažnai šmeižia, tai ji pasiūlė laikyti šį paktą šmeižtu. Aš tardytojui pasakiau: „Tegu ši mergužėlė eina į kolchozą bulvių rinkti, o ne mokslinį darbą dirba.“ Man dar prikišo, kad pamoksluose per dažnai vartoji žodį Lietuva, lietuviai. Paklausiau: „O kuo jis blogas? Jeigu aš būčiau Uzbekistane gyvenęs ir dirbęs, aš būčiau vartojęs – Uzbekistanas.“ Ir dėl komiteto tikinčiųjų teisėms ginti priekaištavo.

Matot, kai M. Gorbačiovas paskelbė žinias apie girtuoklystę – plačiai, po visą TSRS – tai aš maniau, kad jį atveš į lagerį. Ir mes jam buvom palikę apatinę narų vietą, kad jam nereikėtų į viršų laiptuoti. Bet jo kažkodėl neatvežė. O juk tarybiniai įstatymai turėjo būti vienodai taikomi – ir mums, ir jam.

Ar neatsirado nors vienas studentas, kuris būtų ramiai stovėjęs, mąstęs?

Oi, ne! Plojo! Studentai plojo! Tokios ovacijos buvo! Man – dešimt metų, kunigą Tamkevičių čia pat areštavo, o jie – plojo. Pasižiūrėjau, pagalvojau, kad turėčiau vandens, tai šliukštelėčiau bent vienam į makaulę – kad atvėstų ir pradėtų nors kiek protaut. Su durtuvais kareiviai sustoję, varinėja pirmyn atgal, rankas aukštyn... Jeigu jie teisininkai, jie turėjo matyti, kad už nieką žmogų teisia.

Papasakokite apie tikinčiųjų teisių gynimo komitetą.

Mes gynėm ne save – kitus. Visus, kurie kreipdavosi – ir katalikus, ir protestantus, ir vaikus, ir tuos, kuriuos į psichiatrines ligonines buvo paguldę. Rašydavome Popiežiui, prezidentui Carteriui, gerbiamam Sacharovui. Žinojom, kad „žaidimas“ su paraku. Bet penkerius metus jį tęsėm. Mes juk sąžiningai dirbom. Aš nieko gyvenime nenorėjau ir dirbau pagal sąžinę. Gal dariau klaidų. Kiekvienas žmogus gali padaryti klaidą. Bet tai reikia įrodyti. Įrodyti, kad tai buvo klaida.

Jūsų niekaip negali „pamiršti“. Minėjote, kad ir dabar gaunate anoniminių laiškų.

Gaunu. Rašo, kad negriaučiau, dar ko nors nedaryčiau. Peckeliai esat, bailiai, – sakau tokiems. Jeigu norit, ateikit, pasakykit, kuo kaltinat mane. O dabar – iš už kampo prieina, akmenį meta ir mano, kad jau kovoja. Aš jiems ir anksčiau sakiau – dabar bepigū pasakyt – bet tada dar sakiau: Lietuvoje ideologinės kovos nėra. Yra ideologinis chuliganizmas. Bažnyčiai supančiotos rankos ir kojos. Nei spaudos, nei auditorijos jai neduota. O jie turi viską. Ir šmeižia. Tai kokia čia ideologinė kova? Per daugelį metų ta ideologinė kova ir chuliganizmas virto ideologiniu satanizmu. Kiek išniekinimų bažnyčiose būta? Taip ir sakydavau. O jie man – ū-ū-ū! Jokio įrodymo nepateikia,

kad yra kitaip. Jeigu aš teigiu, turiu ir argumentus. O jiems tai labai nepatinka. Liūdna, kad mes neturim asmenybių. Žinot, yra toks aukštaitiškas žodis – šūdvaliai. Tokie dideli, juodi, ant mėšlo krūvos gyvenantys. Tai šitie žmonės į juos panašūs. Aš dėkingas Dievui už tai, kad lageryje sutikau labai daug asmenybių – ir komunistų, ir kitų. Gali idėjos nesutapti, bet mes visada surasdavome bendrą kalbą. Mes visada būdavome draugai. Nes visų pirmiausia aš matau žmogų, o tik paskui – lietuvį, kataliką ar dar kitokį. Visų pirma yra žmogus. Jeigu jis iš tikrųjų žmogus. Bet jeigu jis tik galvoja, kaip kitą pražudyt ar įkąst, kad tik jam neatsitiktų ko nors blogo, tai... Lagery mes su tokiais nedraugaudavom. Oficialiai pasisveikindavome ir tiek. Man norisi Lietuvoje matyti žmones. Esu įsitikinęs, kad nebus visi tikintys. Todėl, kad tikėjimas – tai ne žinojimas, o Dievo malonė. Kada žmogus lenkiasi aukai? Žmogus gali viską žinot, bet jis neatsiklaups. Yra išprususių ateistų, kurie žino tikėjimą gal ne blogiau už mane. Bet jie negali atsiklaupiti. Todėl, kad neturi tos malonės. Taigi, tikėjimas yra malonė. Ne visi ją turėjo ir ateity ne visi turės. Bet vis tiek jie gyvens. Jeigu jie laikysis krikščioniško principo, kartu gyvensime. O jeigu nori tiktai kraują gert – tai tada reikia gimt blusa. O! Tada kraujo – kiek tik nori.

Kodėl Jūs pasirinkote dvasiškio kelią?

Mūsų šeima buvo giliai tikinti. Nuo senelių. Aš norėjau žmonėms ir Tautai daryti gera. Mačiau, kad dvi profesijos tai gali – medikas arba kunigas. Medikas gydo žmogaus kūną, o kunigas gali daugiau. Todėl, kad jis nuo ryto iki vakaro, nuo gimimo iki mirties eina su žmonėmis. Žinojau, kad jeigu užsidarysiu šeimos rate, tai keli žmonės bus laimingi arba nelaimingi. O tarnaujant kunigu, labai daug gero galima padaryt. Net tais laikais. Atsimenu, kai dirbau Miroslove – ten penkerius metus išgyvenau – įrengiau čiuožyklą. Gi tie valdininkai, jie nieko nedarė, apkiautėliai. Tai žmonės net anekdotą sukūrė. Mat, saugumas uždraudė kunigui su vaikais bendraut. Papasakosiu tą anekdotą. Išvarė saugumas visus mokytojus čiuožti. Pasakė, kad kunigas čiuožia, o jūs neinat. Negražu! Bet... jei neturi tamsta mokytoja 18 metų – negali su kunigu bendraut. Aš čiuožiui, kažkuri mokytoja apvirto, nepratus.

Tai aš pasilenkiu ir klausiu: „Tamsta mokytoja, ar turi 18 metų?“ „Turiu“, – sako. „Tada, duok ranką, pakelsiu. O jei neturi – tai gulėk sau sveika.“ Juokėsi visi tada iš to anekdoto.

Sakykite, o kaip žmonėms išsigelbėti iš dvasios snaudulio? Juk sunku aktyviai veikti, kai tiek daug nešvaros ir abejingumo.

Reikia būt žmogum. Asmenybei išsiugdyti, manau, kad be tikėjimo neįmanoma. Žinojimas visko neduoda. Reikia gyvo tikėjimo – Dievu ir idealu. Jeigu nebus Dievo, nebus ir idealo. Dievas ir tėvynė – tai tikri idealai. Tėvynė yra artimo meilė. Nemylėdamas Tėvynės, negali mylėti Dievo. O mylėdamas Dievą, negali nemylėti Tėvynės. Lygybės ženklas. Reikia daugiau skaityti, įsigilinti į krikščionybę. Dabartinis jaunimas, jie buvo gal komjaunuoliai ar kas, dabar ieško kažkokių sektų, dainuoja su gitarom užsimerkę. Jie nepažįsta krikščionybės. Kiek yra krikščioniškosios muzikos! Yra 150 Dovydo psalmių Šventajam Rašte. Ir kiekviena turi aštuonis tonus. Tegu jie paklauso, kaip choras jas atlieka. Ir jiems atsivers akys. Mes 50 metų neturėjom nieko. Prieš 1940-uosius turėjome aukštą kultūrą, inteligentus. Teologijos fakultete tada keturi skyriai buvo. O dabar... Bet aš vaikams jau seniau sakiau: „Įsivaizduokit, vaikai, žmogus gerai gyveno, užėjo audra, trenkė perkūnas, namai sudegė. Jis laikinai vargšas. Bet – laikinai. Nes jis iš prigimties gabus, darbštus. Praeis kiek laiko – jis prasigyvens.“ Lietuvius išvežė į Sibirą – jie ir ten prasigyveno. Nuvažiavo į Ameriką su lagaminėliu. Vargo. O dabar? Nepatikėsite, bet aš Australijoje valgiau su paaukuotais peiliais ir šakutėm. Pas lietuvius emigrantus.

Jūs perėjote visą sovietmetinę peklą, patyrėte visą ją savo gyvenimu. Į ką ji labiausiai panaši?

Originali. Visa ta bedievybė – originalu. Ir – primityvu. Kad ji būtų nors kiek išprususi, kitiems būtų lengviau. Bet labai jau primityvi. Joje gyvent galima tik tokiems pat – primityviems žmonėms. Bala. Kurioje labai puikiai jaučiasi buožgalviai. O kas tik bent pusę galvos aukščiau pakelia, tuoj nukerta. Nes toks buožgalviam trukdo. Turi būti minia – tik ne asmenybės.

Kunigo teismas už visuomeninę veiklą – ar pasaulyje dvidešimto amžiaus antroje pusėje dar buvo tokių faktų?

Komunistinėse šalyse. Na, dar Afrikoje tikriausiai. O kitose – nėra. Vokietijoje turiu dovanotą žemėlapi, kuriame matyti, kad iš 160 valstybių tik 24 nelaužomos pagrindinės žmogaus teisės.

Kodėl Jūs sugrįžote Lietuvon?

Aš išvažiuodamas sakiau – kai tik bus proga, tai ir sugrįšiu. Kiti norėjo, kad aš negrįščiau, čia jau kitas reikalas. Aš gi lietuvis esu.

Loreta Jastramskienė

BALTARANKĖ VALDŽIA PRIEŠ MONSINJORĄ SU GRĖBLIU

Šuoliais perlėkusi pirmąjį nepriklausomybės dešimtmetį Lietuva pasikeitė taip, kaip pasikeičia kalynys, parėjęs namo ir pradėjęs naują gyvenimą. Šios permainos labiausiai matomos išoriškai – dryžuotas rūbas pakeistas pasaulinio lygio standartus atitinkančiais apdarais. Bet ar pasikeitė tai, kas po rūbu? Ar atsikratė lietuviai baimės, veidmainystės, skundų, tinginystės, išdavysčių?

Žmonės – ne drabužiai. Dauguma kokie buvo anuomet, tokie pasiliko. Todėl su buvusiais nomenklatūrininkais, persikėlusiais iš vieno minkštasuolių į kitus, nepaliovę priešintis okupacijai disidentai šiandien ne visada susikalba.

Istorijos išsaugojimas konkrečiais darbais

Šiaurės Italijos Leko miesto garbės piliečio vardas suteiktas ne tik Lenkijos prezidentui Lechui Valensai, čekų revoliucijos lyderiui Dubčekui. Šį vardą italai suteikė ir lietuviui kunigui Alfonsui Svarinskui. Ganytojui, kuris šv. Mišių metu prieš Švenčiausiąjį sunkiai atsiklaupia ne dėl senatvės. Dėl skausmo, kuris pasilikęs po žvėriškų sovietų saugumiečių smūgių į nugarą.

Nežinia, kokį išraiškingą gestą ore nubrėžtų šios temperamentingos tautos pilietis, jeigu jis nors akies krašteliu pažvelgtų į tai, kaip bendrauja ir vertina Lietuvos periferijos valdininkai pasaulyje garsius tautiečius šiandien.

Kunigas Alfonsas Svarinskas gimęs ir užaugęs Ukmergės rajone, Kadrenų kaime. Čia buvęs sovietmečio disidentas, tris kartus teistas ir dvidešimt

vienerius metus praleidęs lageriuose, dažnas svečias. Nors žodis svečias – netinka. Su grėbliu rankose monsinjoras ir šį pavasarį tvarkė savo gimtinės paupius, tuos, kurie priklauso jo sukurto Partizanų parko teritorijai. Padirbėti atvyko ne vienas. Suorganizavo ir atsivežė talkininkų net iš sostinės. Rodydamas tokį pavyzdį, netrimitavo garsiai apie savus darbus. Monsinjoras nereikalauja išskirtinio dėmesio sau, bet labiausiai trokšta, kad žmonės prasikrapštytų akis. O valdžia liautųsi krokodilo ašaromis verkusi apie pinigų stoką ir padirbėtų iš peties Lietuvos labui.

Kunigas mato ir jaučia – dabartinės valdžios klerkai nesuinteresuoti pokario partizanų atminimo įamžinimu. Niekas čia nepuls ieškoti ir statyti savo noru jiems kryžių, neužrašinės laisvu nuo darbo savivaldybėje metu jų žuvimo ir didvyriškumo aplinkybių.

Partizanų parke. Iš kairės: mons. A. Svarinskas, gen. Jonas Kronkaitis, partizanas plk. Jonas Čėponis, partizanas plk. Leonas Laurinskas

Ne, Alfonsas Svarinskas nepriekaištuoja už šį abejingumą niekam. Ir neverčia valdininkų imtis kastuvo. Nors, pagalvojus, pasimankštinti po tiek

mėnesių sėdėjimo krėsluose būtų netgi sveika. Kunigas nori ir prašo tik vieno – netrukdyti jam dirbti. To darbo, kurio niekas kitas Ukmergėje nepadarys. Per gana trumpą laiką jis sugebėjo įkurti Didžiosios kovos apygardos partizanų parką, kuriame ant kalnelių šiandien stovi 14 dailių medinių kryžių, jie skirti partizanų batalionų atminimui. Šiais metais Parkas bus galutinai sutvarkytas ir pašventintas.

Visą pavasarį Alfonsas Svarinskas rūpinosi Ukmergės apskrities partizanų atminimo įamžinimu. Taujėnų, Šešuolių, Vidiškių, Deltuvos, Veprių, kitose seniūnijose. Ir dirbdamas šį darbą savanoriškai, su didžiausiu užsidegimu, sulaukė dėkingumo iš žuvusiųjų artimųjų. Su ašaromis akyse vieno jų sūnus dėkojo kunigui, kai tėvo žuvimo vietoje Pamūšės kaime buvo pašventintas Alfonso Svarinsko rūpesčiu pastatytas kryžius. Na, o Karo akademijos karininkai, studentai, dėstytojai mielai atsiliepė į kunigo prašymą paaukoti partizanų atminimo vietos Šešuoliuose sutvarkymui ir surinko 6250 litų. Tai buvo viena gražiausių velykinių dovanų.

Tačiau būta ir kitokių atvejų. Tokių, kurie lig šiol verčia abejoti – ar tik nebus per tą laisvės dešimtmetį kai kam „išblukusi“ atmintis.

Ligos diagnozė: griovimas

Vieną eilinę pavasario dieną monsinjoras Alfonsas Svarinskas sužinojo: Ukmergės valdžia nutarė nugriauti buvusios Vidiškių mokyklos senąją pastatą. Mat, jis labai supuvęs, senas, nereikalingas ir trukdo atsiverti vaizdai nuo naujosios mokyklos į gatvę.

Tik sužinojęs, monsinjoras kreipėsi su prašymu – negriaukite šios mokyklos, nedarykite nusikaltimo. Jis susitiko su vicemeru Leonardu Nugaru Vidiškiuose, kartu apžiūrėjo pastatą. Vicemerui tuomet atrodė, kad šiam pastatui sutvarkyti reikia milijono litų.

– Na, 30 tūkstančių tikrai būtų užtekę, – sakė kunigas. – Užtenka griovimo, reikia kurti. Šią mokyklą valdžia turėtų sutvarkyti ir dar lentutę pakabinti, kad esu ją baigęs, – su būdinga humoro gaidele tuomet sakė kunigas.

Vilties, kad valdininkai atšauks savo sprendimą ir negriaus mokyklos, buvo labai daug. Monsinjoras prisirišęs atsakomybę ir surado išeitį: „Mokyklos negriaukite, aš pats ją sutvarkysiu, surasiu lėšų, o rudenį čia jau bus partizanų atminimo muziejus.“ Kalbėjo ir apie tą milijoną: „Aš turiu du milijonus, uždirbau sovietiniuose lageriuose. Bet jie guli rusų bankuose ir kol kas man negražina.“

Pasitaręs su Lietuvos laisvės lygos pirmininku Antanu Terlecku, jau kūrė planus, kaip šiame pastate bus surinkta medžiaga apie Lietuvos laisvę gynusius ir žuvusius. Tačiau pasirodė, kad tarp ligų yra ir tokia – griovimas. Ir kad ja užsikrėtę ligoniai – nepagydomi.

Vieną rytą prie mokyklos atvažiavo traktoriai, sunkvežimiai ir darbininkai pradėjo ją griauti. Tai sužinojęs kunigas pats atvyko prie pastato, išsikvietė Vidiškių seniūną Virginijų Štarą ir, visiems girdint, pareikalavo: „Pasakykite valdžiai, kad rytoj pat nustotų griauti, nutrauktų šį vandalizmą. Aš juk sakiau, mokyklą suremontuosiu.“

Bet buvusio disidento, praleidusio 21-erius savo gyvenimo metus sovietiniuose lageriuose, prašymas atiduoti pastatą Lietuvos kovų sąjūdžiui, nesujaudino Ukmergės valdžios. Mokykla buvo sulyginta su žeme. Ir nė ženklo, kad čia ji stovėjusi, kad 1932–1936 metais joje mokėsi monsinqoras Alfonsas Svarinskas.

Kunigui beliko konstatuoti, kad lig šiol Lietuva griauinama.

Naktys ant bažnyčios suolo

Šis įvykęs faktas prašosi palyginamas su kitu – sovietmečio faktu.

Vilniuje esančiame monsinqoro Alfonso Svarinsko bute yra daug brangių relikvijų. Tarp jų – nuotraukos. Jos gyvas liudijimas, kad net juodžiausiais bažnyčios persekiojimo metais lietuviai neatitrūko nuo tikėjimo. Kunigas Alfonsas Svarinskas, apsuptas būrio vaikų, čia – tik sugrįžęs iš lagerio, su artimaisiais. Yra viena itin įdomi. Ją rodydamas kunigas papasakojo ne tokią

ir seną istoriją. Toje nuotraukoje matyti Viduklės bažnyčia, kurios šone žiojėjo didžiulė skylė – išardytos lentos nemažame plote. Pasirodo, šioje vietoje bažnyčia buvo pradėjusi pūti.

– Pamačiau, kad supuvę rąstai, lentos. Su darbininkais išpjovėme didelę skylę, išėmėme netikusias lentas ir tvarkėme. Čia mokslo didelio nereikia – prie statybų esu daug kartų dirbęs lageriuose,– pasakojo kunigas.

Visą tą laiką, kai bažnyčios šonas buvo išardytas, naktimis Alfonsas Svarinskas ją saugojo. Vakare ateidavo kartu su šuneliu, nakčiai šunelį pririšdavo

Remontuojant Viduklės bažnyčią, 1977 m.

prie suolo, pats atsiguldavo ant suolo ir miegodavo bažnyčioje. Jei šunelis sulos, kunigas iškart keliasi žiūrėti, kas vaikšto aplinkui.

– O kaip gi bažnyčią paliksi atviru šonu? Sovietiniais laikais bet kas galėjo ateiti, kokią provokaciją sugalvoti. Tai naktimis miegojau ant suolo ir saugojau, kol sutaisėme,– pasakoja kunigas.

Disonansu šiai sovietmečio istorijai skamba šiandieninis pasakojimas apie tai, kaip kunigas stengėsi išgelbėti savo buvusią mokyklą Vidiškiuose.

Pagal dabartinės valdžios logiką tuomet bažnyčią reikėjo nugriauti – ji buvo kiek papuvusi.

Bet juk Vidiškių mokykloje nereikėjo nei merei, nei vicemerui šunį prisirišus naktimis miegoti. Net ir šonai jos nebuvo supuvę ar kiauri. Visos sąlygos išsaugoti pastatą egzistavo. Ir jis buvo daug kam brangus. Reikia tik trumpam susimąstyti, ką jautė kunigas, atvykęs į gimtinę ir pamatęs išgriautą savo mokyklą, kurios visą gelbėjimo planą pats buvo sumąstęs. Sovietmečiu bažnyčią pavyko išgelbėti, laisvoje Lietuvoje savą mokyklą – ne. Nes ši valdžia tvarką supranta savaip: nugriauti, užarti, išakėti. Ir dar gėlių pasodinti, kad padarytas blogas darbas nesmirdėtų.

Partizanų parkas ir jachtos turistams

Pademonstravę, kad dar nesugeba civilizuotai vadovauti ir remiasi sovietine griovimo patirtimi, rajoninio lygio valdininkai šiandien nejaučia jokie sąžinės graužimo dėl nuo žemės nušluotos Vidiškių mokyklos. Išsivežęs rąstus, verslininkas susiręs pora gerų „triobų“, nes mokykla buvusi didelė. Sakytum, tiek jau to. Tačiau glumina kitkas – nepagarba mūsų tautos autoritetams, apie kurių meilę Tėvynei ir pasiaukojimą jos laisvės siekiui žiaurios prievartos laikais garsas pasklidęs po visą pasaulį. Jeigu galima atstumti monsinjoro taikų kūrybinį pasiūlymą, tai ko tuomet negalima?

Galbūt dabar, kai griovimo akcija pavyko, ims ir nutars ukmergietiškos galvos Didžiosios kovos apygardos partizanų parke ką nors nugriauti ar įrengti pasilinksminimų vietą. Nereikėtų nusigąsti, bet išties kažkas panašaus jau galvojama.

O būtent. Vienas verslininkas čia norėtų jachtų atplukdyti. Mat, šalia parko tyvuliuoja Mūšios tvenkinys, ant kurio jis stotasi hidroelektrinė. Tai štai, jis ir mano, kad viename tvenkinėlių jachtos galėtų stovėti, o poilsiautojai jomis plaukiotų. Tačiau monsinjoras mano kitaip: parkas yra pagarbos, atminimo vieta, jame turi būti ramu. Žmonės, ateinantys į parką, jame vaikščiodami apmąsto Tikėjimo, Meilės ir Pasiaukojimo sąvokų reikšmę.

Partizanų parkas – ne ta vieta, kurioje reikia triukšmo ir jachtų.

Žinant Vidiškių mokyklos nugriovimo istoriją, neramu, kad panašus likimas neištiktų ir Parko, į kurį kunigas sudėjo daug vilčių ir dar daugiau darbo. Bet gi naujajietuviams istorinės tiesos – kaip senas laužas. Jiems reikia to, kas duotų pelną ir biznį įsuktų. Šie asmenys nepajėgia daug ko suprasti. Nesupras ir elementarios tiesos – jeigu ne sovietmečio disidentai, tą šiandienos savo biznį matytų nebent sapne.

Galbūt todėl kunigas Alfonsas Svarinskas šiandien sako, kad didžiausia nelaimė yra marksizmo išugdytas klasikinis egoistas. „Tokio egoizmo, koks dabar įsigalėjo, Lietuva niekad nežinojo. O be idealizmo, pasiaukojimo nieko neįmanoma nuveikti. Juk net vaiko moteris nepagimdytų, jeigu bijotų skausmo.“

Dauguma lietuvių myli ir didžiuojasi savo kunigu, buvusiu kartu su sovietų valdžios persekiotais, kankintais, teistais. Didžiuojasi ir Amerikos prezidentu Ronaldu Reaganu, kurio prašymu kunigas Alfonsas Svarinskas buvo paleistas iš sovietų lagerio. Tačiau dabartinis provincialios valdžios abejingumas Lietuvos istorijai nusipelnusiems žmonėms, nematerialių dalykų sudaiktinimas ir vertimas pinigine išraiška kvepia noru išstumti iš atminties esminius dalykus ir, giliau pažvelgus, kompromituoja visą lietuvių tautą.

Valstiečių laikraštis, 2001 m.

Kun. Robertas Gedvydas Skrinskas

MANO SUSITIKIMAI SU MONSINJORU ALFONSU SVARINSKU

Apie mons. Alfonsą Svarinską daug girdėjau jaunystėje, nes sekdavau įvykius, klausydamas Vatikano, „Amerikos Balso“, „Laisvės“ ir „Laisvosios Europos“ radijo stotis. Arba tekdavo gyvai išgirsti ugningą pamokslą per kokius nors atlaidus.

Į Lietuvos tarpdiecezinę kunigų seminariją nesėkmingai stojau 10 metų. Per tą laiką baigiau pagrindžio seminariją pas kun. Antaną Šeškevičių. Prasiidėjus Atgimimui buvau priimtas į oficialią seminariją ir joje pasimokiau dvejus metus. Kaip vėliau sužinojau, tai man buvo „bandomasis“ laikotarpis.

Buvo sutarta, kad kardinolas V. Sladkevičius suteiks man kunigystės šventimus 1991 m. liepos 16 d., antradienį, per Švč. M. Marijos – Karmelio kalno karalienės – šventę. Tuo metu kurijos kancleriu buvo monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Kurija buvo prie katedros, vysk. M. Valančiaus name, čia dabar yra Bažnytinio paveldo muziejus.

Kunigystės šventimų išvakarėse man buvo suteikti diakono šventimai. Juose dalyvavo ir kun. Alfonsas Svarinskas. Po šv. Mišių, per kurias buvau iššventintas į diakonus, pernakvoti pas save mane pasikvietė monsinjoras Alfonsas. Jaudinausi laukdamas kunigystės šventimų, beveik nemiegojau, tik meldžiausi. Atsikėlėme 6 val. ryto ir apie 7:30 val. buvome kurijoje. Kardinolo koplytėlėje 8 val. buvo laikomos šv. Mišios drauge dalyvaujant kancleriui kun. Alfonsui Svarinskui. Apie 8:30 val. iš Jo Eminencijos gavau

kunigystės šventimus. Po to visi drauge koncelebravome šv. Mišias. Po jų mane pasveikino ir pakvietė pusryčių. Pats kardinolas iškepė kiaušininės ir mus pavaišino. Po pusryčių monsinjoras Alfonsas nusivedė mane į kunigų seminarijos Švč. Trejybės bažnyčią, kurioje tuo metu vyko kunigų rekolekcijos, ir pristatė kaip paskutinį pogrindžio kunigą.

Dar kvietė kitą rytą celebruoti šv. Mišias, tai dieną praleidau mieste. Vėl nakvojau pas kun. A. Svarinską, o rytą už kardinolą ir kun. Alfonsą paaukojau pirmąsias savarankiškas šv. Mišias. Jie man palinkėjo, kad visuomet taip celebruočiau. Gavau paskyrimą į Jurbarką. Davė knygų, brevijorių, ir prasidėjo mano kunigiškas gyvenimas.

Domeikavos Lietuvos kankinių bažnyčios kertinio akmens šventinimo pamaldos, 1991 m. birželio 14 d.

Vėliau su mons. Alfonsu Svarinsku teko bendrauti, kai 1995 m. buvau paskirtas Domeikavos bažnyčios statytoju. Apie 1990 m. pabaigą Domeikavos tikintieji pradėjo organizuotis statyti bažnyčią. Tuo metu kurijos kancleriu buvęs kun. A. Svarinskas visokeriopai rėmė domeikaviečių pastangas:

dalyvavo Domeikavoje vykusiuose susirinkimuose, padėjo įsigyti pastatus, kuriuose buvo įkurta koplyčia ir klebonija, pasiūlė bažnyčiai vardą – Lietuvos kankinių. Atvykęs tiesiai iš Vokietijos 1993 m. birželio 14 d. dalyvavo kartinio bažnyčios akmens pašventinime. Niekada ir vėliau neatsisakydavo atvykti į atlaidus. Nors jau buvo paskelbęs, kad dėl sveikatos jis nevažinės į renginius ir atlaidus, bet 2012 m. birželio mėnesį pakvietus į Domeikavos Lietuvos kankinių atlaidus, ypač mylėdamas domeikaviečius, kvietimą mielai priėmė.

Tegul Dievas už jo nesavanaudišką veiklą Dievo ir Tėvynės labui suteikia gausių malonių, sveikatos ir ilgo amžiaus.

2012 metai.

Rūta Gajauskaitė

„TAMSYBININKAS“

Tais stalininės saulės nutviekstais sovietmečio laikais religija buvo paskelbta liaudies opiumu, o dvasininkija – tamsybininkais. Tačiau ir to laikmečio karta patyliukais stebėjosi, kad šalia Lietuvos valdovų žygdarbių būtent kunigai paliko gana reikšmingą Tautai pėdsaką: ir pirmąją lietuvišką knygą (*Katekizmą* – M. Mažvydas) išleido, ir pirmąją poemą (*Metai* – K. Donelaitis) apie vargdienių gyvenimą ir eilėraščių virtinę (Maironis, Strazdelis), dainomis tapusią, parašė ir publikavo.

Nedrąsiai smelkėsi priešinga mintis. Ypač po pademonstruotų dviejų sovietinių filmų apie kunigų klystkelius ir antitarybinę veiklą (prel. M. Krupavičiaus ir prel. A. Svarinsko).

Tik Sąjūdžio vėliavai suplazdėjus išryškėjo ir Krupavičiaus sukurta „Lietuvių Charta“, kurios laikydamosi mūsų išėivija stebino pasaulį savo tvirta morale, nepalenkiama tautine dvasia ir Lietuvos nepriklausomybės beato-dairišku siekiu.

Išaiškėjo ir A. Svarinsko antisovietinė veikla, renkant komunistų nusikaltimų faktus, dėliojant juos į *Katalikų Bažnyčios kronikos* lapus ir publikuojant šį periodinį leidinį užsienyje net 5 kalbomis. Tai, pasirodo, buvo vienintelis periodinis leidinys, prasiveržęs pro „geležinę“ sovietinės imperijos uždangą ir viešinę pasauliui kur kas didesnius nei Niurnberge apkaltintų nacių nusikaltimus prieš žmoniją.

Ir vėl – jį leido kunigai: A. Svarinskas, J. Zdebskis, V. Vaičiūnas, J. Boruta, S. Tamkevičius, jiems talkino vienuolių pulkelis, tarp jų ir N. Sadūnaitė. Šį svarbų visam pasauliui, ne vien Lietuvai, darbą pasišventusiai dirbo tamsybininkai...

Maža to – taigi tamsybininkas A. Svarinskas išrenkamas į Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą, ir Sąjūdžio frakcija organizuoja delegaciją iškilmingai jį pasitikti ateinantį į pirmąjį gyvenime plenarinį posėdį valstybės Parlamente. Tačiau iš didelės pasisiūliusių grupės tik du (aš ir deputatas G. Iešmantas) pasitikome monsinjorą prie durų. Kiti labai laiko neturėjo.

Tada pirmą kartą pamaciau tą sovietinį tamsybininką. Sidabro plaukų aureolė, klasikinis lietuvių profilis, žiburiuojančios akys su šelmiška šypsena ir ypatinga Dievo dovana – iškalba. Jo besiklausantys tuo pačiu metu ir juokėsi, ir verkė, o kai kas ir dantimis griežė ištisus 22 metus, kai Dievo apdovanotasis net kalėjimuose sėdėdamas nenutilo. Šiandien pakartotinai išleisti *Katalikų Bažnyčios kronikos* leidiniai, sudarantys 11 tomų, tą Dievo dovaną A. Svarinskui patvirtina.

Na, kaip čia negrieši dantimis.

Neturėjo niekas laiko ir pasirūpinti kalėjimuose atsėdėjusio kunigo gyvenamąja vieta, todėl A. Svarinskas kasdien vėluodamas į posėdžius važinėjo net iš Kauno, kur buvo prisiglaudęs pas savo draugus. Ir vėl renkasi Sąjūdžio frakcija, vėl svarsto A. Svarinsko būsto Vilniuje klausimą.

Prie Lietuvos Respublikos Seimo

Vėl daug patariančiųjų, bet nėra vykdančiųjų. Lieku aš viena, iš vaikystės klipata, bet pati ta, kuri turėčiau viskuo pasirūpinti...

Na, buto dokumentus dar dar sutvarkiau. Bet reikalas įstringa jį praktiškai realizuojant: neatlaisvina patalpų čia patogiai 45 metus gyvenęs kagėbistas ir baigta! Ir nėra kam jo iš ten iškrapštyti... Einame mudu su monsinjoru pažiūrėti į tą nepaklusnų lietuviškai valdžiai kagėbistą. Duris atidaro nedidukas – ir gal dėl to su dideliausiu šunimi – žmogeliukas ir rusiškai paklausia, ko norim. Akivaizdu, kad geruoju vidun neįeisime. Aš sovietiniu metodu išsitraukiu deputato pažymėjimą, agresyviu mostu prikišu žmogeliukui jį prie akių (trumpam) ir kategoriškai pareikalauju uždaryti šunį į vonią, o pati drąsiai žengiu jam „ant mazolių“. Pritrenktas tokio aršaus elgesio, žmogeliukas ataturstas pasitraukia ir (kaip bebūtų keista) uždaro besidraskantį šunį į vonią, o mudu su A. Svarinsku įžengiame į prieškambarį. Monsinjoras rodo man du jau atlaisvintus kambarius, aš žymiuosi būtiniausius remonto akcentus. Trečiame kambaryje mus pasiveja žmogeliukas ir užstodamas kelią pareiškia, kad čia jo laboratorija! Ir tikrai, atlaisvintame kambaryje ant stalo tvarkingai išdėliota fotografijų dauginimo aparatūra. Ore tvyro chemikalų kvapas.

– Tu čia ką – apsinuodyti nori? – klausiu žmogeliuko atidarinėdama langą. Imu nuo stalo vieną iš aparatų ir išmetu jį į žiojėjančio lango tamšą. Pasigirsta skambus terkštelėjimas į šaligatvio cementą... Atsisukusi jau neberandu nei kito aparato, nei žmogiuko! Taigi, trečia patalpa atituštinta, užrakinta, ir mudu einame toliau.

Virtuvėje užverda žodžių mūšis, kurio finale paaiškėja, kad žmogeliukui nepatinka nei Šeškinės rajonas, nei jame pasiūlytas butas, todėl jis nesikels iš centro ir baigta! Kaip kompromisą pasiūliau jam dar šiltą A. Svarinsko kamerą Sibire su privaloma deportacija ir poros dienų terminą pasirinkti, nes po to čia jau ateis remontininkai. Kad nuskambėtų įtikinamiau, dar pridėjau kelis rusiškus „triaukščius“, be kurių okupantai kaip be herbino antspaudo – neapsieina. Jau gatvėje A. Svarinskas man paskubomis pažadėjo pasimelsti už tokį piktžodžiavimą... Pasirodo, triaukščiai – nuodėmė!?

Antrą kartą į išskirtą A. Svarinskui butąėjau jau su 4 dvimetriniais vyrais, dirbančiais Vyriausybės ūkio skyriuje. Atsirakinome savais raktais ir apžiūrą dėl remonto pradėjome nuo kagėbisto užimtų patalpų, neišgirdę nė vieno žodžio ar prieštaravimo. Keturi vyrai – tai ne kunigas su sutana... Po kelių savaičių A. Svarinskas įsikėlė į savo butą, bet į įkurtuves nepakvietė.

Tačiau dar po mėnesio monsinjoras ir vėl manęs prašo jam „padėti“ – atsivežti knygas iš Bavarijos... Ir nors supratau, kad koks nors vyrukas jam kur kas labiau padėtų nei aš, tačiau kilniadvasiškai sutikau.

Važiuojame! Į Bavariją, į Badeną prie Miuncheno. Aš pasitiesusi žemėlapių vaizduoju kelionės šturmaną, o A. Svarinskas vairuoja. Ir vairuoja viena ranka, kitoje – rožinis. Jis dar ir meldžiasi! O spidometras rodo 140 km/val. Man iš baimės nutirpusios net alkūnės, o nuo šmėžuojančių už lango medžių ir dar niekad nepatirto greičio po truputį svaigsta galva... „Na, jei trenksimės, tai negyvai ir vietoje“, – nusprendžiu, ir pasibaigs nuolatinė migrena nuo „spektaklių prie mikrofono“ Seime ir žodžių mūsų komisijose. Bet nesitrenkėme. Aš netgi snūstelėjau valandžiukę, tik girdžiu mane monsinjoras budina, kažką, ko niekad nematysiu, žada!

Atsimerkiu. Ir tikrai – daugiau niekur tokio subtilaus vaizdo neregėjau. Mes stovime Alpių kalnų kelio vingyje: vienoje pusėje žėri snieguotos viršukalnės, kitoje matyti ryto prieblandoje dar snaudžiantys slėniai su raudontogiais nameliais, rudens nuauksintų lapų miškeliais ir šalnos pasidabruotų javų želmenų laukeliais... Ir visa tai matant nuo kalno viršaus atrodo gražu kaip pasakoje, paslaptinai romantiška kaip senoviniuose gobelenuose ir visai visai nerealu.

Automobilis rieda lėtai – spidometras rodo visu 100 mažesnę skaičių, ir už kiekvieno kelio vingio atsiveria vis gražesnis ir gražesnis vaizdas, į jokios vaizduotės rėmus netelpantis. Ir staiga pasidaro taip nepakeliamai skaudu dėl savo tokios pilkos, mažos ir skurdžios Lietuvos, kuri kukliai liko kažkur ten, Šiaurėje, ir šiuo metu tarsi užmiršta, besigėrint svetima šalimi, kad pasijutau lyg Tėvynę išdavusi...

– Čia visiems suspaudžia širdį, – lyg atitardamas mano mintims įsiterpia A. Svarinskas. – Bet lietuvis visada grįžta į savo šiaudinę pastogę...

Pasitiko mus ne tik Bavarijos lietuviškos parapijos vyskupijoje, bet ir Lietuvių namuose visuotinai širdingai, svetingai ir džiaugsmingai! Buvome sodinami į garbingiausias užstalės vietas iškilmingų pietų ar vakarienės – du Lietuvos parlamentarai, Tėvynės pasiuntiniai, laukiamų naujienų nešėjai... Vienodai solidžiai su mudviem elgėsi tiek oficialūs valdininkai, tiek paprasti žmonės – ištrūkome iš kalėjimo tiek tikrąja ta žodžio prasme, tiek psichologine. Ištrūkome į laisvę pas normalius žmones ir nežinojome, kaip elgtis: žiopčiojome iš nuostabos, kaip žuvis iš vandens ištrauktos.

Savaitė prabėgo kaip viena diena. Grįžtame namo, o širdis iš džiaugsmo spurda, ir tie 140 km/val. atrodo dabar per lėti. Jau Lietuvos pasienyje mane A. Svarinskas apdovanoja komplimentu – esu pirmoji ir vienintelė keleivė, nepriekaištavusi jam už didžiulį greitį!!! Nutylėjau, kad buvau apsisprendusi staugiai žūti ir taip atsikratyti migrenos... Juk savižudybė irgi nuodėmė, ir mirtina...

Ir vėliau A. Svarinskui vis prireikdavo kokios nors pagalbos. Tai rezolucijos projekto, o po to ir surinkti parašus. Tai straipsnio dienos aktualija, tai netgi knygos! Taip išnaudojant mano gerą valią gimė keletas straipsnių apie „nusiorientavusius“ ir, pagaliau, net knyga Sodoma ir Gomora. Čia neišlaikė „tolerantų“ nervai, ir jie mane apskundė Prokuratūrai už jų sutryptą garbę, o gal ir orumą bei kurstymą prieš juos!

Tiesa, Seimo nariams padalintas leidinys *Sodoma ir Gomora* svarstant „Šeimos koncepciją“ padėjo išvengti nereikalingų ginčų, nes visi gavo vieno- dą homoseksualizmo atsiradimo istoriją, medicininę klasifikaciją ir teisinę reglamentaciją tiek pasaulyje, tiek ir Lietuvoje, ir tai sudarė tvirtą pagrindą patvirtinti tradicinės šeimos modelį Lietuvoje. „Prieš“ buvo tik apie 30 liberalų, kurie tokį Seimo sprendimą apskundė Konstituciniam Teismui. Na, o „tolerantai“ mane apskundė Prokuratūrai. Ar tik ne A. Svarinsko iniciatyva Prokuratūroje atsirado net 4 priešpriešiniai skundai, nukreipti į „tolerantų“ langus? Nes visuose pareiškimuose pirmasis puikavosi monsinjoro parašas.

Pirmas jo parašas yra ant daugelio rezoliucijų! Ir ne tik prieš gėjų parądą, bet ir prieš metadono įteisinimą, prieš okupantų partijas, prieš Armijos Krajovos demaršus, prieš mūsų jaunimo skriaudimą... A. Svarinskas parėmė gal kelias dešimtis rezoliucijų, o po jo parašu labai lengvai rašėsi ir kiti. Rėmė A. Svarinskas ne tik parašu, bet ir pinigais. Dažnai netgi paskutinį litą atiduodamas knygų leidimui.

Šioje vietoje būtina pažymėti, kad istorijoje liko dar viena neteisybė. Tai – signatarų renta, kurios jis, 22 metus kalėjime už Lietuvą balsavęs, negavo. Mat, nėra jo parašo Kovo 11-osios Akte. Jis dar nebuvo išrinktas... Tačiau akto nepasirašė ir M. Stakvilevičius bei N. Medvedevas, tačiau jiedu rentą gauna. Už didžiulius nuopelnus Lietuvai!!! Šiaulių miesto komunistų partijos sekretoriaus M. Stakvilevičiaus ir sovietinės armijos karininko N. Medvedevo nuopelnai nėra paviešinti. Taigi visuomenei jie taip ir liko nežinomi, tačiau 5000 litų renta – paskirta.

O A. Svarinsko leista *Katalikų Bažnyčios kronika* skambėjo 5 kalbomis visame pasaulyje! Šiandien ji surikiuota į 11 tomų leidinį ir visuomenei publikuota! Ir būtent už tuos 11 tomų kalėjimuose 22 meteliai „atpakūtavoti“... Tačiau tai kaip nuopelną Lietuvos Seimas neišskaitė.

Kyla labai negražus įtarimas, kad rentas gauna vien tik buvę ir nepražuvę komunistai, kagėbistai ir rezervistai? Ir už visai kitus nuopelnus? Sakykime, kad ir už tai, kad Mažoji Amerika buvo padaryta Didžiąja Ubage, bet pasipuošė 1 200 milijonierių? Arba už tai, kad nekilnojamąjį turtą padarė kilnojamą ir dar neapmokestintą, ko nėra visame pasaulyje?! Arba už tai, kad visus Lietuvos strateginius objektus pardavė buvusiems okupantams – lenkams ir rusams, o lietuviai už produkciją (šilumą, elektrą, benzina ir t. t.) moka brangiausiai Europoje?! Arba... Argi suskaičiuosi visus „buvusių ir nepražuvusių“ nuopelnus per 20 metų?

Kur kas smagiau prisiminti A. Svarinsko padarytus gerus darbus.

Sakykime, kad ir tokią šventų švenčiausią pareigą perlaidoti palaikus iš visų patvorių į pašventintą kapinių žemę? A. Svarinsko mokinė, nūnai

ilgametė Lazdijų Sąjūdžio pirmininkė, N. Lapeškienė pirmoji Lietuvoje dar 1990 m. surinko duomenis, atrado, iškasė kagėbistų nukankintus ir suslapstytus partizanų palaikus, iškilmingai juos pašarvojo, šv. Mišiomis, litanijomis giedojo ir su ilgiausiomis procesijomis šventoje žemėje perlaidojo, antkapinius paminklus pastatė. Katalikų Bažnyčios kronikos bendražygiai – monsinjoras A. Svarinskas ir kanauninkas V. Vaičiūnas – su būriu Lazdijų dvasininkų pašventino šią partizanų perlaidojimo ceremoniją.

Iškilmingai buvo pažymėtas ir *Katalikų Bažnyčios kronikos* bendražygio kunigo J. Zdebskio žūtis 10-metis. Po mitingo, giesmių ir šv. Mišių tūkstančinė minia nesiskirstė, grupavosi šventoriuje ir dalijosi atsiminimais, guodėsi. N. Lapeškienė pakvietė visus į šiltus kultūros namus pratęsti J. Zdebskio minėjimą. Su Alfonsu Svarinsku ir V. Vaičiūnu priešaky minia užpildė kultūrnamos salę, holą ir pagalbines patalpas. Prie karštos Dzūkijos žolynų arbatos žmonės klausėsi A. Svarinsko kalbų, juokėsi ir ašarą braukė, ne vienas savo žodelį drįso pridėti. Ar kas dalyvavo dar kur nors tokiaime širdingame minėjime?

Ir kiek tokių renginių, įvykių ir darbų su A. Svarinsku kartu nudirbta?

Antai važiuojame į Kauną dėl eilinio leidinio. A. Svarinskas kaip paprastai už vairo, aš – be žemėlapio, ne šturmanas, o tik paprasta keleivė. Kelias net užsimerkus žinomas. Į spidometrą net nežiūriu, dairausi į rudenėjančius Lietuvos laukus, miškus ir sodus...

Kaune susitvarkėme gana greitai, tačiau rudens diena trumpa, ir grįžtame į Vilnių jau prieblandoje. Gal dėl to automobilio du šoniniai ratai vis žvyruotą šalikelę braukia...

– Ar nenuslysime į griovį? – lyg klausiu vairuotojo, bet, gink Dieve, „nekieravoju“...

A. Svarinskas pakoreguoja automobilį, bet dabar jis važiuoja ne kelio viduriu, o per baltą juostą! Maža to, dar pasidžiaugia, kad labai padeda nenukrypti juostą apglėbus ratais... Ta juosta skiria abiejų krypčių eismą, ir nebuvau girdėjusi kitos jos paskirties. Tačiau tai buvo geriau, nei rizikuoti

nuslysti į griovį. Pagaliau abipus važiuojantys tikrai nesikėsins į kelio vidurėlį ir juo važiuojantį keistuolį...

Laimingai pasiekėme namus. Rytojaus dieną pasigedau pirštinių ir skambinu monsinjorui: gal palikau mašinoje? Telefonu atsiliepusi šeimininkė pareiškė, kad Svarinskas ligoninėje – jam daro operaciją.

Nustėrau. Juk laimingai grįžome!

– Planinė operacija, – nuramino Monikutė. – Jam lazeriu „taisys“ akis, nes jau tik 2 metrus temato...

Tad štai kodėl jam buvo taip patogų balta linija važiuoti! Ir iš kelio į griovį nenuslysi, ir į nieką neatsitrenksi. O laisva balta linija ir užsimerkus namo parvažiuosi! O jei dar matai 2 metrus – visai komfortas...

Daugiau į A. Svarinsko mašiną nebesėdau. Maža to, susilaužęs koją monsinjoras pagaliau pasigailėjo ir mano suvargusių kojų – reikalui esant dabar jau jis ateina pas mane...

O reikalai vis nesibaigia.

Romualda Hofertienė

MONSINJORAS – VIENAS RYŠKIAUSIŲ LIETUVOS ELITO ATSTOVŲ

Pastaruoju metu neretai kalbama apie Lietuvos elitą. Komercinėje žiniasklaidoje, ir ne tik, elito sąvoką ne vienas vartoja kaip supranta. Jei nesame tvirtai ir aiškiai susidėlioję tautos ir žmogaus vertybių skalės, galime elito sąvokoje lengvai pasiklysti. *Tarptautinių žodžių žodyne* rašoma: elitas – visuomenės viršūnė, kuriuo nors atžvilgiu išsiskirianti iš aplinkos. Tačiau kartais įvairiuose visuomenės sluoksniuose tos „iš aplinkos išsiskiriančios viršūnės“ yra tokios, kad tik ir žiūrėk, kad kokia „viršūnė“ neužgriūtų ir neprispaustų padorių, sąžiningų žmonių.

Neretai pasiklystu tarp įmantrių sąvokų, tačiau man vienas iš negausaus tikrojo Lietuvos elito ryškių atstovų – monsinjoras Alfonsas Svarinskas.

Pirmą kartą su juo susitikau 1976 m. Viduklėje. Pradžioje – „neakivaizdžiai“: iš Igliaukos kilusi vilnietė ne kartą perpasakojo pačius šviesiausius jos tėvų atsiliepimus apie Igliaukos kleboną. O netrukus visa Viduklė bangavo nuo tylių šnabždesių iki neslepiamo džiugesio, kad pagaliau ir Viduklė atgis. Katalikai darėsi drąsesni, o negalintys viešai rodytis bažnyčioje, bet vertinantys tikėjimo svarbą su viltimi stebėjo drąsaus kunigo veiklą. Svarinsko pavardė išgąsdino tik Viduklės ateistus, nes pastariesiems iškilo daugiau sunkumų perauklėjant religinių prietarų neatsikračiusius žmones, o ypač – ugdant jaunąją komunizmo kūrėjų kartą... Alfonso Svarinsko atvykimas Viduklėn ypač suaktyvino ne tik Viduklės, bet ir visos Raseinių rajono valdžios naujų „darbo metodų“ paiešką.

Tuo metu gyvenau netoli bažnyčios, todėl kunigą ne kartą teko sutikti. Jis pagarbiai pasisveikindavo, visiems buvo dėmesingas, mandagus. Artimiau A. Svarinsko neteko pažinti, nes praėjus mėnesiui ar dviem nuo jo kunigavimo Viduklėje pradžios aš persikėliau gyventi į Klaipėdą. Apie Viduklės naujienas girdėdavau tik iš savo buvusių kolegų. Jie pasakodavo daug gražių dalykų apie kunigo darbus, virtusių vos ne legendomis. Tačiau kartais sakydavo, kad aš esanti laiminga palikus Viduklę, nes mokytojai patiria daug spaudimo ir dažną kontrolę ne tik iš Raseinių švietimo, bet ir iš kitos rajono valdžios. Kolegos pasakojo, kad prasidėjo ne tik kun. Svarinsko, bet ir mokytojų persekiojimas.

Tuometinei valdžiai vis sunkiau sekėsi „auklėti“ kunigą, kuris jau daug metų aiškiai suprato, kad ateistinis auklėjimas baigia suluošinti tautą. Per neilgą mano darbo laikotarpį Viduklėje teko sutikti nemažai aukštos vidinės kultūros, patriotiškai nusiteikusių, atsparių sovietiniam mentalitetui mokytojų, kurie lig šiol išgyvena dėl vieno kito savo kolegos, talkinusio tuometinei valdžiai, kuri siekė kunigą Svarinską padaryti be kaltės kaltą ir nuteisti. Jį suėmus mokyklos vadovybė, remdamasi griežtu Raseinių švietimo skyriaus reikalavimu, nurodė nepasirašinėti po jokių protestu prieš kunigo Svarinsko areštą.

Mano laimei, Viduklėje prasidėjusi pažintis su kunigu Svarinsku ne tik nesibaigė, bet tęsiasi ligi šiol. 1991 m. rugsėjo 14 d. Alfonsas Svarinskas buvo išrinktas Šilalės rinkimų apygardoje Nr. 70 ir tapo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatu. Aukščiausiojoje Taryboje su monsinjoru Svarinsku priklausėme tai pačiai jungtinei Sąjūdžio frakcijai. Be to, jis buvo Krašto apsaugos ir vidaus reikalų komisijos narys, dalyvavo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos delegacijos ryšiams su Europos Parlamentu veikloje.

Kunigas Svarinskas parlamente ir frakcijoje jau vien savo buvimu tarsi drausmino mus, nors niekada nė vieno „neauklėjo“. Jei neturėdavo ką pasakyti svarstomu klausimu, niekada nekalbėjo tuščiai; mokėjo ne tik atidžiai kiekvieno klausytis, bet ir išgirsti. Jam rūpėjo ne tik žmogaus ir tautos dorovės pamatas – Nepriklausomos Valstybės atraminis stulpas, bet ir visi

Lietuvos reikalai: ekonominiai, kultūriniai, krašto apsaugos, užsienio politikos, tarpvalstybiniai santykiai ir kt. Minėtais klausimais ne tik domėjosi, bet turėjo aiškią ir tvirtą nuomonę, kurią ne tik frakcijoje, bet ir posėdžių salėje koncentruotai ir argumentuotai išsakydavo. Monsinjoras parlamente nemėgo dažnai naudotis tribūna, bet jei kalbėdavo, tai konkrečiai ir iš esmės.

Pamenu jo pirmąjį pasisakymą plenarinių posėdžių salėje svarstant įstatymą „Dėl atsakomybės už naminės degtinės ir kitų namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų gaminimą, pardavimą ir laikymą sustiprinimo“. Kunigas niekad nestokojo humoro jausmo. Ir šį kartą pradėjo nuo savo praktikoje taisyktų „sankcijų“, kai siekė, kad bent po laidotuvių gyvieji „neaplaistyti“ mirusiojo alkoholiu. Jis sakė: svarbu moraliai auklėti, bet reikia ir valstybei įsikišti, vien auklėjimu nieko nepasieksi. Kartu ragino per stipriai nebausti, kad girtuoklių šeimų baudos dar labiau į skurdą neįklampintų. Savo kalbą baigė taip:

– Kol mūsų broliai bus griovy, apie kultūrą ir ekonomiką nereikia net šnekėt – nieko nepasieksime.

Prisimenu 1991 m. spalio mėnesį, svarstant Radijo ir televizijos valdybos ataskaitą, kurią pateikė valdybos pirmininkas L. Tapinas, kun. Svarinskas su nerimu išsakė savo nuomonę dėl radijo ir televizijos teigiamos auklėjamosios įtakos stokos jaunimui ir ypač vaikams. Priminė, kad bolševikinė propaganda sugriovė Tėvynės ir Dievo idealus ir kad juos reikia skubiai atkurti.

Aukščiausiojoje Taryboje ne kartą ir nelengvai buvo svarstomi desovietizacijos proceso klausimai. Nelengvai, nes kairioji Seimo pusė matomomis ir mažiau pastebimomis priemonėmis tam atkakliai priešinosi. Suprantama, kodėl. Dalis kairiųjų, jų artimųjų, šeimos narių ar draugų buvo kompartijos nariai. Tad trukdymas priimti desovietizacijos įstatymą ir kairiųjų spaudos tuo metu keliamą psichozė buvo akivaizdi savigny, nukreipta į desovietizacijos šalininkų puolimą. Daugelis komunistų tuo metu dievagojosi esą nieko bendra neturėję su KGB. Bet juk dar nepamiršome, kad kompartijos nomenklatūra savo valdžiai stiprinti kūrė ir stiprino represinę instituciją, kuri vykdė lietuvių tautos genocidą. Niekas ir niekada nenuneigs, kad komunistų partija buvo tiesioginis KGB šeimininkas.

Tarpatautinėje konferencijoje Leningrade (dab. Sankt Peterburgas)
mons. A. Svarinskas atstovauja LR Seimui, 1990 m. gruodžio 13 d.

Ne vienas dešiniųjų deputatas savo kūno ir dvasios kančiomis gali liudyti KGB ir jų „šeimininkų“ žiaurumus naikinant mūsų tautos pamatą, todėl jų pasisakymai svarstant desovietizaciją buvo ypač svarūs. Kunigo Svarinsko mintys ir jo iš tribūnos perduotos partizanų, politinių kalinių ir tremtinių bei laisvės kovotojų mintys Seimo salėje buvo itin atidžiai išklausytos. Jis priminė sovietų istoriko Medvedevo tvirtinimą, kad po Spalio revoliucijos perversmo komunistų partija KGB rankomis nužudė 45 mln. žmonių. Priminė, kad kairiųjų politinis žaidimas yra senas ir visiems suprantamas, todėl tylėti negalima. Siūlė svarstant šį klausimą neleisti balsuoti KGB šalininkams, komunistų partijos centro komiteto ir politinio biuro nariams, nes KGB buvo komunistų partijos represinis organas. Baigdamas Alfonsas Svarinskas ragino problemą spręsti iš esmės: atskleisti ne tik KGB, bet ir jų šeimininkės – komunistų partijos – nusikaltimus.

Pamenu, 1992 m. vasarą trys deputatai – Alfonsas Svarinskas, Stasys Malkevičius ir aš – važiuojame į Romą susitikti su Šventuoju Tėvu Jonu Pauliumi II ir Italijos Parlamento bei Vyriausybės atstovais ir aptarti sovietų armijos išvedimą iš Lietuvos. Tuomet mokėjome taupyti valstybės lėšas, todėl nesukridome lėktuvu, o vykome autobusu kartu su Lietuvos-Italijos draugijos nariais. Ilgoje kelionėje nė vienas mūsų negalėjome prilygti monsinjorui Svarinskui žvalumui, gyvybingumui, viskuo domėjimuisi. Jis buvo visos mūsų kelionės lyderiu ir Italijoje, ir Vatikane, ir Italijos Senate bei Vyriausybėje, ir bendraujant su Italijos žiniasklaida. Gaila, tuomet Popiežiaus neteko sutikti, nes jau būdami netoli Italijos sienos sužinojome, kad šv. Tėvas išoperuotas. Mums tik buvo leista apsilankyti toje ligoninėje įsikūrusiame sekretoriате, kalbėjomės su šv. Tėvo atstovu, palikome lietuvišką juostą ir įrašą šv. Tėvo lankytojų knygoje. Ir čia neapsėjome be A. Svarinsko pagalbos – jis vienintelis iš mūsų parlamentarų palinkėjimus šv. Tėvui sugebėjo parašyti itališkai.

Pamenu, baigiantis Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo laikotarpiui ir ruošiantis antriesiems rinkimams į Seimą, 1992 m. rudenį aš ir dar du deputatai ėjome pas Vilniaus arkivyskupą metropolitą Audrį Bačkį prašyti pritarimo, kad kunigai A. Svarinskas ir R. Grigas dalyvautų rinkimuose į Seimą. Kunigų kandidatavimui arkivyskupas nepritarė.

Alfonsas Svarinskas visada žinojo, ką nori pasiekti savo pradėtu darbu, todėl kiekvieną numatytą darbą atlikdavo su užsidegimu ir iš širdies. Stebina ir džiugina jo sugebėjimas atrasti laiko su kiekvienu pasikalbėti ar pabendrauti. Iš kur sėmėsi jėgų nors ir prasmingai, bet tiek daug iškentėjęs žmogus toliau tarnauti ir žmonėms, ir Tėvynei, ne tik nesiskųsdamas savo išvertomis kančiomis, bet dargi dažnai pasitelkdamas humoro jausmą?

Monsinjoras A. Svarinskas ir į jį panašūs yra tikrasis Lietuvos elitas. Jam būdingas sveikas optimizmas, nuolatinis rūpestis žmonėmis, savo valstybe, nepriklausomybės sergėjimu, tautos šaknų stiprinimu, nesusitaikymas su blogiu, visais įmanomais būdais gėrio kūrimas...

Negali nesekti Jo pavyzdžiu, negali nesigėrėti Jo darbais. Jis neturi kada dejuoti, Jo laukia daugybė Jo paties suplanuotų, reikalingų šiandienos

Lietuvai darbų. Tiek iškentėjęs žmogus nepavargsta tarnauti Dievui, žmonėms ir Tėvynei! Juk monsinjoro Svarinsko ilgametė nuo okupanto sistemos patirta kančia – ne kino filme gero aktoriaus suvaidinta. Tai tikra kančia! Sąmoningai pasirinkta, kad nesunykėtų ir nedegraduotų mūsų tauta, kad joks okupantas daugiau netryptų mūsų valstybingumo.

Dėkoju Dievui, kad pažinau mons. Svarinską. Didžiuojamės juo, jo nuveiktais ir kasdien atliekamais vis naujais darbais.

2012 metai.

Bronius Genzelis

PRISIMINIMAI APIE MONSINJORĄ

Liepos 17 dieną, vėlų vakarą atsisėdus prie TV ekrano, kaip žaibas nutrenkė žinia – mirė Monsinjoras.

Tik neseniai sėdėjome greta Karininkų Ramovėje per jo knygos *Nepataisomasis* (I dalis) sutiktuves. Gavau knygą su užrašu: „Mielajam ir dorajam prof. Genzeliui Dievo palaima. Parašas, 2014.IV.29.“ Tai buvo paskutinis mūsų susitikimas. Apie sunkią Monsinjoro ligą buvau girdėjęs. Ir tą vakarą jis guodėsi, kaip sunkiai sekasi judėti, pridurdamas:

– Ką darysi, reikia.

Mano pažintis su Monsinjoru siekia pirmąsias jo išrinkimo į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą (1991 m. rugsėjo 14 d.) vietoje mirusio Valerijono Šadreikos dienas. Pirmomis dienomis mane sutikęs Monsinjoras padėkojo už parengtą knygą *Filosofijos istorijos chrestomatija: Viduramžiai*. Sakė netikėjęs, kad tokio pobūdžio knygos gali būti išleistos imperijoje. Smagu buvo girdėti kunigo žodžius. Buvau įsitikinęs, kad šv. Augustino, šv. Tomo Akviničio raštai yra mūsų kultūros paveldas. Kiekvienam kultūringam žmogui pravartu juos žinoti. Norint buvo galima ir cenzūrą apeiti.

Pirmą kartą apie MonsinJORĄ Svarinską išgirdau iš Vlado Šimkūno – jo draugo iš lagerio. Svarinskas saugojo profesoriaus Levo Karsavino kalėjime rašytus rankraščius. Vėliau jie atsidūrė V. Šimkūno rankose, o jis perdavė man. Geriems bičiuliams padedant, man pavyko pirmą kartą ne tik Lietuvoje, bet ir imperijoje atverti duris L. Karsavino raštams.

B. Genzelis pikete prie Lietuvos Komunistų partijos Centro komiteto (dabar LR Vyriausybė) rūmų, Vilnius, 1988 m. spalio mėn.

Nors mūsų pažiūros religijos klausimais skyrėsi, apie tai su Monsinjoru nediskutavome. Šiais klausimais vengėme kalbėti. Kalbėjome apie tai, kas jungė. Sunkiai įsivaizdavau mūsų kultūrą be krikščionybės, nors ir žavėjausi senolių kultūra. Kiekviena proga studentams pabrėždavau, kad krikščionybė išgelbėjo Romos kultūrą nuo žlugimo.

Mano senelės, tiek iš tėvo, tiek iš mamos pusės, buvo giliai tikinčios katalikės. Vertė mane eiti į bažnyčią. Po jų mirties tapau laisvesnis. Žavėjausi dvasininkais, kurie žadino lietuvišką dvasią, gaivino tautą. Monsinjoras toks ir buvo. Jam svarbiausia vertybė buvo lietuviškumas. Jo išsaugojimui jis paaukojo savo gyvenimą. Iš savo stebėjimų padariau išvadą: kas nenori būti lietuviu, visai iškraipo Monsinjoro mintijimą.

Į laisvamanybę mane atvedė ne K. Markso ar F. Engelso studijos, o Jono Šliūpo raštai, ypač jo Kražių skerdynių aprašymas, ir Vatikano nenoras pyktis su Rusijos caru dėl tokio žiauraus elgesio su katalikais. Man rūpėjo

katalikų dvasininkai (ir protestantai), gaivinę lietuvybę. Skeptiškai žiūrėjau į lenkomanus, nors mano krašte daug kas šnekėjo lenkiškai. (Dažnas, lenku pavadintas, suklysdavo: koks aš lenkas? Gal nori į snukį?) Šiandien apie Aukštadvarį vargu ar ką sutiksi kalbantį lenkiškai. Romėnai sušuktų „*O tempore, o mores!*“ („O laikai, o papročiai!“) Tokio pasikeitimo priežastis – tuo metu vykdyta kultūrinė politika.

Tarybiniais laikais iš užmaršties ištraukiau ne vieną dvasiškį, kuris darbuosi lietuvybės labai (pavyzdžiui, Antaną Tatarę). Vyskupas Motiejus Valančius man buvo talentingo diplomato simboliu, nors tokių pareigų ir neužėmė. Kunigas Antanas Mackevičius...

A. Svarinskas neniekino kitų tautų, bet jam buvo nepriimtinas lietuvių niekinimas. Šiuos žodžius ne kartą esu iš jo girdėjęs.

MonsinJORUI didžiausia vertybė buvo nepriklausomybė. Nepriklausomybę svarbu pirmiausia apginti nuo savųjų ir nesileisti būti išprovokuojamiems. Kaip čia neprisiminsi savanorių maišto 1993 metais? Apie MonsinJORO laikyseną jo metu girdėjau iš „maištininkų“. Tuo metu jų nė vieno nepažinojau. Teko bendrauti vėliau. Panašius pasakojimus girdėjau ne iš vieno savanorio. Jie man skambėjo įtikinamai.

Pasak jų, ženkli dalis Kauno policininkų bendravo su banditais ir juos dangstė. Kai kurie politikai troško susidūrimo su policininkais ir siekė nuginkluoti savanorius. Jei ne A. Svarinskas, vargu ar tokio susidūrimo būtų išvengta. MonsinJORAS atsistojo priekyje ir tarė:

– Jeigu norite žygiuoti, pirma mane nušaukite...

Po to pridūrė:

– Šios valdžios nemėgstu, bet ji žmonių išrinkta. Kitaip šalyje įvyks chaosas, kuriuo pasinaudos mūsų valstybės priešai.

Esu tikras, kad kraujo praliejimo buvo išvengta daugiausia A. Svarinsko dėka. Daug kas jo trokšta, o nuopelnus dėl laimingos pabaigos priskiria sau.

Kiekvienas žmogus turi įgyvendinti savo pašaukimą. Alfonsas Svarinskas – kunigas iš pašaukimo – okupacinės valdžios buvo persiekiojamas už

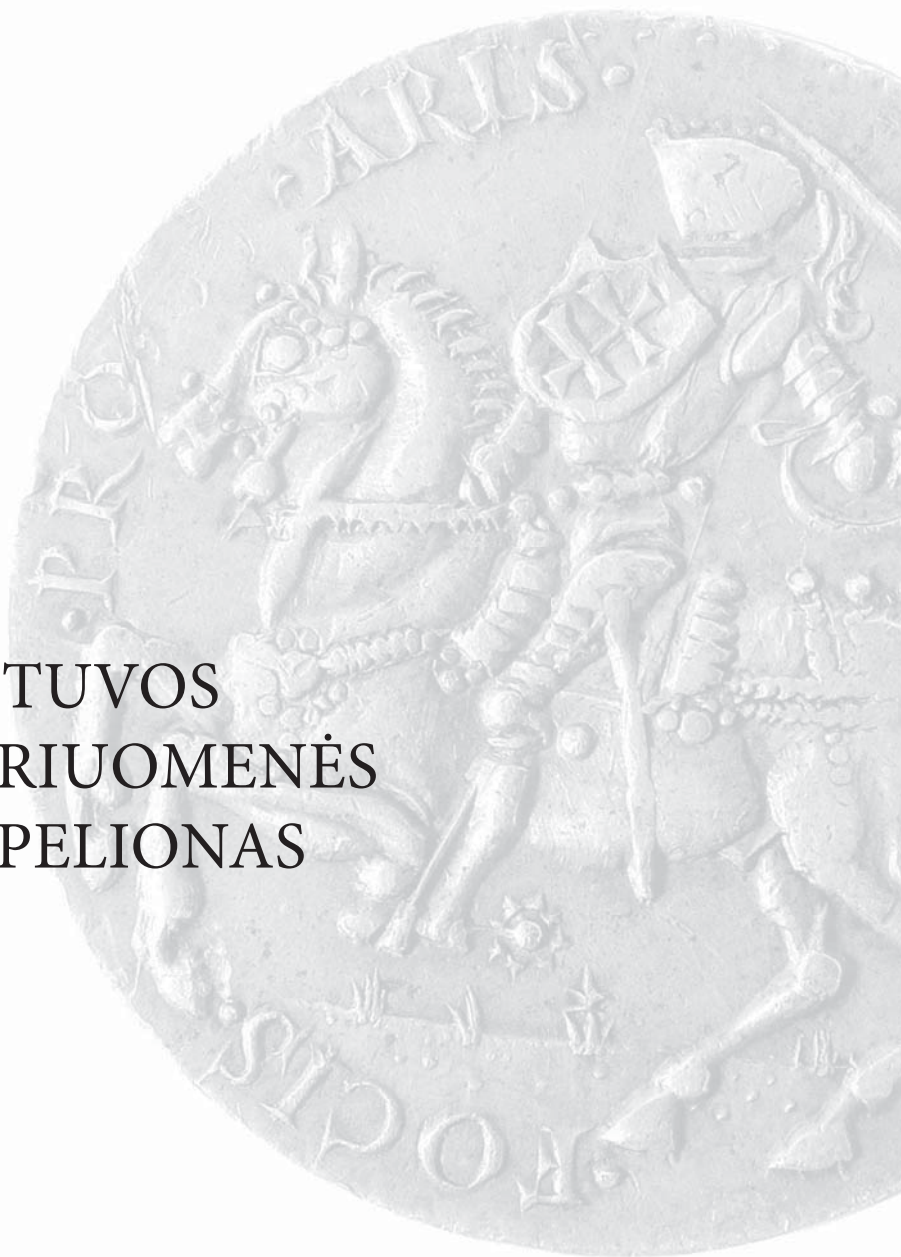
tai, kad mokė vaikus „poterių“. Ar galėjo elgtis kitaip? Juk netaikė prievartos. O jam taikyta prievarta... Uždarė į kalėjimą, neleido vykdyti tiesioginių pašaukimo pareigų...

Kalėjimai pakirto kunigo sveikatą. Argi Monsinjoras galėjo mylėti valdžią? Nežinau, iš kur prie jo prilipo „netoleranto“ ir „rėksnio“ epitetai. Kad išnyktų iš mūsų sąmonės tokios mintys, siūlau pasiskaityti prieš pat mirtį išleistą A. Svarinsko prisiminimų knygą *Nepataisomasis*. Jokios netolerancijos nepatyrčiau daugiau kaip per dvidešimt pažinties metų. Bendravome visada draugiškai. Tiesa, niekada A. Svarinskas nepritarė „kolektyvinei atsakomybei“. Reikia atsakyti už konkrečius darbus. Argi galima nepritarti šiam požiūriui?

Beveik dvidešimt penkerius metus bendravau su Monsinjoru. Manyje išliko šviesiausi prisiminimai. Monsinjoras nepasitikėjo žmonėmis, kaitaliojančiais savo kailius. Tokie žmonės lengva ranka, jeigu jiems naudinga, gali išduoti draugus, o pasikeitus nuotaikoms savintis išduotųjų nuopelnus. Ne tokie žmonės kūrė Lietuvos ateitį. Kiekvienas žmogus turi savitumą. Kiekvienas atlieka savo istorinę misiją. Kiek patyrčiau bendraudamas su Monsinjoru, jam svarbiausia – būti kataliku, kad lietuviai turėtų savo valstybę, jis buvo linkęs bendrauti su visais žmonėmis. Toks man likęs Alfonso Svarinsko įvaizdis.

NEPATAISOMASIS | II dalis

LIETUVOS
KARIUOMENĖS
KAPELIONAS

Eugenijus Nazelskis

KELI ŠTRICHAI MONSINJORO ALFONSO SVARINSKO PORTRETUI

Gavus pasiūlymą dalyvauti rengiant knygą apie nepalenkiamą kovotoją už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, žymų disidentą, pulkininką, Vyčio kryžiaus ordino kavaliierių, pirmąjį atkurtos Lietuvos kariuomenės kapelioną MonsinJORą Alfonsą Svarinską, mane apniko abejonės. Ar iš mano pusės nėra pernelyg nekuklu ir drąsu viešai prabilti apie šią išskilią asmenybę? Tačiau pasvėręs ir įvertinęs daugelį aplinkybių, o ypač prisiminęs, kad sudėtingomis gyvenimo akimirkomis man ne kartą teko atsiremti į šio žmogaus petį, išgirsti jo drąsinantį žodį, pasinaudoti išmintingu patarimu, nusprendžiau, kad neturiu teisės likti nuošalyje.

Be to, daugelyje oficialių šaltinių apie vieną iš MonsinJORO gyvenimo etapų rašoma labai lakoniškai: „1991–1995 m. jis buvo Lietuvos kariuomenės vyriausiasis kapelionas“. Šios eilutės neatspindi, kad jam buvo lemta tapti pirmuoju atkurtos kariuomenės kapelionu ir aktyviai dalyvauti kuriant kariuomenę, užsiimti karių sielovada ir nuolatine ganytojo globa sudėtingu valstybės atkūrimo laikotarpiu.

CŪRIA
ARCHIDIOECESANA KAUNENSIS

233000 Kaunas, Valančiaus g. 6

Tel. 22 21 97; Fax. 22 61 32

Die 8 lapkričio 199 1an.

Nr. 684.

DIDŽ. GERB. KUN. MONS. ALFONSUI SVARINSKUI

Skiriu Jus Lietuvos Respublikos Kariuomenės Vyriausiuoju Kapelionu.

Gerasis Dievas telsimins Jūsų darbą.

Vincentas Kard. Sladkevičius
VINCENTAS KARD. SLADKEVIČIUS
KAUNO ARKIVYSKUPAS

Kard. V. Sladkevičiaus raštas dėl A. Svarinsko skyrimo LR Kariuomenės vyriausiuoju kapelionu

Imdamasis darbo ir suvokdamas atsakomybę nusprendžiau aprašyti į atmintį labiausiai įsirežusius mūsų bendravimo faktus ir asmeninius pastebėjimus. Ši trumpa apžvalga apima pagrindines Monsinjoro A. Svarinsko veiklos, įsiliejus į mūsų kariuomenės gretas, kryptis ir ypatumus stiprinant atkuriamą Lietuvos kariuomenę bei atskleidžia kapeliono vietą ir jo vaidmenį įvykio, sukūrę visą Lietuvą, metu.

Tikiuosi, kad šie pastebėjimai yra maksimaliai objektyvūs ir sutampa su prisiminimais daugumos mano bendražygių, kuriems buvo lemta tapti aprašomų įvykių dalyviais ir liudininkais. Viliuosi, kad šie prisiminimai praturtins Monsinjoro bendrą portretą, padės užpildyti jo biografijos ir charakteristikos spragas.

Laikmetis, kai Krašto apsaugos ministerijoje šviesa negesdavo visą parą

Daugelyje oficialių šaltinių, mininčių Monsinjoro A. Svarinsko tapimą Lietuvos kariuomenės vyriausiuoju kapelionu, yra išvėlususių netikslumų. Juose dažniausiai rašoma, kad kapelionu jis tapo 1991 metais. Iš tikrųjų buvo kiek kitaip.

Monsinjas su pulkininko uniforma

Tuometinis Krašto apsaugos departamentų direktorius, vėliau pirmasis Krašto apsaugos ministras Audrius Butkevičius kviesdavo Monsinjurą A. Svarinską į svarbius departamento renginius gerokai anksčiau nei 1991 metais. Pagal Lietuvos prieškarinio kariuomenės ir daugelyje pasaulio

kariuomenių nusistovėjusias tradicijas, kunigą kariuomenėje įprasta vadinti kapelionu (lot. *capellanus* < *capella* – koplyčia). Jam dalyvaujant tokio pobūdžio renginiuose į jį dažniausiai būdavo kreipiamasi laikantis karinių tradicijų, todėl daugelis kariuomenės veteranų pagrįstai galėtų nesutikti su šaltiniuose minimais 1991 metais.

Kita vertus, Vyskupų konferencija MonsinJORą A. Svarinską oficialiai delegavo kaip kapelioną 1991m., tačiau Krašto apsaugos ministras savo įsakymu iš karto negalėjo paskirti jo šioms pareigoms. Tam buvo objektyvios priežastys. Vyko Krašto apsaugos departamento transformacija į Krašto apsaugos ministeriją, buvo kuriamos naujos struktūros, sudaromi etatų sąrašai. Visa tai turėjo būti suderinta su Lietuvos Respublikos Vyriausybe, turėjo būti įvykdytos reikiamos teisinės ir registracinės procedūros. Be to, MonsinJORo paskyrimas nebuvo vien asmens paskyrimas, jis tapo nauju struktūriniu vienetu, įteisintu karinėse struktūrose.

Skiriant kapelioną pareigoms susidurta su dar vienu sunkumu, susijusiu su žinių ir patirties stoka. Kiek pamenu, skiriant Vyriausiąjį kariuomenės kapelioną, Krašto apsaugos ministras privalėjo gauti ir Vatikano pritarimą. Laukiant atsakymo iš aukščiausių Bažnyčios vadovų, buvo nuspręsta MonsinJORą paskirti brigados „Geležinis vilkas“ vyriausiuoju kapelionu. Tuo metu brigada sudarė reguliariosios kariuomenės pagrindą. Be to, buvo rengiamasi pirmiems šaukimams į privalomą karinę tarnybą ir kapeliono pagalba buvo labai reikalinga. Tad oficialiai MonsinJORas įsiliejo į kariuomenės gretas išgaliojus Krašto apsaugos ministro įsakymui. Tai įvyko, berods, 1992 metų pavasarį.

Tai, kad MonsinJORas iškart tapo vyriausiuoju kapelionu, žvelgiant iš šių dienų pozicijų, gali kelti šypsena, nes jei yra vyriausiasis, turėtų būti ir jaunesnieji. Realiai jis buvo vienas, jokių tiesioginių pagalbininkų neturėjo. Tačiau įvardijant pareigas buvo žvelgiama į perspektyvą, kad kapelionų korpusas plėsis, stiprės ir prireiks, kad kažkas jam vadovautų. Vyriausiuoju kariuomenės kapelionu jis buvo paskirtas 1994 m. vasario 4 dieną.

Likimas lėmė man artimiau susipažinti su Monsinjoru, kai šis įsiliejo į kariuomenės gretas. Tuo metu dirbau krašto apsaugos ministro pirmuoju pavaduotoju.

Netrukus po jo oficialaus paskyrimo ir pristatymo ministerijos vadovybei mano kabineto duris pravėrusi referentė pranešė, kad atvyko kapelionas. Išeinu pasitikti svečio. Priimamajame stovi vidutinio ūgio, žilas, truputį palinkęs, gal per šešiasdešimt metų perkopęs žmogus. Apsirengęs juodu, gero kai padėvėtu kostiumu, po švarku – pilkai melsvi marškiniai balta standžia apykakle. Tokius marškinius paprastai nešioja tik kunigai.

Kaip dera kariškiui, Monsinjoras prisistatė ir pranešė apie savo paskyrimą. Pasisveikinę užėjome į mano darbo kabinetą. Susėdome. Jis glaustai papasakojo apie save. Aš – apie save.

Vėliau pereiname prie tarnybinių reikalų. Abu puikiai suprantame, kad naujai paskirtam asmeniui įsilieti į veikiančią struktūrą nėra paprasta. Todėl sutariame, kad kapelionui bendrais bruožais nusakysiu padėtį, kurioje jam teks dirbti. Jeigu pristatymo metu kils neaiškumų, jis mane stabdys, aiškinimės, po to judėsime toliau. Sutariame, kad kalbėsiu kariškai, nesilaikydamas diplomatinių protokolų, atvirai, be užuolankų.

Ant stalo patiesiu Lietuvos žemėlapi ir Krašto apsaugos valdymo struktūrinę schemą. Parodau kapelionui, kur dislokuoti mūsų padaliniai, trumpai supažindinu su esama struktūra. Pristatau pagrindinius struktūrinius padalinius ir pasakoju, kas ir už ką yra atsakingi.

Akcentuoju, kad bendra padėtis krašto apsaugos sistemoje nėra paprasta. Prasidėjo jaunimo šaukimas į privalomą karinę tarnybą, įsibėgėja Rusijos kariuomenės išvedimas, kariuomenei trūksta visko: pradedant valgomuoju šaukštu kareiviams, baigiant kvalifikuotais žmonėmis, ginklais, transportu, teisės aktais ir pinigais. Ypač sudėtinga padėtis su ginklais. Nė viena valstybė neskuba jų nei parduoti, nei dovanoti.

Pažymiu, kad sudėtinga padėtis su Rusijos kariuomenės išvedimu. Primenu, kad 1992 m. sausio 29 d. įvyko pirmasis oficialus derybų dėl Rusijos

kariuomenės išvedimo delegacijų susitikimas. Lietuvos delegacijai vadovauja Seimo narys Česlovas Stankevičius, Rusijos derybininkams – Sergejus Šachrajus. Po dviejų dienų derybų (sausio 31 d.) Vilniuje abi delegacijos pasirašė bendrą komunikatą. Remiantis mūsų skaičiavimais, Komunikato pasirašymo dieną iš Lietuvos turi būti išvesta per 35 tūkstančiai svetimų kariuomenės kariškių. Todėl visų mūsų laukia didelis darbas užtikrinant svetimų kariuomenės išvedimą.

Vilties, kad svetimą kariuomenę bus išvesta, suteikia tai, kad 1992 m. kovo 3 d. krašto apsaugos ministro pavaduotojas pulkininkas-leitenantas Jonas Gečas jau pasirašė pirmąjį perdavimo-priėmimo aktą dėl Rusijos karinio dalinio Nr. 36839, esančio Mickūnuose, perėmimo. Tačiau padėtis dėl kariuomenės išvedimo lieka nestabili. Oficialios išvedimo sutarties nėra, išvedimo grafikas nesudarytas. Rusija tai grasina sustabdyti išvedimą, tai išveda padalinius mūsų net neinformavusi. Klaipėdos kranto apsaugos divizijoje kilo vos ne maištas. Kariškiai pareiškė, kad apskritai nepajudės, kol nebus aprūpinti gyvenamuoju plotu naujoje tarnybos vietoje.

Pasakojau kapelionui, kad Lietuvos ir Rusijos derybų delegacijos preliminarieji sutarė, kad išvedamai kariuomenei priklausęs nekilnojamas turtas liks Lietuvos nuosavybė, tačiau kai kurie išvedamų karinių padalinių vadai susitarimą ignoruoja. Jie išūliai piktnaudžiauja nekilnojamąjį turtą paversdami kilnojamuoju. Naudojasi tuo, kad Lietuvoje atsiranda savanauddžių žmonių, kurie, sutarę su išvedamų padalinių vadais, prisijungia prie paliekamų karinių dalinių plėšimo. Neretai plėšiami langų rėmai, vagiamos durys, ir visa tai atsiduria soduose ar sodybose. Nukabinami šildymo radiatoriai, išplėšiami elektros laidai, kurie paskui nukeliauja į metalo supirktuves. Išvedamų padalinių vadams yra palankios sąlygos nesilaikyti susitarimų. Daugelis pastatų statyti kaip ūkiniai, jų nėra apskaitose, registruose. Tuo naudojantis mėginama net demontuoti statinius ir parduoti pastatų perdengimų plokštes. Pasitaiko, kad ardomos sienos ir mėginama realizuoti plytas. Sakiau, kad mums trūksta žmonių objektų apsaugai, nes dalį karių privalome išlaikyti pilnos kovinės parengties tam atvejui, jei kiltų nesusipratimai arba įvyktų provokacijos.

Siekdami užkirsti kelią piktnaudžiavimams ir maksimaliai išsaugoti perimąmą turtą jau kuriame specialius padalinius, skirtus vien objektų apsaugai. Tačiau skaičiavimai rodo, kad jei kariuomenės išvedimas spartės ir vienu metu prireiks didelio karių skaičiaus objektų apsaugai, krašto apsaugos biudžetas neatlaikys. Pasidalijau mintimis, kad daugelio negatyvių reiškinių būtų galima išvengti, jei turėtume aiškia valstybės strategiją dėl būsimos kariuomenės, jei galėtume apskaičiuoti, kiek ir kokių objektų reikės jos reikmėms užtikrinti. Tokiu atveju dalį objektų galėtume tiesiogiai perduoti į savivaldybių ar kitų valstybės institucijų balansą, geriau išsaugotume paliekamą turtą. Tačiau sumodeliuoti situacijas, sukurti teorinį būsimos kariuomenės modelį dėl kintančių veiksnių įvairovės, būtiniausių teisės aktų stokos esamomis sąlygomis neįmanoma. Todėl daugelį klausimų tenka spręsti atsižvelgiant į gyvenimo diktuojamas realijas.

Atkreipiau Monsinjoro dėmesį, kad išvedant kariuomenę išvežami ginklai, sprogmenys, įvairios toksinės medžiagos, todėl egzistuoja ne tariamos, bet realios nelaimingų atsitikimų grėsmės. Tai įpareigoja būti nuolat pasirengusius padarinių likvidavimui, jei įvyktų nelaimė. Be to, nesame tikri, kad paliktuose objektuose nėra užsilikusių sprogmenų ar kitokių žmonių gyvybei pavojingų daiktų. Brigados „Geležinis Vilkas“ išminuotojai daro viską, kad neįvyktų nelaimingų atsitikimų. Laimei, turime aukštos kvalifikacijos, patyrusių išminuotojų. Berods, paminėjau Juozą Barškietį ir jo komandą.

Vėliau trumpai papasakojau apie padėtį „Geležinio Vilko“ brigadoje. Sakiau, kad brigadai vadovauja pulkininkas-leitenantas Česlovas Jezerskas, kurį kapelionas puikiai pažįsta. Pasakiau, kad brigados vadų branduolį sudaro žmonės, kurie vieni pirmųjų stoji ginti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, kad absoliuti dauguma padalinių vadų per 1991 metų sausio 13 dienos įvykius buvo Parlamento gynėjais. Tai – drąsūs, neabejingi savo veiklos barui žmonės. Perspėjau kapelioną, kad šie žmonės per pasitarimus su ministerijos vadovybe klausimus kelia aštriai, žodžio kišenėje nieiško, nes neišspręsti klausimai galiausiai gula ant jų pečių. Dažniausiai jų pretenzijos pagrįstos. Jos liečia apginklavimą, karių buitį, – ir už tai pykti negalime.

Atvirksčiai, būtų daug blogiau, jei pasitarimuose jie tylėtų, o galiausiai pasakytų: klausimo neišsprendžiau, pavedimo neįvykdžiau, nes tam neturėjau jokių resursų.

Prisipažinau, kad asmeniškai tokį vadų elgesį toleruoju, nes manau, kad prisitaikėliai, abejingieji, tinginiai ir kvailiai – patys pavojingiausi žmonės kariuomenėje. Perspėjau kapelioną, kad labai nesistebėtų, jog pasitarimai kartais vyksta aštriai, neretai pakeltu tonu, kad priekaištai ir kibirkštys lasko į abi puses. Visa tai toleruojama iki galutinio sprendimo priėmimo, kurį dažniausiai vainikuoja mano arba ministro išleistas įsakymas. Priėmus galutinį sprendimą toliau veikiama pagal šauniojo kareivio Šveiko posakį – „vienas protingas, o likusieji stiprūs“. Išvertus į kasdienę kalbą, vienas tampa atsakingas už įsakymo vykdymą, jam tenka vadovauti ir kontroliuoti, o likusiems – vykdyti.

Pasakodamas išreiškiau viltį, kad ateityje esami vadai, štabo karininkai taps visos kariuomenės pamatu ir jos vadais. Todėl mes, dabartiniai vadovai, privalome įdėti daug pastangų ugdydami šiuos žmones, rūpintis, kad jie gautų elitinį išsilavinimą geriausiose pasaulio karinėse akademijose, kauptų savo žmogiškąjį kapitalą. Papasakoju, kad ministro pavaduotojas Šarūnas Vasiliauskas labai daug ir intensyviai dirba, plėtodamas tarptautinius ryšius, kad jau dabar karininkai galėtų vyksti studijuoti į užsienį.

Trumpai palietėme padėtį savanoriškoje krašto apsaugos tarnyboje. Pasakojau, kad šiai tarnybai vadovauja krašto apsaugos ministro pavaduotojas pulkininkas-leitenantas Jonas Gečas. Sutarėme, kad kapelionas artimiausiu metu susitiks su juo ir šio padalinio vadovas pats detaliam papasakos apie esamą padėtį jam pavaldžioje struktūroje.

Trumpai charakterizavau padėtį Civilinės saugos departamente. Papasakoju, kad departamentui vadovauja ministro pavaduotojas pulkininkas-leitenantas Gediminas Pulokas, prieš tai vadovavau aš. Čia bendra padėtis kiek lengvesnė, nes perėmėme pastatus ir visą buvusios civilinės gynybos infrastruktūrą, išsaugojome turtą. Daugelis darbuotojų pareiškė norą pereiti

dirbti į naująjį departamentą ir prisiekė tarnauti Lietuvos Respublikai. Tai – patyrę darbuotojai, todėl mums buvo truputį lengviau integruotis į visą krašto gynybos sistemą, palyginti su kitais struktūriniais padaliniais, kurie apskritai buvo pradėti formuoti nuo nulio.

Charakterizavau padėtį pasienyje. Už jo apsaugą tuo metu buvo atsakinga Krašto apsaugos ministerija. Čia padėtis savaip sudėtinga. Pasienyje su Lenkija susidaro milžiniškos eilės, dažniausiai nusidriekiančios kilometrus. Veikia vienas praleidimo punktas, išvažiuoti norinčiųjų – labai daug. Keliaujantieji pyksta už eilėse gaištamą laiką, nepatogumus, o politikai ir žurnalistai mus kritikuoja, kad nesusitvarkome.

Labai atvirai papasakojau, kad pasienyje vyksta negerai dalykai, nes mėginama proteguoti kai kuriuos asmenis praleidžiant juos pro valstybinę sieną ne eilės tvarka. Atsiranda kyšininkavimo, įvairių dovanų ėmimo faktai. Sakiau, kad tokio reiškinio anksčiau nebuvo.

Visą laiką ramiai klausęs ir neprataręs nė žodžio kapelionas staiga paklausė:

– Kas įvyko?

Teko išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę. Ji nepasikeitė ir dabar, praėjus daugeliui metų nuo mūsų susitikimo.

Pasakojau, kad absoliuti dauguma pirmųjų pasieniečių atėjo kovoti už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Atėjo idėjos ir kilnių tikslų vedini. Jiems teko daug iškentėti: juos terorizavo OMON'as (spec. milicijos padalinys), neretai jie buvo mušami, sudeginami vagonėliai, kuriuose jie buvo įsikūrę, jiems ir jų šeimoms buvo grasinama susidorojimu. Vyrams teko ištverti šaltį ir karštį, išgyventi visus karinės tarnybos sunkumus ir nepriteklius. Tačiau absoliuti dauguma buvo bebaimiai, pasiaukojantys žmonės.

Priminiau į atmintį visam gyvenimui įsirėžusį faktą, kai olimpinį čempioną, legendinį kanojininką, pasienietį Vlādą Česiūną ir jo pamainos vyrus omonininkai žiauriai sumušė, sulaužė šonkaulius, kojas. Vienintelę pamainoje dirbusią merginą tampė už plaukų po plentą, o vėliau užrakino

vagonėlyje ir padegė. Ją paliko gyvą, tačiau Vilniaus OMON'o vadas B. Makutinovičius prigrasino, kad daugiau gailėsčio nebus. Jei dar stovės čia, kitą sykį neliks gyvi.

Pažymėjau, kad B. Makutinovičiaus būrys profesionaliai terorizavo pasieniečius. Jie specialiai po kelis kartus puldavo tą pačią pasieniečių pamainą, bandydami išgąsdinti, palaužti bent vieną jos grandį. Tačiau Lietuvos pasieniečiai nepabūgo. Savo argumentacijai sustiprinti paminėjau faktą, kad dauguma tuometinių pasieniečių buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą ir turėjo galimybę pasirinkti geriau apmokamą, ramesnį darbą. Tačiau savanoriškai stodami į pasienio tarnybą jie suprato, kad Lietuva nesulauks tarptautinio pripažinimo, jei valstybė nekontroliuos savo sienų.

Po tarptautinio Lietuvos pripažinimo, 1991 metų rugsėjo mėnesį, daugelis pasieniečių suprato, kad savo pareigą įvykdė, ir pasitraukė iš tarnybos. Sulaikyti šiuos žmones nebuvo nei moralinių, nei materialinių svertų.

Pasienio tarnybai pradėjus plėstis, kai dalis pirmųjų pasieniečių paliko tarnybą ir padaugėjo pasienio praleidimo punktų, prireikė naujų žmonių. Taip sutapo, kad tuo metu didžiulis virsmas vyko kaime, o žmonių labiausiai reikėjo periferijoje, valstybės pakraštyje. Todėl pasienio tarnyboje jau atsirado apsikrių žmonių. Matydami sudėtingą padėtį jie mėgino tarnybą paversti verslu.

Pavojinga, kad tai greitai gali virsti sistema. Grėsmę kelia, jog gali įsigalėti žmonės, kuriems ką nors nugvelbti iš kolūkio buvo negėdingas poelgis, o gyvenimo ir moralės norma. Tokius savo įpročius jie mėgina perkelti ir į naują aplinką. Dar daugiau, atsirado reali grėsmė, kad gali įvykti dalies pasieniečių ir nusikalstamo pasaulio suaugimas.

Paminėjau, kad yra ir objektyvių sunkumų pasienyje, kurie sukuria palankias sąlygas piktnaudžiavimui. Atvirai papasakojau, kad neturime specialių knygų pasų identifikavimui, o tai sudaro prielaidas, kad pro mūsų valstybės sieną gali lengvai nusidriekti nusikaltėlių keliai. Kertantys sieną pateikia dokumentus pasieniečiams, bet identifikuoti, ar šie dokumentai

nėra suklastoti, nėra jokios galimybės, nes neturime su kuo palyginti. Todėl egzistuoja realus pavojus, kad kitos valstybės pradės reikšti pretenzijas, jog tinkamai neužtikriname Lietuvos valstybinės sienos apsaugos.

Be to, kertantys sieną veža įvairias chemines medžiagas, pradedant skalbimo milteliais ir baigiant cheminėmis trąšomis. Nustatyti, ar vežamos medžiagos nėra narkotikai ar kitokie pavojingi junginiai, irgi negalime. Tam reikalinga speciali įranga, dresuoti šunys.

Paminėjau, kad sprendžiant kasdieninius uždavinius ne viskas remiasi vien į pinigus. Supažindinau kapelioną su tuo, kas padaryta ir daroma, siekiant įveikti realius iššūkius pasienyje.

Papasakojau, kad norint pamatyti tikrąją padėtį praleidimo punkte, reikia jame atsirasti nelaukta. Tai padaryti nėra paprasta. Pakelėse budintys kelių policininkai žino mūsų automobilių numerius. Jų automobiliai aprūpinti radijo ryšio priemonėmis ir jie perspėja valstybinės sienos praleidimo punktus, vos tik pajudame pasienio link. Todėl esame sudarę maršrutus, schemas. Kelionės metu tenka pakeisti mašinas ar jų numerius, kad patikros objektuose atsirastume nelaukta. Tada atsiveria daug pilnesnis ir tikresnis vaizdas. Papasakojau, kad kelis pasieniečius už piktnaudžiavimą jau esame perdavę prokuratūrai, tačiau ne visi iš to padarė deramas išvadas. Išsaciau įsitikinimą, kad situaciją įveiksime, jei neįsikiš nematoma ir visagalė ranka, kuri puikiai supranta, kad pasienis gali tapti savotiška pinigų kalykla.

Vėliau aptarėme karių apgyvendinimo klausimą. Karininkų ir puskarininkų apgyvendinimo padėtis labai sudėtinga – katastrofiškai trūksta gyvenamojo ploto. Ypač didelis jo stygius jaučiamas Vilniuje, kur kuriasi pagrindinės kariuomenės valdymo struktūros. Paskelbus nepriklausomybę daugelis karininkų grįžo į Tėvynę su šeimomis. Jie glaudžiasi pas gimines, draugus, pažįstamus. Nemažai žmonių į tarnybą važinėja iš kitų miestų. Yra tokių, kurie nakvoja darbo kabinetuose arba prašo leisti pernaktoti „Geležinio Vilko“ brigados patalpose. Todėl įspėjau kapelioną, kad nenustebtų, jeigu atėjęs anksti ryte į padalinį aptiks ką nors miegantį darbo kabinete.

Pasakiau, kad po didelių vargų pavyko pradėti daugiabučio gyvenamojo namo statybą Vilniuje ir kad ateityje gyvenamojo ploto reikalai pagerės, bet žmonėms gyventi, vaikus į mokyklą leisti, vaikams kažkur pamokas ruošti reikia šiandien.

Priminiau, kad iš daugelio pirmųjų karininkų, įsiliejusių į atkuriamos kariuomenės gretas, buvo atimtos karinės pensijos, kariniai laipsniai. Jiems buvo grasinama bylomis. Tačiau tai jų nesustabdė ir neatbaidė, nes siekis atkurti savą valstybę ir savo kariuomenę jiems buvo aukštesnė vertybė negu asmeniniai interesai ar asmeninė gerovė.

Pasakojau, kad kai kuriose veiklos srityse jau pavyko padaryti ryškesnį proveržį, ir ateinančioms kartoms bus lengviau, nes po truputį pavyksta pritraukti Lietuvos pramonę sprendžiant aktualiausius klausimus. Atrandame įmones, kurios imasi siūti uniformas, gaminti būtiniausius kariuomenei reikalingus daiktus. Atrodytų, paprastas dalykas pasiūti uniformą. Tačiau jai reikalingos specialios sagos, antpečiai, skiriamieji ženklai, emblemos, o jų nėra iš kur paimti. Taigi tai nėra visai paprasta. Net pasiūti kepurę nėra paprasta, nes reikalingas snapelis, o kur jį gauti? Paminėjau, kad Lietuvoje nėra dailininkų, dizainerių, kurie turėtų karinės uniformos kūrimo patirties, todėl net tokius klausimus tenka spręsti patiems. Vis dėlto daug klausimų jau pavyko išspręsti. Viskas palaipsniui stojasi į savo vietas.

Papasakojau, kad pavyko pradėti ir maskuojamųjų uniformų gamybą. Įspėjau, kad jos dar netobulos. Audinys po skalbimo išsitempia, dažai gerokai nusiplauna. Neturime specialių prietaisų, kurie leistų patikrinti, ar apskritai naktinėmis sąlygomis dažai neatspindi šviesos ir nepaverčia kario gyvu taikiniu. Gali susidaryti įspūdis, kad kariai atrodo netvarkingai, tačiau dažniausiai tai ne jų kaltė. Paaiškinau, kad prie šių klausimų intensyviai dirbame, ir per trumpiausią laiką jie bus išspręsti.

Be to, paminėjau, kad išlieka neišspręstų klausimų dėl avalynės, nes mūsų pramonė dar nesukaupusi pakankamai patirties. Per pratybas batų padai atsiklijuoja, oda permirksta, o basas, ypač žiemos sąlygomis, ilgai

neprikariausi. Papasakojau, kad krašto apsaugos ministrui pavyko asmeniniais kanalais susitarti su kolega iš Prancūzijos dėl avalynės. Jau esame iš jų gavę avalynės siuntą, todėl padėtis nepalyginamai pagerėjo. Be to, mūsų pramonės atstovai gavo pavyzdžius, kaip turi atrodyti karinė avalynė, kokį krūvį ji turi išlaikyti, kokias sąlygas tenkinti. Paminėjau, kad Tekstilės instituto specialistai aktyviai dirba kurdami neperšaukiamas liemenes, kurios savo savybėmis nenusileis užsieninėms, tačiau – tikimasi – bus gerokai pigesnės.

Pažymėjau, kad jau mėginama gaminti ir rankines granatas. Kol kas jos nėra tobulos, tačiau yra vilčių, kad bus patobulintos ir sertifikuotos. Jomis galėsime aprūpinti Lietuvos kariuomenę, gal net pasiseks susitarti su latviais bei estais ir tiekti jų kariuomenėms lietuviškos gamybos granatas. Sakiau, kad mėginama sukurti lietuvišką automatinį ginklą „Vytis“. Pasidžiaugiau, kad, palyginti su latviais ir estais, mes kurdami ir plėtodami karines struktūras esame pažengę kur kas toliau.

Pokalbio metu neslėpiau, kad ministerijoje dirbame praktiškai visą parą. Namo pareiname pasikeisti baltinių ir nusiprausti. Pamiegame dažniausiai automobilyje, nes naktimis tenka važinėti po dalinius, pasienio punktus, tikrinti, kaip organizuotos tarnybos, kaip vykdomi įsakymai. Važinėjame paprastai po du. Kol vienas vairuoja, kitas pamiega.

Papasakojau, kad ministerijoje tarpasmeniniai santykiai pakankamai šilti ir dalykiški. Absoliuti dauguma žmonių krašto apsaugos struktūrose yra iniciatyvūs, dirba pasiaukojamai, nors pasitaiko nesusipratimų, kurių norėtųsi išvengti. Iniciatyva ministerijoje visokeriopai skatinama, žmonės pratinami spręsti klausimus ir prisiimti atsakomybę už priimtus sprendimus.

Akcentavau, kad krašto apsaugos ministras A. Butkevičius savo veiklą yra sutelkęs į kariuomenės apginklavimą, bendradarbiavimą su Šiaurės Atlanto sutarties organizacija, tarptautinių ryšių užmezgimą ir jų plėtojimą, Rusijos kariuomenės išvedimą. Jam didžiausias darbo krūvis tenka ir bendraujant su Seimu, dirbant Vyriausybėje.

Pasakojau, kad ministras su adjutantu Arnoldu Žukausku naktimis pats mėgsta apvažiuoti dalinius, pažiūrėti, kaip organizuotos tarnybos. Po tokių patikrinimų mes įprastai gauname jo raštiškus pavedimus su nurodytomis datomis, iki kada turi būti pašalinti trūkumai ir kokie klausimai išspręsti. Šiuos raštiškus pavedimus mes tarpusavyje vadiname „receptais“, nes ministras pagal išsilavinimą – gydytojas.

Krašto apsaugos ministro pavaduotojui Šarūnui Vasiliauskui tenka pagrindinis materialinio aprūpinimo, tarptautinių ryšių plėtojimo krūvis. Jis daug pastangų deda, kad būtų išplėta karinių ryšių sistema, nes be jų esame kaip be rankų. Ministro pavaduotojas, Civilinės saugos departamento direktorius Gediminas Pulokas ir ministro pavaduotojas, Savanoriškos krašto apsaugos tarnybos vadas Jonas Gečas susikoncentravę ties savo tarnybų veikla, jų stiprinimu.

Pasakiau, kad man tenka užsiimti ministerijos vidaus darbo, karinių struktūrų ir jų sąveikos organizavimu, vyriausybės pavedimų ir potvarkių vykdymu. Berods paminėjau, kad esu įtrauktas į Lietuvos derybų delegacijos su Rusija sudėtį. Tiesiogiai esu atsakingas už okupacinės kariuomenės padarytų nuostolių ir nuostolių, padarytų sunaikinant tarpukario Lietuvos kariuomenę, apskaičiavimus. Tikimės, kad derybų delegacijai pavyks iškelti klausimą ir derėtis dėl Lietuvai padarytos žalos atlyginimo.

Trumpai nušviečiau, koks didelis ir prasmingas darbas atliekamas Karinių oro pajėgų padaliniuose, kuriems vadovauja Zenonas Vegelevičius. Jo vadovaujamo padalinio vyrai atlieka milžinišką darbą, kurdami oro pajėgų, oro erdvės kontrolės sistemą. Jie daug dirba, siekdami įgyti reaktyvinius lėktuvus. Jei pavyks, tai bus milžiniškas šuolis į priekį atkuriant karines oro pajėgas. Jie jau daug nuveikė, kad būtų suformuota speciali gelbėjimo tarnyba. Jos neturint kyla pavojus, kad oro trasos, einančios virš Lietuvos, bus nukreiptos kitais maršrutais. Nieko nepadarysi, tokie tarptautiniai ICAO reikalavimai, o valstybė už kiekvieną praskridusį mūsų erdve lėktuvą gauna įplaukas į biudžetą.

Paminėjau, kad Klaipėdoje daug dirba Algis Leišys ir jo komanda. Dedami pamatai Lietuvos kariniam laivynui, pakrančių apsaugai. Didelį ir labai

reikalingą darbą atlieka pulkininkas dr. Algimantas Vaitkaitis kuriant karo mokyklą, rengiant studijų programas, rašant vadovėlius, komplektuojant dėstytojų korpusą. Pulkininkas Bronius Vizbaras vykdo panašų darbą. Jis daug pastangų deda, kad būtų įkurta puskarininkių mokykla Kaune.

Baigdamas kapelionui sakiau, kad šį pokalbį galima lyginti su ledkalniu. Paliečiau tik pačią jo viršūnę. Didžioji ledkalnio dalis visuomet lieka po vandeniu. Išreiškiau viltį, kad kapelionas susitiks su padalinių vadais ir savo akimis išvys, išgirs dar daugiau, negu aš papasakojau.

Išklausęs Monsinjoras trumpai pasakė:

– Suprantu, nėra lengva. Padėsiu viskuo, kuo galėsiu. Gyvenu netoli ministerijos. Nesuklukinkit, kreipkitės bet kuriuo paros metu.

Po to aptarėme, kokių pirmaeilių darbų kapelionui derėtų imtis. Abu priėjome vieningą išvadą, kad sunkiausias ir sudėtingiausias darbas – prisibelsti iki žmonių sąmonės, pakeisti daugelio žmonių veiklos motyvaciją, vertybines orientacijas, padėti kariui tapti brandžia asmenybe.

Baigdamas pokalbį pasiteiravau, kuo galiu jam padėti, kokie jo pageidavimai, kad jis kaip kapelionas visavertiškai pradėtų savo veiklą. Pasakiau, kad gyvename ankštokai, beveik asketiškai, bet reikalui esant kapelionui kabinetą surasime. Jis padėkojo už šį mano pasiūlymą, sakydamas, kad kabinetas jam nelabai reikalingas, nes jis mato save arčiau karių. Reikalingus popierius jis dažniausiai laiką namuose, o kepurę ar viršutinius drabužius ministerijoje visuomet ras kur pasikabinti. Pasakiau, kad mano kabineto durys atviros visą parą.

Išsiskirdami sutarėme, kad į vadovybės posėdžius ir darbinius pasitarimus jį kviesime atsižvelgdami į sprendžiamų klausimų turinį. Paaiškinau vadovybės pasitarimų darbotvarkės grafikus. Jei kapelionas manys, kad jam naudinga dalyvauti pasitarimuose, durys atviros. Jei manys, kad klausimą būtina svarstyti kolegialiai, turės kreiptis į mane, kad įtraukčiau jį į darbotvarkę. Perspėjau, kad apskritai pasitarimais stengiamės nepiktnaudžiauti, taupyti savo ir kitų laiką, be reikalo žmonių neatitraukti nuo darbų.

Monsinjoras padėkojo už priėmimą ir atsisveikindamas pasakė žodžius, kurie man įsiminė, nes tuo momentu nuskambėjo gana dviprasmiškai:

– Man geriausiai sekasi, kai niekas netrukdo dirbti.

Svečiui išėjus pagalvojau, kad ir man geriausiai sekasi dirbti, kai niekas netrukdo. Neretai žmonės, nematydami darbų visumos, nežinodami prioritetų ir matydami vieną detalę, griebiasi patarinėti ir sukelia audrą stiklinėje. Taip įneša tik didesnę sumaištį, o jos ir taip pakanka.

Taip prasidėjo bendra mudviejų tarnyba. Kapelionui teko įsitraukti į kariuomenės gretas ne pačiu lengviausiu laikmečiu, o tada, kai darbas darbą vijo, kai Krašto apsaugos ministerijos kabinetuose šviesa negesdavo visą parą.

Kapeliono veikla kariuomenės kūrimo procese

Apžvelgti pirmojo kapeliono veiklą karinėse struktūrose ir kariuomenės kūrimo procese bei jo įnašą klojant pamatus kapelionų korpuso plėtrai nėra paprasta. Tai sudėtinga dėl kapeliono vykdytų darbų apimties ir jų įvairovės. Jo veikla buvo nukreipta į dvasinį karių pasirėngimą ir jų ugdymą ištikimais tarnauti Lietuvos Respublikai, negailint jėgų ir gyvybės ginti Lietuvos valstybę, jos laisvę ir nepriklausomybę, būti dorais ir garbingais Lietuvos piliečiais.

Igyvendinant šiuos kilnius tikslus jam teko spręsti daug įvairių uždavinių. Jo kasdieninė veikla tapo neatsiejama nuo karių gyvenimo, jų buitės, poilsio, laisvalaikio, dalyvavimo pratybose, valstybiniuose renginiuose ir t. t. Kariniai ritualai, šv. Mišių aukojimas, dalinių kovinių vėliavų šventinimo ceremonijos tapo neatskiriama jo gyvenimo dalimi. Tad siekiant susisteminti visą kapeliono veiklą, tikslinga ją suskirstyti į du etapus. Pirmasis jo veiklos etapas prasidėjo išsyk įsiliejus į kariuomenės gretas.

Tik pradėjęs tarnybą kapelionas netruko apvažiuoti padalinius, susipažinti su žmonėmis, jų tarnybos ir gyvenimo sąlygomis. Jis turėjo asmeninį gerokai padėvėtą „Ford“ markės automobilį, kuriuo ir keliaudavo.

Iš kairės: dimisijos plk. Jonas Čeponis,
mons. A. Svarinskas, atsargos plk. Jonas Gečas

Aplankęs padalinius iškart pastebėjo skurdžias batalionų bibliotekas. Savo sukauptas knygas jis išdaliavo batalionams, o knygos buvo visas jo gyvenime sukauptas turtas. Vėliau organizavo akciją, skatindamas ir kitus pasekti šiuo pavyzdžiu. Taip bibliotekos tapo daug turtingesnės, o karių laisvalaikis – prasmingesnis.

Pamatęs, kad būtinos tarnybos karių poilsio kambariuose ne visur yra televizoriai, pasirūpino, kad jie atsirastų. Iš kur jis juos gavo – lieka karine paslaptimi. Kai apie tai paklausiau, atsakė aptakiai:

– Pasaulis – ne be gerų žmonių.

Manau, kad įsigyti televizorius kapelionui pagelbėjo kažkas iš jo kolegų užsieniečių. Juk jis turėjo labai plačius asmeninius ryšius užsienyje.

Susipažinęs su karių gyvenimo sąlygomis ir pamatęs, kad ne visuose batalionuose įrengti maldos kambariai, pradėjo rūpintis jų įrengimu. Kai kas mėgino jam oponuoti sakydamas:

– Kapelione, kas šiais laikais eis į tuos maldos kambarius? Jūsų pastangos beprasmės. Maldos kambariai taps tik vieta kareiviui pasislėpti nuo seržanto.

Šiuos argumentus kapelionas ramiai atremdavo:

– Atminkit keturis dalykus. Pirma, Bažnyčia nemoko žmogaus blogio. Antra, karys stiprus savo dvasia, o tik po to – raumenimis ir ginklais. Trečia, nereikia į maldos kambarius varyti prievarta, bet norintieji turi teisę į tikėjimo laisvę. Nežinome, kada žmoguje įvyksta tikrasis tikėjimo virsmas. Ketvirta, nepamirškite, kad Lietuvoje kovojant už tikinčiųjų teises kai kam teko pabuvoti ne pačiose patraukliausiose vietose.

Šių argumentų pakako. Kapelionas mokėdavo visus įtikinti, ir viskas vyko taip, tarsi jis turėtų burtų lazdelę. Per trumpą laiką atsirado kuklūs maldos kambariai. Jis juos pašventino ir toliau rūpinosi, kad taptų jaukūs ir patrauklūs. Gyvenimas rodo, kad kapeliono žodžiai, pasakyti pradėjus kurti maldos kambarius, tapo pranašiškais.

Netrukus su Bažnyčios ir Krašto apsaugos ministerijos vadovybėmis jis pradėjo derinti kariuomenės maldos namų klausimą. Jis atkreipė dėmesį į greta Ministerijos esančią apleistą Šv. Ignoto bažnyčią. Sovietmečiu, berods, ji apskritai buvo paversta sandėliu. Tad pradėjo rūpintis, kad ši bažnyčia būtų priskirta Krašto apsaugos ministerijai.

Tai, kad šiandien kariuomenė turi suremontuotą, puikiai sutvarkytą bažnyčią, yra ir pirmojo kariuomenės Kapeliono nuopelnas. Simboliška, kad šioje bažnyčioje jis ir buvo pašarvotas. Iš jos kapelionui buvo lemta iškelti ir amžinojo poilsio vietą. Simboliška ir tai, kad iš šios bažnyčios anapilin teko išlydėti ne vieną kapeliono bendražygį, aktyviai dalyvavusį kuriant kariuomenę, tvarkant bažnyčios reikalus.

Bažnyčia tapo kariuomenės veteranų nuolatinio susibūrimo ir susitikimų vieta. Nenuostabu, kad čia susitikę žmonės mini kapelioną geru žodžiu. Jie prisimena, kokius vargo kelius jam reikėjo praeiti, kad ši bažnyčia atsirastų.

Nuo pirmųjų tarnybos dienų kapelionas labai daug dėmesio skyrė karių maitinimui, buičiai, sveikatos priežiūrai. Jis aplankė dalinių virtuves ir

valgyklas, nesidrovėdavo paprašyti eilinių karių leisti jam prisėsti šalia ir paragauti maisto iš bendro katilo. Taip kapelionas išsiaiškino, ar kariams pakanka maisto, kokia jų nuomonė apie jo kokybę, susidarydavo savo požiūrį į higienos sąlygas, davinio normas, valgymui skirtu laiko trukmę. Charakteringa, kad į karius neformalioje aplinkoje kapelionas įprastai kreipdavosi ne pagal karinį laipsnį, kaip numato statutai, bet dažniausiai žodžiu „Jaunikaiti“. Atrodytų, smulki detalė, net nukrypimas nuo karinio statuto, tačiau jis puikiai suprato, kad amžiaus skirtumas, pulkininko antpečiai varžo eilinį jauną karį ir tampa kliuviniu atviram, draugiškam bendravimui.

Kartą netikėtai abu susitikome bataliono virtuvėje. Tuo metu virėjos dirbo savo darbą. Stebi jas kapelionas ir pusiau juokais, pusiau rimtai pusbalsiu sako:

– Lageryje mano bulvių skutimo brigadoje buvo vieni medicinos mokslų daktarai – chirurgai. Kažkada jie buvo puikiai įvaldę operacinius peilius. Tad su bulvių skutimu susidorodavo puikiai. Lupenų likdavo labai mažai. Panašu, kad profesionaliems virėjams su tokia užduotimi sekasi susitvarkyti sunkiau.

Virėjos susižvalgė tarpusavyje ir viską suprato. Toks buvo Monsinjoro bendravimo būdas, taip jis išsakydavo ir pastabas. Nepriekaištavo, nesigriebė mokyti profesionalų daržovių valymo, bet po jo žodžių visiems tapo aišku, kad nuo virėjo pastangų priklauso kario maisto davinio dydis.

Kapelionas labai rūpinosi ir karių sveikata, domėjosi, ar iš pratybų ar kitokių lauko užsiėmimų grįžę kariai turi galimybę išsiskalbti ir išsidžiovinti rūbus.

Ne kartą teko girdėti jį diskutuojant su padalinių vadais ir apie karių kovinį bei fizinį parengimą. Jis visuomet išgyvendavo, kad pratybų metu nebūtų perlenkiama lazda, neįvyktų nelaimingi atsitikimai. Vadai mėgindavo jam oponuoti, kartodami žinomą A. Suvorovo šūkį: „Sunku mokymuose – lengva kare“, jų argumentais tapdavo sukaupta asmeninė tarnybos patirtis. Neretas prisimindavo, kad pratybų metu žiemą tekdavo miegoti nekūrenamose palapinėse. Tokiomis sąlygomis norint sušilti reikėdavo netgi vidurnaktį keltis malkų skaldyti. Kapelionas į tai reaguodavo labai ramiai:

– Tai ne rodiklis ir nėra didelio proto požymis, kai žmonės iš kariuomenės grįždavo praradę sveikatą visam likusiam gyvenimui. Todėl kritinę valandą iš tiesų nebus ką pašaukti į tarnybą Tėvynės ginti.

Nuo pirmųjų savo tarnybos dienų Monsinjoras labai daug dėmesio skyrė nestatutinių santykių prevencijai. Nestatutinius santykius jis prilygindavo vėžio ligai ir sakydavo:

– Jeigu toks vėžys įsimestų kariuomenėje, turėtume daug bėdų.

Susitikimas su jauniaisiais kariūnais

Todėl dažnai bendraudavo su kariais. Formalioje ar neformalioje aplinkoje dalydavosi patirtimi apie taurius žmonių tarpusavio santykius kritinėmis aplinkybėmis, kai žmonėms tekdavo dalytis paskutiniu duonos trupiniu.

Nuo pirmųjų savo veiklos dienų daug dėmesio skyrė individualiam darbui su vadais. Pats daug gyvenime iškentėjęs, jis buvo sukaupęs milžinišką gyvenimo patirtį, matęs šilto ir šalto. Jis mokė vadus gerbti žmogaus orumą, gerbti ir tausoti karį, išlikti reikliais ir principingais, bet tuo pat metu būti

teisingais, suprasti, kad kiekvienas karys yra unikalus ir jam reikia individualaus priėjimo. Jis mokėdavo išklaudyti ir suprasti vadus, leisdavo jiems išsikalbėti. Taip pajusdavo tikrąją padėtį padalinyje. Sakydavome, kad po pokalbio su kapelionu jautiesi tarsi bažnyčioje būtum atlikęs išpažintį. Jo pastabos ir patarimai neretai būdavo tokie, kokių neperskaitysi jokiam psichologijos ar edukologijos vadovyje. Lig šiol tikiu, kad tie pokalbiai nenuėjo veltui.

Jau nuo tarnybos pradžios atsiskleidė, kad kapelionas visa savo esybe negali pakęsti keiksmožodžių. Jei išgirdavo iš kieno nors lūpų keiksmožodį, niekad nelikdavo abejingas. Prieidavo prie ištarusiojo nederamą žodį ir prašydavo skirti jam minutėlę laiko. Labai taktiškai paaiškindavo, ką keiksmožodis reiškia ir iš kur jis kilęs. Kada kariai tai ėmė suprasti, šis „sielos grožio“ demonstravimas nunyko. Galėdavai tik stebėtis, iš kur būdamas kunigu Monsinjoras tiek daug išmano apie keiksmoždžius.

Apskritai kapelionas buvo nepakantus blogybėms. Tai ryškus jo charakterio bruožas. Jeigu pastebėdavo blogybę, kuri prasilenkia su bendražmogiškąja etika, krikščioniškomis vertybėmis, kario elgesio normomis, nelikdavo abejingas. Jam būdavo nesvarbu, didelis vadas ar mažas, eilinis karys ar karininkas. Pro šalį nepraeidavo. Tačiau pastabas išsakydavo tik jam charakteringu būdu. Dažniausiai prisimindavo kokį nors atvejį iš lageriuose ir kalėjimuose praleistų metų ir palygindavo, sakydavo, kad net lagerių sąlygomis žmonės taip nesielgdavo.

Jis labai išgyvendavo ir labai stengėsi, kad Lietuvos kariuomenė taptų elitine, kad ji virstų visos valstybės pasididžiavimu. Todėl pirmiausia pačius aukščiausius reikalavimus kėlė sau, tuo rodydamas asmeninį pavyzdį kitiems. Ir iš kitų reikalavo to paties.

* * *

Antrajam jo veiklos etapui priskirčiau lūžį, kada kapelionas savo kasdieniu darbu ir nuoširdžiu rūpesčiu įgavo visišką karių pasitikėjimą ir pelnė begalinę jų pagarbą. Svarbu, kad jo žodžiai nesiskyrė nuo darbų.

Artimiau pažinę kapelioną padalinių vadai mielai jį kviesdavo į susitikimus su kariais – pasidalyti savo mintimis ir prisiminimais. Ypač dažnu svečiu jis tapo brigadoje „Geležinis Vilkas“, Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos padaliniuose.

Atsisveikinant su kariuomene, 1995 m.

Reikia pripažinti, kad kapelionas buvo didelis istorijos žinovas. Jis asmeniškai pažinojo daugelį žymių asmenybių, nes jam daug metų teko kalėti su tuometiniais mokslo, meno, kultūros, karybos šviesuliais. Suprantama, kad ilgametis ir artimas bendravimas su jais nenuėjo perniek.

Be to, jis puikiai išmanė daugelį karinių dalykų, ypač partizaninio karo strategiją, taktiką, asmeniškai pažinojo daugelį pokario partizaninio karo vadų ir dalyvių. Tad prieš karius stodavo žmogus – dvasios milžinas. Jis atskleisdavo mažai žinomus mūsų istorijos faktus, pasakodavo apie iškilus žmones, su kuriais jam teko ne vienerius metus praleisti lageriuose, prisimindavo įvairius nuotykius leidžiant *Lietuvos katalikų Bažnyčios kroniką*, kovojant už tikinčiųjų teises.

Kada kapelionas kalbėdavo šiomis temomis, matėme, kad jis labai išgyvena, kad šie prisiminimai jam kainuoja begalę nervų. Būdavo, balsas pradeda trūkčioti, tarsi kamuolys burnoje atsirastų, tačiau nežinau atvejo, kad būtų neatsiliepęs į bent vieną kvietimą.

Reikia pripažinti, kad kapelionas labai mokėjo praeitį susieti su nūdie-
na, kasdieninio gyvenimo aktualijomis, todėl šie prisiminimai daugeliui iš
mūsų virto pamokomis, dvasinės galios šaltiniu, naujai įprasmino visą mūsų
darbą. Daugeliu atvejų jo pasakojimai tapo gyvenimo kelrodžiu ir ne vieną
iš mūsų apsaugojo nuo neapgalvotų poelgių ir veiksmų. Tai buvo jaudinan-
tys ir prasmingi susitikimai. Neabejotina, kad visa tai paveikė žmonių sąmo-
nę, formavo jų elgseną, tarpusavio santykius. Turbūt tai ir yra pagrindiniai
kriterijai, kuriais derėtų vertinti jo darbą ir įnašą į kariuomenės kūrimą.

Kapelionas labai vertino karinę draugystę. Tuo rodė pavyzdį mums
visiems. Jis daug pastangų dėjo siekdamas įamžinti savo kovos draugų at-
minimą, rūpinosi jų palaidojimo vietomis, kapų priežiūra. Prie Ukmergės
įkūrė „Didžiosios kovos apygardos partizanų parką“ savo kovos draugams
atminti. Šiame parke kiekvienam apygardos batalionui pastatyta po kryžių,
nutiesti keliukai, stovi suoleliai. Kitaip tariant, sukūrė naują žmonių traukos
vietą. Kai kariai apie tai sužinojo, jie visuomet entuziastingai atsiliepdavo į
jo kvietimus ir važiuodavo talkinti Kapelionui tvarkant parką.

Kai Monsinjoras pasirodydavo ministerijoje, jis spėdavo tiesiogine to
žodžio prasme apibėgti visus kabinetus, pabendrauti su žmonėmis, pasi-
domėti jų darbais, sužinoti jų sėkmes ir nesėkmes. Mėgo dovanoti knygas.
Dažniausiai ateidavo į ministeriją nešinas krūva knygų.

Kapelioną visi gerbė, juo pasitikėjo ir nuoširdžiai mylėjo. Neretai kvies-
davo net į šeimynines šventes ir susibūrimus, karinių laipsnių suteikimo
paminėjimus. Sunku pasakyti, kiek tai būdavo malonu kapelionui asme-
niškai, nes tokiose šventėse įprastai neapsieinama be išgertuvių, o Mon-
sinjoras buvo absoliutus abstinentas, nevartojo jokių svaigalų. Tačiau jis
kvietimus priimdavo ir visur stengdavosi dalyvauti, pagerbti pakvietusius.
Greitai supratome, kodėl kapelionas taip elgiasi, nes pasimatė jo dalyvavimo

rezultatai. Ten, kur dalyvaudavo kapelionas, visuomet viskas praeidavo labai sklandžiai. Jis visur įnešdavo saiką ir taip ne vieną žmogų apsaugojo nuo neapgalvotų ar smerktinų poelgių. Taip palaipsniui formavosi visai kitokia pobūvių ir tarpusavio bendravimo kultūra.

MonsinJORUI būnant kapelionu mano referente dirbo biologijos mokslų daktarė Regina Juodkaitė – linksmas, gėriu spinduliuojantis žmogus. MonsinJORAS mėgo pabendrauti su Regina. Kai sužinojo, kad ji yra žymi gėlininkė, viena pagrindinių tulpių auginimo Lietuvoje specialistė, mokslinių straipsnių ir knygų apie tulpes autorė, sakydavo:

– Regina, karas karu, bet nepamirškite tulpių. Mūsų laukia iškilūs darbai – visą Lietuvą turim paversti žydinčiu sodu.

Planų ir idėjų jis turėjo dešimtmečiams į priekį. Bėlieka tikėtis, kad Reginei anksčiau ar vėliau pavyks išvesti naują tulpių rūšį ir ją pavadinti gražiu „kapeliono“ vardu taip įamžinant atkurtos Lietuvos kariuomenės pirmojo kapeliono atminimą.

Įvykis, sukrėtęs Lietuvą

Atskirą skyrelį paskyriau atsitikimui, atspindinčiam kapeliono įgytą begalinį autoritetą kariuomenėje, jo asmeninę drąsą bei šaltakraujiškumą kritinėmis aplinkybėmis.

Šios savybės atsiskleidė per 1993 metų rugpjūčio mėnesio įvykius, kuriuos Lietuvos žiniasklaida vadino įvairiai: savanorių maištu, sukilimu, Pakaunės įvykiais ir daugeliu kitokių pavadinimų. Apie šį atsitikimą parašyta gausybė straipsnių. Jam skirta ne viena televizijos laida. Jo priežastis mėgino išnarplioti žurnalistai, politikai, teisėsaugos specialistai.

Apie Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos (SKAT) savanorių išėjimą į Altoniškių mišką egzistuoja daug aiškinimo versijų, interpretacijų ir spekuliacijų. Apie tai dar daugiau sklando gandų, nes jis tebelieka vienu paslaptiniausių naujosios Lietuvos istorijos įvykių. Mano požiūriu, tai buvo profesionaliai suplanuota provokacija, įvelianti į didelį žaidimą krašto apsaugos savanorius.

Savanorių maištas Pakaunėje, 1993 m.

V. Ščiavinsko nuotrauka

kariuomenės išvedimą arba neribotam laikui Lietuvos teritorijoje palikti vadinamuosius taikdarius. Tvirtai lieku įsitikinęs, kad jei ne kapeliono asmeninis įsikišimas į šių įvykių eigą, viskas galėjo virsti kraujo praliejimu, o vėliau nulemti nežinia kokias politines pasekmes.

Atsitiko taip, kad mane ir krašto apsaugos ministrą A. Butkevičių šis įvykis užtiko Turkijos sostinėje Ankaroje. Tuo metu krašto apsaugos ministras dėjo daug pastangų, kad būtų apginkluota kariuomenė. Turkijos sostinėje vyko didžiulė tarptautinė ginklų paroda. Tikėjomės, kad pasiseks užmegzti kontaktus su karinės technikos ir įrangos gamintojais, ieškojome bendros karinės įrangos gamybos galimybių. Tokiais atvejais ministras su savimi imdavo vieną iš vadovų, kuris būdavo tiesiogiai atsakingas už konkretų projektą, išmaldavo klausimą nuo pat jo ištakų.

Gerai pamenu, kad po įtemptos dienos vakarop grįžtame į viešbutį. Nuotaika puiki. Įvyko daug naudingų pokalbių ir susitikimų. Rytąjaus dieną suplanuotas mūsų susitikimas su Turkijos gynybos ministru. Eidami dėliojame būsimo susitikimo strategiją, nes pasiūlymų iš mūsų pusės daug,

Buvo telikę kelios savaitės iki paskutiniųjų Rusijos kariuomenės dalinių išvedimo. Artėjo Romos popiežiaus Jono Pauliaus II vizitas ir kecionė po Lietuvą. Šie du įvykiai, kiekvienas savaip, traukė pasaulio visuomenės dėmesį. Todėl tereikėjo kraujo praliejimo, kad atsirastų formali priežastis sustabdyti svetimos

o susitikimo laikas limituotas. Priėję viešbutį pamatome parduodamus arbūzus. Nusprendėme nusipirkti arbūzą ir pokalbį pratęsti ministro kambaryje. Pakylame į kambarį. Vos tik pradedu riekti arbūzą, suskamba telefonas. Ministras pakelia ragelį. Skambina jo adjutantas. Ką jie kalba, negirdžiu, bet matau, kaip keičiasi ministro veidas. Vadinasi, įvyko kažkas labai rimta. Padėjęs ragelį jis informuoja, kad krašto apsaugos savanoriai su savanoriu Jonu Maksvyčiu priešakyje apsiginklavę išėjo į Pakaunės mišką, todėl privalome skubiai grįžti į Lietuvą. Nuo to momento arbūzą teko pamiršti.

Visą vakarą tarėmės, kaip atsidurti Vilniuje per trumpiausią laiką ir kaip elgtis sugrįžus. Lengva pasakyti „reikia grįžti“, bet padaryti nėra paprasta, nes bilietus išskristi turim tik po dviejų dienų. Skrydis iš Stambulo. Be to, suplanuoti svarbūs susitikimai su įvairių kompanijų atstovais. Susitikimo su Turkijos gynybos ministru irgi atšaukti negalime. Nusprendžiame, kad ryte pokalbio metu krašto apsaugos ministras kreipsis į savo Turkijos kolegą pagalbos, kad galėtume per trumpiausią laiką grįžti į Lietuvą. Taip ir padarėme.

Mums reikėtų daug ko pasimokyti iš turkų. Jie operatyviai uždarė oro erdvę, surado ir nutupdė lietuvišką lėktuvą, skridusį virš Turkijos. Skubiai suorganizavo mūsų išskraidinimą iš Ankaros į Stambulą, kur mūsų jau laukė lėktuvas skrydžiui į Lietuvą. Taip kitos dienos pavakary jau atsiradome Vilniuje.

Skridami dar kartą pasitarėme, kaip derėtų elgtis susiklosčiusioje situacijoje, kokius priimti sprendimus, padėsiančius stabilizuoti padėtį ir visiškai perimti jos kontrolę. Abu priėjome vieningą nuomonę, kad reikia laikytis tvirtai, vadovautis galiojančiais įstatymais, statutais, kario priesaika.

Tikslingiausia viešai paskelbti ministro įsakymą, įpareigojantį savanorių tiesioginius vadus grąžinti savanorius į nuolatinės dislokacijos vietas, o ginklus grąžinti į ginklų kambarius. Po to atlikti tarnybinį tyrimą. Išsiaiškinti visas įvykio aplinkybes ir tuo pagrindu priimti galutinius sprendimus. Jei bus mėginama nepaklusti įsakymui, reikės esamą savanorių dislokacijos vietą apsupti brigados „Geležinis Vilkas“ pajėgomis ir atkirsti miške esančiuosius

nuo visų išorinių ryšių ir logistinio aprūpinimo. Išeinančius iš miško nuginkluoti. Abu suprantame, kad planas labai blogas ir pavojingas. Asmenys, nepaklusę įsakymui, žinos, kad jų neišvengiamai laukia baudžiamoji atsakomybė. Mūsų elgesys gali išprovokuoti rimtą ginkluotą susirėmimą. Jei kažkas siekia kraujo praliejimo, patys užkibsime ant jų kablo, o mums bet kokia kaina būtina išlošti laiko iki svetimos kariuomenės išvedimo. Reikia, kad nenuaidėtų nė vienas šūvis, nebūtų pralietas nė vienas kraujo lašas.

Modeliuojant įvykius lieka viltis, kad daugelis savanorių, atsidūrusių miške, su vyrais iš „Geležinio Vilko“ brigados drauge praėjo visus 1991-ųjų sausio įvykius. Jie kartu buvo Parlamento gynėjais, išgyveno Maskvos pučą. Juos jungia artimi žmogiški santykiai, ir tai galbūt sustabdys savanorius nuo kraštutinių veiksmų. Kita vertus, nėra jokių garantijų, kad kiti savanoriai nesisolidarizuos su išėjusiais į mišką ir neateis jiems į pagalbą arba „Geležinio Vilko“ brigados kariai nepasakys, kad prieš savus ginklo nekels. Žodžiu, kaip bežvelgsi į esamą padėtį, visai blogai. Aišku viena, kad savanoriškos tarnybos vadai padėties nekontroliuoja. Jei būtų kitaip, to nebūtų atsitikę.

Galiausiai apsisprendžiame, kad reikia pradėti nuo padėties analizės, patiems važiuoti į Altoniškių mišką ir detalai aiškintis, o tik po to priiminėti galutinius sprendimus.

Skrydžio metu iš lėktuvo susisiekiame su Krašto apsaugos ministerija prašydami, kad mus pasitiktų automobilis. Sužinome, kad mūsų pirmiausia laukia Seime. Tiesiai iš lėktuvo nuvykstame į Seimo nacionalinio saugumo komitetą. Seime jau vyksta įnirtingos diskusijos, Seimo narių nuomonės išsiskyrė. Vieni pasisako už tai, kad pasitelkus Vidaus reikalų ministerijos padalinius reikia ryžtingai panaudoti jėgą, nes išėjusieji į mišką ima kelti įvairaus pobūdžio politinius reikalavimus. Kita Seimo narių dalis – už liberalesnį sprendimą, kad reikia vyksti pas išėjusius į mišką derybų. Galiausiai nusprendžiama sudaryti Seimo specialią komisiją, kuri įpareigojama derėtis su esančiais miške. Komisijos pirmininku paskiriamas Seimo narys Nikolajus Medvedevas, ramus, pasitikintis savimi žmogus, praeityje – karo jūrų laivyno karininkas. Jam statutų reikalavimai, karių tarpusavio santykių reguliavimas nėra svetima ar nežinoma sritis.

Per tą laiką krašto apsaugos ministras rimtai susikirto ir apsižodžiavo su keliais Seimo nariais. Jis sako, kad būtų didžiausia kvailystė įvelt ir panaudoti Vidaus reikalų padalinius ir kad jis neketina derėtis su sava kariuomene, nes jam derybų užtenka dėl svetimos kariuomenės išvedimo. Ministras pareiškia, kad vyksta į Altoniškių mišką ir vietoje mėgins išsiaiškinti padėtį bei išspręsti klausimą. Išvykdamas man paveda surasti transportą ir atvykti kartu su Seimo narių komisija.

Ministrui išvykus sutariame, kad komisija per valandą pasirengs išvykimiui. Tuo naudodamasis aš paskambinu kapelionui į namus. Trumpai informuoju jį apie padėtį, pasakau, kad būtų gerai, jei ir kapelionas vyktų drauge.

Skambindamas žinau, kad Kapeliono autoritetas ir jo žodis kariuomenėje – uola. Žinau, kad jį išgirs Seimo nariai ir tie, kurie yra miške. Kapelionas paprašo kelių minučių susiruošti. Sutariame, kad važiuoju į ministeriją išspręsti transporto klausimą ir kartu paimsiu kapelioną iš jo namų.

Pakeliui nuo kapeliono namų iki Seimo smulkiau jam papasakoju apie padėtį, įspėju, kad visi įsitempę, kad požiūriai ieškant sprendimų skiriasi. Atvykę į Parlamentą matome, kad čia gausu žurnalistų, visi domisi, kas vyksta, o svarbiausia – kuo tai gali baigtis.

Sutartu laiku susirenka Komisijos nariai. Pamenu, man pavyko surasti senutėlį mikroautobusą „Latvija“, į kurį vos sutelpame. Įspėju vairuotoją, kad neskubėtų, nes noriu, kad ministras turėtų daugiau laiko pokalbiams. Važiuojame lėtai, beveik tylėdami. Jeigu kas ir kalba tarpusavyje, tai pašnibždomis.

Į Altoniškių miške esančią profesoriaus Lašo sodybą, kurioje įsikūręs į mišką išėjusių savanorių štabas, atvykstame gerokai temstant. Privažiavus sodybą pasitinka uniformotas sargybinis, ginkluotas automatu. Pasakome, kas esame, sargybinis praleidžia ir paaiškina, kaip važiuoti toliau. Išlipusius mus apstoja būrys ginkluotų savanorių.

Nuo pirmos minutės prasideda pokalbiai. Einame į štabą. Pakeliui sutinku buvusį premjerą Aleksandrą Abišalą. Pasisveikiname, apsiikičiame keletu

žodžių. Sutinkame savanoriškos tarnybos vadą Joną Gečą. Nors vakaras, matyti, kad jis juodas kaip naktis. Toliau matome krašto apsaugos ministrą besikalbant su būriu jį apstojusių savanorių. Seimo komisija sueina į namo vidų. Pamenu, viduje buvo labai tamsu. Degė gal žibalinė lempa, o gal labai silpna elektros lemputė. Komisijos nariai sėdasi prie stalo iš vienos pusės, kapelionas – greta Seimo narių, iš kitos pusės – savanorių deleguoti asmenys.

Prasidėjus pokalbiams išeinu į lauką pas ministrą. Pakeliui girdžiu, kad tarp savanorių vyksta diskusijos. Vieni sako, kad reikia įsiklausyti, ką sako ministras, ir grįžti į nuolatinės dislokacijos vietas, kiti su tokiais pasiūlymais nesutinka. Po kurio laiko į lauką išeina ir kapelionas. Jis prieina prie vienos grupelės savanorių, prie kitos, pakalba su vyrais.

Pamenu, kad jis aiškino politinės situacijos rimtumą. Pamenu jo žodžius: – Vyrai, vardan tos Lietuvos reikia grįžti...

Neatsirado nė vieno, kuris būtų išdrįšęs kapelionui prieštarauti.

Po krašto apsaugos ministro, kapeliono ir Seimo komisijos pokalbių dalis savanorių sutiko grįžti.

Grįžus į Kauno savanorių būstinę įvyko incidentas, kuris vos nesibaigė tarpusavio susišaudymais. Vieni savanoriai ėmė priekaištauti kitiems. Įvyko susistumdymas. Jo metu pasigirdo automatų spynų rankenėlių užtraukinėjimas ir grasinimai panaudoti ginklą. Neaišku, kuo visa tai būtų baigėsi, jei į besistumdančiųjų tarpą nebūtų atsistojęs kapelionas. Būdamas gerokai vyresnis jis praskyrė besistumdančius, atsistojo vidury ir ištarė:

– Pirmiausia nušaukite mane.

To pakako. Besistumdantieji susigėdo ir pradėjo pamažu skirstytis.

Nikolajus Medvedevas šį įvykį prisiminė ne kartą. Vienoje televizijos laidoje jis papasakojo, kad šis įvykis jam liko atminty visam gyvenimui, o kapelionas jam tapo kunigo pavyzdžiu ir drąsos etalonu.

Tad kapeliono drąsa, ryžtingumas, sumanumas padėjo užkirsti kelią įvykiams, kurie apskritai neaišku kuo būtų baigėsi ir kiek kraujo būtų pareikalavę.

Alytus, 1994 m. lapkričio 14 d.

Toks buvo pirmasis atkurto Lietuvos kariuomenės kapelionas, kuriam buvo lemta aktyviai dalyvauti kuriant kariuomenę, kloti pamatus kapelionų korpusui, užsiimti karių sielovada bei nuolatinę ganytojo globa sudėtingu valstybės atkūrimo ir nepriklausomybės įtvirtinimo laikotarpiu. Toks jis ir liko mano atmintyje.

Arūnas Dudavičius

MANO PRISIMINIMAI APIE DIM. PLK. MONS. ALFONŠĄ SVARINSKĄ

Mums, jaunesniajai kartai, sunku įsivaizduoti kokius išgyvenimus ir sukrėtimus teko patirti Lietuvos kariuomenei, mokytojams, ūkininkams, pokario partizanams, politiniams kaliniams, tremtiniam, jų šeimoms, kunigų luomui, visai lietuvių tautai nuo 1940 iki 1990 metų. Tik mokslinės, tiriamosios ir grožinės literatūros knygos, politinių kalinių, tremtinių prisiminimai, artimųjų pasakojimai ir sutikti gyvenimo kelyje tikrieji inteligentai mokytojai, karininkai, partizanai, kunigai ir kiti leido nors paviršutiniškai susipažinti su Tautos pasiekimais ir praradimais. Partizaninis pasipriešinimas, pagrindinė spauda, sugrįžę iš lagerių ir tremčių politiniai kaliniai, tremtiniai, pagrindžio organizacijos ir jų patriotinė, švietėjiška, katalikiška veikla pasėjo laisvės daigus okupuotoje sovietinėje Lietuvoje. Taip užgimė Sąjūdis, taip atėjome į Kovo 11-ąją 1990 metais.

Su kunigu Alfonsu Svarinsku susipažinau 1991 m., kai jis tapo Kariuomenės vyriausiuoju kapelionu ir aktyviai įsitraukė į Lietuvos kariuomenės atkūrimo darbus. Pradžioje maldos kambariai, mažos bibliotekėlės, vėliau mažos koplytėlės „Geležinio Vilko“ brigados štabe, Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos štabe, kituose daliniuose, dalinių kovinių vėliavų šventinimo ceremonijos, karių patarnavimas šv. Mišioms, Šventojo Rašto skaitymai padėjo tvirtus pagrindus kariuomenės sielovadai. Atgimė senos ir buvo formuojamos naujos tradicijos, kurios leido ugdyti jaunąją Lietuvos kariuomenę pareigos, atsakomybės, patriotizmo ir dvasinių vertybių aplinkoje,

o tai skatino geriau kariškai ir dvasiškai pasirengti valstybės gynybai. Dim. plk. A. Svarinskas globojo žuvusiųjų karių – Gintaro Žagunio (1991m. gegužės 19 d. Krakūnų poste Šalčininkų r.) ir Artūro Sakalausko (1991 m. rugpjūčio 21 d. prie Parlamento pirmo posto) – šeimas, jų artimuosius. Dalyvaudavo renginiuose, skirtuose karių atminimui pagerbti, laikydavo šv. Mišias, sakydavo patriotines kalbas, parūpindavo Lietuvos didvyrių portretų ir kitos patriotinės literatūros, religinių knygų kariuomenės bibliotekoms. Gerai prisimenu monsinjoro A. Svarinsko šūkį „Dievui ir Tėvynei“, kuris skatino mus, jaunuosius karininkus, geriau atlikti savo tarnybą, kurti stiprias kariškas bendruomenes, stiprėti dvasiškai. Prisimenu dim. plk. A. Svarinsko pokalbius su karininkais, kariūnais Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, dalyvavimą Vasario 16-osios šventėse, pokario partizanų pagerbimo ceremonijose apie 2003–2006 metus. Jo tvirtas, tiesus ir patriotiškas žodis, nesitaikstymas su pataikavimu, antivalstybine veikla, blogų darbų paviešinimas bei numatymas gerų darbų, formavimas aukštesnių idealų, pasiaukojamas darbas mums, jauniems karininkams, kariūnams, kariams, buvo geras ir sektinas pavyzdys.

Savanorio Artūro Sakalausko žūties paminėjimas, 1993 m. rugpjūčio 21 d.

Vėliau man tarnaujant Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke, dim. plk. A. Svarinskas buvo dažnas svečias. Mokėjo bendrauti su kariais, moksleiviais, tėveliais. Visuomet linksmas, pasitempęs, dėvintis karinę uniformą dalyvaudavo įvairiose konferencijose, pavyzdžiui, minint Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos jubiliejų 2007 m. Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke Rukloje, Šventojo Rašto skaitymuose. Jis rašė straipsnius vietinėje ir respublikinėje spaudoje, rūpinosi bibliotekų kariams steigimu. Monsinjoro A. Svarinsko 1996 m. įkurtas Didžiosios kovos apygardos partizanų parkas Ukmergės rajone sutraukdavo daugybę Lietuvos patriotų, tėvynainių, partizanų, politinių kalinių, tremtinių, kariškių, šaulių ir kitų piliečių. Kunigo A. Svarinsko organizuojami darbai gražinant minėtą parką, gražūs šviežietiški ir žmonių dvasinius poreikius tenkinantys renginiai tame parke, dorinis ir patriotinis ugdymas kviečiant įvairius lektorius ir yra kunigo A. Svarinsko tikrasis gyvenimas ir tarnystė žmonėms. Visa tai rodo labai rimtą požiūrį į religijos svarbą atkuriant kariuomenę, ugdant karius. Karių moralinė jėga ir dvasinės dorybės yra svarbios kariuomenės ir valstybės gyvavimui, todėl turėtų būti ugdomos skiriant reikiamą valstybės ir kariuomenės vadovybės dėmesį.

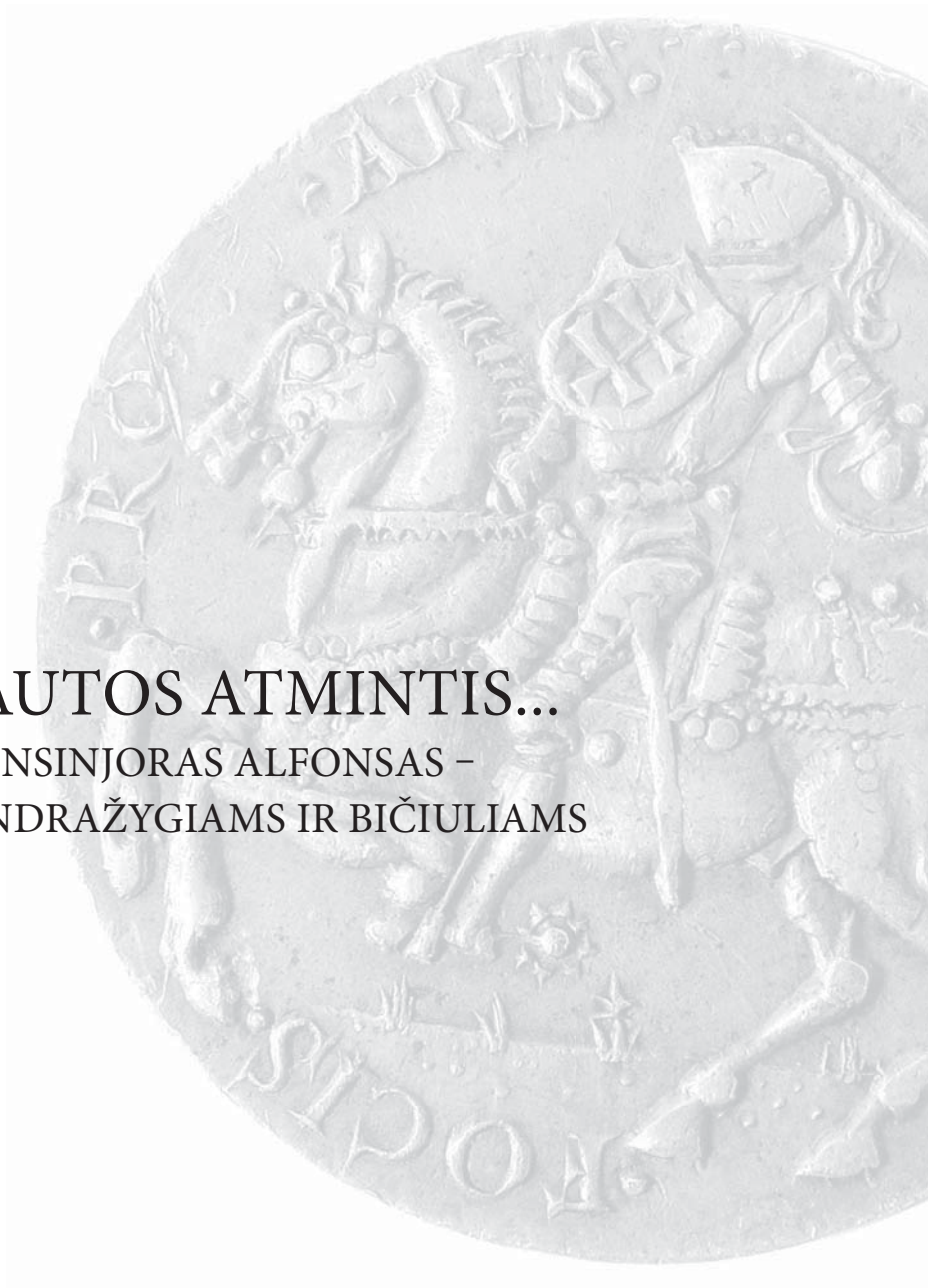
Pastaruoju metu daug bendravome su kapelionu A. Svarinsku ir privačioje aplinkoje. Aptarėme valstybėje nuvertėjusią šeimos instituciją, kariuomenės mažinimą ir prastą techninį aprūpinimą, silpnėjantį patriotinį ugdymą, partizanų ir kitų karių neprižiūrimus kapelius visoje Lietuvoje bei daugelį kitų skaudžių klausimų. Kunigas A. Svarinskas labai išgyveno dėl plintančios girtuoklystės Lietuvoje, tuštėjančių kaimų ir mažų miestelių, emigracijos masto, nutautinimo reiškinių mokymo įstaigose, silpnos kunigų, kapelionų veiklos ugdant tikinčiųjų tėvynainių, karių moralę, nepakankamo bendravimo su karininkų ir karių šeimomis.

Gebėjimas kurti, telkti geriems darbams kaimo ir miestelio bendruomenės, nenuilstamas ir pasiaukojamas darbas Dievui ir Tėvynei, atjauta žmogui, tikinčiajam, leidybos organizavimas ir patriotinės literatūros platinimas, straipsniai spaudoje, ginantys atskirų Lietuvos mankurtų ar

pseudoistorikų šmeižiamus LLKS dalyvius, partizanus ar kitus patriotus, buvo kunigo ir karininko A. Svarinsko gyvenimo tikslas. Tai rodė nuoširdus ir dvasingas atsisveikinimas su dim. plk. monsijoru Alfonsu Svarinsku Šv. Ignoto Lietuvos kariuomenės bažnyčioje, Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje ir Dukstynos partizanų kapinėse Ukmergės r., kur jis buvo palaidotas šalia savo bendražygių. Į šį atsisveikinimą sugužėjo paprasti kaimo ir miesto žmonės, tikrieji inteligentai mokytojai, kunigai, karininkai, partizanai, šauliai, tikrieji Lietuvos patriotai. Tokio atsisveikinimo, kupino dorovinių ir moralinių nuostatų, tikėjimo ir patriotizmo, man dar neteko matyti. Kunigo A. Svarinsko gyvenimas ir veikla – kelrodis mums, visiems lietuviams...

TAUTOS ATMINTIS...

MONSINJORAS ALFONSAS –
BENDRAŽYGIAMS IR BIČIULIAMS

Vysk. Antanas Vaičius

SVEIKINIMO ŽODIS 70-MEČIO PROGA

Broliai ir seserys, brangūs tikintieji, šiandien Viduklėje – didelė šventė. Susirinkome čia padėkoti Dievui kartu su jūsų buvusiu klebonu, dabar prelatu, Lietuvos kariuomenės vyriausioju kapelionu. Šiandien prelatas švenčia septyniasdešimties metų amžiaus ir keturiasdešimt metų garbingos savo kunigystės sukaktį. Suvažiuome čia iš visos Lietuvos kartu pasimelsti, kartu padėkoti Dievui už malones, gautas kunigystės kelyje.

Aš, kaip Telšių vyskupas, jaučiu didelę skolą. Kai buvau konsekruotas vyskupu, garbingasis prelatas, tada jūsų klebonas, kartu su dideliu būriu tikinčiųjų pasitiko mane grįžtantį iš Kauno į Telšius – ir čia, prie autostrados, pasveikino. Aš niekad negaliu užmiršti šito jūsų, brangieji, ir jūsų buvusio klebono gesto. Man tie prisiminimai labai brangūs.

Žemaičių Kalvarijoje.

Procesijoje vysk. Antanas Vaičius, dešinėje – apaštalinis administratorius Bronius Antanaitis

Taip pat noriu dėkoti mielam prelatui už ypatingas pastangas dėl mūsų Tėvynės Lietuvos ir dėl Lietuvos Katalikų Bažnyčios. Kiek jis daug padaręs ir Telšių vyskupijai, gindamas Žemaičių Kalvariją, stiprindamas brolius kunigus ir tikinčiuosius, o svarbiausia – savo gyvu pavyzdžiu. Kiek daug drąsių pamokslų yra pasakęs! Užtat ir kviečiu, brangieji, ir garbinguosius atvykusius svečius, ir Seimo narius, ir brolius kunigus, prelatus, ir vaikučius, jaunimą ir visus tikinčiuosius per šv. Mišias jungtis į bendrą maldą už mielą mūsų prelatą, Lietuvos kariuomenės vyriausiąjį kapelioną, kad Dievas jį laimintų, kad duotų jam stiprios sveikatos, negęstančios energijos ir pasišventimo vadovauti kitiems savo principinga laikysena, savo pasišventimu iki mirties.

1995 m. sausio 22 d.

Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė

ATMINTIS GYVENA SU MUMIS

Artimo, brangaus žmogaus netektis kiekvienam yra skaudus smūgis. MAMA išėjo netikėtai. Sėkminga operacija, sklandus pooperacinis laikotarpis, gera nuotaika. Buvo belikusi paskutinė naktis ligoninėje. Kitą dieną turėjo būti sutvarkyti išrašymo iš ligoninės dokumentai ir... namo. Deja, tą dieną, tiksliau labai ankstyvą rytą, sulaukėm skaudaus smūgio – naktį mirė mama.

Buvo 1996 metai. Prisimenu, kaip tą rytą mane sukaustė netikėta netekties žinia ir nenoras priimti realybę. Gerai, kad mano šeima buvo kartu. Nors ir neskleidžiama žinia, kad mirė partizanė, Lietuvos partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago žmona Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė, savaime greitai pasklido.

Partizano
Adolfo
Ramanausko-
Vanago žmona
Birutė

Labai gražūs pasibuvimai vykdavo A. Svarinskui klebonaujant Kavarske, Šv. Jono krikštytojo bažnyčioje. Prisimenu, kaip kuklioje Kavarsko kultūros namų salėje šiltai skambėdavo aktorės Inesos Paliulytės skaitomi poezijos posmai apie Tėvynę, juos keisdavo išgyvenimų prisiminimai, aštresnis žodis šių dienų blogybėms, ir niekas nenorėdavo skirstytis. Vėliau būtinai visi važiuodavome į A. Svarinsko iniciatyva įkurtą Didžiosios kovos apygardos partizanų parką. Ten eidamas nuo kryžiaus prie kryžiaus jis pasakodavo kiekvieno Kančios Kelio ir partizanų atminimą įamžinančio kryžiaus atsiradimo istoriją, ką dar pasiryžęs įgyvendinti.

Prisimenu, kaip kartą gen. Kronkaičio šeima, Čikagoje gyvenantis Lietuvos partizanas Povilas Vaičekauskas, atkurto Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio pirmininkas buvęs partizanas Jonas Čeponis, dar keletas svečių iš Vilniaus ir mano šeima tada dar su paaugliu sūnumi keliavome šio parko takais. Vos spėjome su kunigu, o jam netrūko nei žodžių, nei energijos. Jis kaip visada skubėjo parodyti ir papasakoti kuo daugiau. Net dabar jau suaugęs mano sūnus, prakalbus apie kunigą, visada prisimena šią kelionę.

Idėja įrengti parką partizanams pagerbti – memorialą Mūšios šile – monsinjorui Alfonsui Svarinskui kilo dar 1993 metais. Tam tikslui labai tiko šis šilas, kartu su pievomis ir vandens telkiniais užimantis per 70 ha plotą. Tikslą įgyvendinti padėjo daug žmonių – miškininkų, mokytojų, tarnautojų, seniūnijų atstovų, architektų ir istorikų. Kunigas tai labai vertino. Prisimindavo ir tuos, kurie trukdė, tuščiai laiką gaišino.

Buvo sumanyta sukurti, išdrožti ir pastatyti keturiolika ažuolinių kryžių kiekvienam Didžiosios kovos apygardos partizanų batalionui. Taip per dešimtį metų mons. A. Svarinsko rūpesčiu buvo sukurtas įspūdingas paminklas laisvės kovotojams – parkas Didžiosios kovos apygardos partizanams.

Gražūs parko takeliai veda prie kryžių, skirtų kiekvienam Didžiosios kovos apygardos partizanų batalionui. Šiame Kryžių kelyje iškilo ir Prisikėlimo kryžius, taip pat – kryžius, skirtas popiežiaus Jono Pauliaus II vizito į Lietuvą dešimtmečiui pažymėti. Tai – įspūdingas, vienintelis baltai dažytas kryžius. Partizanų parke yra ir kryžius, skirtas JAV prezidentui Ronaldui

Reaganui su užrašu „R. Reaganui – blogio imperijos nugalėtoju!“ Jis įdomus tuo, kad jį sudaro devyni kryžiai, simbolizuojantys devynias Lietuvos partizanų apygardas.

Parkas Didžiosios kovos apygardos partizanams buvo pašventintas 2005 m. per kunigo A. Svarinsko čia surengtą didelę šventę partizanams pagerbti. Joje šv. Mišias aukojo kunigai Gintautas Jankauskas, Petras Purlys, apaštalinis administratorius Bronius Antanaitis, arkivyskupas Sigitas Tamkevičius ir monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Po šv. Mišių arkivyskupas Sigitas Tamkevičius pašventino parką.

Nuo to laiko monsinjoras A. Svarinskas kiekvienais metais vasarą rengdavo partizanų pagerbimo šventes. Iš anksto pranešdavo datą, o aš visuomet stengdavausi jose dalyvauti. Į parką atsiveždavome ir savo mažąjį anūką Arną, kuris mėgdavo sukiotis apie kunigą, nes jis visada mažyliui rasdavo gražių žodžių.

Šios šventės sutraukdavo gausybę žmonių, buvo labai prasmingos, dvasingos. Kunigas buvo oficialiai paskelbęs, kad jose alkoholis netoleruotinas. Tai būdavo tikros šventės, visuomet su šv. Mišiomis po atviru dangumi ir kitomis išklmėmis.

Parką reikėjo prižiūrėti, ir kunigas atidavė daug energijos organizuodamas talkas.

Nuo 2000 m. vykdžiau daugiametį jaunimui skirtą projektą „Lietuvos partizanų laisvės kovų takais“, apimantį visas devynias Lietuvoje veikusias partizanų apygardas. Mūsų parkas garsina Lietuvos partizanų žygdarbius. Tad ne kartą į jį atveždavau studentų, moksleivių grupes. Kunigas A. Svarinskas – tikrų įvykių dalyvis, laisvės kovotojas – buvo puikus pasakotojas. Jei dėl ypatingų aplinkybių jis negalėdavo dalyvauti, visuomet pati panaudodavau jo autentiškus pasakojimus.

Kunigas dalyvavo turbūt visose mano Tėvų jubiliejinių datų paminėjimo renginiuose. Paprastai jis aukodavo šv. Mišias vienas ar drauge su kitais kunigais, o vėliau dalyvaudavo ta proga surengtuose kultūriniuose renginiuose.

Liko atminty kunigo pasakojimai, pasisakymai per mūsų susibūrimus, jo kalbos švenčių, ypatingų minėjimų metu, pasakyti pamokslai.

Nepriklausomybės atkūrimo pradžioje istorinė tiesa labai pamažu vėrėsi į šviesą. Tie, kam pagal pareigybes priklausė ją atskleisti, neskubėjo. Kunigas pats surinko 1949 metų Partizanų Deklaracijos (Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio deklaracija) signatarų nuotraukas. Išdidino, padarė portretus. Dalijo mokykloms, organizacijoms ir visiems, kas norėjo turėti Lietuvos didvyrių atvaizdus, sakydamas, kad kiekvienoj gryčioj turėtų būti tokie portretai ir žinios apie mūsų didvyrius, nes okupantai trypė, naikino ir klastojo mūsų tautos istoriją. Privalome atkurti tiesą.

Minaičiuose prie paminklo LLKS Deklaracijai ir jos signatarams atminti

Alytuje, Tėvelio vardo mokykloje (dabar gimnazijoje), pirmasis pakabin-tas A. Ramanausko Vanago portretas buvo dovanotas kunigo A. Svarinsko.

Mano Tėvus areštavo 1956 metais. Po beveik dvylika metų trukusios laisvės kovos.

Jau pirmąją suėmimo dieną KGB požemiuose Vilniuje mano Tėvelį Adolfą Ramanauską-Vanagą žiauriai, sadistiškai kankino. Iškankintą, vos gyvą, nuvežė į kalėjimo ligoninę. Čia buvo surašytas kraupus medicininės apžiūros aktas. Jis atskleidžia, kokius barbariškus kankinimus, kokias baisias kančias teko patirti mano Tėveliui.

Iš Lietuvos SSR VRM kalėjimo Nr. 1 chirurginiame skyriuje medikų surašyto apžiūros akto:

„Kalinys Ramanauskas Adolfas, Liudvikas gimęs 1918 metais.

1956 m. spalio 12 d. <...> pateko į SSR VRM kalėjimo Nr. 1 chirurginį skyrių, jo būklė buvo nepaprastai bloga.

Į klausimus neatsakinėja, be sąmonės, periodiniai mėšlungiški raumenų trūkčiojimai veido, liemens, apatinių galūnių srityse. Pulsas vos juntamas, minkštas, mažas, kraujospūdis 60/40. Ligonis visas kruvinas. Lytinių organų srityje masyvus tvarstis gausiai prisotintas šviežio raudono kraujo, nuėmus tvarstį, nustatyti dideli šviežio kraujo krešuliai.

Partizanas A. Ramanauskas-Vanagas su vanagais

Ant mašnelės plati plėštinė žaizda, užtamponuota kraujo krešuliais. Dešinioji akis užmerkta su kraujosrūva ant dešinio voko. Ant viršutinio voko buvo nustatytos šešios durtinės žaizdos, <...> įsiskverbusios į akiduobę. Pilvo srityje daugybė įdrėskimų. Kairės plaštakos 3-o piršto pjautinė žaizda su sausgyslės sužalojimu. <...> Ligonis buvo paimtas į operacinę operacijos atlikimui. Operacijos metu ant lytinių organų buvo nustatyti: Didelė plėštinė žaizda ant dešinės mašnelės pusės ir kampinė žaizda ant kairės mašnelės pusės. Mašnelėje nebuvo kairiojo ir dešiniojo kiaušinėlių. Taip pat nebuvo kairiojo ir dešiniojo sėklos virželių <...> <...>. Ligonį konsultavo gydytojas specialistas okulistas, kuris padarė išvadą, kad pas Ramanauską yra daugybė durtinių žaizdų viršutiniame voke ir akiduobėje, galimai pažeistas akies nervas. Kraujo išsiliejimas į akiduobę.“

Iš kitų medicinos dokumentų matyti, kad ir ausis sužalota. Medikas šį sužalojimą įvardija taip: „trauminis ausies būgnelio plyšimas“.

Nors turbūt ir taip aišku, bet yra ir ekspertizės išvados, darytos jau nepriklausomoje Lietuvoje. 1993 metų liepos 6 dienos kompleksinės teismo medicininės fizikinės-techninės ekspertizės akte Nr.134/93 nurodyta, kad Adolfas Ramanauskas sužalojimų visumos pasidaryti pats sau negalėjo (T. 3 b. l. 66–71).

KGB archyvuose šis aktas išliko iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo. Kunigas A. Svarinskas, paėmęs iš manęs šio akto kopiją, padaugino ir dalijo žmonėms kaip neįtikėtino okupantų žiaurumo įrodymą. Vėliau Jo prašymu gen. Kronkaičio žmona Rūta išvertė šią kopiją į anglų kalbą ir kunigas ją platino užsienio žurnalistams. Tai buvo žinia pasauliui apie tai, ką Lietuvoje darė okupantai ir jų pakalikai su kovotojais už savo Tėvynės laisvę.

O kiek šv. Mišių aukėjo kunigas visoje Lietuvoje už žuvusius partizanus, kiek kryžių, skirtų laisvės kovotojams, pašventino – turbūt niekas nesuskaičiuos. Jis niekada neatsisakydavo važiuoti net į tolimiausią mišką ir eiti keletą kilometrų, kad pašventintų kryžių partizanų žūties vietoje ar paminklą laisvės kovotojui.

Mums dažnai būdavo pakeliui, gal ne visada tiesiogine kelio prasme, bet dvasine – visada. Buvo labai malonu užsukti pas monsinjorą Kaune ar Vilniuje ir kartu važiuoti į istorines laisvės kovų vietas. Prisimenu, ne kartą patekdavome į lietuų ar sniegą, bet kunigas niekada nesustodavo. Sakydavo, kad partizanai oro niekada negalėjo pasirinkti.

Atmintin įstrigo viena mūsų kelionė, kai 2012 metų rugpjūčio 5 dieną monsinjoras A. Svarinskas buvusio Juozapavos vienkiemyje, Daugų seniūnijoje, šventino paminklinį kryžių žuvusiems Dzūkų rinktinės Geležinio

Vilko grupės partizanams Kostui Mačioniui-Žvalgui (1923–1945) ir Juozui Vadeckui-Tarzanui (1908–1946). Šv. Mišios už žuvusiuosius buvo aukojamos Alovės parapijos bažnyčioje, o iki paminklinio kryžiaus su monsinjoru Alfonsu Svarinsku važiuojome kemsynais į miškus Daugų seniūnijoje. Priekyje važiuojo kryžiaus pastatymo iniciatorius ir organizatorius, laisvės kovų dalyvis Vytautas Mačionis, už jo – vilkstinė mašinų.

Pastarosios dienos tada buvo lietingos, ir keliukas, kuriuo važiuojome, darėsi vis blogesnis ir blogesnis. Mažas balas keitė didesnės, ir galiausiai privažiuojome daubą, pilną vandens. Ji buvo visiškai užtvindžiusi keliuką. Visi lipome iš mašinų, nežinodami, ką daryti toliau. O čia dar virš galvų pradėjo suktis tamsūs lietaus debesys. Bet Mačionis, iššokęs iš savosios mašinos, netoliese gulėjusia medžio šaka pamatavo vandens pakraščio gylį ir pasakė,

Paminklo Partizanų Motinoms šventinimas Didžiosios kovos apygardos partizanų parke, 2009 m. gegužės 2 d.

kad prieš pora dienų čia taip nebuvo, o ir nedaug jau to kelio beliko. Tada sėdo į savo mašiną ir švirksdamas vandenį fontanu į viršų išsiropštė į kitoje pusėje esantį kalnelį. Mes padarėme tą patį – pora mašinų dar pravažiavo. Bet kita jau pradėjo klimpti vandeny, turbūt mūsų išgilintose vėžėse. Jai nieko kito nebeliko, kaip kapstyti atgal. Ne be vargo ir mūsų pagalbos pavyko tai padaryti. Likusios mašinos jau nerizikavo. Jos stojo, o žmonės, laikydami už medžių šakų, lipo į aukštesnes vietas ir pėsčiomis ėjo į kryžiaus šventinimo vietą.

Prieigos prie paminklinio kryžiaus Vytauto Mačionio buvo iš anksto tvarkingai paruoštos. Atokiau buvo parengta mašinoms statyti aikštelė. Tik nebuvo, ką statyti. Užtat žmonėms buvo erdvi. Erdvę supo žalia siena medžių, tarp kurių buvo tankiai sužėlę krūmai. Iškilmės prie paminklinio kryžiaus buvo labai gražios. Mūsų nuostabai ir saulutė pasirodė. Vėliau kunigas, žinoma, pavargęs prisėdo prie ką tik jo pašventinto kryžiaus partizanams. Atrodė taip gražiai su savo kunigiškais rūbais žalio miško apsupty, saulutės nušviestas, susimastęs – tarsi mintyse kalbėtusi su partizanais. Nufotografavome. Nežinau, ar nuotrauka gali tai perteikti, bet aš jį tokį mačiau. Jis pats buvo Partizanas, o dabar – Lietuvos Partizanų vyriausiasis kapelionas.

Grįžome tuo pačiu keliu. Juokavome dėl privažiavimo nuotykių, dėkojome Vytautui Mačioniui už atkaklumą vedant mus tuo miško keliuku ir už jo atliekamus darbus. Vytauto dėka šiame krašte įamžinta daug partizanų žūties vietų, ir beveik visose monsinjoras A. Svarinskas yra pašventinęs atminimo kryžius, aukojęs šv. Mišias už žuvusius partizanus.

Monsinjurui grįžtant iš tokių vietų atgydavo prisiminimai, gimdavo nauji planai, ką dar reikia padaryti laisvės kovų atminimui, atminimui žmonių, kurie pasiaukuoja dėl Tėvynės. Jam buvo skaudu, kad esantiems valdžioje tai nerūpi, kad ant istorinio laisvės kovų laikotarpio sėdančios užmaršties dulkės daug kam net naudingos.

Monsinjoras dažnai prisimindavo ir kalbėdavo apie tai, kiek daug dvasiškių skaudžiai nukentėjo sovietinės okupacijos metais. Jų atminimą

**Monsinoras siekė, kad visuose lietuvių namuose kabėtų Vytis
ir tautos didvyrių portretai**

monsinoras taip pat stengėsi atgaivinti. Buvo padaręs jų nuotraukas-portretus, aprašymus. Dažnai prisimindavo ir kalbėdavo apie vyskopus Teofilį Matulionį, Pranciškų Ramanauską, Vincentą Borisevičių, Kazimierą Palta-
roką, kunigus Juozą Zdebskį, Zigmą Neciunską ir daugelį kitų. Aukodavo už juos šv. Mišias, dalyvaudavo jų atminimui pagerbti surengtuose rengi-
niuose.

Prisimenu, 1998 m. kartu su monsinjoru atidengėme atminimo lentą šviesios atminties kunigui, partizanų ryšininkui ir globėjui Zigmui Neciunskui Nedzingėje, prie Nedzingės Švč. Trejybės bažnyčios. Atidengti šią lentą buvo suteikta garbė Lietuvos partizanų kapelionui, monsinjorui Alfonsui Svarinskui, kaip ypatingam kunigo Z. Neciunsko lagerio draugui, ir man, kaip partizanų vado dukrai. Šią garbę mums suteikė kunigo Z. Neciunsko artimieji.

Kunigas Z. Neciunskas partizaninio karo pradžioje sutuokė mano tėvus – A. Ramanauską-Vanagą ir Birutę Mažeikaitę. Partizaninio karo metais jie

daug bendravo. Bažnyčia Nedzingėje, mažame Dzūkijos miestelyje, kur Z. Neciunskas klebonavo antrosios sovietinės okupacijos metais, buvo tapusi šio krašto partizanų ryšių, informacijos, paramos centru. Čia galėjo pasislėpti partizanai, čia slaptiems pasitarimams susirinkdavo Dzūkijos partizanų vadai. Nedzingės klebonijoje sovietinės okupacijos sąlygomis, esant mirtinam pavojui, virė nepaprastas, aktyvus gyvenimas, kurio esmė – laisvės ir nepriklausomybės siekis Lietuvai.

Partizanai kunigui Zigmui Neciunskui buvo davę savotišką slapyvardį – „Elytė“. Moteriškas vardas turėjo klaidinti okupantus ir persekiotojus, nukreipti priešo dėmesį ieškoti moters. Tai ne kartą pasiteisino.

1946-ųjų pabaigoje partizanų ryšininkas ir rėmėjas kunigas Zigmus Neciunskas-Elytė buvo suimtas. 1947 metų balandžio 15 dieną Lietuvos SSR MVD kariuomenės karinis tribunolas nuteisė jį dešimčiai metų lagerio ir penkeriems metams tremties apribojant teises, su turto konfiskavimu.

Po teismo išvežtas į Kareliją kunigas dirbo miškuose, vėliau Mordovijoje – futliarų ceche, čia susirgo širdies nepakankamumu. Pats būdamas silpnos sveikatos jis net aštuonerius metus gydė ir slaugė kitus kaip lagerio felčeris. 1955 metų pabaigoje atlikęs bausmę kunigas buvo paleistas, porai mėnesių grįžo į Lietuvą, bet nerimas dėl Sibire likusių tautiečių jį nuvedė atgal į Maklakovą, Krasnojarsko srityje. Čia jis vyko į tolimiausias vietas susitikti su tremtiniais, patarnavo klausydamas išpažinčių, tuokdamas jaunuosius, krikštydamas vaikus, laidodamas mirusiuosius. Grįžęs į Lietuvą klebonavo Žiežmariuose, Beižionyse, Jiezne, Užuguostyje – sovietinė valdžia neleido grįžti į Nedzingę.

Kunigas Zigmus Neciunskas mirė 1976 metų birželio 21 dieną. Jo laidotuvės sulaukė didelio KGB dėmesio. Buvo sukurtos tokios aplinkybės, kad laidotuvių dieną net nebuvo kuo vežti kunigo palaikų į amžinojo poilsio vietą Santaikos kaimo kapinaitėse, Alytaus rajone. Lagerio draugas kunigas Alfonsas Svarinskas rado išeitį. Jis įdėjo karstą į savo „Žiguli“ furgoną, aprišo virvėmis, nes dalis karsto kabojo ore. Ant karsto sudėjo vainikus ir lydimas vilkstinės lengvųjų mašinų išvažiavo į Santaiką. Mašinos važiavo lėtai,

ir daugybė žmonių prisijungiant vis naujiems ilgą kelią pėsčiomis dalyvavo nepaprastoje laidotuvių procesijoje.

Vėliau man teko ne kartą būti šioje Santaikos bažnytėlėje, kai kunigas A. Svarinskas aukodavo šv. Mišias minint kunigo Z. Neciunsko svarbiausias gyvenimo datas. Visada jaučiau didelę pagarbą ir dėkingumą galėdama kartu su kunigu A. Svarinsku nusilenkti prie šio tauraus ir išskirtinio mano šeimos gyvenime Dzūkijos kunigo kapo.

Oficialiosios statistikos duomenimis, sovietinės okupacijos metais (1944–1953) Lietuvoje suimta ir įkalinta 186 000 žmonių, išstremta – 118 000, partizanų ir jų rėmėjų žuvo 21 000, lageriuose ir kalėjimuose – apie 25 000, tremtyse – 28 000. Tai – dideli skaičiai. O už kiekvieno skaičiaus Žmogaus tragedija, sulaužyti šeimų gyvenimai, sudaužytos svajonės, sutrypta jaunystė, atimta gyvybė.

Šiandien šiurpiausias sovietinės sistemos struktūrų nusikaltimus mena po visą Lietuvą išsibarstę partizanų žūties vietas žymintys kryžiai, atminimo ženklai, o tūkstančių laisvės gynėjų palaikų galbūt niekada ir nesurasime, nes jie liko paslėpti žvyrduobėse, raistuose, po specialiai pastatytais mūriniais pastatais, po asfaltu užlietais keliais.

Apie tai ir apie labai konkrečius dalykus su monsinjoru A. Svarinsku kalbėjome „Tarptautinio Vilniaus visuomeninio tribunolo procese“ 2000 m., dalyvaudami jame kaip liudytojai. Prisimenu, proceso dienomis monsinjoras specialiai apsivilko savo kalinio aprangą.

Šio proceso pasiklausyti į Vilnių suvažiavo daug žmonių. Buvo didelis dvasinis pakilimas. Tikėjomės, kad šis visuomeninio pobūdžio tarptautinis renginys paakins mūsų nepriklausomybę atkūrusios, laisvos Lietuvos teisėsaugą teisiškai įvertinti nusikaltėlius, tuos, kurie dirbo okupantų represinėje, nusikalstamoje KGB struktūroje, kurie vykdydami mūsų tautos genocidą išžudė didelę lietuvių tautos dalį. Deja...

Esu liudininkė, kad monsinjorą Alfonsą Svarinską jaudino mūsų šalies švietimo sistema, kurioje moksleivių žinių ugdymui apie sovietų okupacinį

laikotarpį Lietuvoje, mūsų tautos didvyriškas laisvės kovas vietos beveik nebuvo. Jis dėjo daug pastangų, kad taip nebūtų – dalyvaudavo pasitarimuose su Švietimo ministerijos vadovais, kuriuos rengdavo patriotinės organizacijos. Man teko kartu su monsinjoru dalyvauti net šių organizacijų surengtuose piketuose prie Švietimo ir mokslo ministerijos, kur buvo keliami reikalavimai įtraukti į mokymo programą privalomą pasipriešinimo sovietinei okupacijai istorijos mokymą.

Šilti prisiminimai liko ir iš mūsų bendravimo man vadovaujant Lietuvos nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos asociacijai. Pats išgyvenęs sovietų agresiją jis gerai suprato mano vadovaujamos organizacijos tikslus ir veiklą, dalyvavo mūsų renginiuose. Net 2013 m., jau būdamas nelabai stiprios sveikatos, mano pakviestas dalyvavo gruodžio 1 d. vykusiame mūsų organizacijos suvažiavime. Jis prasidėjo šv. Mišiomis Šv. Ignoto bažnyčioje Vilniuje. Jis monsinjoras kartu su kitais kunigais aukojo už žuvusiuosius Sausio 13-ąją, taip pat už mirusius mūsų organizacijos narius. Po to vykusioje konferencijoje Vilniaus įgulos karininkų ramovėje Jis ne tik sakė sveikinamąjį žodį, bet rado vietos ir kritikai Lietuvos gyvenimo blogybėms, ragino kovoti su jomis.

Tai tik keli prisiminimų fragmentai. Atmintis gyvena su mumis. Gyveno su Juo, gyvena su manimi. Sunku buvo atsisveikinti. Prisiminimuose jis visada bus gyvas. Kai paimu į rankas nuotraukas, galvoju, kad jos yra liudininkės, kiek daug kartų Atminties, Teisybės keliu ėjome kartu su monsinjoru Alfonsu Svarinsku. Jis paliko neišdildomus atminties pėdsakus ne tik tiems, kurie asmeniškai su juo bendravome, bet nebejotinai ir visoje mūsų Tautos istorijoje.

Giedrė Karužaitė-Juodišienė

MONSINJORAŲ PRISIMENANT

Mano pažintis su mons. Alfonsu Svarinsku siekia 1956 metus. Tai buvo gausesnės Lietuvos politinių kalinių bei tremtinių grįžimo Tėvynėn metai. Ir man nusišypsojo laimė susipažinti su jaunuoliu, atvykusiu iš Komijos respublikos Abezės lagerio, kuriame žuvo mano mylimo draugo Pauliaus Juodišiaus Tėtė – generolas Jonas Juodišius. Kad tas jaunuolis – kunigas, tada dar nežinojau. Grįžęs jis pirmiausia apsisistojęs pas Pauliaus Mamą Leokadiją. O ten dažnai būdavau ir aš. Iš jo ir sužinojau daug įvykių iš lagerio gyvenimo, taip pat visas Pauliaus Tėtės mirties bei šarvojimo smulkmenas. Alfonsas buvo paskutinis žmogus, bendravęs su juo prieš pat mirtį. Jis atsiėmė ir generolo maldaknygę (prancūzų kalba), kurią vėliau padovanojo Karo akademijos muziejui.

1957 m. mano ir Pauliaus gyvenime labai svarbūs. Tai – mūsų ilgametės draugystės ir meilės apvainikavimo metai. Kai savo apsisprendimą tuoktis patikėjome artimiesiems, sužinojome, kad Alfonsas – kunigas. Jis pareiškė, kad tuoksias būtent jis, ir tai buvo be galo netikėta ir džiugu. Tada su tuo ryžtingu,

Kun. A. Svarinskas Giedrės ir Pauliaus Juodišių vestuvėse, 1957 m. rugpjūčio 24 d.

atkakliu, principingu ir labai linksmu žmogumi mes dažnai susitikdavome ir bendraudavome. Deja, kunigo areštas 1958 m. ir įkalinimas Mordovijos lageryje tuos pasimatymus nutraukė.

1964 m. kunigas Alfonsas grįžo į Lietuvą, bet dėl jo didelio užimtumo ir konspiracijos matėmės retai. Berods, kai jis kunigavo Viduklėje ir buvo susirgęs, gulėjo Kauno klinikose. Tada su Pauliumi jį aplankėme, ir tai buvo bene paskutinis pasimatymas prieš jo trečiąjį areštą, teismus ir ilgus lagerio metus. Labai išgyvendami žinias apie kunigą Alfonsą sekėme tik iš tolo, patys nedrįsime artimiau bendrauti. Man dėl to buvo didelis akmuo ant širdies.

Eiliniam žmogui tiesiog nesuvokiama, kad išgyvenęs tiek pažeminimų ir kančių kun. Alfonsas Svarinskas ne tik nepalūžo, jo kovinga dvasia dar labiau užsigrūdino, sustiprėjo. Atgavus Nepriklausomybę, kaip iš gausybės rago pasipylė mons. Alfonso Svarinsko darbai. Jo visur buvo pilna. O aštrus, bet teisingas jo žodis dažnai sukrėsdavo ne tik mus.

Karininkai su mons. A. Svarinsku ir vysk. J. Kaunecku Partizanų parke prie generolui J. Juodišiui pastatyto kryžiaus

Kryžiaus
generolui
Jonui Juodišiui
šventinimo
dieną
Didžiosios
kovos
apygardos
partizanų
parke, 2011 m.
gegužės 21 d.

1993 metų gruodžio 11 dieną mirus Pauliui, laidotuvių dieną Šv. Jonų bažnyčioje mons. A. Svarinskas aukėjo šv. Mišias už jo vėlę, meldėsi prie jo karsto.

Mūsų šeima mons. Alfonsui amžiais liks skolinga ir labai dėkinga. Jo begalinė pagarba ir meilė generolui Jonui Juodišiui įamžino pastarojo atminimą Lietuvoje. Jeigu ne mons. Alfonso Svarinsko iniciatyva ir pastangos, Vilniuje nebūtų gatvės generolo vardu, 2000 m. gruodžio mėn. Karininkų romovėje nebūtų paminėtas jo mirties 50-metis, kurio programa truko visą savaitę, 2007 metų vasario 16 dieną Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga jis nebūtų apdovanotas (po mirties) Vyčio kryžiaus ordino Komandoro didžiuoju kryžiumi, kurį įteikė Respublikos prezidentas Valdas Adamkus, o 2011 m. gegužę Kadrėnuose, Didžiosios kovos apygardos partizanų parke, nebūtų pastatytas ir pašventintas generolo garbei ir atminčiai nuostabus grožio ažuolinis kryžius (autorius – skulptorius Pranas Kaziūnas) ir ta proga Partizanų šventės metu nebūtų surengtos iškilmės.

Belieka iš širdies gilumos mons. Alfonsui Svarinskui, ir dabar, jau laisvės metais, toliau kovojančiam su visokiomis negerovėmis, neteisybėmis, aplaidumu, palinkėti dar daug energijos, tvirtybės, ištvermės, sveikatos jo kilniame darbe mylimos Lietuvos labui.

Giedrė Karužaitė-Juodišienė

Tik 2014 m. pradžioje „prisiliečiau“ (pradėjau tvarkyti) prie vyro Pauliaus Juodišiaus ir jo Mamytės, Leokadijos Juodišienės, korespondencijos, apimančios 1953–1957 metus. Tai jo mokymosi Maskvos P. Čaikovskio vardo konservatorijoje metai. Perskaičiusi rastus laiškus padariau išvadą, kad tais laikais net tarp labai artimų žmonių buvo įsigalėjusi tvirta konspiracija. Juk su Pauliumi aš jau seniai buvau pažįstama, draugavau daugelį metų, taip pat jo sužadėtine, bet kad Alfonsas Svarinskas buvo kunigas ir kad jis labai finansiškai padėjo Pauliui, aš to nežinojau.

Pas L. Juodišienę 1956 m. ir susipažinau su jaunuoliu, grįžusiu iš Komijos lagerių, bet apie jo dvasiškio išventimus net nenujaučiau. Apie tai sužinojau tik 1957 m. vasarą, kai mes su Pauliumi kvietėme Alfonsą į savo vestuves, o jis pareiškė savo norą mus sutuokti. Man tai buvo didžiulė staigmena ir kartu savotiškas pasididžiavimas tuo, kad žmonės moka laikyti paslaptis. Juk ir skaitant laiškus tas paslaptینگumas ryškiai matyti: tik vieninteliame laiške prie Alfonso vardo yra pridėta raidelė „k“.

Kunigo Alfonso Svarinsko laišakai Pauliui Juodišiui (į Maskvą)

Vilnius, Lentpjūvių skersgatvis 2a, but.1

Juodyšiui Pauliui

† L. J. Ch.

Mielas Drauge,

Jūsų dangiškojo Globėjo Šventėje nuoširdžiai Jus sveikinu.

Sėkmės moksle, besiruošiant didžiam mielosios Tėvynės atkūrimo darbui.

Kun. Alfonsas,

Vidiškiai. VI. 27

Moskva – K – 31, Dimitrovskij 6, kom. 48

Iodišius Paulius, s. Jonasa

†G. J. K.

Mielas Pauliau,

Jūsų laiškutį gavau jau senokai. Ačiū. Atleiskite, kad tik šiandien į jį teatsakau. Darau tai sąmoningai. Gyvu žodžiu man reikšti mintis sekasi geriau, o raštu kartais galiu nusikalsti ne tik formai...

Rytmečiu ankstyvąją valandą aš visuomet prisimenu savo draugus. Taigi, ir Jus. Manau, kad Jūs nepykstate ir mano nerašymą pateisinate.

Vilniuje buvau tik vasarą. Reikėtų kada vėl nuvažiuoti. Deja, vis laiko stoka. Naujiems, ten būt, Mama prašo. Mūsų draugai gyvena vidutiniškai. Gal būt, studentai jaučiasi geriau, nes jų dienos nebėga veltui.

Aš irgi po truputį mokaus. Deja, po visos „Odisėjos“ galva jau atbukus.

Įdomu kas naujo Maskvoje. Kas gero kultūros baruose? Jei būtų laiko, tai parašykite keletą žodžių.

Kaip sveikata? Savijauta? Kokios nuotaikos prieš baigiant aukštąją mokyklą?

Šį mėnesį Jums pasiunčiau truputį pinigų, šeštadienį ir vėl pasiųsiu. Aš būsiu laimingas, žinodamas, kad jie palengvina Jūsų vargus, siekiant mokslo šviesos.

Na, mielas Drauge, sveikatos ir ištvermės!

Per aspera ad astra!

Alfonsas

1965. XI. 30.

Didž. Gerb.

P. Pauliui Juodyšiui

Vilnius

Lentpjūvių sk. 2a, but. 1

(per malonę)

† G. J. K.

Mielas Pauliau,

Nuoširdžiausiai sveikinu Tave, sėkmingai baigus Maskvos konservatoriją. Tavo žinios praturtins mūsų Tėvynės muzikinį gyvenimą, tuo padarydamos Jai ir mums, jos vaikams, didelį džiaugsmą. Te Dievulis, amžinasis ir tikrasis Grožio šaltinis, laimina Tavo kilniuosius žingsnius.

Atleisk, kad į Maskvą nerašiau. Mat, bijojau sudaryt nemalonumų. Kas žino, kur gali koks nors žodis prasprusti.

Na kaip laikais? Kokie ateities planai? Girdėjau, kad į aspirantūrą kelias atviras. Na, puiku!

Per šio laiškučio įteikėją, mūsų mokytoją p. Nijolę siunčiu seną skolą 400 rubl. Atleisk, kad pavėluotai. Kartais įvairios, iš pažiūros menkos smulkmenos atitraukia žmogų nuo tiesioginių pareigų.

Pas mane nieko naujo. Krutu, dirbu ir daug svajoju. Gyvenimas apdovanojo tuberkuloza ir romantine dvasia.

Prašau perduoti mano nuoširdžiausius linkėjimus poniai Giedrei, Mamytei ir Jonukui.

Optimizmo ir kūrybinės iniciatyvos!

Su Dievu

Tavo Alfonsas

Kulautuva,

1957. VII. 4.

+ L. T. Ch.

Mielas draug,

Jam daugstojo Globij Treuty
nuosirdziausia jaus smuliam.
Schemi mokyte, bekuriant
didiaam miulio's Terypi atlin-
rus darbus!

Vordistiam,
1988. m. 24

Kun. A. Svarinsko

Vilnius. Gedimino Pilies Bokštas.
Вильнюс. Башня Замка Гедимина.

Литовские Республика
Вильнюс. Башня 10 м.
Печатание Манускрипта саво-Литовский ССР.
Вильнюс. Башня 10 м.

Kur
Куда

Vilnius
Leutpinių šeuqotm
N 2^a but 1

Kam
Кому

Juodyniui Pauliui

Siuntėjo adresas:
Адрес отправителя:

Kun. A. Svarinsko laiškas P. Juodišiui

Priedu 1956–1957 metų ištraukas iš Pauliaus laiškų Mamai – Leokadijai Juodišienei, kai kur juos pakomentuodama.

1. 1956 m. laiškas iš Maskvos, be datos. Gal birželio mėn. pradžioje (?)

Tai džiugus atsakymas į gautą kolektyvinį laišką, kurį Pauliui parašė asmenys, dalyvavę daktaro Melecho išleistuvėse į Varšuvą. Tą vakaronę L. Juodišienė suruošė savo namuose.

„<...> Daug gražių, tikrai vertingų minčių buvo ten pažįstamomis ir nepažįstamomis rankomis rašyta... Gaila, jog ne visi rašę žinomi ir pažįstami man – Alfonsas, Janina, Tera – vis nepažįstami, kas jie?“

P. S. Dr. Melechas – buvęs Komijos lagerių tremtinys, kurį monsinjoras mini savo prisiminimuose knygoje Nepataisomasis.

2. Iš Maskvos 1956 m. spalio mėn. 9 d.

„<...> Finansinė padėtis mano gera. Turiu apie 800 rb. Atsiuntė k. Alfonsas iš Kulautuvos, tai turbūt stipendija. Tačiau man atrodo, jog prie mano padėties ja naudotis yra negražu. Yra studentų, kuriems tai sudarys gyvybinį minimumą, gi pas mane tai eina liuksusui...“

P. S. Čia noriu paaiškinti, jog Paulius nuo 1953 m. ilgą laiką negavo stipendijos, nes pateko į Maskvos konservatorijos antrą kursą, nors Vilniuje jau buvo baigęs tris kursus ir stipendija jam nepriklausė. Buvo keletas geradarių, padėjusių jam materialiai, tarp jų ir Alfonsas, paskyręs jam stipendiją. Tačiau 1956 m. jau gavo valdišką stipendiją, todėl jam ir atrodė, kad yra per gerai.

3) Iš Maskvos 1956 m. lapkričio 19 d.

Paulius rašo, kad jam pasitaikė proga pirkti naują smuiką, *„turintį itališkos mokyklos bruožų, malonaus skambesio“*, nes senasis buvo gana menkas. Čia jis mini, kad šiam reikalui *„neseniai atsiuntė Alfonsas iš Kulautuvos 200,-“*.

4) Iš Maskvos 1957 m. kovo 4 d.

Laiške rašo apie savo ateities planus dėl aspirantūros ir finansinę padėtį :
„Tiesa, Alfonsas padarė siurprizą – gavau 400,-. Padėjau šalia Tavųjų ant knygutės. Jau nežinau kokių adresu rašyt, prašau parašyt ar jis dar ten pat? Norėčiau neužilgo jam padėkot“.

5) Iš Maskvos 1957 m. kovo mėn. 20 d.

Paulius su Mama jau aptarinėja savo būsimas vestuves. Kadangi santuokos sakramento iškilmes ruošėsi atlikti Šv. Mikalojaus bažnyčioje pas kunigą S. Valiukėną, o Mama jam užsiminė ir apie k. Alfonsą, tai šiame laiške jis rašo:

„Na, o Alfonso buvimas, aišku yra būtinas, tačiau vilniečiams pirmenybė...“.

P. S. O aš dar nežinojau, kad Alfonsas – kunigas.

Dabar belieka po daugelio metų iš visos širdies padėkoti mons. Alfonsui Svarinskui už jo neįkainojamą paramą, ypač tuo laiku, kai jam pačiam visko trūko. AČIŪ!!!

Vilnius, 2014 m. liepos 2 d.

JANINOS SVARINSKAITĖS LAIŠKAS LEOKADIJAI JUODIŠIENEI

*Gul šiandieną jau ant šieno
Atpirkėjas žmonijos*

Didž. Gerb. Ponia,

Turbūt nusistebėsite gavusi šį mano laišką. Nesistebėkite, nepamiršau aš Jūsų brangi ponia. Dažnai aš prisimenu tas maloniai Vilniuje praleistas dienas. Tas dienas būdama pas ponią, aš jaučiausi kaip pas mamą.

Greitai šv. Kalėdos ir Naujieji Metai. Už dviejų dienų visas kultūringas ir krikščioniškasis pasaulis suklups ties prakartėle ir, nulenkdami savo galvas, atiduos pagarbą Betliejuje gimusiam kūdikėliui Kristui – dieviškajam mūsų Mokytojui ir Išganytojui.

Švenčių proga aš Jus sveikinu ir bučiuoju, o taip pat prašau priimti karščiausius sveikinimus ir linkėjimus nuo mūsų mylimų, senų tėvelių, brolio Vytauto ir jo šeimos ir taip pat nuo mūsų išsiilgto, mylimojo niekšų išk... sūnaus ir brolio Alfonso geriausius sveikinimus ir linkėjimus.

Kaip ponia Jūs man minėjote, kad Alfonsas už Jūsų vyrą atlaikytų šv. Mišias. Visą tai aš jam parašiau ir jis man parašė šitaip: *Parašyk p. Juodišienei, kad aš atlaikysiu ne vienas, bet penketą šv. Mišių. Be to, už jį jau aš ir kiti ne sykį yra laikę. Gen. Juodišius buvo pagarbos vertas lietuvis. Kol gyvas aš jo nepamiršiu. Tokių žmonių nepamirštama. Ne dėl to jį gerbė, kad jis buvo generolas, bet savo žmoniškumu, didvyriškai pakelta kančia ir gražiu tikėjimu jis visus žavėjo. Lai apie pinigų ji negalvoja. Jokių pinigų aš nepriimsiu. Mano*

Janina Svarinskaitė su broliais
Alfonso ir Vytautu

pija ir svajoja, kad ten pastatys visi bažnyčią. Kur yra lietuvių ir kunigas, ten steigiasi ir parapijos. Toliau brolis rašo man šitaip: *Be to, atmink, kad aš šiandien priklausau Jam, ne vien sau. Manau, kad ir mane Viešpats pašaukė, ne tam, kad gerai gyvenčiau, bet kad eičiau per gyvenimą, skelbdamas Viešpaties Evangeliją. Jūs už mane melskitės ir prašykite Aukščiausiojo man ištvėrmės. Tegul bus Jums suraminimas, kad Jūsų sūnus ir brolis yra Lietuvos ir Katalikų bažnyčios ištikimas narys – misijonierius.* Tai tiek apie brolių Alfonso.

Daug šventiško džiaugsmo!

Janina Svarinskaitė

1955 XII 22

Kadrėnai

gyvenime pinigai nelošia jokios rolės. Manau, kad Kaziuukas pasakojo. Aš einu per gyvenimą, sėdamas krikščionišką ir lietuvišką sėklą, o ne uždarbiaudamas. Mes juokiamės ten, kur visi juokiasi, mes verkiame ten, kur visi verkia, mes nešame drauge su lietuvių tauta savo ir tautos kryžių. Mes jau nesame atskirai Jonas, Petras ar Marytė, bet brolis ar sesuo, mes esame lietuviai. Marijos žemės vaikai.

Alfonsas rašo, kad vasario mėnesį išeis į laisvę, bet į Lietuvą mano, kad neleis važiuoti. Mano važiuoti į Uchtą ar Pečiorą. Jis sako, kad ten bus mano pirmoji para-

Marija Ladigaitė, Vladas Vildžiūnas
ir Domantas Vildžiūnas

APIE KUNIGĄ ALFONŠĄ SVARINSKĄ

M. L. Pirmą kartą susitikome su kunigu A. Svarinsku per mamytės laidotuves – kanauninkas Rauda jį atsivedė. Kanauninkas buvo labai artimas mūsų šeimos bičiulis, retos inteligencijos žmogus. Jo apsilankymai ir pokalbiai, kuriuos gal sunku būtų perpasakoti, visada labai praturtindavo dvasią. Žinoma, tokius kunigus valdžia stengdavosi izoliuoti, nutremdama

Kan. Petro Raudos kunigystės jubiliejus, Svėdasai, 1967 m.

į tolimas parapijas, kad negalėtų užmegzti ryšių su intelektualia visuomene, kurią stengėsi kontroliuoti. Todėl tie apsilankymai būdavo tik dar brangesni, nors tuomet jau populiarėjo liberalesnės pažiūros į tradicines vertybes. Kanauninkas Rauda turėjo subtilų humoro jausmą, buvo labai santūrus ir tolerantiškas, gal todėl kai kam atrodė keista jo bičiulystė su kunigu Svarinsku, karštu ir tiesiakalbiu, galinčiu be užuolankų išsakyti nemalonią teisybę. Dėl tokio būdo kai kas Svarinsko privengdavo.

Kai kanauninkas Rauda mirė (1974-aisais), Svėdasų partijos aktyvistai rado progą pademonstruoti uolumą, tad visaip trukdė organizuoti laidotuves – neįmanoma buvo gauti net transporto mirusio kunigo palaikams nuvežti į kapus. Svarinskas atliko ir tą paskutinę paslaugą. Visi, kas dalyvavo tose laidotuvėse, prisimena, kad jis vežė karštą lengvuju automobiliu, kuris tokiam reikalui buvo gerokai per mažas.

Ir vėliau kunigas Alfonsas gana dažnai pas mus lankydavosi. Tik tie vizitai būdavo labai trumpi, tokie tarsi prabėgomis, vos ne tarpdury trumpai pakalbėdavome – net neatsimenu, kad būtų kada prisėdęs arbatos. Atrodė, kad turi dar kažkur suspėti labai svarbiais reikalais (aišku, nieko apie juos nepasakodavo).

V. V. Vieną kartą netikėtai atvažiavo sekmadienį ir rado mus visus „išsigipsavusius“, dirbančius, jo manymu, visiškai nepriderantį šventadieniui darbą. Mat išvakarėse buvo smarkus lietus ir pro kiaurą stogą užpylė lubas. Sumerkė taip, kad krito tinko gabalai. Tai mes, užtaisę stogą, ėmėme gipsu glaistyti lubas. Kadangi buvo sekmadienis, turėjome ir svečių. Rodos, buvo architektė Valytė Ginčytė ir grafikas Rimtis Gibavičius. Jie taip pat įsitraukė į darbą, o kad būtų smagiau, sugalvojo įamžinti savo pėdsakus lubose – kas ranką, kas koją. Taip linksmai nusiteikusius mus ir užklupo Svarinskas. Mes iškart supratome, kad jam tai nepatiks, jau sveikindamiesi atsiprašėm... Jis, aišku, išvadino mus šventadarbiais...

M. L. Bet jautėme, kad su meile... Griežtais žodžiais pratrūkdavo ne iš pykčio, o kad nepakentė melo, išdavystės, bailumo, kad sielojosi dėl moralinio pakrikimo, į kurį žmones stumia tikėjimo dalykų neišmanymas.

V. V. Nebuvo ir didelis formalistas. Prisimenu, kai darėme paminklą ka-nauninkui Raudai, iškilo problemų dėl užrašo – turi būti „amžiną atilsi“ ar nebūtinai. Svarinskas pasakė, kad visiškai pakanka kunigystės simbolio...

Tuo laiku teko kažkokiais reikalais važiuoti paskui Svarinską iš Utenos į Panevėžį. Turiu pasakyti, kad nepamesti jo iš akių buvo sunkoka. Tikras išbandymas ir vairuotojui, ir automobiliui. Važiavome kai kur tik vienam monsinjorui žinomais keliukais, o duobės ar greičio apribojimai jam išvis nerūpėjo. Panevėžy atsiveikinome, ir jis pasuko kažkur į Žemaitiją. Kai dabar pagalvoju, tai gal jis taip bandė nusikratyti kokios uodegos. Matyt, nelai-kė mūsų tinkamais konspiracijoms – tai nieko ir nepasakodavo.

M. L. Kai susitikdavome Sąjūdžio laikais ir jau nepriklausomybę atgavus, jis ypač išgyveno, kad žmonės laiko jį piktu. Šiaip jau sunkiausiais laikais spinduliuodavęs gera nuotaika, energija, dabar atrodė prislėgtas: gal dėl to, kad sužinojo daug ko, ko nebūtų norėjęs žinoti... Bet greičiausiai dėl to, kad matė, kaip tos pačios žmonių ydos prisitaiko prie naujų sąlygų, ir nebeuž-tenka jėgų su jomis kovoti. Kaip niekas kitas suprato, kad tokia kova gali pareikalauti ir didelių aukų. Ir mūsų žento, Vytauto Pociūno, žūtį suprato kaip auką, kuri atskleidė didžiulį melo ir savanaudiškumo tinklą, užvaldžiu-sį Lietuvą.

V. V. Nepažinojome jo ankstesniais laikais – tik nuo 1967 m., nuo Stefa-nijos Ladigienės laidotuvių. Kartą pasakiau, kad jo energijos galima pavy-dėti. O jis tada sako:

– Nebe tiek, kiek anksčiau, nebe tiek...

Tai kiek tada turėjo būti?

D. V. Aš tai prisimenu vieną kunigo Svarinsko apsilankymą, kai buvau dar mažas. Buvo jau visai naktis – mes, vaikai, jau gerokai įmigę, kai atvažiavo jis ir dar keletas kunigų. Atrodė labai gerai nusiteikę – džiaugėsi, kad Maskvoj viskas gerai pavyko. Greičiausiai tai buvo kažkoks susitikimas, susijęs su žmo-gaus teisių gynimo reikalais, kai mezgėsi pirmieji kontaktai su disidentais. At-rodė, kad įvyko kažkas svarbaus ir gero, o kartu – kad reikia išlaikyti paslaptį...

Aldona Kašiubaitė

ŠVYTURYS TAMSOJE

Gimiau ir užaugau Kudirkos Naumiesčio šv. Kryžiaus Atradimo parapijoje, Šakių dekanate, Vilkaviškio vyskupijoje. 1970–1971 m. (devynis mėnesius) šioje parapijoje pastoracinėje tarnystėje vikaro pareigose darbavosi kun. Alfonsas Svarinskas. Žodžio kišenėje neieškojęs, aukštaitišku nuoširdumu prakalbinęs ir jauną, ir ligotą bei vargų prislėgtą žmogų. Savo veiklumu, energingumu bei ugingu žodžiu įkvėpęs drąsos geriems darbams ir siekti kilnaus tikslo.

Tuomet buvome parapijos vaikai ir jaunimas, aktyviau dalyvavęs Bažnyčios gyvenime. Nors už tai ir „žemesniais“ buvome laikomi, dar „šventu-kais“ vadinami, tačiau giedoti vaikų chore, adoruoti, dalyvauti bažnytinėse procesijose mums drąsos nestigo.

Kunigą Alfonsą prisimename kaip labai uolų, degantį meile Dievui ir Tėvynei. Didžiulis jo rūpestis buvo Lietuvos Bažnyčios ateitis. Tai rodo jo darbai. Jaunosios kartos ugdymui jis skyrė ypač daug dėmesio. Verta prisiminti, kad tuo laikotarpiu nebuvo net katekizmų, maldaknygių vaikams ir jaunimui, nekalbant jau apie religinę literatūrą. Mums visiems jis tuomet padovanojo maldynėlius. Be abejo, jų kaina mums buvo sunkiai suvokiama. Tik po daugelio metų, jau pasikeitus laikmečiui, lankydami Vytauto Didžiojo karo istorijos muziejaus filiale (pogrindžio spaustuvėje *ab*) pamatėme maldynėlių paruošimo ir gamybos kelią. Daugelį maldų iš jo išmokome ir šiandien prisimename.

Karts nuo karto kunigas Alfonsas pasikviesdavo pas save pulką jaunimo gilinti tikėjimo tiesas. Prisimenu, išorine prabanga jo kambarys ir gyvenimas

nedvelkė. Stovėjo knygų spinta, anuomet „etažere“ vadinama, drabužių spinta, ant kurios gulėjo kaukolė. Mums, vaikams, šiek tiek ir neįauku būdavo. Įsibrašinę paklausėme, gal ji priklausė kokiam žymiam žmogui? Atsakymas buvo paprastas. Dirbant vienoje iš parapijų tvėrė kapines, vyko kasinėjimo darbai ir iškasė palaikus.

„Ji yra žmogaus, mūsų brolio, Dievo Kūrinio kaukolė ir man visada primena žmogaus trapumą ir laikinumą,“ – sakė kunigas.

Mus, vaikus, jis ragindavo Gavėnios metu atsisakyti kažko malonaus. Pavyzdžiui, nevalgyti saldainių, o jų gavus dėti į krepšėlį ir per Velykas pasivaikšinti su draugais ar nunešti ligoniui ir panašiai. Arba – mažiau ar visai nežiūrėti televizoriaus. Kunigas Alfonsas mums sakė, kad labai mėgsta klausytis rimtos muzikos, bet Gavėnios laiku šio pomėgio atsisako. Daugiau laiko skiria maldai ir mąstymui. Kunigo pamokymai, nestokoję aštraus proto, skvarbios minties, gilios įžvalgos, pedagoginio talento, uždegančio troškimo nuveikti kilnius darbus, išliko ilgam. Kun. A. Svarinskui dirbujantis parapijoje didelis būrys vaikų pasiruošė ir priėmė Pirmąją šv. Komuniją.

Kartu su kunigu Alfonsu iš parapijos į parapiją keliavo gražuolis povas – sinoptikas, oro pranešėjas. Ypač prieš lietų jis rėkandavo. Parapija žinojo, jei kunigėlio povas rėkauja, bus lietaus. O šienapjūtės ar rugiapjūtės metu lietus visai nelaukiamas. Povo plunksnos buvo nuostabiai gražios. Mes, vaikai, juo grožėdavomės. Geru oru išskleista uodega jis vaikščiodavo kaip „karalius“.

Susisiekimo priemonė tuomet buvo motociklas. Mūsų vikaras Alfonsas turėjo motociklą „Jawa“, o kiek vėliau įsigijo „Emka“ su priekaba. Jis buvo didesnis ir patogesnis tiek keleiviui, tiek kroviniui vežti. Tuomet keliuose daugėjo autoavarijų. Jis sakydavo: „Mašinų daugėja, o keliai – tokie patys.“

Motociklui sugedus, kunigas atėidavo pas mano tėtį ir prašydavo jį suremontuoti. Gyvenome netoliese, buvome artimiausi kaimynai. Svarinskas mano tėtį Joną vadindavo „mašinų daktaru“. Ne kartą jam teko parvežti sugedusį motociklą iš pusiaukelės.

Kudirkos Naumiestyje, po kun. Virgilijaus Jaugelio laidotuvių, 1980 m. vasario 17 d.

į Igliauką. Dalyvavome šv. Mišiose, o po jų ruošėmės vykti namo, tačiau buvome sugrąžintos atgal: „Autobusų dar bus, o dabar – pietūs.“

Klebonija buvo pilna žmonių. Bažnyčios choristai, patarnautojai, procesijos dalyviai bendravo, dainavo, vaišinosi paruoštomis ir suneštinėmis vaišėmis. Mes buvome vadinami „svečiais iš toli“.

Deja, kunigų darbo vieta buvo dažnai keičiama. Parapijiečių mylimas ir gerbiamas kunigas Alfonsas buvo išlydėtas į Kapsuko (dabar Marijampolės) rajono Igliaukos parapiją dirbti klebonu. Mano tėtis jį sunkvežimiu išvežė į kitą parapiją. „Parapijiečiai po mašinos ratais metė gėles, vaikai mojavo rankomis,“ – dar ir šiandien prisimena tėtis.

Visada žvalus, uolus ir energija trykštantis kun. Alfonsas greitai pritaupo naujoje aplinkoje. Po metų, kitą vasarą, dvi mūsų parapijietės su dukterimis ruošėsi vykti į atlydus Igliaukos parapijoje. Draugės pasižadino ir mane. Tėvams leidus vykome autobusu

Tuomet tokia bendrystė buvo reta parapijų gyvenime. Agapės daug vėliau „atėjo į madą“. Ir tai ne visur. Kun. A. Svarinskas kūrė bendruomenę, statė gyvąją bažnyčią. Jo vizija buvo ne vien švytintys bažnyčių bokštai, meninės freskos ir vitražai, paausuoti altoriai ir spindintys šviestuvai. Didysis tautos rūpestis – gyvoji Bažnyčia, kurią sudaro visi: jauni ir ligoti, vyrai ir moterys, vaikai ir jaunimas.

Už drąsą ir ryžtą, aštrų tiesos žodį kunigui Alfonsui teko net tris kartus pabuvoti „plačiojoje tėvynėje“, išgyventi sunkią kalinio dalią. Trečią kartą grįžęs iš „tolimųjų kraštų“ jis liko nepalūžęs savo uginga dvasia. Anuomet dar kai kurių kunigų vadintas „bačkiniu oratoriumi“, nes turėjęs talentą ir neeilinius gebėjimus kalbėti žmonėms – įžiebtį jiems viltį, uždegti meilę, sustiprinti tikėjimą.

Po daugelio metų, 1995-ųjų rudenį, kun. A. Svarinskas apsilankė Kudirkos Naumiestyje. Bažnyčioje aukojo šv. Mišias, sakė pamokslą su jam būdingu jaunatvišku entuziazmu ir gyvenimo sunkumų nenugalėtu ryžtu. Pašventino paminklą pokario aukų atminimui, pastatytą netoli bažnyčios, kur pokario metais gulėjo nukankintų žemiečių kūnai.

Kun. Svarinskas yra sakęs, kad sugriautai ekonomikai atkurti gal 50-ties metų užtektų, o sugriautai žmonių dvasiai, moralei – ir 200 metų bus per mažai.

2016-aisiais būrelis naumiestiečių vyko į ekskursiją Anykščių krašte. Pabuvojome kun. A. Svarinsko rūpesčiu įkurtame Mūšios partizanų parke, Dukstynos kapinėse aplankėme jo kapą. Padėję gėles ir uždegti žvakes susikaupėme rimties maldai kapų tyloje, prisiminėme nenuilstantį Kristaus karį ir buvusį mūsų parapijos vikarą. „Viešpaties Angelas“, „Marija, Marija“...

Šiai ir ateities kartoms kun. Alfonsas Svarinskas buvo, yra ir pasiliks tuo tamsoje šviečiančiu Švyturiu, vedančiu ir rodančiu jau nutiestą kelią Dievo link. Visu gyvenimu jis tiesė kelią Laisvės rytui, ir Dievui laiminant sulaukėme Aušros. Kun. Svarinskas iškeliavo pas Viešpatį į dangiškojo Tėvo namus. Jo mintys, darbai, gyvenimas liko istorijos atmintyje gyvi ir neišnykstantys...

Kudirkos Naumiesčio parapijietė, politinė kalinė Danutė Baukytė, dirbusi miestelio ligoninėje, prisimena: „Paskutinės dienos prieš Kalėdas. Buvusi 1941 metų tremtinė mokytoja Kunigunda Smalevičienė išeinant iš bažnyčios paduoda 150 rublių, sakydama: „Kunigėlis prašė perduoti ligoninės darbuotojoms, kad ligonius vaikučius su dovanėlėmis aplankytų Kalėdų senelis.“

„Parbėgo uždusęs šešiametis Algimantas Naujokas su draugais kažką talkinęs prieš Velykas šventoriuje: „Pode, kunigėlis mane pakėlė „miežių girus“. O kokios švytinčios to mažo žmogaus akys!..“

Teresė Rubšytė-Ūksienė

KOVA UŽ TĖVYNĘ – MALDA VISAGALIUI

Į mano gyvenimą monsinjoras Alfonsas Svarinskas atėjo sovietmečiu. Nepažinau kunigo asmeniškai, neklausiau jo pamokslų, bet girdėjau apie jį kalbant: vieniems jis buvo bebaimis šventas kunigas, kitiems – nepataisomas nusikaltėlis.

Ypatingą įspūdį man tuo metu paliko sovietinis filmas apie jį. Filmas ne pažemino, bet išaukštino bebaimį kovotoją už Tėvynės laisvę, už Dievą, už paprasto žmogaus teisę dorai gyventi. Žavėjausi kunigo dvasios tvirtumu, nepalaužiama valia. Pačiai patyrus sovietinių kalėjimų skonį, monsinjoro dvasios tvirtybė stiprino tikėjimą ir viltį.

Pirmą kartą monsinjorą pamačiau, kai jis bolatiravosi Šilalėje. Energingas, veržlus, kupinas idėjų. Didžiavausi Šilalės žmonių pasirinkimu.

Nepamiršamas susitikimas su monsinjoru – laidojant brolių prelatą Antaną Rubšį. Ilgą kelią nuo Vilniaus iki Laukuvos monsinjoras palaikė maldingą nuotaiką. Pasiėkusių gimtąjį Bučių kaimą, karstas ir lydinčios mašinos trumpam sustojo greitkelyje prie kalvelės, kur prieš 78-erius metus gimė Antanukas, būsimas prelatas, kur kadaise žaliavo šimtamečiai klevai, o beržų takelis išvedė jį į gyvenimą. Čia monsinjoro lūpomis Antanas atsisveikino su tėviške ir buvo palydėtas malda.

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas – uolus daugelio Lietuvos politikų kalinų ir tremtinių sąjungos (LPKTS) Šilalės skyriaus renginių dalyvis. Atmintinas paminklo, skirto Žemaičių apygardos štabo žūčiai atminti, šventinimas 2003 m. Dirgėlų kaime.

– Akmenų nešventinu. Būtinai prikalkite Kristaus kančią, – perspėjo monsinjoras.

Vis dėlto pašventino, bet mums buvo svarbi pamoka. Nuo to laiko visus LPKTS Šilalės skyriaus statytus paminklus puošia Kristaus kančia. Pritvirtinome ir prie standartinių atminimo ženklų. Pagal monsinjoro mintį – paminklas partizanams yra šventas. Prieš jį turime pagarbiai nusilenkti, pasimelsti.

Nebuvo nė vieno svarbesnio renginio ar paminklo šventinimo, kuriame nebūtų dalyvavęs monsinjoras Alfonsas. Tik prašydavo pasakyti iš anksto, kad galėtų suderinti darbus.

Šventinant paminklą Dvarviečių kaime, Laukuvos seniūnijoje, Lukšto rinktinės vadui Jonui Kentrai-Rūteniui (Lukštui), monsinjoras pakartotinai skatino pastatyti paminklą Žemaitijos lakštingalai – partizanei Irenai Petkutei-Neringai (Vilnelei, Vilijai, Rimui). Irena – poetė, išėjusi į mišką jau gęstant partizaninei kovai. Ji palaikė kovotojų dvasią, redagavo pogrindžio spaudą, rašė į ją. Pasirašinėjo skirtingais slapyvardžiais. Monsinjoras žavėjosi kovingomis Neringos eilėmis. Ragino įamžinti jaunutės, vos 20-ties sulaukusios, partizanės atminimą, įvykdžiusios šventą partizano priesaiką – nepasiduoti gyviems – ir nusišovusios.

Pamenu, kai mes, šilališkiai, drauge su TS-LKD Šilalės skyriaus pirmininke, Šilalės rajono savivaldybės administracijos direktore Zita Lazdauskiene pas monsinjorą apžiūrinėjome skulptoriaus Antano Kmieliausko atneštus paminklo eskizus ir rinkome tinkamiausią. 2008 m. rugpjūtį, Neringos žūties dieną, monsinjoras pašventino monumentą partizanei Irenai.

2008 m. vasario 16-ąją monsinjoras sutiko Šilalės rajone. Pašventino paminklą partizanams, žuvusiems Spraudančių-Laumenų miške ir Kamščių kaime, jaukioje Žvingių parapijos bažnytelėje aukojo šv. Mišias už žuvusiuosius, pasakė pamokslą. Monsinjoro pamokslai būdavo jautrūs, gaudindavo sužvarbusias širdis. Po šv. Mišių jis dar ilgai bendravo mokyklos salėje su vietiniais žmonėmis.

Iš kairės: Partizanai Juozas Kentra-Tauras, Elena Kentraitė-Snaigė, Ona Kentrienė-Motinėlė, Leonas Kentra-Sakalas, Jonas Kentra-Rūtenis Šilalės krašto miške, 1949 m. Nusifotografavo, kad liktų istorijai, nes žinojo, kad dauguma partizanų žus

2010 m. birželio 14-ąją monsinjoras pašventino du paminklus partizanams, žuvusiems Kelmutiškėje ir Kreivių kaime. Kaip visada energingas, linksmas. Matyt, džiaugsmas, kad iš užmaršties prikeliama žuvę tautos didvyriai, jam teikė jėgų. Sunku išvardyti visus paminklus kovotojams, kuriuos pašventino monsinjoras Alfonsas Svarinskas.

Paskutinis susitikimas su juo įvyko Varniuose, buvusiame Žemaičių vyskupijos centre. Tą dieną buvo pašventintas paminklas Žemaičių apygardos vadui Vladui Montvydui-Žemaičiui (Dėdei, Etmonui), kurį pastatė jo vaikai (iniciatorė – dukra Irena). Šv. Mišias aukojo monsinjoras Alfonsas Svarinskas ir vyskupas Jonas Kauneckas. Po šv. Mišių monsinjoras ir vyskupas žygiavo eisenoje per visą Varnių miestelį iki buvusio sribyno, kur tardymų

kančias patirdavo NKVD ir MGB suimtieji, kur buvo išniekinti nužudytieji. Čia buvo išniekinti ir apygardos vadas Vladas Montvydas-Žemaitis, ir jo adjutantas Bronius Alūza-Bedalis, ir Irena Petkutė-Neringa. Kur jų kūnai pakasti, liko nežinoma. Dalis kūnų buvo rasta kūdroje. Jie palaidoti stribynokio kiemo kalnelyje. Irenos Montvydaitės-Giedraitienės iniciatyva pastatytas paminklas.

Pasibaigus iškilmingam Vlado Montvydo-Žemaičio ir jo bendražygių minėjimui, prie pašventinto paminklo monsinjoras Alfonsas Svarinskas paprašė vyskupą Joną Kaunecką atstovauti laisvės gynėjams, būti politinių kalinių ir tremtinių vyskupu, nes esą jo jėgos senka. Darbų daug. Vienam sunku...

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas savo pavyzdžiu mus mokė branginti už laisvę kritusių kovotojų atminimą, stengtis, kad niekas nebūtų pamirštas. Už tai jam amžina pagarba.

Giedrė Žilinskienė

NEPASIDUOK IR VEIK

Su monsinjoru Alfonsu Svarinsku teko bendrauti pirmaisiais Nepriklausomybės metais prie Vilniaus savivaldybės veikusioje etikos komisijoje, o vėliau – Vilniaus miesto Sąjūdžio taryboje. Prisimenu karštas diskusijas etikos komisijoje dėl blogio ir smurto įsivyravimo socialinėje aplinkoje, o ypač jų demonstravimo spaudoje ir televizijoje. Monsinjoras visada akcentuodavo šių reiškinių pražūtingumą jaunimui. Suprantama, kad mūsų diskusijose dažnai pritrūkdavo dalykiškumo. Tada monsinjoras visus sustabdydavo sakydamas:

– Nesiblaškykime, eikime pirmyn ir su Dievo padėjimu rasime išeitį.

To ypač reikėdavo Sąjūdžio taryboje, kur dažnai kunkuliuodavo emocijos. Monsinjoro žodis apramindavo įsikarščiavusius ir posėdžiai tapdavo dalykiškesni, o išvados – padiktuotos blaivaus proto.

Monsinjorui Alfonsui Svarinskui nebuvo sričių, kuriose jis negalėtų aktyviai dalyvauti arba nesuteikti pagalbos. Štai vieną vakarą kartu su aktyviai dirbusia vaikų labai Birute Žitinskaite prie geležinkelio stoties radome labai apleistus ir girtuoklių tėvų sumuštus vaikus. Kadangi vėl vakarą jokios institucijos neveikė, pasibeldėme į monsinjoro buto duris. Maloniai sutikęs jis vaikus pavalgydino, surado jiems šiltų drabužių, mus visus įsodinęs į savo „Fordą“ nuvežė į SOS vaikų agentūrą, kur tie vaikai buvo priglauti nakčiai. Kitą dieną prasidėjo bendravimas su institucijomis dėl jų tolesnio prieglobsčio.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais, deja, kaip ir dabar, daug problemų kildavo dėl vaikų užimtumo vasaros metu. Kelios visuomeninės

organizacijos, sujungusios savo skurdžius finansinius išteklius, vieną vasarą organizavo vaikų vasaros stovyklą Krokuvos gatvėje esančioje mokykloje. Į tą stovyklą pakvietėme dažniausiai gatvėje laiką leidžiančius vaikus iš skurdžiai gyvenančių šeimų, taip pat ir 13 vaikų iš Kariotiškių sąvartyno. Papasakojau apie tai monsinjorui Alfonsui Svarinskui ir paprašiau jo paaukoti šv. Mišias už tuos vaikus, kurie vargu ar yra buvę bažnyčioje. Jis tuojau pat sutiko ir jau stovyklos atidarymo dieną buvo tarp stovyklos dalyvių, su

Molotovo-Ribentropo pakto minėjimas 1993 m. rugpjūčio 23 d. Vilniuje

ašaromis akyse žiūrėdamas į vaikus ir klausydamasis pasakojimų apie jų nežmonišką gyvenimo sąlygas. Prisimenu, kartu su juo nuėjome pas tuometinį sveikatos apsaugos ministrą Antaną Vinkų prašyti pagalbos ir buvome išklausti – gavome didelį kiekį vitaminų, kirminus varančių vaistų ir utelių naikinimo priemonių, kurių taip reikėjo stovyklos vaikams.

Besibaigiant vaikų stovyklavimo laikui prie simbolinio altoriaus monsinjoras aukojo šv. Mišias, apsuptas tik ką iš žygio su skautais grįžusių gana problemiško elgesio vaikų. Buvo baisoka, kad vaikai gali būti nedėmesingi,

tačiau jie tyliai klausėsi tikriausiai niekada negirdėtų monsinjoro žodžių. Monsinjoro pamokslas buvo kupinas aštrios kritikos, skirtos tarybinei valdžiai, smarkiai kliuvo ir „proletariato vadui“ V. Leninui. Jis kalbėjo apie tos valdžios padaryto blogio padarinius – kalėjusių ir ištremtų į Sibirą Lietuvos žmonių kančias ir neužgesintą jų laisvės siekį, juk tarp jų ilgus metus buvo ir jis pats. Manau, tai buvo pati rimčiausia pilietiškumo pamoka toje stovykloje buvusiems vaikams ir suaugusiesiems.

Vėliau dažnai sutikdavau monsinjorą Alfonsą Svarinską įvairiuose renginiuose Nepriklausomybės aikštėje, Seimo rūmuose, mitinguose. Visada paspaudęs ranką tardavo:

– Nebijokime, veikime, saugokime Lietuvos vaikelius, ir Dievas mums padės.

Šiuos jo žodžius dažnai prisimenu ir šiandien, nes tikros pagalbos vaikams labai trūksta, nors skaičiuojame jau 28-uosius Nepriklausomybės metus.

Algimantas Zolubas

MONSINJORAS IR POLITIKA

Per vienos parapijos iškilmes, kur buvo susirinkę keturi kunigai, du klierikai ir dekanas, pamokslininkas bažnyčioje minėjo šios parapijos kunigo klebono patirtus vargus sovietiniame lageryje, tačiau čia pat atsiribojo nuo politikos, nes esą bažnyčia yra atskirta nuo valstybės ir kunigams į politiką kištis nedera. Po šv. Mišių kunigai ir parapijiečiai susėdo prie bendro stalo, žinoma, be alkoholio, dalijosi prisiminimais. Kadangi man užkliuvo per pamokslą išsakyta dvasiškių nesikišimo į politiką nuostata, atsiklausiau dekaną, ar negalėčiau užstalėje pasakyti „pamokslėlį“ kunigams, nes apaštalauti skatinami ne tik dvasiškiei, bet ir pasauliečiai. Dekanui sutikus, pasinaudojau gera proga.

Pirmučiausia paaiškinau, kad nei tikintieji, nei Bažnyčia nėra ir negali būti atskirti nuo valstybės, atskirtas tik Bažnyčios ir valstybės valdymas, nes demokratinę valstybę sudaro jos piliečiai, o tikintieji taip pat yra piliečiai, Bažnyčia veikia visuomenėje, didžioji dalis visuomenės priklauso tikinčiųjų bendruomenei. Bažnyčia, ugdydama dorą pilietį, norom ar nenorom jau vykdo aukščiausią politiką, nes valstybės pagrindą ir sudaro būtent dori piliečiai, o ne kokie vagys ar plėšikai. Dar daugiau, kunigams priminiau didžio Lietuvos patrioto, šveicaro profesoriaus Juozo Ereto tvirtinimą, kad krikščionis, nesikišdamas į politiką, daro dvigubą nuodėmę: dėl jo abejingumo politikai šalyje randasi blogis, dėl jo pasyvumo, nesipriešinimo leidžiama tam blogiui tarpti. Pateikiau sektinus iškilių dvasininkų M. Krupavičiaus, Maironio, Vaižganto, J. Staugaičio, V. Mirono, galiausiai paties popiežiaus Jono Pauliaus II pavyzdžius, kurie ne tik nesitraukė į politikos šešėlį, bet

buvo aktyvūs jos dalyviai. Prieštaravimų nesulaukiau, o dekanas dar ir pagyrė. MonsinJORUI Alfonsui Svarinskui panašaus priekaišto niekas neišdrįstų pasakyti...

Už su dorove neprasilenkiančią politiką

Politika, trumpai tariant, yra valstybės reikalų tvarkymas. Demokratinėje valstybėje valstybės reikalus tvarko pilietinė visuomenė per jos išrinktas savivaldybių tarybas, Seimą, valstybės vadovus. Demokratijos mechanizmas nevertina renkamųjų išsilavinimo, lojalumo valstybei, dorovės cenzo. Štai čia prieš rinkimus ir yra itin reikalingas Bažnyčios patariamasis žodis, tačiau Lietuvos Bažnyčios hierarchai tokį žodį taria vangiai. Jį drąsiai, tiesiai šviesiai, pateikdamas gerus ir blogus pavyzdžius, taria monsinJORAS Alfonsas Svarinskas, taria visur, kur būna proga. Jis, kiek amžius ir sveikata leidžia, keliauja į įvairius religinius ir visuomeninius renginius, vaizdžiai ir įtaigiai vardiJA mūsų tautos skaudulius, šauklio balsu skatina keltis iš dorovės nuosmukio. Turi monsinJORAS sekėjų ir

Kun. A. Svarinskas su bendražygiu
kun. Petru Dumbliausku Jurbarke

dvasiškių, ir pasauliečių, o Bažnyčios hierarchams, žinoma, nelabai patinka, kad monsinjoras jų turi, kad pastarieji „kišasi į politiką“, nekalbant apie valstybės institucijų požiūrį. Antai iš sostinės buvo išstumti kunigai patriotai Jonas Kastytis Matulionis, Algimantas Keina, Petras Dumbliauskas.

Dorovės, sąžinės, patriotizmo reikaluose monsinjoro nuostatose kompromisų su žiburiu nerasime. Negerus reiškinius visuomenėje jis ne tik peikia, bet ir smerkia, asmenis, nepaisydamas jų rangų ar titulų valstybėje, už nukrypimus nuo doros kelio viešai kritikuoja.

Geidžiamas pamokslininkas

Ne iš kokių oratorinio meno vadovėlių, o iš sielovadinio darbo, veiklos pogrindyje, politinio kalinio, laisvės kovotojo patirties ir iš tyros, Dievą ir Tėvynę mylinčios širdies monsinjoro pamokslai įdėmiai klausomi, palieka klausytojų širdyse ir galvose neišdildomą pėdsaką. Ir keliauja piligrimu kantriu pasišventęs monsinjoras per mylimą Lietuvą, į užsienio šalis, skelbia Dievo ir Tiesos apie politiką žodį, iš tūnojimo žadina tautiečius dorai ir vienybei Tėvynės atgimimo vardan.

Monsinjoro kalba sklandi, visiems suprantama, vaizdžiai iliustruojama, įtaigi. Todėl, ypač atokesnėse vietose, kur dvasiškiai vangiai kalba apie politikos ir visuomenės reikalus, monsinjoras yra itin laukiamas, maloniai ir net džiaugsmingai sutinkamas. Pabrėžtina, kad monsinjoras į susitikimus atgabena aktualios spausdintinės medžiagos, ją padalija.

Partizanų kapelionas

Partizanai, dar gyvi išlikę ir išėję į Amžinybę, gali džiaugtis turėdami Lietuvos partizanų kapelioną mons. A. Svarinską. Gal tik šv. Jeronimas savo knygose žymi, kiek monsinjoro rūpesčiu partizanų kapų sutvarkyta, kiek paminklų pastatyta ir pašventinta, kiek šv. Mišių atlaikyta, pamokslių pasakyta. Dimisijos pulkininkas, tris kartus sovietų valdžios teistas už veiklą Lietuvos laisvės labui, kalėjęs Komijoje, Mordovijoje, Permėje, nepaiso

patirtų negandų, savo garbaus amžiaus ir vykdo kilnią Laisvės kovų atminties išsaugojimo misiją, kitus skatina neleisti užmaršties šešėliui užgožti krauju rašytą Tėvynės istorijos puslapių. Monsinjoro akiratyje – ne vien partizanai; jis šlovina partizanų motinas, savo vaikus aukojusias Tėvynei, jis skatina atiduoti pagarbą visiems, kas partizanus maitino, rūbą parūpino ar priglaudė ir gydė sužeistąjį, jis išaukština partizanų pagalbinkes ryšininkes.

Nėra monsinjoro A. Svarinsko elgesyje pompastikos, pasipuikavimo nuveiktais darbais. Jo žingsniai tylūs, tačiau palieka gilų pėdsaką. Telydi tuos MONSINJORO žingsnius geros valios žmonių malda ir pagarba.

2012 metai.

Rūtenis Pikšrys

SU MONSINJORU KŪRĖME INTERNETINES SVETAINES

Esu baigęs taikomąją matematiką, visą laiką dirbau informacinių technologijų srityje ir niekad negalvojau, kad teks bendrauti su monsinjoru Alfonsu Svarinsku. Pirmą kartą išgirdau apie jį gal 1982-aisiais, niūriais brežnevizmo metais. Kolega inžinierius Šiaulių televizorių gamykloje pasakojo, kad Viduklėje yra toks kunigas Svarinskas, kuris pamoksluose kalba prieš tarybų valdžią. Inžinieriaus pasakojimą priėmiau kaip eilinę KGB provokaciją – tarybinė sistema buvo išauklėjusi žmones niekuo nepasitikėti.

Kaip ir didelei daliai lietuvių, komunistinės valdžios nuskurdintų ir taip išvartų iš Tėvynės jau atgavus nepriklausomybę, man teko važiuoti į Angliją ieškotis darbo. Grįžęs į Lietuvą įsidarbinau pas Kretingos pranciškonus

Kun. Sigitas Tamkevičius, Kaunas,
1989 m. birželio 14 d.

ir su broliu Benediktu Sigitu Jurčiu OFM suskaitmeninome žurnalą *Aidai* ir įkėlėme į internetą. *Aiduose* labai daug informacijos, bet man įstrigo A. Maceinos straipsniai ir *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* informacija.

Nuvažiavau pas arkivyskupą Sigitą Tamkevičių ir pasakiau, kad noriu kelti *Kronikas* į internetą. Arkivyskupas sutiko ir per pusmetį sukėlėme *Kronikas* ir *Aušrą*. Baigęs darbus arkivyskupui pasiūliau tris temas: A. Maceinos, Lietuvių Katalikų Mokslų Akademijos ir Partizanų knygų kėlimą į internetą. Arkivyskupas pasirinko partizanus, bet patarė vienam to nedaryti, o ieškoti globėjo. Skenavau knygas, o arkivyskupas rūpinosi, kas galėtų būti globėjas. Ir man paskambino A. Svarinskas.

Pirmas susitikimas su Monsinjoru jo bute Vilniuje, Odminių gatvėje, buvo trumpas. Nustebino knygų gausa – ištisa biblioteka geriausių katalikiškų, patriotinių knygų. Ir visas jas Monsinjoras buvo skaitęs, apie visas turėjo, ką pasakyti. Ir štai pirma pamoka. Pamačiau V. Ašmensko knygą *Generolas Vėtra* ir išsaciau skeptišką požiūrį, nes man nepatiko knygos stilius. Čia buvo mano klaida. A. Svarinskas paaiškino, kad V. Ašmenskas – labai garbingas žmogus. Jis buvo kariškis, jo profesija atsispindėjo ir jo kūrybos stiliuje. Pirmajame susitikime su Monsinjoru nieko nekalbėjome apie bendrus projektus – gal A. Svarinskas tik norėjo susipažinti su žmogumi, kuris drįso reklamuoti *Kronikas* internete (*Kronikų* kėlimas į internetą daug ką stebino).

Antrasis susitikimas buvo labai rezultatyvus: pagal mano rekomendacijas Monsinjoras nupirko partizana.org vardą ir vietą JAV serveriuose svetainei laikyti. Prasidėjo darbai. Aš kėliau A. Svarinsko parinktas knygas į svetainę, o Monsinjoras rašė ir kėlė straipsnius.

Naujos internetinės technologijos Monsinjorui labai patiko. Matydamas jo nuotaikas ir pasiryžimą pasiūliau kurti internete dvi naujas svetaines: „Už Dievą ir tėvynę“ (*prodeoetpatria*) ir publikuoti žurnalą *Laiškai lietuviams* (beveik visus jo numerius Monsinjoras turėjo savo bibliotekoje). Svarinskas su džiaugsmu sutiko ir užregistravo svetaines savo vardu. Į svetainę *prodeoetpatria* jis kėlė straipsnius, aš skenavau ir kėliau labai įdomius žurnalo *Laiškai lietuviams* numerius.

Svetainė *partizanai.org* augo. Į ją įvairiais formatais kėliau A. Svarinsko parinktas knygas, o jis – straipsnius. Be to, sudėjau Antano Maceinos knygas ir Tatjanos Maceinienės knygas apie jį Sauliaus Maceinos (A. Maceinos sūnaus) svetainėje *maceina.lt*.

Visas svetaines tiek A. Svarinskas, tiek S. Maceina laikė JAV serveriuose, kuriais labai pasitikėjau dėl ilgamečio darbo, puikaus serviso ir patikimumo. Tas pasitikėjimas tiek užmigdė mane, kad net nedariau svetainių kopijų savo kompiuteryje. Bet nelabasis nemiega. 2012 m. gegužės mėnesį vieną dieną mane pasiekė nemaloni naujiena: JAV kompanijos serveriai uždarė A. Svarinsko paskyrą ir sunaikino svetaines. Priežasties nenurodė. Taip pat sunaikino *maceina.lt* svetainę, bet paskyros neuždarė. Pradėjau atkūrimo darbus. MonsinJORUI tai buvo didelis smūgis: daug širdies buvo įdėta į projektus... Teko vienam atkurti, kas buvo sunaikinta. Bendravimas su MonsinJORU atsinaujino tik tų metų rudenį: jis sugebėdavo užmiršti nuoskaudas.

MonsinJORO prioritetai: Dievas, Tėvynė, Kristus, Bažnyčia, Tiesa, Šviesa. To jis siekė visomis jėgomis, visu gyvenimu – jokios blogio jėgos jo negalėjo sustabdyti. Jis turėjo ir įgimtą grožio jausmą: savo svetainėms *prodeoetpatria.lt* ir *partizanai.org* sukūrė dizainą-vaizdą, o svetainei *laiskailietuviams.lt* parinko šviesų dizainą.

MonsinJORAS norėjo, kad kuo daugiau žmonių mylėtų Dievą ir Tėvynę, žinojo, kad geriausiai tam padės pavyzdžiai – herojai, jų gyvenimas, kūryba. Jis parinkdavo publikuoti internete labai vertingas knygas, kurios visuomenei buvo mažiau žinomos. Tik MonsinJORO A. Svarinsko dėka tapo plačiau žinomos:

- Adelės Dirsytės maldaknygės, publikuotos *lbbkronika.lt* svetainėje. Sakiau jam, kad vien šių maldaknygių publikacija – didžiausias jo nuopelnas.

- Partizanų maldos, publikuotos *partizanai.org* svetainėje. Šie autentiški dokumentai liudija, kokie žmonės buvo partizanai, kaip ir MonsinJORAS kovoję už Dievą ir Tėvynę.

- Lietuvių archyvas: karo metais išleistos knygos apie bolševikų-okupantų nusikaltimus Lietuvai ir lietuvių tautai.

Labai daug gerų religinių, patriotinių, istorinių knygų iš Monsinjoro A. Svarinsko bibliotekos skelbiama jo svetainėse *prodeopatria.lt* ir *partizanai.org*. Monsinjoro dėka publikuojamos ir Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos knygos.

Bendraujant su Monsinjoru visada stebino jo tiesumas, drąsa, noras gėrio visiems. Iš kur visa tai?

Pirmasis šaltinis – besąlyginis Monsinjoro tikėjimas ir pasitikėjimas Dievu. Jis labai vertino maldą.

Antrasis šaltinis – jo gimtas kaimas, tėvai, jaunystė nepriklausomoje Lietuvoje.

Trečiasis – geriausi žmogiškumo pavyzdžiai. Jis mokėsi iš visų žmonių, ypač to paties likimo. Kuklumas, o ne puikybės leido jam mokytis visą gyvenimą.

Ketvirtasis šaltinis – knygos. Labai didelė jo biblioteka. Ir visos knygos perskaitytos, pabrauktos geriausios mintys. Tokio apsiskaitymo ir išsilavinimo galėtų pavydėti bet kuris profesorius ar akademikas. Meilė knygoms, jose surašytoms išminčiai ir tiesai bei meilė artimui siekiant, kad visi skaitytų ir tobulėtų, skatino Monsinjurą skelbti knygas internete. Be to, jis mielai skolindavo knygas iš labai didelės savo bibliotekos. Sakė, kad daug knygų negražindavo... Absolūtus krikščioniškas nesavanaudiškumas. Viskuo dalydavosi: maistu, knygomis, pinigais, žiniomis.

partizanai.org

prodeopatria.lt

Albina Žiupsnytė

DIEVAS PRIARTINA

...Apie garsųjį kunigą Svarinską girdėjau nuo pat jaunystės. Kad labai drąsus, kad sovietų valdžia jo baisiausiai nemėgsta, persekioja, teisia, tremia..., kad kankinys dėl Tikėjimo ir Lietuvos. Nuolat apie jį kalbėjo užsienio radijas, vienas kitam šnibždėdavo tikintys žmonės: kunigas Svarinskas pasakė tą, pasakė taip, jį suėmė, bet teisme jis pareiškė... ir t. t. Atrodė, kad nuolat jaučiu to kovotojo buvimą, ir tai teikė tvirtumo, pasitikėjimo, aiškumo! Teikė Vilties.

Tamsieji laikai baigėsi. Kūrėsi Lietuvos valstybė. Monsinjoras Svarinskas išliko tiesos sakytoju ir kovotoju už krikščioniškąsias vertybes. Iki šiol jį tebejaučiu kaip ir jaunystėje – pro painiausias istorines tendencijas, visuomenės pasimetimą vertybėse tebegirdėti atkaklus sujaudintas Tiesos balsas.

Papasakoti betgi norėčiau ne apie kun. Svarinską – kovotoją, patriotą, teisuolį. O apie jo artumą Dievui, buvimą jo įrankiu... Visai netikėtai tai atsiskleidė per nedidelę istoriją.

Vasaromis mudvi su drauge gyvename vienkiemyje – tokioje nedidelėje trobelėje pamiškėje. Nuo čia beveik nematyti kitų gyventojų. Kaimas už kilometrą. Prie keliuko, vedančio per laukus ir krūmynus mūsų link, gyvena artimiausi ir draugiausi kaimynai. Jei bėda, mes pas juos. Ir ne tik mes, bet ir mūsų draugai pakeliui pas juos užsuka kaip pas gimines, nes kaip neaplankyti mieliausios senolės močiutės Pranutės, seniausiai perkopusios 90 metų ir artėjančios prie 100... Gal penkiolika metų kas rudenį atsibučiuojame:

– Tai, vaikeli, gal jau nebepasimatysime pavasarį, gal jau pamirsiu...

Bet štai pavasaris ir saulėtame kieme parvežta iš miesto sėdi močiutė, tokia pat balta, nė kiek daugiau nesusiraukšlėjusi, vis tokia pat meilinga, apkabinanti, pakalbinanti, pasiilgstanti.

...O tą liepos mėnesį užsukusios pas Pranutę radome ją susigraudinusią, ašarotą, sako:

– Labai noriu į bažnyčią... Noriu, kad susirinktume ir rožinį sukalbėtume...

Matyt, kad močiutei sunku „dūšioj“, o prašyti, kad atvežtų kunigą, varžosi. Nori pati nuvykti, tačiau jos gabenti artimieji nelabai nori, kad nenukristų, neužsigautų. Vežimėlio neturi, nes jai ir nereikia, vaikšto su lazdele. Į mano siūlomą vežimėlį gal ir nesėstų, nes ji gi... sveika. Aplinkiniams, įnikusiems į savus darbus, irgi nelabai aišku, ar senolei tikrai taip svarbu būtent dabar toji bažnyčia, o gal tik tokios kelių valandų užgaidos...

Viskas būna aišku tik Dievui. Kitą dieną skambina gerasis mūsų bičiulis Donatas:

– Vežu monsinjorą Svarinską į Vilnių. Ar galėtume užsukti pailsėti ir papietauti?

Kurgi ne!? Toks svečias! Negirdėta laimė pabendrauti su žmogumi, kurį visą gyvenimą laikiau herojumi! Ir tuoj dingtelėjo mintis, ar nesutiktų jis aplankyti ir močiutės Pranutės, pasišnekėti, kaip senas su senu, gal išpažinties... Skambinu senolės namiškiams. Laimei, duktė namie. Sako: „Puiku, lauksiu, tik šortus pakeisiu į sijoną...“

Atvažiavo. Iš pradžių pasėdėjome lauke iki baigs virti bulvės. Monsinjoras Svarinskas geros nuotaikos (ar būna blogos?), pasakoja apie naujausią susitikimą su jaunuimu, linksmi stebisi, kaip jį tokį seną vis kviečia studentija, jaunimo korporacijos pasikalbėti, dalyvauti šventėse. O mums nė kiek nenuostabu – toks kupinas gyvastingumo, humoro, jaunas dvasia kun. Svarinskas. Žinoma, iškentėtos skriaudos nedingo – ką neteisingo prisiminęs, žiūrėk, susigraudina iki ašarų, bet tuoj vėl šypsosi, vėl linksmas.

Pietaujame mano kambaryje. Čia ant rąstinių sienų daug senoviškų oleodrukų. Svečiui patinka, sako galįs daugiau padovanoti. Jam patinka ir mano

karpiniai. Surandu nediduką padovanoti... Tik niekaip neatsistebi monsinjoras, kaip čia mes vienos „vidury miškų“ gyvename.

„Kaip Sibire!“, – sako, ir mano vaizduotėj stojas tamsi taiga ir palei ją šen ten išsimėtę trobelės. Gal kiek ir panašu, tik mūsų „taiga“ nesiekia nė kilometro, o vakare girdėti greitkelis...

Baigiantis pietums užsimeiname apie Pranutę. Gal monsinjoras sutiktų, gal galėtų... trumpam?

Žinoma, sutinka. Kaip akmuo nuo širdies nusirito. Pas kaimynus jau nebelydime.

Paskui sužinojome, kad pokalbis su močiute buvo labai sėkmingas. Monsinjoras stebėjosi, kokios šviesios sąmonės ir geros atminties išlikusi senolė. Jiedu tikrai turėjo apie ką pasikalbėti. Jeigu reikėjo Pranutei stiprybės, tai monsinjoras, tikras Dvasios karys, tikrai ją suteikė...

Išvykus garbingam svečiui, mudviem su drauge liko įspūdis, kad tikrai ne dėl mūsų įvyko šis susitikimas, kad mes tik buvome „pakeliui“ pas žmogų, kuriam tikrai reikėjo Dievo priartėjimo. Ir kad monsinjoras Svarinskas yra tikras Dievo pasiuntinys, Tarnas, pasiunčiamas kur reikia, girdintis Dievo valią, ją vykantis... Kad jo Lietuva – ir visas kraštas, ir kiekvienas žmogus...

Šnekučiuojamės su drauge apie svečią, džiaugiamės ir... tik vakarop randaime pamirštą monsinjoro Svarinsko telefoną. Laimai, pavyksta rasti žmogų ryt iš ryto važiuojantį Vilniun į darbą ir sutinkantį pamirštą daiktą nuvežti.

Kai draugė anksti rytą nuskuodžia prie vieškelio įduoti telefoną, jau mato kieme močiutę Pranutę, linksmą ir nurimusią, kupiną gerumo kaip visada...

Vanda Juknaitė

ŠAUKIANČIOJO TYRUOSE BALSAS

Monsinjoras Alfonsas Svarinskas gūdžiais laikais buvo pašauktas tapti Šaukiančiojo tyruose balsu, kuris kiekvienai kartai, kiekvienam šimtmečiui prakalba savaip.

Pirmą kartą kunigo pavardę išgirdau sovietmečiu, apie 1975 m., visai sekularioje aplinkoje, *Tarybinės moters* redakcijoje. Iš komandiruotės grįžusi žurnalistė pasakojo apie kunigo bendravimą su vietos valdžia, pasakojo kaip šaunų anekdotą. Tikintiesiems Viduklėje buvo uždrausta su procesija ir giesmėmis lydėti mirusiųsiuosius į kapines, neva procesija trukdanti eismui. Ganytojas draudimą paskelbė iš sakyklos ir pasakė:

– Gerai, valdžios mes turime klausyti. Dabar laidodami pasidalinsim į dvi grupes ir giedodami eisim šaligatviais, kad netrukdytume eismui.

Igyvendinant šį planą, laidotuvių metu gatvės viduriu buvo paleisti traktoriai. Stulbinanti drąsa tais laikais buvo paviešinti tokius valdžios nurodymus, juos privalėjai vykdyti nuolankiai nuleidęs galvą. Tačiau dar didesnis, neregėtas įžulumas buvo, valdžios akimis žvelgiant, jai atsakyti jos pačios kalba. Visiems juk buvo aišku, kad kalbama ne apie eismą. Tai tikras liudijimas, kad Ezopo kalba nebuvo vien literatų išradimas. Tokia kalba tada kalbėjo šeštadalis žemyno.

Tai, kad monsinjoras Alfonsas Svarinskas suspėjo parašyti atsiminimus, yra paskutinysis jo gyvenimo žygdarbis. Atsiminimai rašyti kunigo ranka. Monsinjoras nėra rašytojas, detalės negausios, ir tos, kurios užrašytos, sukrečia Evangelijos jėga. Čia gauname atsakymą į nelengvai suprantamą

Kunigystės šventimus A. Svarinskui suteikęs vysk. Pranciškus Ramanauskas (viduryje) su politiniais kaliniais Abezės lageryje

Evangelijos mintį: kas neišsižada savo tėvo ir motinos, savo brolio ir sesers, negali būti Mano mokinys. Intos kalėjime, dar neįšventintas, jis gauna iš namų siuntinį. Atsiimant siuntinį būtina pasakyti siuntėjo vardą ir pavardę. Alfonsas Svarinskas pamiršta savo motinos vardą. Atsimena tik po keleto mėnesių, netikėtai išgirdęs, kaip ją šaukia tėvas. Tas, kuris tvarko mūsų gyvenimus, savo dešiniąja uždengia žmogiškus ryšius, atsistodamas priešais veidu į veidą – tik per Jį, tik su Juo ir Jame mes pajėgūs atpažinti savo artimą.

Kaip Senojo Testamento šventasis į kunigus Monsinjoras iššventinamas pačioje degančioje krosnyje – kalėjimo ligoninėje. Jau vilkėdamas suplyšusius kalinio drabužius jis guldo savo galvą į dar didesnę pavojų, tarytum trokštų pamatyti, kaip prasiskiria liepsnos prieš tą, kurio vardas Jėzus. Iššventina jį kitas kalinys – vyskupas Pranciškus Ramanauskas.

Atsiminimuose Monsinjoras išrengia praėjusį laiką, apnuogina jį iki savo paties nuogumo. Iš marškinių sesuo atpažįsta, kad išėjęs pas partizanus brolis gyvas. Pasklidus gandams, kad klierikas Svarinskas paklotas su kitais miestelio aikštėje, sesuo nueina į miestelį pasižiūrėti. Vyrų veidai taip

sudarkyti, kad pažinti neįmanoma. Sesuo neišlaiko ir pasilenkusi atsega vieno iš jų švarką – marškiniai ne brolio. Žinant, kad aikštės buvo stebimos ir pagal atėjusiųjų elgesį buvo nustatomi partizanų artimieji, turime suprasti, kokią gyvybės ir mirties kainą turi šis sesers judesys. Kalėjimų kryžius kunigą Alfonsą Svarinską išrengia galutinai. Visiškai nuogi kalėjimo partyje, vienintelėje vietoje, kur gali susitikti nesekami, kunigas ir ukrainiečių arkivyskupas Josifas Slipyj vienas kitam išpažįsta savo nuodėmes, apsirengę mažiau kaip Nukryžiuotasis.

Monsinjoro Alfonso Svarinsko atsiminimai įsiterpia į mūsų gyvenimą esminiu trūkstamu balsu. Jie visiems laikams išsprendžia V. Mykolaičio Putino, vadinto ir prisitaikėliu, ir bailiu, bylą. „Intoje sužinojau, kad pas gydytoją Vladą Šimkūną atvyko jo sužadėtinė Leontina. Po devynerių metų ji atvyko į pasimatymą ir atvežė Vinco Mykolaičio Putino eilėrašį „Vivos plango. Mortuos voco“. Šis eilėraštis plito iš vieno lagerio į kitą, buvo perrašinėjamas. Kaliniai jį mokėjo atmintinai, kaip maldą. Jis atitiko to meto dvasią ir beviltišką kalinių dalią.“¹³

Tuos, kurie yra girdėję tikrai rūstų Monsinjoro balsą, nustebins, su koku švelnumu jis kalba apie savo gyvenimo keliuose sutiktus žmones. Sunku įvardyti, ko verta išsaugota ateities kartoms Šimkūnų šeimos istorija. Tikiu, ji atsistos greta gražiausių mūsų kultūroje meilės legendų. Paskutiniai profesorius Levo Karsavino metai pasakojami su begaline šiluma ir pagarba suvokiant būtinybę neatiduoti jo bevardžiam pasmerktųjų kapinynui. „Paėmiau nuo eterio buteliuką ir, cheminiu pieštuku surašęs prancūzų kalba trumpą Karsavino istoriją, įdėjau į jį. Buteliuką užliejome smala ir įdėjome į mirusiojo pilvo ertmę. Jis buvo palaidotas su tuo buteliuku. <...> Po to mirusį išnešėme į vachtą (sargybos būstinę). Nešė kaliniai. Vachtoje sargybiniai jau išskrosta lavoną dar per kablą perduria durtuvu (jei neva dar gyvas). Palaidojo jį lagerio kapinėse.“¹⁴ Čia visas Monsinjoras, visas jo gyvenimas ir veikla – ne tikėjimas, kad bus, o nepalaužiamas tikėjimas, kad JIS yra

¹³ *Nepataisomasis*. I dalis. Vilnius: Versmė, 2014, p. 147–148.

¹⁴ Ten pat, p. 126–127.

LAISVĖ, čia ir dabar, tarytum kalėjimas būtų vienadienė smulkmena, ne šimtų šimtai kilometrų amžino įšalo, penkiasdešimt geležine uždanga apjuostų metų.

Santa Kančytė

AMŽINA MONSINJORO SVARINSKO KOVA

Mano seneliai mirė anksti ir aš neturėjau progos gerai jų pažinti. O štai Aneliutę, jai dabar devyniasdešimt ketveri, pažinti galėjau. Dešimtį metų ji „stovyklavo“ Sibire. Pažinti galėjau Marytę – jai devyniasdešimt šešeri: septynerius metus ji nežinojo – gyvas ar miręs jos vyras ir dukrelės tėvas. Vėliau patyrusi, kad karo sukuriuose jis per Vokietijos DP stovyklas atsidūrė Amerikoje, Dievui padedant, išvyko „stovyklauti“ ten. Grįžo su vyru Lietuvon tik pastaraisiais metais. Monsinjoro Alfonso Svarinsko lagerio bičiulis¹⁵ atsiminimuose rašo, kad Stalinui mirus paleidžiamus politinius kalinius lagerio viršininkas palydėjo žodžiais: „Gana, pasisvečiavot, o dabar važiuokite namo...“ Monsinjorą Svarinską pažinau taip pat tik jo senatvėje.

Tik iš tiesų šis žodis – senatvė – netinka nei Aneliutei, nei Marytei, nei mons. Alfonsui. Sensta tik jų kūnas, o jų prote, širdyje ir valioje vis labiau ryškėja jaunatvės dvasia. Tai toji pati dvasia, kuri padėjo jiems nepalūžti „stovyklaujant“ tremtyje, egzilyje, kalėjimuose. Sendami jie jaunėja, nes toks yra atpildas už ištikimybę tiesai. Galiausiai tvirtai tikiu, kad po mirties jie gers – o mons. Alfonsas tai jau daro – iš Amžinojo Jaunystės Šaltinio.

Tad kodėl kalbu apie senatvę? Todėl, kad mano karta, jaunoji karta, gyvai turėjo progos sutikti monsinjorą Svarinską jau seną. Ir čia slypi pavojus klaidingai galvoti, kad tarp mūsų ir jo glūdi praraja – kiti laikai, kitokie žmonės, kiti principai ir iššūkiai. Kad tai, kas tiko ir vedė mons. Svarinską, nebetinka mums. Turime darsyk, šįkart nuoširdžiai, paklausti: kas jūs, monsinjore Svarinskai?

¹⁵ Kazimieras Lukoševičius, 1991: „Kalinio Nr. Č-931. Užrašai“. *Nemunas*, Nr. 9, p. 24.

Man monsijnoras Svarinskas pirmiausia yra mokytojas, išmokęs trijų pamokų.

Pirma. Kova nesibaigia. Vladimiro lageriuose miręs kitas lietuvių tautos ganytojas arkivyks. Mečislovas Reinys savo kameros draugui šv. arkangelo Mykolo šventės proga kalbėjo: „Kovojančio archistratego dvasia, nugalėjusi apokaliptinį slibiną, turėtų būti gyva ne tik Rytų Bažnyčioje, bet ir pas mus, krikščionis, kurie iš nežinojimo dažnai tarnauja Dievui klaidingu keliu, nuolat kartodami: „taika, taika“, kai tuo tarpu nėra jokios taikos.“¹⁶ Kova, kurią kovojo mons. Alfonsas, nėra pasibaigusi, nes tai nebuvo tik kova prieš Sovietų Sąjungą ir Lietuvos okupaciją, tai buvo kova prieš kiekvieną Melo imperiją ir prieš patį melo tėvą. Kas šios kovos nemato, jau yra žuvęs.

Antra. Pergalė šiame kare ir kiekviename mūšyje turi savo kainą. Kas bijo ją mokėti, nevertas pergalės ir jos nepasieks. Mūsų tėvų ir senelių kartos ją jau mokėjo. Lietuva išpirkta kankinių krauju. Nuo Kražių skerdynių iki kiekvieno, kentėjusio kalėjimuose, lageriuose, tremtyje, egzilyje, netekusio darbo, turėjusio apleisti savo namus, – Lietuva išpirkta krauju tų, kurie nebijojo mokėti kainos. Mons. Alfonsas su šypsena mokėjo baudas už Vėlinių procesijas sakydamas, kad Valančiui dar ne tiek teko. Jis priėmė trigubo kalėjimo kainą. Galiausiai jau Nepriklausomoje Lietuvoje jis nesvyruodamas mokėjo jam tekusios paniekos kainą, kai į jį žvelgta kaip į tą, kuris nesupranta, kad kova jau pasibaigusi. Mūsų karta taip pat turi suprasti, kad ir mums teks mokėti kainą; kad ir mes neliksime nekentėję už tiesą; kad nebus pergalės be aukos.

Galiamiausiai trečia. Monsinjoro Svarinsko jėgos šaltinis buvo jo begalinis nuolankumas, pasidavimas Kristui. Jis mano kartą turi išmokyti, kad stiprūs yra ne tie, kurie prieš nieką nesiklaupia. Stiprūs yra tie, kurie klaupiasi prieš tikrąjį Karalių. Mons. Svarinsko bute Odminių gatvėje mano akis pirmiausia patraukė ne daugybė jam skirtų austinių juostų, o jo altorėlis. Ir sutikus

¹⁶ Nerijus Pipiras: „Arkivyskupas Mečislovas Reinys – šventumu spinduliuojanti asmenybė“.

sesę Moniką giliausią išpūdį paliko ne tai, ką ji iškentėjo dėl Lietuvos, o tai, kad Šventąją Komuniją visuomet priima atsiklaupusi. Mažytė, liesa sesuo suklumpa prieš savo Karalių. Taip ir mons. Svarinskas yra pagarbios Dievo baimės pavyzdys.

Būtent pagarbi Dievo baimė ir meilė Dievui monsinjorą Svarinską darė tikru geruoju ganytoju. Jis visur ėjo paskui savo avis. Štai todėl Aneliutė, dešimtį metų gyvenusi tremtyje ir kunigą Svarinską sutikusi tik žiloje senatvėje, jau Nepriklausomoje Lietuvoje, sutiko jį kaip savą žmogų, kaip tą, kuris „buvo su mumis“. Toks pats savas monsinjoras Svarinskas turėtų būti ir mano kartai. Kad eidami į kovą jaustumė jį einantį greta, kaip jis ir žadėjo. Kunigas Svarinskas mirė sulaukęs senatvės, bet kartu – jis žuvo kovodamas tą kovą, kuri dar nėra pasibaigusi ir nesibaigs iki šio pasaulio galo. *Pro Deo et Patria.*

Aleksandras Žarskus

PRISIRIŠĘS PRIE DIEVO

*Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo
ir žvalgosi atgal, netinka Dievo karalystei
(Lk 9, 62)*

A. Svarinsko asmenybei mažai kas lieka abejingas. Vieni ja žavisi, o kiti priešingai – piktinasi. Iš vienos pusės tai – keista, iš kitos – natūralu, nes kyla iš prieštaringos žmogiškos prigimties, kurios prieštaringumas retai sąmoningai suvokiamas ar svarstomas. Prisimenant šią ypatingą asmenybę yra gera proga susimąstyti apie žmogaus prigimties slėpinius, o ypač apie tamsiuosius jos užkaborius, kurie retai teiškyla į sąmonės šviesą, tačiau stipriai veikia žmogaus gyvenimą. Ypač lemtingais momentais, kai reikia pasakyti „taip“ arba „ne“, su kuo man pakeliui arba nepakeliui.

Aptarti prieštarinę žmogaus prigimtį skatina ir J. Prapiestis studija „Pūščios slėpiniai“ apie Dzūkijos partizanus, kurią jis parašė remdamasis savąja patirtimi, liudytojų apklausomis ir įsigilinęs į KGB archyvus¹⁷. Juo lab kad ir Svarinskas buvo partizanas. Sunkiai suvokiamus dalykus aprašė J. Prapiestis. Pasak studijos autoriaus, pagrindinė mintis: *ir pagarba, ir panieka partizanams taip arti, greta*. Iš kur tas prieštaringumas, kaip ir Svarinsko atžvilgiu? Ką kaltinti dėl partizanų virsmo į išdavikus ir smogikus? O gal tikslingiau susivokti ir, prieš metant akmenį į svetimą daržą, apsidairyti

¹⁷ Juozas Prapiestis. Pūščios slėpiniai arba uždrausto laiko beiėskant. *N. Židinys-Aidai*, 2011, Nr. 1–3.

savuose namuose? Kaip aš būčiau pasielgęs tokiomis ar panašiomis sąlygomis? Įsigilinkime į save, kad būtų mažiau smerkimo ir kaltinimų, bet daugiau supratimo ir meilės. Tokio supratimo, kokį J. Prapiestis išreiškė vaizdelyje „Feliksos mįslės“¹⁸ – visiems priešingų pusių kovotojams ir jų aukoms tas pats – Amžinatilsis.

Kūnas ir siela, šviesa ir tamsa, gėris ir blogis, meilė ir neapykanta, dangus ir pragaras, nusizeminimas ir puikybė bei daugybė kitų prieštarų slypi žmoguje. Galima sakyti – visos, tačiau svarbiausias klausimas – kiek mes tai sąmoningai suvokiame. Dažniausiai žmogus save suvokia per šviesiąsias prieštarų puses, o tamsiųjų savosios asmenybės pusių nenori pripažinti ar net linkęs jas neigti. Pasak mistikų, tamsioji žmogaus pusė yra tokia baisi, kad neturinčiam pakankamai tikėjimo ir vilties Dievas iki galo jos neatskleidžia, kad šis nepalūžtų. Sąmoningai prieštarinę savo prigimtį suvokiantis žmogus gali ją valdyti, o nesuvokiantis nuo jos priklauso ir tampa jos valdomas. „Kap ca yr?, – klausia Prapiescio herojus Feliksa. – Vienas vabalo neužmina, o kitas žmogų užmuša. Gal kokia Viešpaties klaida? Juk viskas jo valioje – visi gyvenimai.“

Žmogų valdo du pagrindiniai instinktai. Vienas jų kyla iš kūno, o kitas raginimas ar nuojauta ateina iš sielos. Kūnas ir protas mus skatina: išlik, išgyvenk bet kuria kaina. Tai natūralus kiekvienoje gyvoje būtybėje esantis instinktas. O siela ir širdis ragina priešingai: pasiaukok, atiduok, meilė svarbiau už gyvybę! Nors kūno ir proto balsas yra stiprus ir logiškas, o sielos ir širdies paskatos – tylios ir nelogiškos, visi savo viduje jaučia, kad svarbesnis yra tylus sielos raginimas: pasiaukok, nors žmogus gali to nepripažinti ir piktais žodžiais neigti, kad negirdėtų širdies balso.

Evangelijoje Jėzus nuolat ir įvairiais žodžiais bei palyginimais ragina ištrūkti iš kūno vergijos: atsižadėti gyvybės (Mk 8, 34–36), atsižadėti turto (Mt 19, 21–22), neprisiršti prie šeimos (Mt 10, 37–39), nesirūpinti rytojumi (Mt 6, 25–34), ieškoti tikrojo lobio (Mt 6, 19–21), nesidairyti atgal:

¹⁸ Juozas. Prapiestis. Pasaulė prasideda sodzun. *Aidai*, 1998, p. 154–156.

Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, netinka Dievo karalystei (Lk 9, 62). Šie ir kiti Jėzaus nurodymai ragina mus klausytis ir paklusti širdies balsui. Klausimas sau pačiam: kiek aš pats esu atidus šiems Jėzaus pamokymams? Gal visai apie tai nesusimąstau ar laikau tik gražia, bet neįgyvendinama siekiamybe?

Pirmąjį A. Svarinsko pamokslą išgirdau, berods, Kaune, Aleksoto bažnyčioje. Patraukė nuoširdumas ir jaudinantis vidinis užsidegimas. Atmintyje išliko pavyzdys apie kolūkietį, kuris, paskirtas vyresniuoju arkliniu, nustojo lankyti bažnyčią. Tai galima palaikyti ir humoru, tačiau jame taikliai išreikšta visais laikais, o ypač šiandien labai pavojinga tendencija – kūno poreikius iškelti į pirmąją vietą. Žmogus, vartojant palyginimo žodžius, atsigręžė atgal – ar lankymasis bažnyčioje nepakenks jo gerovei ir karjerai. Tai tik grėžiojimosi pradžia, tačiau susiklosčius ypač sunkioms aplinkybėms žmogus, būdamas labai prisirišęs prie turto, šeimos ir kūno gyvybės, gali visai nebegirdėti sielos balso ir tapti išdaviku ar net priešu užduotis vykdančiu smogiku, kaip kad atsitiko su kai kuriais partizanais. Jei nėra prisirišimo prie Dievo, patys kilniausi idealai virsta priešybe. A. Svarinskas buvo vienas iš tų, kurie niekada nesigrėžiojo, nepaisydami grėsmių. Tai liudija saugumiečių jam suteikta pravardė – *Nepataisomasis*, atitikmuo evangelijoje būtų *Nesigrėžiojantis*. Tai prisirišusio prie Dievo vardas.

Beatodairišką jo tiesumą netiesiogiai rodo ir tai, kad jis nepakilo karjeros laiptais. Valdžios struktūroms ypač netinka nesigrėžiojantys. Kai A. Svarinskas grįžo iš Mordovijos lagerio, kurioje jo paklausė: „Gal jau razumnesnis tapai?“ Kitaip sakant: „Gal jau atsigrėžei?“ „Tai, kad ne“, – toks buvo eilinis tiesus atsakymas.

Kodėl valdžios struktūrose esantys labiau linkę grėžiotis? Atrodytų, turėtų būti priešingai, ypač bažnytinėje institucijoje. Priežastis labai žemiška: buvimas valdžios struktūrose žmogui suteikia apgaulingą saugumo ir stabilumo jausmą, o prisirišimas prie Dievo blanksta, jei iš viso jo būta. Apie žmogaus gyvenimo pagrindą pranašas Jeremijas taip sakė: *Prakeiktas žmogus, kuris žmonėmis pasitiki ir ieško stiprybės trapiame žmoguje, kai jo širdis*

nuo Viešpaties nusigręžia (Jer 17, 5). Kuo aukštesnė padėtis valdžioje, tuo labiau valdžios žmogus savo gyvenimo atramą sieja su valdžios struktūromis, tuo svarbesnė jam tampa užimama vieta. Taip iš kūno kylantis išlikimo instinktas vis labiau užgožia tylų sielos balsą. Tokius Jėzus vadino mirusiais ta prasme, kad jei siela nebeturi įtakos žmogaus gyvenimui, nors kūnas ir gyvas, – toks žmogus jau miręs (plg. Mt 8, 22).

Žmogaus veiksmų – nuodėmingų ar dorybingų – šaknis yra ta pati – prisirišimas, kuris gali būti nukreiptas į kūną bei žemiškas vertybes arba į sielą ir Dievo karalystės ieškojimą. Todėl pagrindinis religinis veiksmas yra auka: atsižadėk, atiduok, palik, atsirišk... Jis nukreiptas prieš kūno instinktą išlikti bet kuria kaina, todėl auka yra tokia skaudi ir žeidžianti. Tačiau atsižadėjimas taip pat kreipia į prisirišimą, tačiau priešinga linkme – link sielos ir Dievo. Tas, kuris iš meilės vieniems nekenčia kitų, dar tebėra prisirišęs prie žemiškų vertybių. Tiesa, šias vertybes jis jau skirsto, rūšiuoja į geresnes bei blogesnes, tačiau prisirišimo prie sielos ir Dievo dar nėra.

Kai kam nepatinka griežta ir be nuolaidų Svarinsko kalba komunistų ir bedievių atžvilgiu. Paviršutiniškai žvelgiant galima manyti, kad jis iš tiesų buvo piktas ir neatlaidus. Tačiau jo pamoksluose vyravo ne protas, bet širdis. Kiek man teko girdėti, kiekviename pamoksle būdavo vietų, kai jausmai jam perpildydavo krūtinę, o ašaros gniaužė gerklę. Tai gana patikimas bruožas, rodantis, kad jis gyveno daugiau širdimi, nei vadovaudamasis loginiu protu. Juk visas jo gyvenimas neprotingas ir nelogiškas. Gyvenantysis širdimi, nors kartais kalba ir griežtai, tačiau pykčio nenešioja, nesmerkia. Su blogu žmogumi būtina kovoti išoriškai, tačiau negalima jo smerkti. Smerkiantysis juokauti nesugeba. O Svarinskas mokėjo juokauti net su savo priešais – tarytojais ir kalėjimo prižiūrėtojais.

Stačiatikių dvasinėje tradicijoje yra (ar jau tik buvo) paprotys atsiprašyti už išorinio apsiėjimo griežtumą: *Prostitute za neliceprijatnostj* (atleiskite už nemalonų veidą ar aštresnius žodžius). Veidas yra žmogaus išorė. Nors veidas ir žodžiai kartais būna rūstoki, tačiau viduje žmogus yra priimamas ir mylimas. Tai rodo atsiprašymo formulė, kuri dažniausiai būdavo ištariama atsisveikinant.

Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje: mons. A. Svarinskas, kun. R. G. Skrinskas, kun. L. Virbalas (dabar arkivyskupas)

Galima drąsiai sakyti, kad Svarinskas, nors ir negailėdavo aštrių žodžių, tačiau kaip ir dera kiekvienam tikram Jėzaus sekėjui – neteiskite ir nebūsite teisiami – viduje pykčio nelaikė, buvo atleidžiantis, mylintis. Reikia manyti, kad minėtą atsiprašymą, nors ir neištartą, Svarinskas nešiojosi savo širdyje. Priešingu atveju jis nebūtų sulaukęs tokio garbingo amžiaus, nes vidinis pyktis be laiko nuvaro žmogų į kapus.

Žmogaus pažiūros į Svarinską ar partizanus, jo pagarba ar panieka yra tarsi lakmuso popierėlis, rodantis, kuo jis vadovaujasi: kūno instinktu – išlik, išgyvenk ar tyliu širdies balsu – pasiaukok. Nuo to priklauso ir prisirišimas prie vienokių ar kitokių vertybių.

Gediminas Adomaitis

KUNIGAS IR KOVOTOJAS

Ankstyvoji pažintis

Su Monsinjoru Alfonsu Svarinsku susipažinau jau Atgimimo laikotarpiu. Apie šį tvirtą kovotoją už Bažnyčią ir Laisvę daugiausia buvau girdėjęs iš sovietinės spaudos, kuri jį niekindama tik išgarsino. Be to, sovietinę spaudą visi gerai mokėjome skaityti „tarp eilučių“: jei niekina, vadinasi, geras žmogus. Šią tiesą ir monsinyoras ne kartą išsakė. Garsiąją antraštę „Kas jūs, kunige Svarinskai?“ žinojo visi Lietuvos žmonės. Tikintieji tiesos žodį išgirdavo per pamokslus, gimines ir pažįstamus. Tiesą apie kunigo A. Svarinsko gyvenimą aš išgirdau svečiuodamasis pas pusbrolių kunigą Leonardą Kavaliūną (mano mamos sesers sūnų), kuris buvo klebonu Bartininkuose, o paskutiniaisiais gyvenimo metais – Aleksoto bažnyčioje Kaune. Pas kunigą Leonardą pasiskaitydavau ir *Katalikų Bažnyčios Kroniką*. Jis keletą kartų minėjo kunigą Svarinską ir sakydavo, kad vienintelis efektyvus būdas pagelbėti kenčiantiems kalėjimuose ir lageriuose – protesto parašų rinkimas ir jų kančios viešinimas, ypač per *Kroniką*. Jis, atrodo, ne kartą pats pasirašė dėl kunigo A. Svarinsko išlaisvinimo. Jau vėliau, kai monsinyorą artimiau pažinojau, kartą paminėjau jam, kad turėjau pusbrolių kunigą. Monsinyoras paklausė:

– Kokia jo pavardė?

Pasakiau pavardę ir kur klebonavo. Trumpai pasakė:

– Geras kunigas. – Man toks įvertinimas buvo malonus, nes pusbrolis buvo labai artimas. Žinojau, kad jis buvo tikrai labai doras ir geras žmogus.

Atgimimo laikotarpiu įvairiomis progomis matydamas ir girdėdamas monsinjorą pagalvodavau, kad jis gal per daug kategoriškas, kartais pikto- kas. Atrodydavo, kad viešai bendraujant reikėtų daugiau lankstumo ir diplo- matijos – gal tuomet jis būtų mažiau puolamas. Laikui bėgant geriau, giliau ir arčiau susipažinęs pakeičiau savo nuomonę. Pamačiau, koks jis nuostabus žmogus. Gindamas savo idealus, Bažnyčią, Tėvynę, Laisvę jis buvo tvirtas, tiesus. Buvo Kovotojas. O savo vidumi – šviesus, malonus, turintis puikų humoro jausmą, užjaučiantis kiekvieną nusiminusį, pasiruošęs padėti kiek- vienam, kuriam reikia pagalbos. Jis buvo Kunigas.

Kartą buvom sutarę, kad aš privažiuosiu prie autobusų stotelės, kur jis manęs lauks. Privažiuoju – monsinjoro nėra. Apsidairęs pastebėjau, kad jis atokiau kalbasi su moterimi. Moteris palenkia galvą, monsinjoras palaimi- na. Atėjęs į mašiną sako:

– Šitai moteriškai buvo reikalinga skubi pagalba. Dabar viskas gerai. Va- žiuojam.

Aišku, tai buvo dvasinė pagalba. Vėliau, arčiau bendraujant, ne kartą žiū- rėdamas į monsinjorą pagalvodavau: „Tai šventasis“.

Lietuvos Trispalvė

Pagrindinės monsinjoro gyvenimo vertybės buvo Tikėjimas ir Tėvynė, pagrindiniai simboliai – dešimt Dievo įsakymų ir Lietuvos trispalvė.

Su monsinjoru labai malonu buvo bendrauti istorine-patriotine temati- ka. Laikotarpis, kai rašiau savo istorinius straipsnius, gyniau Lietuvos tris- palvę, mus ypač suartino. Kai kuriuos straipsnius (pvz., „Lietuvos priešų puolimas prieš Trispalvę“) pasirašėme abiejų pavardėmis, kadangi juose buvo išsakyta mūsų bendra nuomonė. Keletas jų buvo platinami didesniais tiražais su bendra rubrika „Perskaitęs duok kitam“. Su šia rubrika buvo pa- skelbti ir keli mano straipsniai. Savo straipsniuose monsinjoras dažnai pa- teikdavo nuorodas į kitų autorių tekstus. Pvz., savo straipsnyje „Ir vėl naujas, bet daug piktesnis bolševikų sąmokslas“ (*Lietuvos Aidas* (LA), 2002 12 03)

rašė: „Siūlau visiems dar kartą paskaityti Gedimino Adomaičio straipsnius: „Ar sutiksime atsisakyti Lietuvos trispalvės“ (LA, 2002 08 22), „Lietuvos trispalvė ir balsavimai“ (LA, 2002 10 09). Tik perskaitę galėsite suprasti, už ką reikia balsuoti ir nuo ko reikia bėgti tarsi nuo baisios infekcijos – žmonių, kurie nepadarė atgailos už savo praeities nusikaltimus ir ruošia naują pražūtį Lietuvai.“ Toks Monsinjoro palaikymas skatino kurti, dirbti ir rašyti. Lietuvos Trispalvės tema Monsinjorui buvo ypač artima. Jis gerai suprato šio svarbiausio Lietuvos simbolio reikšmę okupacijos ir Atgimimo sąlygomis, suprato bolševikų klastas ir viražus Nepriklausomybės laikotarpiu.

Pastebėta, kad bolševizmą dar bandanti palaikyti visuomenės dalis jau-tė didelę neapykantą naujesiems Lietuvos simboliams, ypač Trispalvei. Kai Lietuva dainuodama trispalvių jūromis ėjo į gatves, Nepriklausomybės priešininkai niurzgė pakampėse – kartais jų mintys pasirodydavo spaudoje, ypač rajoniniuose laikraščiuose. Lietuvos Trispalvę jie vadindavo buržuazine, fašistine ir kitais įžeidžiančiais žodžiais. Komunistų partijos pirmasis sekretorius Algirdas Mykolas Brazauskas visiems šiems gaivalams ypač pakėlė dvasią Katedros aikštėje pareiškęs:

–Prie šio skuduro aš nekalbėsiu.

Didesnio ir įžūlesnio Lietuvos Trispalvės paniekinimo negalėjo būti. Mąstantiems žmonėms buvo aišku, kad Lietuvos Trispalvė bus žeminama ir stumiama į antrą planą. Tokio tipo specialistai, jų draugai liberalai greitai surado bendrą kalbą ir būdą, kaip mūsų senąją, garbingą, karališką bordo spalvos Vytauto laikų vėliavą padaryti Trojos arkliu. Šiandien ji, jau perdažyta reikiamomis spalvomis, žavi ne tik persidažiusius bolševikus. Nusišengiant įstatymams ši skaisčiai raudona (tikra bolševikinė, tik su Vyčio ženkle) vėliava kabinama visur ir bet kokiomis progomis. Žinybų vadovai, nusižengdami tiems patiems įstatymams, ruošia savo nutarimus apie raudonų vėliavų iškabinimą prie savų organizacijų. Skiriamos didžiulės lėšos visuotiniam šios vėliavos propagavimui ir išplitimui!!? Jau antrus metus Vasario 16-ąją raudonų vėliavų gausa Daukanto aikštę bando paversti 1940 metų mitingu. Lietuvos visuomenė suskilo: vieni prie savo namų kelia

Trispalves, kiti – bolševikuojantys ir naivuoliai patriotai – skaisčiai raudonas su Vyčio ženklu.

Šį virsmą, o tiksliau klastą, labai gerai suprato A. Svarinskas. Aš bandžiau aiškinti: „Monsinjore, ši kova jau pralaimėta, nes net mūsų garbingi patriotai, žinomi Lietuvoje žmonės yra už vadinamą istorinę vėliavą. Jie nesupranta šios klastos. Aš nenoriu kovoti su šia žmonių grupe. Akivaizdu, kad jie už šią klastą kovos ir ateityje, nes nenorės pripažinti, kad klydo.“ Į tai Monsinjas atsakė: „Ką darysi, kad Dievas jiems sumaišė protą. Kai ši raudona vėliava bus iškelta Gedimino pilies bokšte, gal jiems akys ir atsivers, bet bus jau vėlu. Mūsų pareiga kovoti, kad tai neįvyktų.“ Monsinjas gerbė senąją, garbingą, karališką bordo spalvos vėliavą, siūlė ją, kaip muziejinę, naudoti iškilmingomis progomis.

Monsinjoro laidotuvių metu, taip pat dabar įvairiomis progomis pagerbiant monsinjorą, bandoma naudoti naujadarą, vadinamąją seną istorinę vėliavą, prieš kurios klastingą panaudojimą kovojo Monsinjas. Tai klastingi žingsniai. Mūsų pareiga siekti, kad monsinjas Alfonsas Svarinskas visada būtų pagerbiamas tik Lietuvos Trispalve – vėliava, dėl kurios kovojo jis pats, už kurią aukojo savo gyvybes Lietuvos patriotai, partizanai.

Monsinjas prisimena savo geradarį JAV prezidentą Ronaldą Reaganą

2011 m. vasario mėnesio pradžioje paskambino Monsinjas ir paprašė užteiti. Radau jį sergantį – gulėjo lovoje akis prisidengęs, matyt, šviesa dirgino akis. Perėjus prie istorinės tematikos buvo prisiminta, kad čia pat JAV prezidento Ronaldo Reagano 100 metų gimimo sukaktis. Trumpai prisiminęs savo susitikimą su Ronaldu Reaganu, Monsinjas paprašė: „Ateik rytoj iš pat ryto – reikės padirbėti.“

Rytojaus dieną sėdome prie darbo. Tikriausiai gulėdamas lovoje buvo daug ką apgalvojęs, todėl man padiktavo tris laiškus. Tai buvo laišakai JAV prezidentui Barackui Obamai, atskiras laiškas JAV prezidento Ronaldo

Reagano žmonai Nancy Reagan ir laiškas Jos prakilnybei JAV ambasadorei Lietuvoje Anne E. Derse.

Baigiant pirmąjį laišką Monsinjoras padiktavo tokį sakinį:

„Maskvoje bus pastatytas prezidentui R. Reaganui paminklas. Tikslios paminklo vietos nurodyti negaliu, bet maskviečiai kalba, kad ten, kur dabar yra Kremlius, ateityje bus didelis ežeras, jame plaukios gulbės, o ant kranto stovės paminklas Didžiajam Blogio imperijos nugalėtojiui Ronaldui Reaganui.“ Nors Monsinjoras pasakojo, kad jis tą buvo sakęs pačiam Ronaldui Reaganui, aš dėl tokio sakinio suabejojau: „Monsinjore, ar ne per daug drąsiai čia pasakyta?“ Į tai monsinjoras atsakė: „Nieko, nieko. Viskas gerai. Rašyk.“

Trečiasis laiškas, kaip anų dviejų laiškų lydraštis, buvo skirtas JAV ambasadorei. Pirmieji laiško žodžiai buvo: „Gerbiama Ambasadore, atėjau per savo draugą Gediminą Adomaitį perduoti Jums tris laiškučius, susijusius su prezidento Ronaldo Reagano šimtosiomis gimimo metinėmis.“ Nors ir jausdamas širdies gilumoje padėką už tokį įvertinimą, bandžiau prieštarauti sakydamas: „Monsinjore, kodėl Jūs mane taip pagerbiate? Gal būtų galima išsireikšti ir paprasčiau?“ Daugelį metų jausdamas subtilų puolimą, kartais ir bendraminčių aplinkoje, manydamas, kad šios subtilios niekšybės gal nepasiekė Monsinjoro, aš klausiau dar atviriau: „Monsinjore, o jeigu Jūs mane taip garbingai vertindamas apsirinkate?“ Į tai Monsinjoras atsakė tik jam būdinga humoro gaidelė: „Daug metų sėdint kalėjimuose ir lageriuose man kagėbistai gerai ištreniravo uoslę. Dabar aš žmones tiesiog užuodžiu.“ Tokie nuoširdūs žodžiai mane giliai sujaukino.

Įdomi ir šios istorijos tąsa. 2011 02 15 paskambino Monsinjoras ir paklausė, ar aš eisiu šiandien į „Pasakos“ kino teatre 18 val. vykiantį JAV prezidento Ronaldo Reagano 100 metų jubiliejaus paminėjimą. Sulaukęs teigiamo atsakymo pasakė: „Labai gerai. Prieš eidamas į minėjimą užėik pas mane“. Atėjus paaiškino, kad gavęs kvietimą į minėjimą, tačiau sveikata dar neleidžia eiti iš namų. Jis įteikė man laišką ir paprašė: „Perduok šį laišką gerb. Vytautui Landsbergiui. Čia laiško, kurį prieš keletą dienų perdavėme JAV ambasadai, kopija.“ Sutikęs prof. V. Landsbergį prieš minėjimą įteikiau

laišką: „Mons. A. Svarinskas serga, negali dalyvauti, todėl prašė perduoti Jums šį laišką“. Minėjime dalyvavo daug žmonių, buvo valdžios atstovai, JAV ambasadorė p. Anne E. Derse, Seimo nariai. Pradėdamas kalbą prof. V. Landsbergis pasakė: „Čia gavau pluoštelį mons. A. Svarinsko prisiminimų, bus lengviau jais pasidalinti.“ Būdamas puikus oratorius, turintis ką pasakyti apie savo patirtį bendraujant su aukščiausio lygio asmenimis, tarp jų ir prezidentu Ronaldu Reaganu, gražiai įterpdamas Monsinjoro laiško fragmentus plėtojo savo kalbą.

Monsinjas R. Reagano muziejuje prie savo kalinio rūbų ekspozicijos

mu. Atskirus įvykius ar asmenis charakterizuodavo teisingai ir tiksliai. Ypač gerai atpažindavo bolševikines klastas. Susidariau nuomonę, kad bolševikai jo nekentė. Ir vardą „Nepataisomasis“ davė dar ir todėl, kad jiems nesisekė

„Štai monsinjoras Svarinskas rašo: „Maskvoje bus pastatytas prezidentui R. Reaganui paminklas. ...Tikslis ...“ Toliau profesorius tęsia savais žodžiais, o Monsinjoro laišką įsideda į kišenę. Savaiame suprantama, kad būdamas aukšto lygio diplomatas profesorius negalėjo toliau plėtoti šios minties. Šią istoriją papasakojau Monsinjurui. Jis nusišypsojo, bet nuo komentarų susilaikė.

Esu pastebėjęs, kad Monsinjas buvo apdovanotas kažkokiu trečiuoju, nuoautos, jaus-

apgauti MonsinJORą. Net iš tardymų medžiagos matyti, kaip greitai ir paprastai MonsinJORas juos „nuginkluodavo“.

MonsinJORo rūpestis – sušaudyti Lietuvos ministrai

MonsinJORas nuolat rūpinosi, kad būtų išsaugota atmintis tų, kurie kovoje už Lietuvą paaukojo savo gyvybę. Jis jautriai išgyveno dėl žuvusių partizanų, tremtinių, politinių kalinių. Atskira tema buvo sušaudyti Lietuvos ministrai. MonsinJORas apie tai kalbėdavo įvairiomis progomis, reikalavo įamžinti šios grupės žmonių atminimą. Naują impulsą ši tema įgavo, kai buvo prisimintas mano seniai, dar 2005 02 17, laikraštyje Lietuvos aidas atspausdintas straipsnis „Sušaudytas ministrų kabinetas“. MonsinJORas dar kartą įdėmiai perskaitė minėtą straipsnį, pateikė keletą pastabų ir paprašė papildyti straipsnį duomenimis apie užsienyje gyvenusius ir mirusius ministrus – nurodyti jų mirimo vietą ir datą. Papildytas ir pataisytas straipsnis tapo pagrindu reikalaujant įamžinti visų sušaudytų ministrų atminimą. MonsinJORas, dėjęs daug pastangų, kad būtų įamžintas šios grupės žmonių atminimas, ir gavęs iš prezidentūros eilinio atsirašymo variantą, atsakyme prezidentūrai (kartu su Lietuvos Sąjūdžio pirmininku R. Kupčinsku) rašė: „Atsakymas mūsų netenkina. Galimas daiktas, jog prezidentė šio laiško neskaitė, o patarėjo atsakymas tik formalus, nerimtas, o gal net įžeidžiantis, patarėjas neatsakė nei į vieną mūsų iškeltą klausimą. <...> Negaudami iš prezidentės išsamaus atsakymo perduodame šią bylą Tautos žiniai ir teismui.“ Matydamas, kad sušaudytų ministrų atminimo įamžinimas Vilniuje stringa, MonsinJORas pasakė: „Gerai. Jeigu valstybė neranda vietos, kur įamžinti sušaudytus ministrus Vilniuje, aš juos įamžinsiu Didžiosios Kovos apygardos partizanų Atminties Mūšios parko teritorijoje.“ Deja, šis darbas buvo tęsiamas jau po MonsinJORo mirties. Grupė entuziastų, vykdydami MonsinJORo valią, ėmėsi sušaudytų ministrų įamžinimo jo įkurtame Partizanų parke. Vilniaus miesto Sąjūdžio taryba toliau kovojo už sušaudytų ministrų įamžinimą Vilniaus mieste. Matyt, MonsinJORo įspėjimas buvo išgirstas ir įvertintas. Įsitraukus į šią veiklą Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrui, reikalai pajudėjo ir Vilniuje.

Vienas klausimas taip ir liko neišspręstas – Monsinjoras reikalavo, kad visi be išimties sušaudyti Lietuvos ministrai būtų apdovanoti aukščiausiais Lietuvos valstybės apdovanojimais. „Reikėtų surasti galimybę už šiuos tautos didvyrius paaukoti šv. Mišias Vilniaus arkikatedroje bazilikoje ir atiduoti pagarbą per iškilmingą posėdį LR Seime“, – rašė mons. A. Svarinskas ir R. Kupčinskas. Tikėsimės, kad šie pageidavimai bus įvykdyti.

Monsinjoras rūpinosi, kad nebūtų užmirštas nė vienas žuvusysis: dalyvavo perlaidojant žuvusių partizanų palaikus, parvežtus iš Sibiro ir kitų tolimosios šiaurės rajonų, sukilėlius ir kitomis aplinkybėmis žuvusiuosius.

Brolio laidotuvės

Esu didžiai dėkingas MonsinJORUI A. Svarinskui už suteiktą malonę – 1944 m. liepos mėn. pabaigoje žuvusio mano brolio Zigmo Adomaičio palaidojimą. Prasidėjus atšilimo laikotarpiui, pradėjau žuvusio brolio paiešką. Sovietmečiu tokia paieška svetimoje vietovėje buvo neįmanoma ir pavojinga. Neįsivaizduojamame brūzgyne, tikrai su Dievo pagalba, buvo surasti ir atkasti dviejų žuvusiųjų palaikai. Profesorius A. Garmus palaikus profesionaliai atskyrė, identifikavo ir kvalifikuotai dokumentavo. 1996 09 01 brolis iškilmingai buvo palaidotas prie Motinos Višakio Rūdodos parapijos kapinėse. Kai rugpjūčio viduryje lankiausi pas MonsinJORĄ ir užsiminiau, kad vykstu į kaimą palaidoti brolių, jis tik paklausė: „Kada laidosit?“ Sužinojęs, kad rugsėjo 1 d., pasakė: „Aš atvažiuosiu palaidoti tavo brolių.“ Tai man buvo nelaukta ir nepaprastai maloni staigmena. Iškilmingose laidotuvėse dalyvavo MonsinJORAS Alfonsas Svarinskas (jis pasakė ir pamokslą), vietos klebonas Zenius Stepanauskas, Kazlų Rūdodos ir Jurbarko šauliai, didelis būrys parapijiečių. Už tai aš visiems dalyvavusiems, o ypač MonsinJORUI, būsiu dėkingas iki gyvenimo pabaigos.

Paskutinė pagarpa prelatui Pranui Gaidai-Gaidamavičiui

Vieną 2008 m. vasaros dieną MonsinJORAS paprašė pagalbos – reikia pagerbti Lietuvai labai nusipelnusį žmogų, žinomą pasaulio lietuvių

bendruomenėje, buvusį Kanados lietuvių savaitraščio *Tėviškės Žiburiai* redaktorių prelatą Praną Gaidą-Gaidamavičių, kuriam kitais metais sukanka 95 metai. Reikia parengti prezidentūrai atitinkamą anotaciją. Supratęs, kad tai ne toks jau paprastas darbas, bandžiau nukreipti dėmesį į didesnius autoritetus, tačiau Monsinjoras atnešė tris prelato P. Gaidos-Gaidamavičiaus knygas – *Išblokštas žmogus* (1951), *Milžinas, Didvyris, Šventasis* (1954), *Didysis neriimas* (1961), pora *Tėviškės Žiburiai* numerių ir nesileisdamas į kalbas pasakė: „Aš žinau, sugebėsi. Su Dievo pagalba.“ Apie autorių tuo metu žinojau labai nedaug. Perskaitęs minėtas knygas supratau, koks tai didis žmogus – vienas didžiausių Lietuvos intelektualų, trečiasis, po A. Maceinos ir J. Griniaus, gilios filosofinės minties lietuvių mąstytojas emigracijoje. 2002 m. prelatas Gaida-Gaidamavičius buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi, 2009 m. – Komandoro didžiojo kryžiumi.

Tada pagalvojau – įdomu būtų pamatyti šį tikrai genialų žmogų ir, pasak Maironio, „išgirsti nors vieną, bet tikrą žodelį iš senovės laikų“. Kita vertus, 95 metai ir tolimoji Kanada taip pat argumentai.

Bet... atgavus Vilnių kažkada M. Biržiška rašė: „Netikėk tu, žmogau, stebuklais.“

2010 m. prelatas Pranas Gaida-Gaidamavičius grįžta į Lietuvą ir apsigyvena Kaišiadorių vyskupijos namuose Aukštadvaryje, Trakų rajone. Laikas bėga greitai ir aš pradėjau kalbinti MonsinJORĄ (tuo metu aš pagelbėdavau kaip vairuotojas) – „Ar nereikėtų aplankyti Aukštadvaryje prelatą Gaidą-Gaidamavičių?“ MonsinJORAS pasiguodė, kad vis trūksta laiko ir dar visokios ligos kamuoja, bet „nuvažiuoti reikia, pritaikysim kokį momentą“.

Man atrodė, kad tokia proga pasitaikė, kai 2013 m. birželio 2 d., per Devintines, grįžome iš Kauno paminėję Šlienavos parapijos klebono, kanau-ninko Vytauto Vaičiūno kunigystės 25 metų jubiliejų. Nors siūlymui aplankyti prelatą Pr. Gaidą-Gaidamavičių pritarė kartu važiauvusios N. Sadūnaitė ir R. Gajauskaitė, tačiau nesutiko MonsinJORAS – reikia geresnio pasiruošimo ir tinkamesnio laiko.

Greitai pasitaikė kita proga. 2013 07 13 važiuojame į iškilmingą šventinį renginį Onuškyje. Renginiuose dalyvavo ir Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis. Po pamaldų, iškilmingų renginių Onušio centrinėje aikštėje nutaikęs progą vėl priminiau MonsinJORUI apie gerą progą aplankyti prelatą Pr. Gaidą-Gaidamavičių. MonsinJORAS, pakalbėjęs su vyskupu J. Matulaičiu, pasakė: „Važiuojam į Aukštadvarį. Važiuosi paskui vyskupo mašiną.“ Atvažiuavę sustojome tiesiai prie Aukštadvario vyskupijos namų. Patalpos senovinės, išpūdingos. Budinčioji atvedė į kambarį. Kambarys pakankamai erdvus, prietema, prie didelio stalo sėdi sulinkęs žmogus. Net nepastebėjau, ar jis kažką skaitė ar meldėsi. Koks buvo jo nustebimas ir džiaugsmas, kai pamatė visiškai nelauktus svečius – vyskupą ir MonsinJORĄ. Aš stovėjau atokiau ir galvojau: „Viešpatie, kaip pildosi svajonės.“ Štai jis, paženklin-tas senatvės ir išminties vingių, greta šypsosi, pasisveikiname. Šis žmogus, ši istorinė asmenybė tiek daug davė Lietuvai, jos kultūrai. Meilė artimui ir Tėvynei lydėjo prelatą visą gyvenimą, kurio pagrindinę dalį praleido dirbdamas tautinio, katalikiško savaitraščio Tėviškės žiburiai redakcijoje. Atsisveikinant su prelatu vyskupas suteikė palaiminimą, visi kartu pasimeldėme. Tai buvo tikra Dievo palaima, tai buvo stebuklas. Dar kiek pa-vaikščioję po vyskupijos pastato ansamblių atsisveikinome su vyskupu ir laimingai pasiekėme Vilnių.

Šis susitikimas buvo stebuklas ir kita prasme – prelatą spėjome aplankyti vos ne paskutinę jo gyvenimo akimirką. Prelatas dr. Pranas Gaida-Gaidamavičius mirė 2013 m. liepos 24 dieną. Iki 100 metų jubiliejaus buvo likęs pusmetis (gimė 1914 01 26).

Linkėjimai Londono Šv. Kazimiero bažnyčios klebonui kun. Petru Tverijonui

Iš MonsinJORO atsiminimų knygos *Nepataisomasis* matome, koks platus buvo jo pažinčių ratas. Lagerių barakuose buvo įkalintos šviesiausios ir dvasingiausios asmenybės. Tai buvo savotiškas „tarptautinių santykių universitetas“. Prisiminkime disidentą Vladą Šakalį, kuris būdamas Vladimiro

kalėjime išmoko net kelias užsienio kalbas. Fiziškai kentėdami jie buvo nepalaužiami dvasiškai, laikėsi patys ir palaikė silpnesniųjų dvasią.

Kita grupė draugų ir pažįstamų atsirado, kai Monsinjoras buvo ištremtas į Vakarų pasaulį. Jo pažinčių ratas, be pasaulinių įžymybių – popiežiaus Jono Pauliaus II, JAV prezidento Ronaldo Reagano ir kt., apėmė Vokietiją, Austriją, JAV, Airiją ir kitas šalis.

2015 m. gegužės mėn. 5 d. buvo gražus sekmadienio rytas. Einant į Šv. Kazimiero bažnyčią Londone suskambo telefonas. Skambina Monsinjoras, prašo užteiti. Sakau: „Monsinjore, esu toli, Londone. Susitikimą reikia atidėti.“ „Kaip tu ten papuolei? – klausia Monsinjoras – Na gerai. Tada perduok geriausius linkėjimus mano geram prieteliui klebonui Petruui Tverijonui.“

Lankydamasis lietuvių Šv. Kazimiero bažnyčioje Londone buvau pastebėjęs, kad klebonas po pamaldų išeina į aikštelę prie bažnyčios (Londono Šv. Kazimiero bažnyčia neturi šventoriaus) ir bendrauja su parapijiečiais, atvykusiais svečiais ir visais, kurie turi kažkokių reikalų. Kunigą Tverijoną žinojau tik iš matymo, per pamaldas. Matydamas, kad kunigą apstoję žmonės turi visokių reikalų, tuose susitikimuose neužsilaikydavau. Šį kartą turėjau Monsinjoro įpareigojimą. Nutaikęs progą, kai žmonės praretėjo, perdaviau linkėjimus. Į tai kunigas Tverijonas pasakė: „O, labai malonu. Perduokite nuoširdžiausius linkėjimus nuo manęs. Dievo palaimos MonsinJORUI.“ Dar paklausė: „Tai ką, MonsinJoras vis dar kariauja?“ „Taip, – sakau, – MonsinJoro veiklai Lietuvoje – platus dirvonai.“

Kelionės į Ukmergę

Daugiausia su MonsinJoru teko keliauti į Ukmergę. Kelionės maršrutas, su retomis išimtimis, būdavo panašus. Ukmergėje dažniausiai aplankydavome MonsinJorą Jurgį Užusienį, kartais pietaudavome. MonsinJoras apsilankydavo merijoje, ten turėjo aibę temų pokalbiui su Ukmergės meru.

Atlikę reikalus Ukmergėje, aplankydavome Dukstynos partizanų kapines. Čia MonsinJoras prisimindavo savo žuvusius bendražygius, daugelį iš

jų pažinojo asmeniškai, prisimindavo žūties aplinkybes. Kiekvieną kartą nepamiršdavo pasakyti, kad po mirties jis bus palaidotas čia, tarp savo brolių partizanų.

Aplankę kapines važiuodavome į Monsinjoro tėviškę. Ten užkandę, o jeigu nieko nebūdavo namie (žmonės būdavo darbuose) – pasistiprinę po obelimi ses. Monikutės paruoštais užkandžiais, pasiėmę grėblį važiuodavome į čia pat esantį Mūšios partizanų parką. Ten visuomet užtrukdavome: Monsinjas rasdavo, ką pašluoti, pagrėbti ar šiaip patvarkyti, priekaištaudavo, jei kažkas nepadaryta arba padaryta ne taip, kaip jis buvo sumanęs ar nurodęs. Su meile apžiūrėdavo visus želdinius, eglutes, tvoreles, paminklus, užrašus, ežeriukų pakrantes.

Visada vykdavo į Kavarską. Čia aplankydavo bažnyčią, šventorių, netoli esančius partizanų kapelius. Apgailestavo, kad partizanų kapų vieta žema, pastatytas kryžius nuolat krypsta, reikalingi kapitaliniai darbai. Aplankydavo savo artimuosius, kurie gyveno plačiose ir gražiose Kavarsko apylinkėse.

2013 m. pradžioje Monsinjas vėl kamavosi ligoninėse. Vasario 22 d. parvežėme iš ligoninės, o vasario 24 d. vėl buvo išvežtas į Santariškes.

2013 m. pora kartų važinėjome po Vilnių – Monsinjas rinko lėšas savo vykdomiems darbams. Veikla buvo plati, visur reikalingi pinigai, o pajamos ribotos – pensija ir įvairiais būdais surinktos lėšos. Man būdavo graudu, kad toks Žmogus, Dvasios Galiūnas, šitiek kentėjęs, savo šventai veiklai turėdavo prašyti finansinės pagalbos pas tuos, kurie voliojosi prabangoje ir naudojosi dažnai neaiškiomis aplinkybėmis įsigytais turtais. Kartais Monsinjas išsakydavo vieną kitą komentarą šiuo klausimu.

Tuo metu sirguliavo, bet ligoninėse ilgai neužsibūdavo, kiek pabuvęs grįždavo į namus ir vėl pasinerdavo į savo nepabaigiamus darbus. Nors būdamas silpnos sveikatos 2013 m. birželio mėn. 10 d. ir spalio mėn. 18 d. važiavo į Ukmergę.

Paskutinis Monsinjero gimtadienis

2014 m. sausio mėnesį buvo minimos kunigo Algimanto Keinოს mirties metinės. Sausio 16 d. šv. Mišios Petro ir Povilo bažnyčioje, sausio 18 d. šv. Mišios Naujojo Daugėlišio bažnyčioje. Monsinjoras dalyvavo visuose renginiuose. Po visų negandų ir ligoninių Monsinjoras atrodė žvalus ir atsigavęs. Grįžtant iš Naujojo Daugėlišio autobusu važiuojant žmonės buvo pakviesti sausio 21 d. 12 val. ateiti į Šv. Arkangelo Rapolo bažnyčią Alfonso Svarinsko 89-ojo gimtadienio proga.

Laukiant priėmimo pas gydytoją. Monsinjoras su Gediminu Adomaičiu, 2014 m. gegužės 29 d.

2014 01 21 Šv. Arkangelo Rapolo bažnyčioje vyko pamaldos – Monsinjorui Alfonsui Svarinskui 89-eri. Po pamaldų Monsinjoras paprašė manęs, kad palaukčiau. Jis pats šventoriuje bendravo su tikinčiaisiais. Aš nežinau, ar tada jį buvo kas atvežęs į bažnyčią ar buvo atėjęs pėsčias? Pasibaigus pokalbiams pasakė, kad eisime namo pėsti. Anksčiau eidami iš kokio nors

renginio pėsti trumpai pasikalbėdavome ir atsisveikindavome čia pat, autobuso ar troleibuso stotelėje. Po to kai Monsinjoras paslydo ir susilaužė šonkaulius, nors ir pagijo, vieno niekada nepaleisdavau. Nors į renginius miesto centre jis ir toliau vaikščiodavo pėsčias, visada palydėdavau iki namo durų, Monsinjoras dažnai kviesdavo užėiti į vidų. Šį kartą pasirinkome „kombinuotą“ kelionę: pėsti atėjome iki kino teatro „Planeta“, iki kitos sotelės („Karaliaus Mindaugo tiltas“) važiovome troleibusu ir kelionę iki namų baigėme pėsti. Monsinjoras pakvietė užėiti. Sesuo Monikutė buvo paruošusi pietus. Susėdome pietų ir aš supratau, kad mes švenčiame Monsinjero A. Svarinsko gimtadienį. Susijaudinęs nesusilaikiau ir pasakiau ta proga trumpą kalbelę. Žinodamas, kad Monsinjoras nemėgo jį giriančių kalbų (sakydavo – „visi kentėjome, visi buvome kalėjime“), pasakiau, kad Lietuvos žmonės niekada nepamirš nei jo kančios, nei jo darbų. Šio gimtadienio aš niekada nepamiršiu, ypač, kad tai buvo paskutinis Monsinjero Gimtadienis. Tikrai man Dievas suteikė didelę malonę.

Paskutinė mano kelionė su Monsinjeru į Ukmergę

2014 04 28 kelionė į Ukmergę buvo ypatinga. Ypatinga tuo, kad tai buvo jo priešpaskutinė kelionė į šiuos mylimus kraštus ir paskutinė neoficialioji. Jaučiau, kad Monsinjero apsilankymas šį kartą buvo kažkoks kitoks – vyravo tylus susikaupimas, susimąstymas ir ramybė. Ankstesnėse kelionėse jis būdavo pakilios nuotaikos, daug kalbėdavo, juokaudavo. Šį kartą viskas buvo kitaip. Ypatinga buvo ir tai, kad šią kelionę lydėjo vienas sunkiai paaiškinamas reiškinys. Aplankėme visas anksčiau Monsinjero lankytas vietas. Monsinjoras norėjo aplankyti visus savo draugus ir pažįstamus, tačiau lemtis nusprendė kitaip. Tą dieną mes neradome nė vieno žmogaus iš tų, kuriuos Monsinjoras norėjo aplankyti. Nė vieno. Tarytum juoda šluota būtų viską iššlavusi. Monsinjoras komentavo trumpai: „Na, kaip čia dabar? Turėtų būti...“ Nesutiko tą dieną ir prelado Jurgio Užusienio – neradome nei namuose, nei bažnyčioje. Monsinjoras Jurgis vėliau dalyvavo Mons. Alfonso Svarinsko laidotuvėse. Netrukus ir pats iškeliavo Amžinybėn. Mirė 2015 m. kovo 21

d., likus mėnesiui iki savo 88-ojo gimtadienio. Nors ši Monsinjoro kelionė vyko tarsi Atsisveikinimas, tačiau paskutinį kartą Ukmergė buvo aplankyta vykstant oficialiems kasmetiniams Mūšios parko renginiams, savotiškiems Mūšios parko atleidams. Tame renginyje 2014 m. man dalyvauti neteko.

Pasukome į Vilnių. Monsinjas pasimeldė, vėliau telefonu tvarkė kai kuriuos savo knygos Nepataisomasis pristatymo reikalus. Knygos sutiktuvės buvo numatytos rytojaus dieną (2014 04 29) Vilniaus Karininkų ramovėje. Kelionę su Dievo pagalba baigėme sėkmingai.

Paskutinis mano pasivažinėjimas su Monsinjonu po Vilnių

2014 m. gegužės 29 d. važinėjome po miestą – Santariškės, kunigų seminarija, miesto centras. Monsinjas tada draugams ir pažįstamiesiems dalijo savo knygą. Aš laukdavau mašinoje, o Monsinjas ilgai neužtrukdavo. Baigiantis šiam pasivažinėjimui Monsinjas pasakė, kad kažkaip silpnai jaučiasi. Sakė, kad reikės dar važiuoti į polikliniką. Padovanojo man savo knygą Nepataisomasis su autografu: „Didžiai gerb. Gediminui Adomaičiui, bendražygiui ir kovotojui už Lietuvos laisvę. 2018 05 28“. Ir vėl norėjosi pasakyti: „Monsinjore, jūs man įrašėte per daug garbingą įrašą“, tačiau nutylėjau. Žinojau, kad toks mano kuklinimasis visiškai nereikalingas. Per širdį nuėjo kažkokia graudi palaima ir dėkingumo šiluma. Iš kur ta Jo stebuklinga nuojauta?

Greitai pastebėjau, kad Monsinjas įrašė padarė net dvi klaidas. Suklydo ir metus, ir dieną (turbūt dėl tos blogos savijautos). Pačiam taisyti kažkaip nepatogu. Pasvarstęs vis dėlto nutariau pasakyti. O jis, kaip jam buvo būdinga, su humoru: „Tai nieko, čia avansu“. Taigi, Monsinjas pas mane svečiuose gyvas iki 2018 metų gegužės mėnesio 28 d. Toks, jo valia, avansas.

Monsinjas tuo metu buvo labai pavargęs. Ligos, operacijos, intensyvus darbas alino garbaus amžiaus Monsinjoro sveikatą. Tačiau jis savęs netausojo. Labai didelį susirūpinimą sukėlė jo noras netrukus vykti į savo knygos pristatymą į Panevėžį. Prašomas pailsėti atsakydavo: „Nėra laiko“. Taip buvo ir šį kartą. Suprasdamas, kad ši kelionė tolina ir varginanti, taip pat ban-

džiau Monsinjo­rą atkalbėti. Monsinjo­ras tu­rėjo savo nuomonę: „Grįšiu ir tikrai reikės gerai pailsėti. Jaučiu, kad pastaruoju metu esu pavargęs.“

Grįžo. Gerai ilsėtis jau teko ligoninėse.

Artėjo Didelio Žmogaus Didelio Gyvenimo Pabaiga.

Atsisveikinimas

2014 m. liepos 12 d. aplankiau Monsinjo­rą Santariškių ligoninėje. Pasi­kalbėjom. Pasakė, kad reikalai labai prasti. „Atrodo, kad gydytojai jau nesugeba kovoti su mano liga“, – sakė Monsinjo­ras. Nors niekada nepasiduo­davo pesimizmui, šį kartą jis kalbėjo rimtai ir ramiai. Man vis atrodė, kad padėtis nėra tokia grėsminga. Palatoje gulėjo vienas. Rankas pokalbio metu laikė ant krūtinės. Atsisveikindamas uždėjau ranką ant jo sudėtų rankų ir stengiausi kalbėti pakilesne nuotaika: „Monsinjo­re, Jūs ne pirmą kartą ligo­ninėje, ne pirmą kartą būklė sunki. Viskas baigdavosi gerai. Gerai bus ir šį kartą. Iki pasimatymo, Monsinjo­re. Tikiu, kad greitai pasimatysime namuose.“ Monsinjo­ras ištraukia savo dešiniąją ranką, ištisia atsisveikinimui ir visiškai ramiai sako: „SuDiev, pasimatysime viršuje.“ Tai buvo taip netikėta, kad aš iškart pasimečiau. Juk tai galutinis atsisveikinimas. Matyt, protas tokios naujienos tiesiog nesugeba ir nenori priimti. Aš net gerai neprisimenu, kaip elgiausi tą akimirką. Man atrodo, kad paėjau pora žingsnių ataturp­stas ir pasakiau: „SuDiev, Monsinjo­re“, ir staigiai išėjau... Ar Monsinjo­ras dar kažką pasakė, aš neprisimenu. Tik išėjęs į koridorių pradėjau galvoti: negi iš tikrųjų jau viskas, negi aš mačiau su Monsinjo­ru paskutinį kartą? Nekilo mintis sugrįžti ir dar kažką pasakyti ar paklausti. Beliko tik melstis, tikėti ir laukti. Laukti kažkokio stebuklo? Niekam nenorėjau skambinti, nenorėjau nieko teirautis, nenorėjau eiti į ligoninę – Monsinjo­ras su manimi jau atsi­sveikino. Tiesiog kažko laukiau.

Praėjo keturios dienos. 2014 m. liepos 17 d. Monsinjo­ras mirė.

Monsinjo­ras aiškiai suprato, jautė ir žinojo, kad artėja mirtis.

Tai dar vienas ir jau paskutinis jo numatymas.

2017 03 20

Aldona Elena Puišytė

DVASIOS KARYS, PAŽENKLINTAS KRYŽIUMI

Apie monsinjorą Alfonsą Svarinską, Bažnyčios, tautos ir tikinčiųjų teisių gynėją, jo kančių kelius žinojau sovietmety. Žavėjausi jo drąsa, didvyriška laikysena komunistinės prievartos ir melo akivaizdoje. O susipažinome ir pradėjome bendrauti tik atgimstant Lietuvai, kai jis gyveno Kaune. Visada pabendravus su kunigu Alfonsu Svarinsku stiprėjo ir gilėjo tikėjimas.

Eisena į Kryžių kalną. Kryžių neša kun. Algirdas Mocius

Kartą, sužinojusi apie pažįstamo įstabios dvasios kunigo Algirdo Mociaus prastėjančią sveikatą, rūpinausi jo perkėlimu iš Siesikų parapijos į

Kauną. Tada kreipiausi į kunigą Alfonsą Svarinską, kalėjusį su juo Mordovijoje, ir į tuometinį Kauno arkikatedros kunigą (dabar vyskupą) Eugenijų Bartulį su prašymu padėti. Perkėlimu iš Siesikų į Kauną buvo pasirūpinta. Susitarta perkelti į Kauno Šventojo Kryžiaus (Karmelitų) parapiją, tačiau kunigas Algirdas Mocius po ilgų svarstymų apsisprendė nevažiuoti į Kauną, liko Siesikų parapijoje.

Pasakojo tuomet Alfonsas Svarinskas apie Mordovijos lagerį, kunigo Algirdo Mociaus nepaprastą maldingumą ir širdies jautrumą lagerio kaliniams. Gavęs siuntinį iš Lietuvos, jis viską atiduodavo kitiems kaliniams, o pats ir toliau gyveno asketiškai – pasninkaudamas.

Dar kelios mintys apie šį monsinjoro bendrų vargų Mordovijos lageryje bičiulį, retos dvasios kunigą. Aplankiau jį perkeltą iš Siesikų į Viduklę. Sakė, kad pats paprašė perkelti į Viduklę, savo pirmąją parapiją, kurios žmonės pažinojo ir buvo pamilęs. Trokšdamas artimiau bendrauti su parapijiečiais, sužinoti apie jų gyvenimo rūpesčius, jaunystėje čia pėsčias eidavo dešimtis kilometrų per vienkiemius. Šį sykį radau jį labai suvargusį, geriantį arbatą su įmerktais į ją sausainiais. Sunkiai vaikščiojo, tačiau buvo kaip visada šviesios dvasios, kalbėjo:

– Esu šioje žemėje tik keleivis...

Kunigas Algirdas Mocius, gilus mistikas, kasdien gulėdavo bažnyčioje kryžiumi už dvasinį Lietuvos atgimimą. Netrukus sužinojau, kad iškeliavo pas Viešpatį.

O monsinjoro Alfonso Svarinsko širdis degė ypatingu atsidavimu Dievui, Bažnyčiai ir tautai. Stebindavo ir įkvėpdavo jo dvasios stiprybė, atsisakymas bet kokių kompromisų. Svarbiausia, kad jis gyveno tais idealais, kuriuos skelbė su tokiu begaliniu užsidegimu. Buvo labai jautrus (gal nuo skaudžios tardymų ir lagerių patirties). Menu Kauno arkikatedroje sakytą ugningą pamokslą, kurio metu girdėjau jo balse tramdomas ašaras. Iš tiesų, ir būdamas brandaus amžiaus jis išsaugojo gyvastingą sielos jaunatviškumą. Jo rimtumą, kaip Senojo Testamento pranašų rūstumą, ne sykį išsklaidydavo netikėtas humoras ar žaisminga ironija. Net apie išgyvenimus lageryje

gebėjo pasakoti su šypsena. O Lietuvą jis matė sovietinės valdininkijos apiplėštą, sužeistą ir su dvasiniu užsidegimu ieškojo būdų ją gydyti. Vylėsi ir laukė dvasinio tautos atgimimo.

Jis išsiskyrė visišku atsidavimu kunigo ir ištikimo tautos sūnaus misijai. Silpnadvasiai ir uoliai tarnavę okupaciniam režimui jo nemėgo. Monsinjoras Alfonsas Svarinskas jiems buvo kaip gyvas priekaištas savo drąsia, laisva ir tvirta laikysena. Tiesiai sakė visiems, ką galvojo, nepaisydamas titulų nei užimamų pareigų, nes labai sielojosi dėl tautos dvasią žlugdančių negerovių. Skaudžiai išgyveno buvusių komunistų sugrįžimą į valdžią, tikėjimo stoką, šeimų irimą.

Galbūt prisiminęs pogrindžio spaudos patirtį sovietmetyje, jis siuntinėjo man svarbias tekstų iš laikraščių ištraukų kserokopijas, prašė jas platinti. Tarp jų atsiuntė ir puikų JAV mokslininko Billy'io Grehemo dukros Annes atsakymą į debatuose pateiktą klausimą: „Kodėl Dievas leido rugsėjo 11-osios katastrofai įvykti?“ Nepaisydamas prastėjančios sveikatos, darė viską, kas įmanoma vieno žmogaus jėgomis, ir jas net viršijo.

Liūdname 2014 m. birželio 15 dienos laiške monsinyoras Alfonsas Svarinskas, pasiguodęs dėl prastėjančios sveikatos, man rašė: „<...> Taigi, beliko laukti mirties. Šiaip liūdina ir dvasinė bei politinė mūsų tautos padėtis. Komunistai naikino Lietuvą, o dabar mes juos renkam į Lietuvos vadovus, prezidentus arba atstovus į užsienį.“ Pokalbyje telefonu kalbėjo, kad būtina vienyti visus bendraminčius, kuriems svarbi Lietuvos ateitis, burtis kovai su tautoje įsigalinčiomis blogybėmis. „Jei nekovosime, tauta pražus...“, – sakė monsinyoras. Šis jokiems gyvenimo stabams nenusilenkęs idealistas drąsiai ir ištikimai ėjo prieš drumzliną gyvenimo srovę. Kalbėjo apie atslenkančią dar pavojingesnę dvasinę okupaciją. Kažin ar supratome ir įvertinome, kokius atminties lobius jis sutelkė savo svetainėje www.partizanai.org. Ją būtina išsaugoti.

Stebėtinas buvo monsinyoro Alfonso Svarinsko jautrumas, paprastumas ir dėmesys kitam žmogui. Mano sūnui Kęstučiui vieną birželio dieną

paskambino į namus iš Dailės akademijos, kurioje dirbo dėstytoju. Kvietė kuo greičiau ateiti į Akademiją, nes jo laukia monsinjoras. Asmeniškai jie nebuvo pažįstami. Tik per mane Kęstutis monsinjorui buvo padovanojęs savo tris knygas apie sovietų vykdytą lietuvių tautos genocidą. Nuskubėjęs į Akademiją sūnus monsinjorą rado sėdintį ir laukiantį. Gavo iš jo dovanų atsiminimų knygą Nepataisomasis su labai jautriu įrašu. Pokalbyje susirūpinęs monsinjoras kalbėjo apie būtinybę burtis artimos dvasios žmonėms, kuriems rūpi tautos likimas, ir kovoti už jos išlikimą. Kęstučiui vedant jį už parankės (sunkiai ėjo) prie laukiančio automobilio sakė: „Reikia gelbėti Lietuvą...“

Ar išgirsime, ar įsiklausysime, ar atsiliesime į monsinjoro Alfonso Svarinsko perspėjantį širdies šauksmą? Ar sulauksime jo taip laukto dvasinio tautos atgimimo, ar būsime jo verti? Tikiu, kad šio tauraus dvasios kario vardas bus įrašytas nedylančiomis raidėmis į Bažnyčios ir tautos atminties lobyną.

Donatas Stakišaitis

ATGIMIMO ŠAUKLYS – ŽINOJĘS SAVO IDEALĄ IR JĮ LABAI MYLĖJĘS

Jau treji metai, kai mus paliko Monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Jis amžinajam poilsiui pasirinko vietą, kurią dažnai lankydavo ir apie ją sakydavo:

– Čia ilsisi mano bičiuliai.

Tai – klieriko Alfonso laikų bendražygiai, jaunuoliai idealistai partizanai, gindami Tėvynę atidavę gyvybę, okupanto nužudyti, po mirties išniekinti ir apšmeižti. Jie – ne tik Tautos didvyriai, kankiniai, bet ir šventieji.

Monsinjoras kiek galėdamas visada stengėsi išsaugoti už Tėvynės laisvę žuvusiųjų atmintį. Jis sakydavo: „Jei galėčiau, visoje Lietuvoje kiekvieno Partizano atminimui pastatytčiau po kryžių.“

Jis, kaip ir jie, buvo Partizanas iki paskutinio širdies dūžio. Jo rezistenciją, pasak Leto Palmaičio, grindžia autentiška krikščionio pozicija, kylanti iš Dievo globoje išsaugotos grynos sąžinės, melo atmetimo ir „ištikimybės iki galo“.

Klierikui Alfonsui buvo dvidešimt, kai jį areštavo. Jis neklausė kagėbis-tų, kodėl jie jį įkalino, mušė, kankino, išvežė iš Tėvynės. Prisiėmė tai kaip kryžiaus naštą ir dalijosi ja tik su Aukščiausiuoju. Ir išliko savimi. Lageryje gydytojas Šimkūnas Svarinską taip apibūdino: „Jį tenkina tik programa maksimum“¹⁹. Tokį jį prieš šešiasdešimt metų kalėjime slapta vyskupas Ramanauskas įšventino kunigu. Toks jis buvo ir vėliau. Visą gyvenimą iš savęs reikalavo maksimumo.

¹⁹ Anatoly Vanejev. Dva goda v Abezi. V pamiat o L. Karsavine, 1994, P. 160.

1955 m. draugui iš lagerio rašė: „Reik manyti, kad ši svarbiausioji gyvenimo mokykla nenueis veltui. <...> Mes kaip tautos avangardas negalime būti abejingi svarbioms atgimimo problemoms. <...> Visas mūsų tautos gyvenimas turi būti persunktas Kristaus Evangelijos dvasia <...>. Mes privalome ir būsime atgimimo novatoriais. <...> Todėl, mielas, abejonėms ne vieta. Ne mums bet kokia asmeninė laimė. Ir prie didžiausių pastangų mums jos neturėti. Prieš mūsų akis tik pareiga ir pareiga.“²⁰ Tų pačių metų Svarinsko laiške Tėvams skaitome: „Atmink, kad aš šiandien priklausau Jam, ne vien sau. Manau, kad ir mane Viešpats pašaukė ne tam, kad gerai gyvenčiau, bet kad ečiau per gyvenimą, skelbdamas Viešpaties Evangeliją. Jūs už mane melskitės ir prašykite Aukščiausiojo man išstvermės. Tegul bus Jums suraminimas, kad Jūsų sūnus ir brolis yra Lietuvos ir Katalikų bažnyčios ištikimas narys – misijonierius.“²¹

Grižęs į Tėvynę kunigas Alfonsas sakė:

– Kalinimo laikotarpis man, jaunam žmogui, buvo gyvenimo mokykla. Žinojau savo idealą ir jį labai mylėjau.

Toks jis ėjo per visą savo gyvenimą, tokį mes jį matėme ir pažinome – einantį per Lietuvą, lagerius, tremtis, KGB šmeižiamą, juodinamą, vadinamą recidyvistu ir ekstremistu, vėl ir vėl areštuojamą, kalinamą, bet visada žinantį savo idealą ir jį labai mylintį.

Po dešimties stalininio lagerio metų jis rašo: „Važiuojant namo manęs nepaliko mintis – kai grįšime, reikia atkurti Mūrinę Lietuvą.“

Kas ta Mūrinė Lietuva?

Atsakymą randame sąžinės kalinio Algirdo Patacko tekste: „Galiu tik pasakyti, kad Lietuvoje yra tikra Bažnyčia. Bažnyčia visur yra tikra, bet Lietuvoje yra ta, tikriausioji <...>, nes čia Katalikų Bažnyčia patyrė vieną didžiausių išbandymų per jos dviejų tūkstantmečių istoriją ir, atrodo, atlaikė jį. <...>

²⁰ Fragmentas iš 1955 m. gegužės 30 d. laiško Jonui Čeponiui.

²¹ Fragmentas iš 1955 m. gruodžio mėn. laiško.

Esu laimingas, kad patyriau buvimą engiamoje ir persekiojamoje, tikroje Kristaus Bažnyčioje, Katholicos, Dievo tautos bendrijoje“.

Šiandien tvirtai galime teigti – kunigas Alfonsas Svarinskas buvo Dievo tautos bendrijos, nenugalėtosios – Mūrinės – Lietuvos statytojas. Ir neabejotinai jos lyderis. Jo gyvenimo kelias nurodo tikrosios Lietuvos Bažnyčios ir nenugalėtosios Lietuvos kelius. Jis liudija, kad okupuotoje Tėvynėje gyvavo ir Laisva Lietuva – kovojanti, slapta pašventinta, nebijanti represijų, gyva Sibiro konclageriuose, Lietuvos miško brolių širdyse, naikinta KGB, Komunistų partijos, komjaunimo struktūrų, bet grįžusi iš lagerių vėl pasiryžusi apginti savo tapatybę ir tiesą.

Trečiojo kunigo Alfonso arešto pagrindas – jo pasakyti pamokslai. Apie 1970 m. jis apsisprendė – laikas budinti tautą, laikas tiesiog imti ir kalbėti, kad Lietuva keliasi. Sakė:

– Jei per pamokslus nekalbėsime, kad Lietuva keliasi, niekas ir nežinos, ir Ji nesikels.

Tuo laiku ir pažinau kunigą Alfonsą. Buvau mokinys tuometiniame Kapsuke. Jis atvykdavo iš Igliaukos į Kapsuko bažnyčią vesti rekolekcijas. Bažnyčia būdavo sausakimša. Kunigo Alfonso pamokslai buvo ugningi – pilni skausmo ar su humoro gyslele kandžiai duriantys okupantų bendradarbiams. Jis skelbė jau vykstantį Lietuvos prisikėlimą. Buvo ypač drąsus – tvirtino, kad Lietuva bunda aršiausiais KGB siautėjimo metais. Pasak jo, Lietuvos prisikėlimo ženklai – įkalinti kunigai ir pasauliečiai, vyskupai, gyvenantys tremtyje, pagrindžio spauda. Jis džiaugėsi, kad Lietuva turi sūnų, nebijančių eiti į kalėjimus ir aukotis dėl tiesos. Kvietė ir pasauliečius, ir kunigus nebijoti kovoti su neteisėtais bedievių darbais. Per pamokslus vis kartodavo:

– Kunigui šiandien turėtų būti gėda mirti lovoje. Garbinga mirti kovojant už Dievą ir Tėvynę.

Po kunigo Svarinsko pamokslų išeidavome tarsi išgirdę pranašystę: negali būti, kad neteisybė viešpataus, žmogaus teises pamynusi ateistinė sistema,

pastatyta ant Lietuvos didvyrių gyvybės aukų, tremiamų kūdikių ašarų, Sibiro platybėse žuvusių Lietuvos sūnų ir dukterų, tikrai sugrius.

Kun. A. Svarinsko išleistuvės iš Igliaukos į Viduklę.
Gėles įteikia Joana ir Donatas Stakišaičiai, Igliauka, 1976 m. rugpjūčio 15 d.

Tarybiniais laikais, kur kunigas Alfonsas besidarbuotų, tas kraštas tapdavo atgimimo ir rezistencijos židiniu, todėl jį mėtė iš parapijos į parapiją. Atsisveikindamas su Igliaukos parapijiečiais pamoksle kalbėjo:

– Bedieviams bolševikams kunigas yra kaip futbolo kamuolys, ir bedieviai jį kur nori, ten ir spardo.

Sakydavo, kad norint ką nors pasiekti bet kurioje parapijoje, pirmiausia reikia labai mylėti jos žmones. Tą ir darė. Dalydavosi viskuo, nors pats stokodavo.

Kai parapijoje mirdavo žmogus, visada laidotuvių išvakarėse apsilankydavo šermenyse ir meldavosi rožinį. Per visą kunigavimo laiką už laidojimą

nėra paėmęs pinigų. Tik turėdavo vienintelį prašymą, kad laidotuvių metu ir nors mėnesį po laidotuvių artimieji negertų jokio alkoholio. Sakė:

– Man sekėsi. Pagalvok: Viduklėje per metus būdavo apie 90 laidotuvių. Vadinas, per metus turėdavau 90 mėnesių, kai dauguma parapijos šeimų bent mėnesį nevirtodavo alkoholio. Komunistai siusdavo, kad nėra biznio su alkoholiu.

Iš tikrųjų, Viduklė ir parapijos, kuriose kunigas Alfonsas tarnavo, blaivējo.

Jis visą gyvenimą skubėjo visokeriopai – ir materialiai, ir dvasine prasme – paremti nuskriaustuosius. Iš Sibiro grįžę tremtiniai, politiniai kaliniai neretai prieglobstį rasdavo pas kunigą Svarinską. Tarybiniais metais jo parapijoje vykdavo nuteistų kunigų kalinių pagerbimas, sutiktvės iš kalėjimo tų, kuriuos jis pats išleistus parsiveždavo. Visada skubėdavo lankyti sunkiai susirgusius bendražygius, o jiems mirus rūpindavosi tinkamai juos palydėti į amžino poilsio vietą. Tokiomis progomis savo pamoksluose jis visada primindavo šių žmonių kančias, didvyriškumą, meilę Lietuvai. Uoliai vykdavo į jų metinių paminėjimus. Turbūt reta jo savaitė būdavo be tokių įvykių...

Buvo skaudu, kai žiniasklaida net atgavus nepriklausomybę mėgindavo piešti pikto ir nejautraus kunigo Alfonso portretą. Pažinoję MonsinJORą puikiai žino, kad jis buvo be galo jautrus ir nuoširdus. Ir labai sąžiningas. Turbūt dėl to suinteresuotieji stengėsi jį apjuodinti. Kažkada šimtai buvo įkinkyti, kad jį šmeižtų, visai niekintų, sekiotų kiekvieną žingsnį, užrašintų jo pamokslus, kurptų baudžiamąsias bylas, kurios iš esmės buvo šmeižtas, tardytų... Šiandien nepriklausomoje Lietuvoje šie žmonės dirba valstybės tarnautojais Seime, savivaldybėse, jie yra teisėjai, prokurorai... Nepriklausomoje Lietuvoje didžiausias valdžios rūpestis yra ne idealai, ne moralė, bet iš esmės tarnavimas verslui. Ir tai skaudino MonsinJORO širdį.

Kartą jis man sako:

– Tu medikas. Gal gali paaiškinti – kodėl man taip būna? Kai girdžiu gražius dalykus – žmonių pasiaukojimą, kovą už tiesą, negaliu susilaikyti – akys pilnos ašarų, kalbu susigraudinęs. O kai matau neteisybę, kalbu tvirtai,

ir kitiems rodosi, kad esu piktas. Betgi negaliu neteisybės, nesąžiningumo akivaizdoje tylėti. Matyt, tai lagerio pasekmė.

Kalėjime, lageriuose būta visko. Bet jo pasakojamuose prisiminimuose – ne žmonių blogybės, o kilnūs, šviesūs patriotai, kartu nešę kančios kryžių, tyros jų sielos ir išlaikyti idealai, jauni ir garbaus amžiaus kankiniai, su kuriais jam teko susidurti, stiprėti ir tą kančią pakelti. Juos prisimenant Monsinjurui visada virpėjo balsas, akyse pasirodydavo ašaros. Ne gailėsčio, bet dėkingumo ašaros. Kažin ar kam teko iš jo išgirsti asmeninius skundus ar kokį susirūpinimą dėl savo reikalų. Visada dėl Tėvynės, dėl jaunimo, dėl brolių kunigų. Tik dėl be galo mylimos Lietuvos, jos ateities.

Kunigas Alfonsas labai dažnai su giliu skausmu kalbėdavo, kad turime Nepriklausomybę, o Lietuvos sūnūs, atidavę už ją savo gyvybę, yra nedovanotinai pamiršti, kad partizanų gyvų likę gal apie pora šimtų, tačiau tremties minėjimuose, švenčių progomis jiems neleidžiama kalbėti... Labai išgyveno ir dėl to, kad tokiuose susibūrimuose vengiama kalbėti apie tikėjimo svarbą... Tame jis išvelgė sąmoningą veiklą.

Partizanų palaikų iškilmingas perlaidojimas Marijampolės naujosiose kapinėse, 2010 m. rugsėjo 6 d.

Monsinjoras yra karys ir Partizanas, reto tiesumo ir gilaus jautrumo, Tautos grynuolis, kunigo idealas. Jo gyvenimas – brangi dovana mūsų Tėvynei. Ir mūsų – gyvųjų – išminties ženklas būtų tvirtas vidinis ryžtas neiššvaistyti tokių žmonių kaip monsinjoras Alfonsas įdirbio, atminti, branginti ir puoselėti jo ir jo bendražygių gyvenimo aukos vaisius. Tebūna pagarba šventai vietai, kurioje ilsisi Monsinjoras su savo bendražygiais, tokio mūsų ryžto ženklas. Didvyriška monsinjoro Alfonso Svarinsko širdis, plakusi tokia begaline meile Dievui ir tėvynei Lietuvai, tegul ilsisi ramybėje apsupta tautos laisvę karžygiškai gynusių Jo bičiulių-bendražygių pulko, tešviečia kartų kartoms kovų už tautos laisvę atminimas.

Partizanai, palaidoti Dukstynos kapinėse

(vardas, pavardė ir slapyvardis, amžius)

Bronius Šinkūnas-Daugirdas

Julius Katinas

Vytautas Katinas

Vladas Masiulionis

Du Nežinomieji

Vladas Ališauskas-Puškinas, 32 m.

Pranas Grigas-Genys

Bronius Dūda-Narutis

Nežinomasis

Petras Sinkevičius-Ąžuolas, 22 m.

Jonas Sinkevičius-Šermukšnis, 19 m.

Vanda Imbrasienė, 28 m.

Antanas Imbrasas-Tėvas, 39 m.

Alfonsas Purlys-Ožys

Jurgis Šimkūnas-Žalvaris, 27 m.

Mykolas Paškevičius-Gylis

Povilas Kapačinskas-Alijošius, 25 m.

Kazys Ališauskas-Spartakas, 25 m.

Feliksas Mikalajūnas-Žalgiris, 23 m.

Bronius Morkūnas-Kirka

Steponas Morkūnas

Marijonas Dikčius

Aleksas Skominas, 26 m.

Juozas Aukštuolis-Jurginas, 21 m.

Aštuoni Nežinomieji

Meduardas Vanagas, 17 m.

Vytautas Usonis-Aidas, 21 m.

Vaclovas Pauliukonis-Girėnas, 25 m.

Jonas Garliauskas-Darius, 37 m.

Antanas Vaičiūnas-Žilvitis, 23 m.

Laimis Petrikas-Švitrys, 22 m.

Nežinomas

Antanas Stankūnas-Vaiduoklis, 20 m.

Antanas Vaičiūnas-Skirmantas, 31

Bronius Vagonis-Bijūnas

Penki Nežinomieji

Antanas Auglys-Klajūnas, 22 m.

Juozas Auglys-Papartis, 22 m.

Stasys Augustinas-Kėkštas, 23 m.

Vytautas Dūda, 23 m.

Petras Jalinskas, 22 m.

Nikodemas Liškauskas-Beržas, 33 m.

Bronislovas Miškinis-Kardas, 21 m.

Vladas Raugalas-Žilvitis, 20 m.
Mykolas Žukauskas-Meška, 25 m.
Petras Paulikonis-Ūdra, 23 m.
Juozas Petraška-Kietis, 25 m.
Antanas Pranys, 25 m.
Alfonsas Pusvaškis-Robinzonas, 27 m.
Stasys Raugalas-Kmynas, 23 m.
Ignas Zelionka, 23 m.
Zigmas Žukauskas-Plaktukas, 29 m.
Bronius Krikštaponis, 26 m.
Karolis Žilys-Giraitis, 46 m.
Albinas Medelskas-Gaidys, 17 m.
Vaclovas Adamonis-Lokys, 26 m.
Juozas Šmačiukas, 27 m.
Karolis Morkūnas, 28 m.
Jeronimas Mulevičius-Aitvaras,
Karolis Griškevičius-Putinas, 37 m.
Feliksas Jutas-Liepa
Antanas Rengertas-Jokeris
Griganavičius
Albinas Gražys-Pipiras, 32 m.
Viktoras Strazdas-Finas, 31 m.
Viktoras Aukštuolis-Smauglys, 31 m.
Jonas Džiautas-Vanagas, 23 m.
Albinas Džiautas-Kęstutis, 23 m.
Karolis Gaižutis-Briedis, 26 m.
Bronius Bisturys-Girėnas

Šernelis-Aviatorius, 30 m.
Petras Cimblas, 25 m.
Devyni Nežinomieji, 17 m.
Romas Misonis-Gediminas
Petras Žalkauskas-Viesulas, 22 m.
Blauzdys-Dobilas
Kostas Morkūnas-Nemunas, 22 m.
Du Nežinomieji
Du Nežinomieji
Nežinomas Piliakalnis
Nežinomoji Laukinukė
Vytautas Riklickas, 21 m.
Julius Belickas, 24 m.
Vytautas Pinkevičius
Povilas Riklickas
Juozas Gavėnas, 36 m.
Povilas Ketvirtis
Danielius
Nežinomas
Jonas Kaselis, 25 m.
Juozas Baravykas, 24 m.
Vaclovas Grigonis
Vaclovas Kamarauskas
Antanas Mackevičius, 25 m.
Petras Žlioba, 30 m.
Edvardas Baravykas, 23 m.
Edvardas Žlioba, 25 m.

Vaclovas Mackoliūnas
Alfonsas Jovaiša
Kazimieras Žižminskas
Stasys Venckus
Izidorius Rakutis, 23 m.
Vladas Aukštuolis, 22 m.
Julius Stimburys, 20 m.
Petras Ignatavičius, 21 m.
Vytautas Gričius, 21 m.
Petras Pociūnas, 24 m.
Bronius Venckus
Ipolitas Ivaškevičius
Nežinomasis
Keturi Nežinomieji
Kazys Kinta
Du Nežinomieji
Petras Jankauskas, 23 m.
Stasys Atkočiūnas
Pučinskas
Alfonsas Šerelis-Žydrūnas, 23 m.
Jonas Sėjūnas-Kerštas
Česlovas Krikštūnas-Gintautas, 19 m.
Alfonsas Aukštuolis-Erelis, 23 m.
Jonas Baravykas, 26 m.
Bronius Medelskas, 21 m.
Alfonsas Mackela
Kpt. Juozas Krikštaponis, 33 m.

Antanas Krikštaponis
Bronius Morkūnas
Antanas Radzevičius
Algis Rukšta, 21 m.
Viktoras Darulis, 27 m.
Nikodemus Bradulskis, 21 m.
Petras Krikštaponis, 31 m.
Du Nežinomieji
Vladas Vaičiūnas, 18 m.
Pranas Misiūnas
Alfonsas Morkūnas, 44 m.
Karolis Morkūnas, 32 m.
Kostas Morkūnas, 27 m.
Vincas Vaičiūnas, 25 m.
Bronius Misiūnas, 31 m.
Vaclovas Šviežikas, 34 m.
Ambrazas Ališauskas, 28 m.
Vytautas Raila
Bronius Nuobaras
Jonas Klimavičius, 23 m.
Petronis
Madestas Budnikas
Kazimieras Budnikas
Kazimieras Tušas, 38 m.
Alfonsas Tušas, 26 m.
Steponas Zalagėnas, 25 m.
Apolinaras Katliorius

Jonas Mackela
Albinas Povilavičius
Bronius Riauba
Vladas Staselis
Stasys Žukauskas
Stasys Našlėnas, 25 m.
Stasys Pariokas
Septyni Nežinomieji
Bladas Čepukėnas, 21 m.
Elena Cikatavičiūtė
Juozas Šerelis
Saturnas Katliorius
Valentinas Katliorius
Everestas Katliorius
Danielius Vaitelis
Juozas Survila
Stasys Butkus, 37 m.
Vytautas Strazdas
Vytautas Gipas
Albinas Lunys
Jonas Bujokas
Adolfas Bareika
Vladas Černiauskas
Bronius Krikštaponis
Edvardas Miliukas
Benediktas Narkevičius
Antanas Skistimas

Julius Justavičius
Feliksas Kličius
Simonas Kavaliauskas
Edvardas Maskoliūnas
Bronius Jokūbonis
Stasys Jokūbonis, 30 m.
Petras Bundonis
Antanas Gaižutis
Feliksas Kaselis
Petras Vaišutis
Antanas Eimontas
Juozas Grigaliūnas
Bronius Grigaliūnas
Kazys Grigaliūnas
Modestas Girnys
Alfonsas Baltrunas
Pranas Černiauskas
Alfonsas Dalinkevičius
Stasys Dičpetris
Stasys Morkūnas
Anicetas Juknys-Krantas, 25 m.
Jonas Bagdonas-Margiris, 28 m.
Gečiauskas Vytas-Spyglys, 23 m.
Ketvirtis Pranas, 25 m.
Savickas Henrikas-Skrajūnas, 23 m.
Čaikauskas Dominykas-Kirvis, 42
Marijonas Smetona

Alfonsas Našlėnas

Jonas Lubšys

Juozas Krogertas, 51 m.

Marijonas Krogertas

Stasys Žeruolis, 26 m.

Edvardas Vareikis

Jonas Šemeškevičius

Edvardas Šemeškevičius

Antanas Stimburys

Motiejus Paškonis, miręs 1995 m.

Petras Balžekas, miręs 2005 m.

Jonas Vytautas Imbrasas, miręs 2013 m.

Stasė Baškauskienė, mirusi 2004 m.

Mykolas Baškauskas, miręs 2002 m.

Alfonsas Vaičiūnas, miręs 2004 m.

Emilija Vaičiūnienė, mirusi 2005 m.

*Lietuvos Partizanai, nužudyti ar žuvę 1940–1955 metais, perlaidoti Ukmergės Dukstynos kapinėse iš įvairių Pivonijos šilo vietų, išniekinti prie Vidiškių mokyklos, iš Žemaitkiemio, Deltuvos, Vaivadiškių apylinkių, Jonavos r., Upininkėlių km.

KUN. A. SVARINSKO ATSYSVEIKINIMO PAMOKSLAS IŠVYKSTANT Į TREMTĮ

Viduklė, 1988 m. rugpjūčio 22 d.

*Ką tu, išeidamas iš protėvių gimtosios žemės,
Mirties ir prievartos aklam likimui palikai –
Seni piliakalniai – sodybos – ir aušros takai, –
Tešvies paklydusiam, kai bus dangus aptemęs,
Ir susipainios viltys ir takai.*

*Ką tu, išeidamas iš tėviškės pakluonių,
Išsinešei, kai žemę rykštė palietė skaudi –
Senolių kraują – vardą – laisvės žiburį širdy, –
Kaip amžiną paminklą visą šią kelionę,
Kaip didį turtą nešk širdy.*

*Ir jų, vergijoje įmintos, pėdos šventos
Ir tavo dienos, skirtos kovai ir vargams –
Likimas tavo tėviškei, kai naują rytą lems, –
Liks kaip nenykstantis granito testamentas
Dienų dienoms – vaikų vaikams.*

(B. Brazdžionis)

Broliai ir sesės Kristuje, visa, kas gera, greit praeina. Neseniai šventėm sukiktuves, o šiandien jau išleistuvės. Nuoširdžiai dėkoju broliams kunigams, mieliems parapijiečiams ir visiems, kurie šiandien susirinkote į Viduklę drauge pasimelsti, vienas kitą pastiprinti ir vėl eiti savo gyvenimo keliais.

Tokia Dievo valia: mes žemėje neturime pasiliekančio miesto, bet ieškome būsimajo, ir to būsimajo miesto kiekvienas ieškome savo keliu. Tik reikia, kad sąžiningai atliktume savo pareigas, turėtume sveiką garbės pajautimą, kad esame krikščionys, katalikai ir lietuviai.

Vidiškiuose, 1988 m. rugpjūtis

įstatymas. Visų pirma dėkoju visiems už maldas, laiškus, nors dauguma jų manęs nepasiekdavo. Kartą kalbėjau su Čūsavovo prokuroru. Klausiau, kodėl man neperduoda laiškų. Juk žmonės tikrai rašo. Prokuroras atsakė: „Taip, jūsų adresu ateina masė laiškų, bet ką gi jums rašo?! Rašo, kad viską ištvirtumėt ir grįžtumėt į Tėvynę...“ Tai, jų supratimu, jau nusikaltimas.

Šiandien kalbėti man nėra lengva... Išsiskiriant, kad neliūdėtume, pažadu, kad prie pirmos progos aš grįšiu į Tėvynę, o kada – už savaitės, mėnesio ar metų – neturi reikšmės, bet grįšiu. Grįšiu atlikęs savo pareigą. Dar gerai nesuprantu, ką Dievas man skiria, kokia misija manęs laukia. Važiuoju kaip kunigas ir manau, kad būsiu katalikams naudingas. Pirmiausia – savo tautiečiams, o vėliau, jei bus reikalas, – ir kitiems.

Šie mano padiriki žodžiai tebūna tarsi dvasilis testamentas, meilės

Dėkoju už moralinę paramą, už gėles. Lageryje malonu buvo girdėti, kad per tiek metų kiekvieno mėnesio 26 dieną rinkotės į Viduklę melstis už mane ir kitus kenčiančius. Aš nebūčiau taip sugalvojęs. Jūsų gyvas tikėjimas ir meilė tai išrado. Kitataučiai kaliniai stebėjosi ir žavėjosi: lietuviai turi didelį sustiprinimą, jie turi Katalikų Bažnyčią.

Taigi, broliai, ir toliau likime ištikimi tikėjimui, – tai brangi dovana, gyvenimo vairs. Jei turėsime gyvą tikėjimą, išplauksime per visas gyvenimo audras, nesuklysime ir neužplauksime ant seklumos, nežūsime.

Antikinėje literatūroje rašytojas Homeras yra aprašęs, kaip graikai užpuolė Troją, bet neįstengė jos paimti. Tada sugalvojo klastą – jie padarė didelį medinį arklį, kuriame pasislėpė kareiviai. Arklį paliko, o patys neva pasitraukė. Trojiečiai ištraukė arklį į savo miestą. Naktį iš jo išlipo kareiviai ir atrakino miesto vartus. Taip graikai nugalėjo Troją.

Į Lietuvos Katalikų Bažnyčią bandė, bando ir bandys įvesti Trojos arklį. Kada tai bando padaryti grubios jėgos pavidalu, lengva atskirti ir pasipriešinti. Girdėjau, kad ir Lietuvoje pradėjo reikštis sektos, įvairūs religiniai sąjūdžiai. Kai kur tie sąjūdžiai gal ir neblogas dalykas, bet mūsų sąlygomis yra didelis pavojus pasiklysti ir kitus suklaidinti. Šv. Paulius sakė: „Jeigu kas skelbtų kitą tikėjimą, negu aš jums paskelbiau, nors ir angelas, tebūna atskirtas.“

Mes turime prieš 600 metų paskelbtą mums Evangeliją, turime Bažnyčios hierarchiją, turime šv. Mišias, sakramentus, žodžiu, turime viską, ko reikia sielų išganymui. Taigi nuoširdžiai klausykime savo ganytojų, pirmiausia – Kardinolo, kuris vadovauja Lietuvos Katalikų Bažnyčiai. Vieni kitus remkime, susiklausykime ir tada tikrai išvengsime įvairiausių provokacijų ir nepatirsime nuostolio. Nepasiduokime gundymams, tarkimės, klauskime, bet galutinį žodį tars Bažnyčios vadovybė, jos klausykime – ji dabar geriau mato nei mes.

Kristus pasakė: jus pažins, kad esate mano mokiniai, jei mylėsite vienas kitą. Taigi, broliai, mylėkime vienas kitą, nesusmulkėkime, nekaltinkime

vieni kitų dėl smulkmenų, būkime atlidūs vieni kitiems. Rusai turi gerą posakį: septynis kartus atmatuok ir tik aštuntą kirpk. Taigi ir mes taip darykime. Mat žodis dažnai išsprūsta neapgalvotai, o kitam gali padaryti daug žalos. Būkime atsargūs su žodžiais. Geriau šimtą kartų pačiam nukentėti, nei vieną kartą kitą įskaudinti. Mylėkime Dievą visa širdimi, ir tada tikrai bus gerai.

Man atrodo, kad gyvenimas nėra toks sudėtingas, tik mes patys jame kartais pasiklystame, pasiduodame laiko madai. Jei kas sakytų, kad Dievo nėra – netikėkite. Šv. Rašte pasakyta, kad tik kvailas tarė: Dievo nėra. Dievas yra ir kiekvieną mūsų veda nuostabiais keliais, reikia tik vieno, kad mes patys nesipriešintume Dievo valiai – būtume geri laidininkai.

Nepasiduokime laiko dvasiai – tebus pilnos mūsų bažnyčios, eikime dažnai šv. Komunijos, kad sustiprėję Kristaus Kūnu ir Krauju galėtume kovoti ir kovą laimėti. Stenkimės kiek galime pagilinti savo tikėjimą.

Girdėjau, kad valdžia netrukdytų kunigams katekizuoti vaikus. Mums visiems reikia gerai pasiruošti ir praveisti katekizaciją. Ir mokyti reikia ne tik vaikus. Visus jus, broliai, reikia mokyti ir mokytis. Taigi žiemos metu, turėdami daugiau laisvo laiko, dažniau ir šokiadieniais ateikime į bažnyčią pasiklausyti Dievo žodžio. Dauguma baigę vienokius ar kitokius mokslus, todėl stenkimės ir patys dažniau į rankas paimti religinę knygą. Ieškokite jų pas kunigus, aktyvesnius tikinčiuosius. Manau, kad ilgainiui knygų bus vis daugiau. Į katekizaciją reikia įsitraukti mums visiems, tik tada pasieksime gerų rezultatų. Pasižadėkime kiekvieną sekmadienį ir šiaip laisvesniu nuo darbo metu bent valandą laiko skirti artimui – eikime pas draugus, gimines, kaimynus ir kalbėkime jiems ir su jais apie Dievą. Apie nykstančius žemės dalykus jau prisikalbėjome. Be to, jie niekur nedings. Atėjo laikas atsigręžti ir kalbėti apie Dievą. Taigi ryžkimės ir vykdykime. Kai giliau priimsime dievišką tiesą, jokie Trojos arkliai mums nebus pavojingi – patys atskirsime grūdus nuo pelų.

Norint būti kataliku, neužtenka turėti maldaknygę, rožančių, retsykais ateiti į bažnyčią. Reikia, kad Dievo įsakymai būtų mūsų gyvenimo pagrindu. Visa, kas priešinga Dievo įsakymams, tebūna svetima ir mūsų gyvenimui.

Katalikas negali būti pasyvus stebėtojas. Ne. Gyvenimas – ne teatras. Už kiekvieną valandėlę duosime ataskaitą. Todėl sakau, kad kiekvienas mūsų turi būti karys ir kovoti su dabartinėmis blogybėmis.

Viena blogybė, kurios mes kažkada nenorėjome pripažinti ir kuri dabar jau virto sunkia mūsų visuomenės liga, – alkoholizmas. Šv. Rašte pasakyta, kad visa, ką Dievas sutvėrė, yra gera. Taigi ir vyno taurė yra gera. Bet kada mūsų visuomenė serga, prarado saiką ir neturi valios susivaldyti, mes turime parodyti gražų susivaldymo pavyzdį. Manau, kad bent iki 20 metų jaunimas privalo būti abstinentalais. Vyresnio amžiaus žmonės, jeigu nepajėgia visiškai susivaldyti nuo alkoholinių gėrimų, tebus blaivininkais.

Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad retkarčiais, švenčių proga – jokių būdu ne laidotuvėse ar mirusiųjų minėjimuose – bet vestuvėse, krikštynose, kai susitiks seniai matytą gerą draugą, išgers ne daugiau kaip šimtą gramų alkoholinio gėrimo. Tokį saiką anksčiau yra nustačiusi Lietuvos inteligentija, kuri ir dabar gražiai darbuojai Tautos gerovei ir žinoma mums visiems Peršitvarkymo sąjūdžio vardu. Jei išgersite, tai ne kolūkio fermose, sandėliuose, miesto parke ar pakrūmėse, bet tik prie baltai aptiesto stalo, o stalą užtiesti gali motina, žmona, sesuo. Kas pats gers, tegul niekada neragina gerti kito. Šito griežtai laikykitės.

Dievas myli ir veda lietuvių tautą. Jis mums davė daug gerų kunigų, drausių pasauliečių, o pastaraisiais metais – palaimintąjį Jurgį Matulaitį, Kardinalą ir dar daug kitų malonių. Davė ne veltui. Tai atlygis už tas aukas, kurias mūsų tautiečiai sudėjo pokario metais ir kurias pasiryžę, jei reikės, sudėti ir ateityje. Aš esu įsitikinęs, kad ateityje reikės dar daug, gyvenimas pareikalaus dar daug aukų. Būdamas lageryje likimo draugams sakydavau: nenusiminkite, aš grįšiu į Lietuvą, bet pas jus atvažiuos kiti kunigai. Mano supratimu, duok Dieve, kad už ištikimybę Kristui kasmet areštuotų po kelis kunigus. Dėl to nereikia pulti į paniką ar beviltiškai liūdėti. Kunigas lageryje yra labai ir labai reikalingas. Rusija ieško Dievo, ir mes jį turime parodyti. Tikinčiųjų pareiga, ką jūs ir darėte, melstis už suimtuosius, tarp jų ir kunigus, kad jie išvertų ir kiek išgalėdami liudytų Kristų.

Nebijokime už Dievą pakentėti. Į gyvenimą žiūrėkime ne per rublį, ne pirklio, bet krikščionio akimis. Ieškokime visų pirma Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa kita bus pridėta. Nuoširdžiai kovokime su alkoholizmu ir narkomanija. Kovokime su moraliniu palaidumu, kurio dabar tiek daug mūsų aplinkoje ir kurį pamažu jau pradeda viešai pripažinti blogiu.

Grižęs pervažiavau per Lietuvą ir dar kartą įsitikinau, kad obuolys nuo obels netoli rieda. Kur tėvai rimti katalikai, ten ir vaikai ištikimi tikėjimui, dori. Būna ir išimčių – tėvai geri, o vaikai klaidžioja klystkeliais. Tokiu atveju melskimės. Pavyzdžiu mums tebūna šv. Monika, kuri ilgus metus meldė Viešpatį už savo sūnų Augustiną. Pasitikėkime Dievu ir melskimės.

Kaip katalikai saugokimės duoti kam nors blogą pavyzdį. Mūsų amžiaus žmonės kaip niekuomet veikia geri ar blogi pavyzdžiai. Duokime tik gero elgesio pavyzdį ir tuo liudykime Kristų.

Pasinaudodamas proga noriu padėkoti Viduklės jaunimui. Jie savo elgesiu pasitarnavo Bažnyčiai, o man padarė daug džiaugsmo. Teisme Raseinių profesinės mokyklos komjaunimo sekretorius skundėsi, kad sunku dirbti su mokiniais iš Viduklės. Ką jiems bekalbėdavau, jie sakydavo: „Klebonas mums sakė, kad Gavėnioje negalima linksmintis.“ „Ir taip nuolat – klebonas mums sakė,“ – kalbėjo sekretorius. Jaunimas padarė gerą darbą: bedieviai klausėsi ir stebėjosi, kad šiandieninis jaunimas klauso klebono. Manau, broliai ir seserys, kad ir toliau jūs manęs klausysite.

Gyvenime nemažai mačiau ir išgyvenau. Patyriau ir vargo, ir kančios. Džiaugiuosi, kad mano širdis laisva nuo neapykantos. Dievas tegul atleidžia visiems, kurie man padarė nuoskaudų, ir pats prašau Dievo ir jūsų atleidimo, jei ką nors įskaudinau, ne viską padariau, ką galėjau ir turėjau padaryti. Dar kartą ačiū, kad už mane meldėtės, ir išlaikėte gyvą tikėjimą.

Miela kunigui jausti, kad žmonės jį myli. Ši meilė jam duoda jėgų ir pastiprinimo eiti gyvenimo keliu, sąžiningai nešti pareigos, aukos naštą. Aplankiau keletą parapijų. Tos meilės, kurių man rodote, nenusipelniau. Esu eilinis Kristaus karys. Manau, kad savo elgesiu, rodoma meile jūs duodate

pavyzdį kitiems, o ypač jauniems Lietuvos kunigams. Dar kartą įtikinamai paliudijate, kad kunigo niekas – nei bedieviška valdžia, nei kalėjimai ar lageriai – nepajėgia sukompromituoti. Susikompromituoti gali tik jis pats.

Būdamas lageryje visa širdimi troškau pamatyti Lietuvą, dar kartą pravažiuoti jos keliais... Mąščiau apie Tėvynę ir dainavau, dainavau, kaip mokėjau, kad paskui niekas nesakytų, kad lietuviai Uraluose nedainavo ir negiedojo. Kai kurie seni kaliniai tai matydami sakė: „Jis nuo ilgo sėdėjimo turbūt su protu susipyko.“ Jie mūsų, tikinčiųjų, dažnai nesupranta. Nesupranta, iš kur gauname jėgos neretai pačiais kritiškiausiais momentais. Mes semiamės jėgos iš Kristaus kryžiaus, iš maldos.

Broliai ir sesės Kristuje, ir toliau melskimės vieni už kitus. Nežinau, kur aš atsidursiu... Norėčiau keliais ir širdimi, taip, kaip mes Šiluvoje, apeiti visas šventas vietas. Atsidėkodamas už tiek gero maldose tikrai prisiminsiu visus jus ir mūsų bendrus reikalus bei siekius. Trokštu, kad tai jus įpareigotų daryti tik gera, būti tik gerais Bažnyčios nariais.

Eisena į Šiluvą

Galėčiau dar ilgai kalbėti, bet užteks. Pamatėme vieni kitus, pasistiprinome, atsigaivinome ir eisime ieškoti būsimojo miesto, kurio čia, žemėje neturime. Tikiu, kad dar kartą tikrai susitiksime Tėvynėje. Tris kartus grį-

žau iš komandiruotės Rytuose, grįšiu ir iš Vakarų. Susitikimo laukimas ir džiaugsmas težadina mūsų jėgas, kad galėtume gyvuoti ir veikliai dirbuotis. Jei negrįšiu pats, parveš, kad būčiau palaidotas Viduklėje, prie Marijos, kad vidukliškiai paskutinį kartą man pagiedotų *Kalnus*. Šito Dievo meldžiu ir trokštu, bet tebus šventa Jo valia. Už viską svarbiau, kad visi susitiktume Danguje. Baigsiu didžiojo prezidento R. Reagano linkėjimais: „Tegul jus visus laimina Dievas“.

Išvykstant į užsienio tremtį

Šaukiu lietuvių burtis prie lietuvio
 Ir gyvą širdį prie gyvos širdies,
 Kad tamsiame vidurnakty nežuovę,
 Pakiltų rytmečiui gyventi ir žydėt!

Iš sutemų, iš prieblandų išeiikit,
 Uždekit naują ugnį širdyse,
 Vergams palikit vargo naktį klaikią! –
 Šaukiu aš jūsų protėvių dvasia. <...>

Šaukiu aš darbo rankų milijonus
 Įsupt naujam darbymečiui varpus...
 Į naujo džiaugsmo klėtis, naujo derliaus kluonus,
 Ne kalinio namus, ne liūnus, ne kapus.

Šaukiu vardu aš jūsų vargo žemės,
 Balsu piliakalnių ir pievų, ir miškų:
 Nekeršykit, kad keršto kraujo dėmės
 Nekristų prakeiksmu ant jūs vaikų vaikų!..

Šaukiu iš amžių: – Ateities nevertas,
 Kas dabarties nedrįso tautai nešt,
 Kas posūnių žaizdas, širdy atvertas,
 Išdegino liepsna veidmainiškos ugnies.

Šaukiu balsu tėvų dievų ramovės
 Ir jūsų krikšto atgaila šviesia:
 – Stovėkit amžiais čia tvirti, kaip saulė stovi! –
 Šaukiu aš, jūsų protėvių dvasia.

(B. Brazdžionis)

Monsinjoro Alfonso Svarinsko gyvenimo datos

1925 metų sausio 24 dieną gimė Kadrėnų kaime, Deltuvos valsčiuje, Ukmergės apskrityje.

1932–1936 metais mokėsi Vidiškių pradžios mokykloje (1–4 skyrius).

1936–1942 metais mokėsi Ukmergės A. Smetonos gimnazijoje (5 skyrius) ir Deltuvoje (6 skyrius).

1942–1946 metais studijavo Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje.

1946 metų vasarą tėviškėje įsitraukė į Didžiosios kovos partizanų apygardos (vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias) partizanų gretas: pasirinko Laisvūno slapyvardį.

1947–1956 metais kalėjo Intos ir Abezės (Komija, Rusija) lageriuose.

1954 metų spalio 3 dieną Abezės lageryje vyskupas Pranciškus Ramanauskas išventino kunigu.

1956 metų kovo 29 dieną grįžo į Lietuvą.

1956–1957 metais tarnavo altarista Kulautuvos (Kauno raj.) parapijoje.

1958 metų sausio 15 dieną perkeltas į Betygalos parapiją (Raseinių raj.) altaristo pareigoms.

1958 metų balandį areštuotas ir nuteistas 6 metams nelaisvės.

1958–1964 metais kalėjo Mordovijos lageriuose.

1961 metais už akių nuteistas ir LTSR Aukščiausiojo teismo pripažintas ypač pavojingu recidyvistu; perkeltas į ypatingojo režimo kalėjimą.

1964 metų balandžio 12 dieną išleistas į laisvę grįžo į Lietuvą.

1965–1971 metais Miroslavo Švč. Trejybės parapijos vikaras.

1970 metų spalį perkeltas vikaro pareigoms į Kudirkos Naumiesčio Šv. Kryžiaus Atradimo parapiją. Darbavosi 9 mėnesius.

1971–1976 metais – Igliaukos šv. Kazimiero parapijos klebonas, taip pat aptarnavo Patilčių šv. Petro Išvadavimo parapiją.

Nuo 1972 metų bendradarbiavo pagrindiniame leidinyje „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“.

1976–1983 metais – Viduklės šv. Kryžiaus parapijos klebonas.

1978 metų lapkričio 13 dieną kartu su kitais kunigais įkūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą.

1983 metų sausio 26 dieną areštuotas trečią kartą.

1983 metų gegužės 6 dieną nuteistas 7 metams griežtojo režimo lagerio ir 3 metams tremties.

1983–1988 metais kalėjo Čiusovo rajono (Permės sritis, Rusija) griežtojo režimo lageriuose.

1988 metais JAV prezidentui Ronaldui Reaganui paprašius SSRS vadovo Michailo Gorbačiovo išlaisvintas iš įkalinimo.

1988 metų liepos 11 dieną grįžo į Viduklę, rugpjūčio 23 dieną išstremtas į Vokietiją be teisės grįžti į Lietuvą.

1988–1990 metais lankė lietuvių kolonijas visame pasaulyje, bendravo su daugeliu pasaulio veikėjų; 12 kartų susitiko su Jonu Pauliumi II.

1990 metais Lietuvai paskelbus nepriklausomybę grįžo į Lietuvą.

1990 metų birželio 21 dieną paskirtas Kauno arkivyskupijos kurijos notaru bei Lietuvos katalikų veikimo centro vadovu.

1990 metų rugpjūčio 25 dieną paskirtas Kauno arkivyskupo, kardinolo Vincento Sladkevičiaus kancleriu.

1990 metų lapkričio 14 dieną popiežius Jonas Paulius II suteikė Popiežiaus rūmų kapeliono (monsinjoro) titulą.

1992–1992 metais – Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo deputatas.

1992–1996 metais – Lietuvos kariuomenės vyriausiasis kapelionas.

1996 metų vasario 28 dieną paskirtas Kauno Kristaus Prisikėlimo parapijos rezidentu.

1996 metais paskirtas Kauno arkivyskupijos partizanų, šaulių, politinių kalinių ir tremtinių kapelionu.

1997–1998 metais – Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Įgulos) bažnyčios rektorius ir Kauno Prisikėlimo bažnyčios kunigas talkininkas.

1998–2000 metais – Kavarsko Šv. Jono Krikštytojo parapijos klebonas.

Nuo 2000 metų kovo mėnesio 30 dienos – Ukmergės Šv. Apaštalų Petro ir Povilo parapijos rezidentas.

1998 metais apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi,

2000 metais – Lietuvos Nepriklausomybės medaliu,

2001 metais – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu,

Už žmogaus teisių gynimą apdovanotas Detroito (JAV), Pueblo (Meksika) miesto premija, Venesuelos apdovanojimu „II Grand Cordon“,

Leko miesto (Italija) garbės pilietis,

Raseinių miesto garbės pilietis.

Vardų rodyklė

A

- Abeni Renato 8, 174
Abišala Aleksandras 309
Adamkus Valdas 75, 155, 335
Adamonis-Lokys Vaclovas 410
Adomaitis Gediminas 9, 382, 384
Adomaitis Zigmąs 389
Aleknonis Gintaras 8, 194
Ališauskas Ambrazas 413
Ališauskas-Puškinas Vladas 408
Ališauskas-Spartakas Kazys 409
Aliulis Vaclovas 100
Alsys 70
Alūza-Bedalis Bronius 355
Ambrasas Kazimieras 7, 158
Ambrasas Konstantinas 112
Ambrasienė Julija 109
Andersonas Arnoldas 229
Anilionis P. 99, 100–103, 109
Antanaitis Bronius 318, 323
Ašmenskas V. 364
Atkočiūnas Stasys 412
Auglys-Klajūnas Antanas 409
Auglys-Papartis Juozas 409
Augustinas-Kėkštas Stasys 409
Aukštikalnienė Aukšė 103
Aukštikalnis E. 103, 104
Aukštuolis Vladas 412
Aukštuolis-Erelis Alfonsas 412
Aukštuolis-Jurginas Juozas 409
Aukštuolis-Smauglys Viktoras 410

Avilos Miguel Delgado 217
Avtorchanovas Abdurachmanas 148

B

Bacevičiūtė Natalija 140
Bačkis Audrys Juozas 107, 108, 110, 140, 141, 274
Bačkis Stasys 218
Bagdonas 41
Bagdonas-Margiris Jonas 415
Bakučionis J. 34–36, 186, 242
Baltrūnas 41
Baltrunas Alfonsas 415
Balžekas Petras 416
Baravykas Edvardas 411
Baravykas Jonas 412
Baravykas Juozas 411
Bareika Adolfas 414
Barysaitė Dž. 75
Baronas V. 216
Barškietis Juozas 288
Bartkus Algimantas 203
Bartulis Eugenijus 399
Bartusevičienė Irena 7, 111, 118, 134
Bartusevičius Stasys 121
Basanavičius Jonas 110
Baškauskas Mykolas 416
Baškauskienė Stasė 416
Baublienė 246, 247
Baukytė Danutė 351
Belickas Julius 411
Bello Maria Guzman 211
Bičkauskas Egidijus 32, 36, 68, 69, 87, 88

Biržiška M. 390
Bisturys-Girėnas Bronius 410
Blaškevičienė Julija 172
Blauzdys-Dobilas 411
Bolivaras Simonas 217
Borisevičius Vincentas 329
Boruta Jonas 7, 154, 155, 171, 263
Bradulskis Nikodemus 413
Brazauskas A. M. 107, 108, 110, 384
Brazdžionis Bernardas 417, 425
Brežnevas L. 241, 242
Bricenio Gustavo Tarre 210
Brunicelli Marco Tulio 210
Budnikas Kazimieras 413
Budnikas Madestas 413
Bujokas Jonas 414
Bulaitis Jonas 204
Bundonis Petras 415
Burneikis Bronislovas 70–72
Butkevičius Audrius 306
Butkevičius Povilas 133
Butkus Jonas 72
Butkus Stasys 414

C

Calderos Rafael 218
Campins Luis Herrera 210, 211
Carter Jimmy 248
Chaverra Luis Emilio 212
Cikatavičiūtė Elena 414
Cimbolas Petras 411
Cizikas Petras 167

Č

- Čaikauskaitė 34
Čaikauskas-Kirvis Dominykas 415
Čekuolis A. 244
Čeponis Jonas 253, 298, 322
Čepukėnas Bladas 414
Černiauskas Pranas 415
Černiauskas Vladas 414
Česiūnas Vladas 290

D

- D'Angelo Jorge 208, 212, 215, 217
Dalinkevičius Alfonsas 415
Dambra Vytautas Antanas 8, 206, 209, 210, 212, 215, 216, 218, 219, 222
Dambra vienė Apolonija Teresė 213
Damušis Adolfas 179
Danielius 411
Darulis Viktoras 413
Dauderienė Rožytė 81–83, 85
Daugėla A. 111
Derse Anne E. 386, 387
Deveikienė Nina 213, 218
Deveikis Bronius 209, 213, 215, 216, 218, 222
Diaz Manuel 218
Dičpetris Stasys 415
Dikčius Marijonas 409
Dilys Antanas 78
Dirsytė Adelė 365
Donelaitis K. 262
Dovidaitis Gvidonas 112
Drąsutytė Genutė 115, 119
Dubčekas A. 252

Dūda Vytautas 409
Dūda-Narutis Bronius 408
Dudavičius Arūnas 8, 312
Dudko D. 63
Dumbliauskas Petras 360, 361
Dumčius 131
Džiautas-Kęstutis Albinas 410
Džiautas-Vanagas Jonas 410
Džordžas Robertas 19

E

Eimontas Antanas 415
Eismuntas E. 102
Eretas Juozas 359

F

Foerg Jakob 8, 224

G

Gaida-Gaidamavičius Pranas 389–391
Gaižutis Antanas 415
Gaižutis-Briedis Karolis 410
Gajauskaitė Rūta 8, 262, 390
Gajauskas Balys 134
Gajauskienė Irena 134
Garliauskas-Darius Jonas 409
Garmus A. 389
Gavėnaitė Monika 125, 133–135, 138–140, 143, 239, 269, 276, 393, 395
Gavėnas Juozas 411
Gečas Jonas 287, 289, 295, 298, 310
Gečiauskas-Spyglys Vytas 415
Genys Kęstutis 171

Genzelis Bronius 8, 276, 277
Gibavičius Rintis 345
Giedris Jonas 215
Ginčytė Valytė 345
Gipas Vytautas 414
Girnys Modestas 415
Goldvičius Aleksandras 229
Gorbačiova Raisa 202
Gorbačiovas Michailas 102, 195, 201–203, 214, 216, 239, 242, 245, 248
Gražys-Pipiras Albinas 410
Gražulis Petras 171
Grehem Billy 400
Gricius Vytautas 412
Grigaliūnai 239
Grigaliūnas Bronius 415
Grigaliūnas Juozas 415
Grigaliūnas Kazys 415
Grigaliūnas Kęstutis 400, 401
Griganavičius 410
Grigas Robertas 274
Grigas-Genys Pranas 408
Grigonis Vaclovas 411
Grinius J. 390
Griškevičius Petras 224
Griškevičius-Putinas Karolis 410
Gromyka 41
Gudaitytė Marytė 171
Gutauskas A. K. 99, 101

H

Hofertienė Romualda 8, 270

I

Ignatavičius Petras 412
Iešmantas G. 263
Ignotas Mykolas 34, 86–88, 242, 246, 247
Imbrasas Jonas Vytautas 416
Imbrasas-Tėvas Antanas 408
Imbrasienė Vanda 408
Iturbe Jose Rodrigues 210, 211
Ivaškevičius Ipolitas 412
Izaquirre Alejandro 215

J

Jakavičius V. 55, 57
Jakštaitė Ivenija 85, 89
Jakubauskas Antanas 93
Jakunin G. 63
Jalinskas Petras 409
Jankauskas Gintautas 323
Jankauskas Petras 412
Jastramskienė Loreta 8, 232, 241, 252
Jastramskis Deimantas 232
Jaugelis Virgilijus 43, 44–46, 115–118, 125, 349
Jezerkas Česlovas 288
Jocytė Adriana 218
Jokūbonis Bronius 415
Jokūbonis Stasys 415
Jonas Paulius II 20, 194, 203, 306, 322, 392
Jovaiša Alfonsas 412
Jucys A. 49, 50, 51, 54
Judikevičiūtė Janina 8, 109, 170
Juknaitė Vanda 9, 370
Juknys-Krantas Anicetas 415

Juodišienė Leokadija 336, 340–342
Juodišius Jonas 333, 334,
Juodišius Paulius 333, 334, 336–338, 341
Juodkaitė Regina 305
Juodvalkė Eglė 7, 33
Jurčys Benediktas Sigitas 364
Justavičius Julius 410, 415
Jutas-Liepa Feliksas 410

K

Kairelis A. 42
Kalinauskas Leonas 521
Kamarauskas Vaclovas 411
Kančytė Santa 9, 374
Kapačinskas-Alijošius Povilas 409
Kapitančiuk 63
Karsavinas Levas 276, 372
Karužaitė-Juodišienė Giedrė 9, 333
Kaselis Feliksas 415
Kaselis Jonas 411
Kašiuba Jonas 348
Kašiubaitė Aldona 9, 347
Katinas Julius 408
Katinas Vytautas 408
Katliorius Apolinaras 413
Katliorius Everestas 414
Katliorius Saturnas 414
Katliorius Valentinas 414
Kauneckas Jonas 7, 44–46, 50, 52, 55, 57, 59, 60, 63, 95, 122, 134, 354, 355
Kauzonas Ferdinandas 82, 103–105, 183, 198
Kavaliauskaitė Onutė Virginija 160, 161
Kavaliauskas Simonas 415

Kavoliūnas Leonardas 382
Kaziūnas Pranas 335
Keina Algimantas 106, 108, 361, 394
Kentraitė-Snaigė Elena 354
Kentra-Rūtenis (Lukštas) Jonas 353, 354
Kentra-Sakalas Leonas 354
Kentra-Tauras Juozas 354
Kentrienė-Motinėlė Ona 354
Ketvirtis Povilas 411
Ketvirtis Pranas 415
Kinta Kazys 412
Kiričenko Sergej 229
Kirkilas Gediminas 137
Kličius Feliksas 415
Klimavičius Jonas 413
Kmieliauskas Antanas 353
Krikštaponis Antanas 413
Krikštaponis Bronius 410, 414
Krikštaponis Juozapas, kpt. 412
Krikštaponis Petras 413
Krikštūnas-Gintautas Česlovas 412
Krogertas Juozas 416
Krogertas Marijonas 416
Kronkaitienė Rūta 326
Kronkaitis Jonas 253, 322
Krupavičius Mykolas 21, 262, 359
Kučinskaitė Marijona 172
Kudaba Gintaras 197
Kukobakas Michailas J. 229
Kuodytė Julija 111, 121
Kupčinskas Rytas 388, 389
Kuzma Vladas 118

Kuzmaitė R. 118
Kuzminskas Kazimieras 200
Kvietkauskas Pranas 71, 82, 83, 85

L

Ladigaitė Marija 9, 344
Ladigienė Stefanija 346
Landsbergis Vytautas 22, 215, 386, 387
Laurinavičius Bronius 35
Laurinskas Leonas 122, 253
Lazauskas Justinas 198
Lazdauskienė Zita 353
Lebrun Jose Ali 207, 209, 210
Leišys Algis 295
Leninas V. 358
Leonas XIII 18
Lepeškienė N. 268
Lind Wiliam S. 24
Lipeika Petras 85
Lipinas Rolandas 7, 38, 39, 47
Liškauskas-Beržas Nikodemas 409
Loziūnas Balys 229
Lozoraitis Stasys 108, 218
Lubmanas Leonidas 226
Lubšys Jonas 416
Lukoševičius Kazimieras 374
Lukša-Daumantas Juozas 15
Lukšaitė 53
Lukšys Benius 171
Lunys Albinas 414

M

- Maceina Antanas 364, 365, 390
Maceina Saulius 365
Mackela Alfonsas 412
Mackela Jonas 414
Mackevičius Antanas 278
Mackevičius Antanas 411
Mackoliūnas Vaclovas 412
Mačionis Vytautas 327, 328
Mačionis-Žvalgas Kostas 26, 327
Maironis 110, 262, 359
Makauskas Audrius 22
Maksvytis Jonas 307
Makutinovičius B. 291
Malkevičius Stasys 274
Masiulionis Vladas 408
Maskoliūnas Edvardas 415
Matonis Juozas 103, 198
Matulaitis Juozas 391
Matulionis Jonas Kastytis 96, 104, 106, 108, 128, 129, 171, 361
Matulionis Teofilus 329
Mažeika Vlada 218
Mažeikaitė-Ramanauskienė Birutė 320, 329
Mažeikienė Eugenija 218
Mažvydas M. 262
Medelskas Bronius 412
Medelskas-Gaidys Albinas 410
Medvedevas 183, 273
Medvedevas Nikolajus 267, 308, 310
Meilus Petras 133
Melechas 340
Menkeliūnas Juozas 213

Meškauskaitė Genutė 114
Mikalajūnas-Žalgiris Feliksas 409
Mykolaitis-Putinas Vincas 372
Miliukas Edvardas 414
Mincevičius Vincentas 194
Mironas V. 359
Misiūnas Bronius 413
Misiūnas Pranas 413
Misonis-Gediminas Romas 411
Miškiniš-Kardas Bronislovas 409
Mocius Algirdas 398, 399
Montvydaitė-Giedraitienė Irena 355
Montvydas-Žemaitis (Dėdė, Etmonas) Vladas 354, 355
Moreno Armando Luis 217
Morkūnas Alfonsas 413
Morkūnas Bronius 413
Morkūnas Karolis 410, 413
Morkūnas Stasys 415
Morkūnas Steponas 409
Morkūnas-Kirka Bronius 409
Morkūnas-Nemunas Kostas 411, 413
Mulevičius-Aitvaras Jeronimas 410

N

Narkevičius Benediktas 414
Našlėnas Alfonsas 416
Našlėnas Petras 121, 122
Našlėnas Stasys 414
Naujokas Algimantas 351
Nazelskis Eugenijus 8, 282
Neciunskas-Elytė Zigmas 330, 331
Nelsen Angelė 245

Nežinomasis (Partizanas) 408
Nežinomasis-Piliakalnis 411
Nežinomoji-Laukinukė 411
Novikovas A. 150
Nugaras Leonardas 254
Nuobaras Bronius 413

O

Oželytė Nijolė 145
Obama Barack 385

P

Pakuckas Jonas J. 229
Paliulytė Inesa 322
Palnaitis Letas 402
Paltarokas Kazimieras 329
Pangonis A. 136
Panka Julius 27
Pariokas Stasys 414
Paškevičius-Gylys Mykolas 408
Paškoniš Motiejus 416
Patackas Algirdas 8, 24, 167, 168, 403
Paterlini Sergio 174
Patriubavičius J. 117
Paulaitis Petras 10, 113, 133–136
Paulikonis-Ūdra Petras 410
Pauliukonis-Girėnas Vaclovas 409
Pavlovas Jurijus V. 229
Perez Carlos Andres 216, 217, 219, 220
Petkevičius Juozas 88
Petkutė-Neringa (Vilnelė, Vilija, Rimas) Irena 353, 355
Petraška-Kietis Juozas 410

Petrikas-Švitrys Laimis 409
Petronis 413
Pikšrys Rūtenis 9, 363
Pilelis V. 39, 58, 61, 62, 67
Pinkevičius Vytautas 411
Pipiras Nerijus 375
Pociūnas Petras 412
Pociūnas Vytautas 346
Poderis J. 114
Povilavičius Albinas 414
Povilionis Liudvikas 70–72
Pranciškus (Popiežius) 17
Pranys Antanas 410
Prapiestis Juozas 377, 378
Pučinskas 412
Puišytė Aldona Elena 9, 398
Pulokas Gediminas 289, 295
Pupkus Vytautas 126, 236
Purlys Petras 323
Purlys-Ožys Alfonsas 408
Pusvaškis-Robinzonas Alfonsas 410
Puzonas Rokas 133

R

Račiūnas Pranas 111–114
Radzevičius Antanas 413
Radžvilas Vytautas 27
Raila Vytautas 413
Rakutis Izidorius 412
Ramanauskaitė-Skokauskienė Auksė 9, 320, 321
Ramanauskas Kastytis 179
Ramanauskas Pranas 221

Ramanauskas Pranciškus 74, 329, 371
Ramanauskas-Vanagas Adolfas 320, 321, 324–326, 329
Rauda P. 112, 344, 346
Raugalas-Kmynas Stasys 410
Raugalas-Žilvitis Vladas 410
Razmantas Juozas 129, 130, 133, 236
Reagan Nancy 386
Reaganas Ronaldas 73, 106, 195, 238, 239, 245, 323, 385–387, 392
Regelson L. 63
Regertas-Jokeris Antanas 410
Reinys Mečislovas 375
Riauba Bronius 414
Riklickas Povilas 411
Riklickas Vytautas 411
Rivo Angel Miguel Burelli 218
Rollin Benedikta 232
Rubšys Antanas 352
Rubšytė-Ūksienė Teresė 9, 352
Rudienė Marija 212
Rudys Antanas 212
Rusakas Vladimiras 229
Rudnickas Gerimantas 139, 140
Rukšta Algis 413

S

Sacharovas A. 248
Sadūnaitė Nijolė 194, 195–197, 201–203, 263, 390
Sakalauskas Artūras 313
Sakalauskas Vytautas 99
Samore Antonio 194
Savickas-Skrajūnas Henrikas 415
Schiano Eliana Loza 207

Sėjūnas-Kerštas Jonas 412
Senior Rita 218
Senior Ruben 218
Serbenta Alfonsas 93
Serbentaitė Angelė 83, 93
Serbentaitė Bronė 7, 70, 78, 80
Sereikaitė Onutė 114
Sinica Vytautas 7, 16
Sinkevičius-Ąžuolas Petras 408
Sinkevičius-Šermukšnis Jonas 408
Skistimas Antanas 414
Skominas Aleksas 409
Skrinskas Robertas Gedvydas 8, 259, 381
Sladkevičius Vincentas 35, 114, 165–167, 181, 182, 215, 283
Slipjy Josep 221, 222, 226, 372
Smačiukas Juozas 410
Smalevičienė Kunigunda 351
Smetona Marijonas 415
Sniečkus A. 70
Sopranai 133
Sopranaitė Reda 2
Stakėnas Vaclovas 63
Stakišaitis Donatas 2, 9, 402, 405
Stakišaitytė-Kriaučiūnienė Joana 405
Stakvilevičius M. 267
Stankevičienė-Asipauskienė Genė 75, 80, 84–86, 88, 89, 96–100, 102, 103, 105, 110
Stankevičius Česlovas 287
Stankūnas-Vaiduoklis Antanas 409
Staselis Vladas 414
Stašaitis J. 116, 117
Statkutė de Rozales Danutė 212, 215–217

Staugaitis J. 359
Steigvila Augustinas 215
Stepanauskas Zenius 389
Steponavičius Julijonas 35, 40–42, 97, 98, 100–102, 104, 106, 107, 114,
115, 136, 181, 182
Stimburys Antanas 416
Stimburys Julius 412
Stimpfle Josef 227
Stonis Antanas 72
Storero Luciano 208, 209
Strazdas Vytautas 414
Strazdas-Finas Viktoras 410
Strazdelis A. 262
Striokaitė Lina 7, 142
Survila Juozas 414
Suvorovas A. 300
Sužiedėlis Darius 25
Svarinskaitė-Pupkienė Janina 126, 236, 342, 343, 372
Svarinskas Jonas 125, 232, 234
Svarinskas Vytautas 128, 234, 236

Š

Šachrajus Sergejus 287
Šadreika Valerijonas 276
Šakalys Vladas 391
Šapoka Leonas 35, 54
Ščiavinskas V. 306
Šemeškevičius Algirdas 82
Šemeškevičius Edvardas 416
Šemeškevičius Jonas 416
Šerelis Juozas 414
Šerelis-Žydrūnas Alfonsas 412

Šernelis-Aviatorius 410
Šeškevičius Antanas 259
Šeškevičius Juozas 215
Šimkūnas Vladas 150, 276, 372
Šimkūnas-Žalvaris Jurgis 408
Šimkūnienė Leontina 372
Šinkūnas-Daugirdas Bronius 408
Šliūpas Jonas 277
Šmačiukas Juozas 410
Šoblinskas Povilas 72
Štaras Virginijus 255
Šulcas Antanas 216, 218
Šulcienė Lina 2
Šv. Augustinas 17, 276
Šv. Jeronimas 361
Šv. Monika 422
Šv. Tomas Akviniėtis 276
Šviežikas Vaclovas 413

T

Tablante Carlos 212
Tagorė Rabindranatas 244
Talačka Albertas 93
Tamkevičius Sigitas 7, , 34, 35, 40, 42, 43, 44, 46, 50, 52, 56, 58, 59, 61,
63, 84, 87, 88–92, 94–96, 104, 107, 129, 161, 167, 168, 170, 186, 229,
245, 323, 363, 364
Tapinas L. 272
Tarcas Abramas 148
Tarvydas Algirdas 82
Tatarė Antanas 278
Terleckas Antanas 255
Tyla Antanas 7, 145

Tyla Kazys 150
Trinkūnas P. 104
Trinkūnienė Emilija 98, 106
Tulaba Ladas 204
Tunaitis Juozas 74, 75
Tušas Alfonsas 413
Tušas Kazimieras 413
Tverijonas Petras 392

U

Umbrasas Antanas 76, 78
Umbrasienė Danutė 75, 76, 78, 80, 84–86, 89, 96, 110
Usonis-Aidas Vytautas 409
Užsienis Jurgis 395

V

Vadeckas-Tarzanas Juozas 26, 327
Vagonis-Bijūnas Bronius 409
Vaičekauskas Povilas 322
Vaičiūnas Alfonsas 416
Vaičiūnas Vincas 413
Vaičiūnas Vytautas 114, 115, 118, 119, 263, 268, 390
Vaičiūnas Vladas 413
Vaičiūnas-Skirmantas Antanas 409
Vaičiūnas-Žilvitis Antanas 409
Vaičiūnienė Emilija 416
Vaičius Antanas 9, 72, 114, 318
Vaišutis Petras 415
Vaitelis Danielius 414
Vaitkaitis Algimantas 296
Vaižgantas 359
Valančius Motiejus 110, 278

Valensa Lechas 252
Valiukėnas Stanislovas 74, 97
Valiušaitis Vidmantas 7, 8, 33, 178
Vanagas Meduardas 409
Vanejev Anatoly 402
Vareikis Edvardas 416
Vasiliauskas Kazimieras 78, 106, 107, 155
Vasiliauskas Šarūnas 289, 295
Vegelevičius Zenonas 295
Vėlavičius Vincentas 7, 50, 52, 56, 59, 60, 62, 63
Venckus Bronius 412
Venckus Stasys 412
Vildžiūnas Domantas 2, 9, 344
Vildžiūnas Kunotas 2
Vildžiūnas Vladas 9, 344
Vilimas Vytautas 82, 85
Vinkus Antanas 357
Virbalas Lionginas 381
Vivas Virgilio Aliva 208, 216
Vizbaras Bronius 296
Vobolevičius Vincentas 7, 13
Voveris Jonas 239

Z

Zalagėnas Steponas 413
Zdebskis Juozas 7, 35, 50, 56, 59, 60, 63, 66, 68, 69, 114, 115, 129, 154,
263, 268, 329
Zelionka Ignas 410
Zolubas Algimantas 9, 359
Zubr Feliks 8, 213, 220, 222
Zubrickienė Valerija 93

Ž

- Žagunis Gintaras 313
Žalkauskas-Viesulas Petras 411
Žarskus Aleksandras 9, 377
Žeimantas Vytautas 191, 192
Žekonis Vytautas 84
Žemaitis Jonas 313
Žemaitis Vytautas 15
Žeruolis Stasys 416
Žilinskienė Giedrė 9, 356
Žilys K. 66
Žilys-Giraitis Karolis 410
Žitinskaitė Birutė 356
Žiupsnytė Albina 9, 367
Žižminskas Kazimieras 412
Žlioba Edvardas 411
Žlioba Petras 411
Žukas Stasys 108
Žukauskas Arnoldas 295
Žukauskas Stasys 414
Žukauskas-Meška Mykolas 410
Žukauskas-Plaktukas Zigmas 410

Apie autorius

Renato Abeni – italų kunigas, septynerius metus dirbęs Lietuvoje, Kau-
no kunigų seminarijoje, dėstytoju.

Gediminas Adomaitis – inžinierius energetikas-elektronikas, Lietuvos
Sąjūdžio Vilniaus miesto tarybos pirmininko pavaduotojas, publicistas.

Gintaras Aleknonis – Lietuvos teatrologas, žurnalistas, humanitarinių
mokslų daktaras, Laisvosios Europos radijo Miunchene, Prahoje bendra-
darbis, Vilniaus universiteto, Mykolo Romerio universiteto profesorius.

Kazimieras Ambrasas – kunigas, jėzuitas, literatūros tyrinėtojas, pub-
licistas, vertėjas. Dėstė Vilniaus, Poznanės Adomo Mickevičiaus universi-
tetuose, Lituanistikos institute Čikagoje. Studijavo pagrindinėje kunigų
seminarijoje. Talkino redaguojant pagrindinius leidinius *Aušra* ir *Lietuvos
Katalikų Bažnyčios Kronika*. Bendradarbiavo Vatikano radijo lietuviškų
prog-ramų redakcijoje, sielovados darbą Filipinuose, Indijoje.

Irena Bartusevičienė – gydytoja, monsinjoro A. Svarinsko bendražygė,
laisvės kovų dalyvė.

Jonas Boruta – fizikos-matematikos mokslų daktaras, pagrindžio kuni-
gas, Telšių vyskupas. Suėmus *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* pirmąjį
redaktorių kun. Sigitą Tamkevičių, 1983–1989 m. buvo šio leidinio vyriausia-
sis redaktorius. Lietuvos jėzuitų provincijos vyresnysis – provincijolas. Telšių
miesto garbės pilietis, Lietuvos katalikų mokslo akademijos akademikas.

Vytautas Antanas Dambra – Lietuvos diplomatijos patriarchas, atei-
tininkas, publicistas, teisės mokslų daktaras. Dirbo JAV diplomatinėje tar-
nyboje, o Lietuvai atgavus laisvę tapo jos ambasadoriumi. Vykdė diploma-
tines misijas Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regione. Nuo 1992 m. ėjo
Lietuvos Respublikos ambasadoriaus pareigas Venesueloje, nuo 1995-ųjų –
Kolumbijoje. Vėliau atstovavo Lietuvai Argentinoje, Brazilijoje, Urugvajuje,
Ispanijoje, Maroke, Andoroje. 2004 m. buvo paskirtas Prezidento atstovu
specialiesiems pavedimams.

Arūnas Dudavičius – Lietuvos kariuomenės atsargos pulkininkas, savanoriškos krašto apsaugos tarnybos Alytaus rinktinės vadas, Vilniaus rinktinės vadas, Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomojo pulko vadas.

Jakob Foerg – austras, Zalcburgo arkivyskupijos Švč. Jėzaus Širdies misionierius. Dar tarybų valdžios laikais keletą kartų lankėsi Lietuvoje ir per ekumeninę žmogaus teisių gynimo organizaciją „Christian Solidarity International“ padėjo persekiojamiems tikintiesiems. Austrijos spaudoje iškėlė persekiotos Lietuvos Bažnyčios nuopelnus, sakydamas, kad jo krašto Bažnyčia buvo ir tebėra reikalingas lietuvių tikėjimo liudijimo pavyzdys. Jo iniciatyva 1988–1990 m. Austrijos tikintieji surinko apie 3 mln. šilingų Naujajam Testamentui ir knygai „Tikėjimas ir gyvenimas“ išspausdinti lietuvių kalba. Jo iniciatyva užsimezgė Zalcburgo arkivyskupijos ryšiai su Lietuva, rėmė Lietuvos tikybės mokytojų ugdymo programas.

Rūta Gajauskaitė – teisės mokslų daktarė, kriminologė, visuomenės bei politinė veikėja, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Vilniaus Tarybos atsakingoji sekretorė, Aukščiausiosios Tarybos deputatė, Kovo 11-osios Akto signatarė.

Bronius Genzelis – filosofas, politinis bei visuomenės veikėjas, profesorius, signataras, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys, Sąjūdžio Seimo tarybos narys, Lietuvos demokratinės darbo partijos narys, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Kovo 11-osios Akto signataras.

Romualda Hofertienė – mokytoja, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatė, Kovo 11-osios Akto signatarė.

Loreta Jastramskienė – žurnalistė, prozininkė, rašytoja, valstybės tarnautoja.

Janina Judikevičiūtė – Švč. Mergelės Marijos Nekalto prasidėjimo vargdienių seserų kongregacijos sesuo, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* bendradarbė, Laisvės kovų dalyvė.

Vanda Juknaitė – rašytoja, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno bei kitų premijų laureatė, Vilniaus edukologijos universiteto docentė.

Eglė Juodvalkė – JAV lietuvių poetė, žurnalistė, Laisvosios Europos radijo lietuvių skyrių Niujorke ir Miunchene bendradarbė, Lietuvos rašytojų sąjungos narė.

Santa Kančytė – patriotinio jaunimo sambūrio „Pro Patria“ narė, ateitininkė, politikos mokslų absolventė.

Aldona Kašiubaitė – farmacininkė, tikybos mokytoja, Kudirkos Nau miesčio parapijos *Caritas* bendradarbė.

Giedrė Karužaitė-Juodišienė – mokslininkė, geografė, kraštovaizdžio tyrėja (darbo tema – Kuršių Nerijos kraštovaizdžio žemėlapis), generolo Jono Juodišiaus marti.

Marija Ladigaitė-Vildžiūnienė – Lietuvos grafikė, knygų iliustratorė, dailės mokytoja, Lietuvos dailininkų sąjungos narė.

Eugenijus Nazelskis – vienas iš Lietuvos kariuomenės atkūrėjų, atsargos komandoras, profesorius. Idėjos atkurti Lietuvos karines jūrų pajėgas iniciatorius. Nuo 1992 m. dirbo krašto apsaugos ministro pirmuoju pavaduotoju-inspektoriumi gelbėjimui ir civilinei saugai. 1997 m. tapo pirmuoju Lietuvos kariniu atstovu prie NATO.

Algirdas Patackas – Laisvės kovų dalyvis, pagrindžio žurnalų *Pastogė*, *Jaunoji Lietuva* leidėjas, *Rūpintojėlis*, *Ateitis* bendradarbis, politinis kalinys, kalintas už pagrindžio leidinių redagavimą. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno miesto tarybos narys, Sąjūdžio Seimo narys, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Kovo 11-osios Akto signataras, Lietuvos Respublikos Seimo narys.

Auksė Ramanauskaitė-Skokauskienė – inžinierė, Lietuvos partizanų vado, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio vyriausiojo gynybos pajėgų vado generolo Adolfo Ramanausko-Vanago duktė, Lietuvos Nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos pirmininkė, Lietuvos politinių kalinių ir

tremtinių sąjungos narė, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos narė, Lietuvos Respublikos Seimo narė.

Teresė Rubšytė-Ūksienė – mokytoja, poetė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Šilalės filialo pirmininkė, Šilalės rajono savivaldybės tarybos narė. Žemaitijos rašytojų bendrijos narė, rezistencijos poetės Irenos Petkutės-Neringos vardo premijos laureatė. Besimokydama vidurinėje mokykloje bendradarbiavo su Lietuvos partizanais, aktyviai reiškėsi pogrindžio spaudoje, už pagalbą Lietuvos partizanams, dalyvavimą pogrindžio veikloje nuteista, kalėjo Rusijos lageriuose.

Bronė Serbentaitė – kino inžinierė, visuomenės veikėja, Lietuvos krikščioniškosios demokratijos partijos narė.

Vytautas Sinica – politologas, Vilniaus universiteto filosofijos doktorantas, patriotinio jaunimo sambūrio „Pro Patria“ vienas steigėjų.

Robertas Gedvydas Skrinskas – paskutinis pogrindžio kunigas (baigęs pogrindžio seminariją), šventimus gavęs iš kardinolo V. Sladkevičiaus rankų, Lietuvos kankinių bažnyčios Domeikavoje statytojas, publicistas, aktyvus kovotojas už blaivybę ir negimusių vaikų teises.

Donatas Stakišaitis – gydytojas, habilituotas daktaras, Mykolo Romerio universiteto profesorius, pogrindžio leidinio *Rūpintojėlis* bendradarbis.

Lina Striokaitė – Šventosios šeimos seserų kongregacijos sesuo, bažnytinės teisės kanonistė.

Antanas Tyla – istorikas, archeografas, habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos narys ekspertas, Lietuvių katalikų mokslų akademijos akademikas.

Antanas Vaičius – kunigas, Telšių vyskupijos ir Klaipėdos prelatūros apaštališkasis administratorius, Telšių vyskupas, Vatikano dvasininkijos kongregacijos narys.

Vidmantas Valiušaitis – filologas, žurnalistas, publicistas, politikos ir kultūros apžvalgininkas, redaktorius, visuomenės veikėjas. Už dalyvavimą

1987 m. rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribentropo pakto minėjime prie A. Mickevičiaus paminklo buvo pašalintas iš doktorantūros studijų; Sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narys, Sąjūdžio Kauno tarybos, Sąjūdžio Seimo narys, Laisvosios Europos radijo korespondentas Lietuvoje.

Vincentas Vobolevičius – politologas, docentas, tarptautinės politinės ekonomijos mokslų daktaras, specializuojasi politinės ekonomijos, pokomunistinių transformacijų, lošimų teorijos ir statistinės duomenų analizės srityse, dėstė Niujorko ir Manheteno (JAV) universitetuose, dirbo konsultacinį darbą pasaulinėje žinių proceso valdymo kompanijoje „Evalueserve Ltd“, „Phi Beta Kappa“ bendrijos narys, apdovanotas geriausio dėstytojo nominacija.

Rūtenis Pikšrys – informacinės technologijos specialistas, inžinierius.

Aldona Elena Puišytė – poetė, dramaturgė, vertėja, Lietuvos rašytojų sąjungos premijos laureatė, pagrindžio leidinio *Rūpintojėlis* bendradarbė.

Domantas Vildžiūnas – menininkas, operatorius, kino režisierius, „CBS News“ atstovas Lietuvoje.

Vladas Vildžiūnas – skulptorius, Vilniaus M. K. Čiurlionio menų mokyklos dėstytojas, Vilniaus dailės akademijos Skulptūros katedros vedėjas, Vilniaus Jeruzalės meno centro įkūrėjas, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas.

Feliks Zubr – inžinierius, publicistas, Venesuelos lenkų egzilinės vyriausybės delegatas.

Aleksandras Žarskus – Kauno tautinės kultūros centro lektorius, etnologas, knygų ir straipsnių autorius, vertėjas, pagrindžio leidinio *Rūpintojėlis* bendradarbis.

Giedrė Žilinskienė – gydytoja, medicinos mokslų daktarė, dirbo Konsultacinės vaikų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Prezidento pirmininke, visuomenės veikėja.

Albina Žiupsnytė – dailininkė, Respublikinės (dabar – P. Galaunės vardo)

premijos laureatė, pagrindinio leidinio *Rūpintojėlis* bendradarbė, kelių knygų, filosofinių pasakų, autorė.

Algimantas Zolubas – inžinierius, Lietuvos Sąjūdžio Lazdynų klubo įgaliotinis, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys, leidinio *Varpas* redaktorius, TS-LKD partijos narys, publicistas, visuomenės veikėjas.

Redakcijos pastaba: knygos sudarytojai nepretendavo pateikti išsamią informaciją apie prisiminimų autorius.

Monsinjoro Alfonso Svarinsko
Didžiosios kovos apygardos partizanų parke
atminimo kun. Juozui Zdebskiui, kun. Broniui Laurinavičiui
ir parko kryžių restauravimo
Rėmėjai

Arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius
Vyskupas Jonas Kauneckas
Vyskupas Juozapas Matulaitis
Apaštalinis protonotaras Bronius Antanaitis

Kauno šv. Antano Paduviečio parapija
Lietuvos Laisvės Kovų Sąjūdis
Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga
Ukmergės miesto savivaldybė

Eleonora Abarovičienė
Dalė ir Stasys Adamoniai
Birutė Bajarūnienė
Romualdas Baltrušis
Algis Batrys
Marijona ir Vytautas Blažiai
Linas Braukyla
Lina Braukylienė
Zigmas Brazauskas
Povilas Bulka
Ona Butkevičienė
Ramunė Butkevičiūtė-Jurkuvienė
Milda Butkutė
Laima Dzikaitė
Povilas Domeika
Kan. Gvidonas Dovidaitis

Teresė Dudėnaitė
Kun. Petras Dumbliauskas
Petras Garla
Aldona Garlienė
Ses. Monika Gavėnaitė
Liuda Gestautienė
Kun. Kazimieras Gražulis
Kun. Robertas Grigas
Vanda Grybauskienė
Kun. Juozas Indriūnas
Rasa Insodienė
Ona Ivanauskienė
Marytė Jakštienė
Onutė Juknelienė
Modestas Juozaitis
Kazimieras Kalnikas
Loreta Kalnikaitė
Vita Palmira Kalnikienė
Danutė Kazlauskaitė
Regina Kempikevičienė
Danys Klipčius
Kun. Vaidas Labašauskas
Genovaitė Lapinskaitė
Bronius Lazaraitis
Juozapas Macijauskas
Liucija Markelytė-Tamošauskienė
Saulė Markelytė-Karoliavičienė
Kun. Mindaugas Martinaitis
Kun. Kazys Meilius
Janina Meškeliene
Kun. Audrius Mikitiukas
Vida ir Zenius Mištautai

Rūta Minelgienė
Kun. Andrius Narbekovas
Birutė Obelenienė
Kun. Nerijus Pipiras
Vytautas Paliokas
Aldona Elena Puišytė
Marytė ir Gerimantas Rudnickai
Alvita Rudzinskienė
Kun. Kęstutis Rugevičius
Kun. Gintautas Sakavičius
Kun. Vytautas Sakavičius
Anna Serapinienė
Albina Skukauskienė
Reda Sopranaitė
Algirdas Sopranas
Kun. Vaclovas Stakėnas
Lina ir Donatas Stakišaičiai
Laimutė ir Jonas Svarinskai
Giedrė ir Stasys Stanevičiai
Tautvydas Svarinskas
Laimutė Svarinskienė
Stasė Subačienė
Aldona Šakalytė
Vladas Šarka
Saulius Šilinis
Emilija Šipkauskai
Agnė Širinskienė
Kan. Bronius Šlapelis
Lina ir Artūras Šulcai
Elena Trakimienė
Gražina Trimakaitė
Kun. Tomas Trečiokas

Lionė Turlienė
Dalia Umbrasienė
Danutė Umbrasienė
Kun. Gintaras Urbštas
Povilas Urbšys
Kun. Alvydas Vaitkevičius
Vidutė Zubavičiūtė
Vaclovas Zukulas

Tai antroji atsiminimų apie vieną ryškiausių Lietuvos asmenybių – partizaną, triskart politinį kalinį, dvidešimt dvejus metus kalėjusį už Lietuvos valstybės nepriklausomybės ir katalikų tikėjimo laisvės gynimą, Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto narį, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio partizanų kapelioną, pulkininką, monsinjorą **Alfonso Svarinską**. Autoriai atskleidžia jo gyvenimą, jo nepalaužiamą kovos dvasią, ištikimybę Tautos ir Bažnyčios idealams.

NEPATAISOMASIS

VARDAN

DIEVO, TĖVYNĖS IR LAISVĖS

Atsiminimai apie monsinjorą

ALFONSO SVARINSKĄ

II dalis

Sudarytojai: Donatas Stakišaitis, Reda Sopranaitė

Kalbos redaktorė Aušra Gabsevičienė

Maketuotoja Agnė Paulėkienė

Viršelio dailininkai Domas Vildžiūnas ir Kunotas Vildžiūnas

2017-05-30. 28,75 sp. l. Tiražas 1500 egz. Užsakymas 17-160.

Leidykla „Naujasis lankas“.

Spaustuvė „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.

ISBN 978-9955-03-945-7 (bendras)

ISBN 978-609-474-053-4 (II dalis)

NEPATAISOMASIS

ATSIMINIMAI APIE MONSINJORĄ
**ALFONSA
SVARINSKĄ**

ISBN 978-609-474-053-4

9 786094 740534